

Doktori (PhD) értekezés

Plébán János Kristóf

2020

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Katonai Műszaki Doktori Iskola

Plébán János Kristóf:

**Az önkéntes polgári védelmi szervezetek logisztikai képességének
fejlesztési lehetőségei**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. habil Endrődi István ny. t. ezredes PhD

-Budapest, 2020-

Tartalomjegyzék

| | |
|---|-----------|
| TÉMAVÁLASZTÁS INDOKOLÁSA, AKTUALITÁSA | 7 |
| KUTATÁSI HIPOTÉZISEK | 10 |
| KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK..... | 11 |
| KUTATÁSI MÓDSZEREK | 12 |
| ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE | 13 |
| RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE | 14 |
| <i>1.A KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉS MAGYARORSZÁGI RENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA.....</i> | <i>20</i> |
| 1.1 A katasztrófa fogalma..... | 20 |
| 1.2 A katasztrófák eredet és jelleg szerinti csoportosítása | 21 |
| 1.3 A katasztrófák okozta veszélyeztetettség | 22 |
| 1.4 Katasztrófák okozta veszélyeztetettség Magyarországon | 27 |
| 1.5 Katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszere | 30 |
| 1.5.1 A polgári védelem fejlődésének történeti áttekintése, az önkéntesek polgári védelmi feladatvállalásának kialakulása..... | 30 |
| 1.5.2 A védelmi igazgatás irányításának rendszere..... | 38 |
| 1.5.3 A katasztrófák elleni védekezés irányítási rendszere..... | 41 |
| 1.5.4 A polgári védelmi szervezetek helye a katasztrófák elleni védekezés rendszerében..... | 42 |
| 1.6 Részkövetkeztések | 48 |
| <i>2 A NEMZETKÖZI SZERVEZETEK KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉS BETÖLTÖTT SZEREPE</i> | <i>50</i> |
| 2.1 Az ENSZ szerepe a katasztrófák elleni védekezésben | 50 |
| 2.1.1 Az ENSZ katasztrófák elleni védekezésre kialakított stratégiája..... | 51 |
| 2.1.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek helye az ENSZ katasztrófák elleni stratégiájában..... | 53 |
| 2.2 Az EU szerepe a katasztrófák elleni védekezésben | 56 |
| 2.2.1 Az EU polgári védelmi szakpolitikája | 57 |

| | |
|---|------------|
| 2.2.2 A katasztrófa megelőzés szakpolitikájának közösségi szintre emelése | 59 |
| 2.2.5 EU Polgári Védelmi Mechanizmus Pénzügyi Eszköze..... | 67 |
| 2.2.6 A magyarországi információs és előrejelző rendszerek önkéntes polgári védelmi mentőszervezeti elérhetősége | 67 |
| 2.3 A NATO szerepe a katasztrófák elleni védekezésben | 73 |
| 2.4 Részkövetkeztetés | 76 |
| 3 ÖNKÉNTES POLGÁRI VÉDELMI MENTŐSZERVEZETEK RENDELTETÉSÉNEK ÉS A LOGISZTIKAI KÉPESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA..... | 78 |
| 3.1 Önkéntesek szerepe a katasztrófák elleni védekezésben | 78 |
| 3.2 Az önkéntes polgár védelmi mentőszervezetek rendeltetése | 80 |
| 3.3 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazási képességeivel szembeni elvárások és követelmények | 87 |
| 3.3.1 Alapvető vízkár-elhárítási képesség | 88 |
| 3.3.2 Árvízi és vízi mentési képesség | 89 |
| 3.3.3 Búvár képesség | 90 |
| 3.3.4 Kereső kutyás képesség..... | 91 |
| 3.3.5 Kötéltechnikai mentő képesség | 91 |
| 3.3.6 Városi kutató- és mentő képesség | 92 |
| 3.4 A katasztrófavédelmi logisztika fogalma, célja, működési sajátosságai | 93 |
| 3.5 Az önkéntes polgári védelmi szervezetek logisztikai képessége | 97 |
| 3.5.1 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által használt technikai eszközök és szakanyagok minősítése..... | 100 |
| 3.6 Részkövetkeztetés | 110 |
| 4.AZ ÖNKÉNTES POLGÁRI VÉDELMI MENTŐSZERVEZET KÉPESSÉGEINEK FENNTARTHATÓSÁGA A PÉNZÜGYI ÉS SZAKANYAG TÁMOGATÁS, A KIKÉPZÉS ÉS SZAKMAI MINŐSÍTÉS SZEMSZÖGÉBŐL..... | 113 |
| 4.1 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet képességeinek fenntarthatósága a pénzügyi és szakanyag támogatás szemszögéből | 114 |
| 4.1.1 Nemzetközi támogatási rendszer | 115 |
| 4.1.2 Hazai támogatási rendszer formái, a megvalósítás rendje..... | 123 |

| | |
|--|------------|
| 4.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet képességeinek fenntarthatósága a kiképzés és szakmai minősítés szemszögéből | 128 |
| 4.2.1 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humánerőforrásának alapképzése | 129 |
| 4.2.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humánerőforrásának szakkiképzése | 130 |
| 4.2.3 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humánerőforrásának továbbképzése | 132 |
| 4.2.4 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek vezetői képzése | 134 |
| 4.2.5 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nemzeti szintű beavatkozásának minősítési eljárása | 134 |
| 4.2.6 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nemzetközi szintű beavatkozásának minősítési eljárása | 138 |
| 4.3 Javaslat az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek pályázati képességét, szakmai felkészültségüket növelő vezetői képzés anyagának bővítésére | 140 |
| 4.3.1 Pályázati ismeretek – önkéntes mentőszervezeti továbbképző tréning tematikája | 144 |
| 4.4 Részkövetkeztetés | 147 |
| BEFEJEZÉS..... | 149 |
| ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK | 149 |
| ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK..... | 153 |
| A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA..... | 155 |
| FELHASZNÁLT IRODALOM..... | 156 |
| A TÉMAKÖRÖBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM..... | 170 |
| MELLÉKLETEK..... | 172 |
| 1. számú melléklet | 172 |
| Témához kapcsolódó jogszabályok és belső szabályozó eszközök jegyzéke | 172 |
| 2. számú melléklet | 177 |
| Alkalmazott rövidítések jegyzéke | 177 |
| 3. számú melléklet | 179 |
| Fogalomjegyzék..... | 179 |
| 4. számú melléklet | 183 |
| Ábrák, képek, táblázatok jegyzéke..... | 183 |

| | |
|---|------------|
| 5. számú melléklet | 186 |
| Jelentős árvízi események Magyarországon 1970-2013 | 186 |
| 6. számú melléklet | 190 |

BEVEZETÉS

TÉMAVÁLASZTÁS INDOKOLÁSA, AKTUALITÁSA

Minden közösség gazdasági, szociális fejlődésének alapvető eleme az emberek biztonság és védelem tudata, mely tervezhetővé, kiszámítható teszi a normál időszak tevékenységek folyamatosságát, és azok eredményeinek fenntarthatóságát. A 2011. április 25.-én elfogadott, 2012. január 1-el hatályos Magyarország Alaptörvénye (továbbiakban: Alaptörvény) IV cikk (1) bekezdésben kimondja: „*Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.*” [1; 10.o]. Ez a tudat alapozza meg azt az állami feladatrendszert, amely a katasztrófák során az emberi élet és anyagi értékek mentésében, a megváltozott körülmények között is emberhez méltó életfeltételek biztosításában jelenik meg.

A lakosság védelmének hatékonyságát növeli az egyének a közösségért tett önkéntes erőfeszítései, energia és időráfordításai. Az öngondoskodó polgár személyes biztonsága érdekében való szerepe a felkészültség, a védekezés és a helyreállítás rendszerében az önkéntes, felelősségteljes és aktív akarat megvalósulása, amely támogatja a társadalmi horizontális és társadalmi célok elérését. A katasztrófák elleni védelem megteremtésének kihívásaira való hatékony állampolgári válasz - a jogszabályok, európai szakpolitikák által kidolgozott irányelvek, módszertanok alapján - csak szervezett, felkészített és felszerelt mentőszervezeti keretek között fogalmazható meg. Ezen szervezeti kereteket a polgári védelemben a köteles polgári védelmi szervezetek¹ és az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek biztosítják. [2]

Mivel Magyarországon nagy számban jöttek létre új és tapasztalati háttérrel nem rendelkező önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek, ezért fontos áttekinteni az önkéntesség helyét és szerepét a katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszerében. Meg kell határozni, hogy az önkéntes civil szervezetek a katasztrófák elleni hatékony védekezéshez milyen képességekkel kell, hogy rendelkezzenek, és a logisztikai adottságaik mennyiben tudják támogatni a károk felszámolását. Magyarország az Európai Unió (továbbiakban: EU), az Egyesült Nemzetek Szervezete (továbbiakban: ENSZ), valamint az Észak- Atlanti Szövetség (továbbiakban: NATO) tagja, mely nemzetközi szervezetek súlyos katasztrófa vagy humanitárius vészhelyzet bekövetkezése esetén segítséget nyújtanak az érintett országoknak Európában, és az egész világon. Ezen szervezetekben megjelenő polgári védelmi feladatoknak felvállalása csak úgy lehetséges,

¹ A köteles polgári védelmi szervezetekhez való önkéntes csatlakozás lehetőségét és folyamatát a dolgozat 3.1. fejezetében mutatom be.

ha a vonatkozó műszaki követelményeknek Magyarország eleget tesz, és azokat az eredeti céloknak megfelelően alkalmazza. Megítélésem szerint a polgári védelmi feladat ellátására, valamint az emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződések feladat végrehajtását az európai szakpolitikai rendszerben kell szemlélnünk, ahol a speciális képességek hozzáadódnak mind az európai, mind a nemzeti biztonságpolitika rendszer védekezési képességeihez, így fejlesztésük európai és nemzeti érdek. Fontosnak tartom meghatározni, hogy milyen képességek kialakítása és fenntartása szükséges a nemzeti és nemzetközi anyagi, és pénzügyi források megszerzéséhez, felhasználásához.

Az utóbbi évtized káreseményei számának és mértékének növekedése² a polgári védelmi feladatok egy folyamatosan változó társadalmi környezetben történő végrehajtása, a védelmi képesség és képzettség fejlesztését kívánja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek részéről, amely meg kell, hogy jelenjen a képzések, továbbképzések, együttműködési gyakorlatok rendszerében, illetve a technikai eszközök felhasználási koncepciójának kialakításában. Ez a korszerűsítés a takarékos, költséghatékony gazdálkodás és az integrált katasztrófavédelmi rendszer működésének, eljárásrendjének, önkéntes kapcsolati rendszere szabályainak maradéktalan betartása mellett történhet. Fontos megvizsgálni, hogy milyen eljárások jelennek meg a fejlesztések finanszírozásának biztosítására, illetve az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek hogyan tudják felhasználni ezen szakmai és pénzügyi lehetőségeket.

Választott kutatásom célja, hogy megvizsgáljam, az önkéntes polgári védelmi szervezeteknek, a hivatásos erőkkel való kárhelyszíni együttműködésének a biztosítása érdekében hogyan fejleszthető az önkéntes szervezetek támogató logisztikája. A kutatás tudományos eredményei jelentősen segíthetik az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek, és ezen keresztül az integrált katasztrófavédelem hatékony feladat végrehajtását.

Ezek alapján az alábbi négy tudományos problémát határoztam meg:

1. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazása csak jogilag részletesen szabályozott alapokon történhet, ezért szükségesnek tartom a kárhelyszíni

² Az UN OCHA által regisztrált, 1987-2018 időszakban bekövetkezett földrengés és árvíz természeti katasztrófa jelentések feldolgozása alapján. A jelentések az adott katasztrófa eseményhez kapcsolódóan, adatot szolgáltatnak az érintett lakosság számáról, a keletkezett gazdasági károkról, az állam védekezése során felhasznált erőkről, anyagokról, a helyi és nemzetközi segítségnyújtó szervezetek, mentőszervezetek beavatkozási körülményeiről. Az adatok elemzését az 1.3 fejezet tartalmazza.

beavatkozásukkal kapcsolatos követelményeket, illetve a hatás és jogkörüket meghatározó jogszabályok átfogó vizsgálatát

2. Az ENSZ, az EU és a NATO meghatározó szerepet játszanak a nemzetközi katasztrófa csökkentési programok kidolgozásában, megvalósításában. Fontosnak tartom megvizsgálni nemzetközi polgári védelmi eljárásrendeket és szakpolitikákat, hogy megállapítsam, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek milyen módon tudnak részt venni a nemzetközi szakpolitikai célok megvalósításában.
3. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képességének fenntartásában fontos szerepet játszanak a felhasznált technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok³, ugyanakkor nincs kidolgozott eljárásrend a katasztrófavédelmi műveletek végrehajtásának képességét biztosító eszközök és szakanyagok kiválasztására és minősítésére, így szükségesnek tartom ennek vizsgálatát.
4. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek fenntartható működésének biztosításában meghatározóak azok az ismeretek, melyet a képzési rendszeren belül a hivatásos katasztrófavédelem szervezetétől kapnak. Meg kell vizsgálni, hogy ezen mentőszervezetek képzési anyaga mennyiben támogatja a projekt alapú gazdálkodás, és fejlesztés képességének kialakítását.

³ A szakanyag a 18/2011. (VI. 30.) BM utasítás a Belügyminisztérium Rendszerezési Szabályzatáról, 1. § (2) bekezdés szerinti termékek és tárgyi eszközök együttes megnevezés. Ezen belül az egységes megjelenést biztosító egyenruházat (beleértve a szolgálati, a gyakorló-, a társasági és a formaruházatot, a lábbelit), ékítmény, rendfokozati jelzés és ruházati felszerelés; a rendészeti célú egyéni védőeszköz; az optikai, elektrooptikai felderítő eszköz; a katasztrófavédelmi műszerek (beleértve a meteorológiai, a gázkoncentráció-mérő, a sugárzásmérő és különleges műszereket); rendvédelmi célra kifejlesztett mentesítő eszközök, NBC mentesítő anyagok; területvédelmi célú, területlezáró eszközök (kordonok), és ezen termékek szolgálati alkalmazása során szükséges hord táskák, hord tokok

KUTATÁSI HIPOTÉZISEK

Az értekezés kidolgozása során a következő hipotéziseket állítottam fel:

1. **Feltételezem**, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállásának és beavatkozásának szabályozási háttere nem teljes körű.
2. **Feltételezem**, az ENSZ, és az EU biztosította szakpolitikai programok végrehajtásában az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetési szinttől függetlenül részt tudnak venni, és lehetőségük van kárelhárítási képességeik fejlesztésére.
3. **Feltételezem**, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által felhasznált technikai eszközök, és katasztrófavédelmi szakanyagok minősítésével kiválasztható a katasztrófavédelmi műveletek végrehajtásának képességét befolyásoló szakanyagok köre, és meghatározható az eljárásrend a működésképtelen, vagy sérült eszközök és szakanyagok okozta kockázatot csökkentésére.
4. **Feltételezem**, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek speciális képességeinek szakmai, és pénzügyi fenntarthatóságát a projektszemléletű innovációs tudásanyag biztosíthatja.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

A kutatási célkitűzéseket a tudományos problémák meghatározásánál ismertetett négy kutatási részterületre az alábbiak szerint fogalmazom meg:

1. Annak érdekében, hogy bizonyítsam feltételezésemet, miszerint az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazásával kapcsolatos jogi szabályozás nem teljes körű, valamint erre javaslatot fogalmazok meg, **kutatom** a katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszerét, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteket érintő jogszabályokat.
2. Az önkéntes mentőszervezetek által, a katasztrófavédelmi műveleti hatékonyság fejlesztése területén felhasználható, nemzetközi polgári védelmi szakmai lehetőségek meghatározása céljából, **vizsgálom** a nemzetközi szervezetek szakmapolitikai iránymutatásait, és **elemzem**, hogyan segítik a hazai mentőszervezetek munkáját a katasztrófák elleni védekezésben.
3. Annak érdekében, hogy meghatározzam azon technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok körét, melyek fontosak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófavédelmi művelet végrehajtási képességének fenntartása szempontjából, **vizsgálom** a mentőszervezetek szakfeladat szerinti beavatkozási követelményeit, és **elemzem** a technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok sérüléséből, vagy működésképtelenségéből eredő következményeket.
4. Annak érdekében, hogy meghatározzam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képessége fenntartásának a pénzügyi források megszerzésével és felhasználásával kapcsolatos képzési követelményeket, **vizsgálom**, hogy az önkéntes mentőszervezetek beavatkozási képességének kialakítása és fenntartása milyen nemzeti és nemzetközi források felhasználásával valósulhat meg. A kutatás eredményei alapján javaslatot fogalmazok meg, az európai szakpolitikák támogatásában történő szakmai fejlesztéshez szükséges képességek kialakítására.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A kutatási célok megvalósítása érdekében tanulmányoztam a vonatkozó hazai és nemzetközi szabályozást, szakirodalmat. A téma kutatása során következtéseimet az általános kutatási módszerekre (analízis, szintézis, indukció, dedukció) alapoztam:

- a nemzetközi és a hazai szakirodalmat, valamint a bekövetkezett katasztrófa eseményeket folyamatosan figyelemmel kísértem, feldolgoztam és adatbázisba foglaltam az ENSZ földrengésekre és árvizekre vonatkozó katasztrófa jelentéseit az 1987-2018 időszakra vonatkozóan, amelyekből következtetéseket vontam le;
- szekunder kutatómódszert alkalmazva feldolgoztam a kutatási témával kapcsolatos hazai és nemzetközi releváns jogszabályokat, valamint az írott és elektronikus mértékadó hazai és nemzetközi szakirodalmat;
- a katasztrófavédelem, polgári védelem témájában szervezett konferenciákon, előadásokon vettem részt, amelyek tapasztalatait felhasználtam a kutatásom során;
- primer kutatómódszert alkalmazva felmértem az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai szükségleteinek rendszerét, műszaki-technikai logisztikai támogatás kérdéseit, részt vettem a Hortobágy megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet, és több települési önkéntes mentőcsoport minősítő gyakorlatán, melyek tapasztalatait felhasználtam a kutatásomban.

ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Az értekezés *I. fejezetében* bemutatom a katasztrófa fogalmát, a katasztrófák csoportosítását. Áttekintem az önkéntesség helyét és szerepét a katasztrófák elleni védekezésben. Bemutatom az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófák elleni védekezésbe történő szerepvállalásának történetét. Vizsgálom a katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszerét, a védekezésben részt vevő szervezetek jogállását.

A *II. fejezetben* vizsgálom és bemutatom a nemzetközi szervezetek katasztrófák elleni védekezésben betöltött szerepét, az ENSZ válságkezelő rendszerét, az EU polgári védelmi szakpolitikáját, ezen belül az EU polgári védelmi mechanizmusát, annak jogi hátterét. Vizsgálom az árvizek kártételei és a földrengések elleni védekezésben megjelenő információs rendszerek hazai és nemzetközi alkalmazását.

A *III. fejezetben* vizsgálom a katasztrófák elleni védekezésben szerepet vállaló önkéntesség formáit, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófák felszámolásában való alkalmazásának feltételeit, a vonatkozó hazai, és nemzetközi jogszabályok, módszertani útmutatók, irányelvek alapján. Bemutatom az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felépítését, képességek szerinti felosztását. Vizsgálom a beavatkozáshoz szükséges logisztikai képességeiket, a technikai eszközeik és szakanyagaik beavatkozási képességeikre gyakorolt hatását.

A *IV. fejezetben* bemutatom az önkéntesek felkészítésének rendszerét, módszereit. Beavatkozási jogosultságuk megszerzését a vonatkozó hazai és nemzetközi szabályok és a minősítési eljárás folyamatán keresztül vizsgálom. Bemutatom az EU és a hazai polgári védelem területét érintő pénzügyi támogatási rendszerét, és vizsgálom az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek a pénzügyi források megszerzésével, és felhasználásával kapcsolatos képességei kialakításához szükséges képzési követelményeket.

RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

A hazai hivatásos katasztrófavédelmi szervezet tevékenységének alapját Magyarország Alaptörvénye fogalmazza meg: „Magyarország védelmezi állampolgárjait.” [1; G cikk, (2) bek.]. A védelem gazdasági, szociális és társadalmi szinten egyaránt megjelenik, biztosítva az állampolgárok normál életének zavartalanságát, illetve a rendkívüli időszaki védelmét.⁴ A katasztrófák elleni védekezés irányítási rendszerét, a hivatásos katasztrófavédelem felépítését, és feladatrendszerének működését a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. sz. törvény (2013. évi módosításával egybefüggően) (továbbiakban: Katvéd. törvény) [3], a 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról (továbbiakban Vhr.) [4] és a 62/2011. (XII.29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól [5] (a továbbiakban: BM rendelet) szabályozza. Ezen szabályzási kör biztosítja a magyar polgári védelem területén, önkéntesen megalakuló, és tevékenységet végző szervezetek katasztrófavédelmi rendszerben betöltött helyét, feladatait,⁵ jogait és kötelezettségeit.⁶

A katasztrófák ellen európai szinten koordinált védekezés tekintetében fontos elemként dolgoztam fel

- az Európai Tanács 1997. december 19-én kiadott 98/22/EC határozatát, amely a későbbi mechanizmus működésének alapjait rögzítette.[6]
- a 2007/779/EC, Euratom tanácsi határozatot, amely létrehozta a közösségi polgári védelmi mechanizmust [7],
- a mechanizmus finanszírozását biztosító polgári védelmi pénzügyi eszköz létrehozó 2007/162/EC, Euratom tanácsi határozatot, [8]
- és az 1313/2013/EU Európai Parlamenti és Tanácsi határozatot [9], amely szakpolitikai keret létrehozásával, az anyagi és pénzügyi eszközök összevonásával, integrált rendszerben támogatja az polgári védelmi együttműködés kialakítását az Unió és a tagállamok között.

Az Európai Unió szakpolitikai szabályzás, amely a mentőszervezetek gyakorlatain keresztül az együttműködési képesség fejlesztését és a tapasztalati tudás megszerzését támogatja,

⁴ Magyarország Alaptörvénye 48. cikk, Rendkívüli jogrend

⁵ 2011. évi CXXVIII törvény 52. §, Polgári védelmi feladat

⁶ 234/2011 (XI. 10.) Korm. rendelet, VIII. fejezet, Az önkéntes mentőszervezetek közreműködésének szabályai

kiegészíti a nemzeti támogatási formákat, amelyek a működési háttér, eszköz és felszerelés fejlesztésre biztosít finansziális forrásokat.

A kutatási témát feldolgozó tanulmányok és kutatások köre széles, ugyanakkor a szakirodalom feldolgozásánál megállapítottam, hogy az önkéntes polgári védelmi szervezetek katasztrófák elleni védelemben való szerepével, és a vészhelyzetekre való felkészüléssel kapcsolatos tudományos kutatások nagy része nem foglalkozik a katasztrófavédelmi logisztikával.

A publikációkban szereplő megállapítások megegyeznek, miszerint tudományos megközelítésben a katasztrófa fogalmában értelmezhető minden olyan váratlan elemi csapás, természeti vagy civilizációs esemény, amely súlyosan károsítja az emberi életet, anyagi értékeket, természeti vagy épített környezetet, valamint nagymértékben és negatívan befolyásolja az élet feltételeit. Szinte valamennyi hazai és külföldi mértékadó szakirodalom megállapítja, miszerint a katasztrófák legfontosabb tartalmi eleme, hogy az emberi életet és javakat, valamint az infrastruktúrát váratlanul, vagy többé-kevésbé előre jelezhetően, tömeges és komplex módon veszélyeztetik. Szternák Gy. tudományos munkájában rámutat, a katasztrófavédelem célja, *„hogy a lakosság ott se legyen kiszolgáltatott, ahol a veszély, a kockázat az átlagosnak a sokszorososa.”* [9; 3.o] A megállapításból következik, hogy a biztonságpolitikai intézkedéseit az ország egész területén csak az állam tudja érvényesíteni, mely feladatát a katasztrófák elleni védekezés irányítási rendszerében hajtja végre. Ambrusz J.- Endrődi I.- Pellérdi R. szerzők tanulmányukban megállapítják, hogy *„a kárenyhítések irányítási szintjeit egyrészt központi szervezésben, másrészt az önkormányzatok támogatásában, harmadrészt az önkormányzatok útján megvalósuló támogatások típusai szerint lehet megkülönböztetni.”* [10; 75.o] Muhoray Á. PhD értekezésében komplex meghatározását adja az katasztrófavédelem irányítási modelljének, amely *„a katasztrófavédelemben résztvevő hivatásos szervek, a hatalmi-politikai síkon választott személyek és testületek hierarchikus- és együttműködési rendben megvalósuló közös felelősségi- és tevékenységi rendjét, szervezeti struktúráit”* [11; 3.o] Schweickhardt G. tanulmányában, a katasztrófák elleni védekezés irányítási rendszerének szintjeit, a Katvéd. törvény szerinti meghatározása alapján, központi, területi, helyi és települési szintekre bontva elemzi.[12] Dolgozatomban ezzel a megközelítéssel vizsgálom a magyarországi védekezés rendszert.

A polgári védelem helyét, szerepét feldolgozó művek részletesen vizsgálják a témát. Endrődi I. publikációjában a polgári védelmet feladatrendszerként és szervezeti rendszerként írja le. [13] Kapcsolódik Kozák A.- Hornyacsek J. szerzőpáros tanulmánya, melyben a polgári védelem intézményrendszere kerül bemutatásra, amely *„kialakulásától kezdve két pilléren nyugszik: az*

állami polgári védelmi szervek munkáján, valamint a civil polgári védelmi és egyéb szervezetek tevékenységén.” [14; 170.o.] Muhoray Á. tudományos munkáiban a polgári védelem kialakulását, szerepét vizsgálja a katasztrófavédelem egységes rendszerében, megállapítva, hogy „a polgári védelem helye és szerepe hazánk biztonsági és katasztrófavédelmi rendszerében biztosítja feladatainak jó szintű ellátását.” [15; 200.o]

A következmények megelőzése, illetve felszámolása rendszerint meghaladhatja az érintett közösség erejét, ezért a katasztrófák elhárítása érdekében, helyi államigazgatási és társadalmi szervek erői, és eszközei mellett a kormányzati erőforrások teljes kihasználása, adott esetben nemzetközi segítségnyújtás kérése is szükségessé válhat. A fellépő különleges körülmények különleges megoldási módokat, eljárásokat követelnek, amelyben kiemelt szerepet kap az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófák felszámolásában való szerepvállalása.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felépítésével, feladataival a tudományos munkák szűkebb köre foglalkozik. Kiss B. - Muhoray Á. szerzőpáros publikációjában [16] a hazai kutató-mentő szervezeteket vizsgálja. A szerzők tanulmányukban a kutató-mentő szervezetek elődeinek tekintik a tűzoltóságot, a polgári védelmi feladatot ellátó szervezeteket, és az Országos Mentőszolgálatot. Egyetértek a szerzőkkel, tekintve, hogy a területi önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek tagjai között Önkéntes Tűzoltó Egyesületek is vannak⁷, melyek biztosítják a mentőszervezet tűzoltási képességét. Ugyanakkor véleményem szerint a felsorolást ki kell egészíteni a Vöröskereszttel, amely a megfelel a Katvéd. törvény [3] önkéntes mentőszervezeti meghatározásában jelölt szervezetek elődjének, tekintve, hogy működése során olyan speciális képességeket alakított ki, mint a barlangi mentő vagy a vízi mentő képesség. Teknős L., Csepregi P. és Endródi I. szerzők tanulmányukban az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek egy új csoportjának, a felsőoktatási intézmények önkéntes mentőszervezeteinek katasztrófavédelem rendszerében való jelentőségét, helyét és szerepét vizsgálják. [17]

A tudományos publikációk bemutatják, hogy a nemzetközi szinten a beavatkozás közös szabványait, a know-how-t és legjobb eljárásrendeket, az ENSZ, a NATO, és az EU mint a nemzetközi válságkezelésben szerepet játszó szervezetek által kidolgozott szakmai irányvonalak biztosíthatják. Több tudományos publikáció is bemutatja az ENSZ polgári védelmi intézkedéseinek fejlődését, az Európai Unió Polgári Védelmi Mechanizmusának működését. Ugyanakkor kevés tanulmány foglalkozik a nemzetközi szakmapolitikai összefüggések

⁷ Például a Hortobágy mentőcsoportnak tagja a Kaba ÖTE.

bemutatásával, az elérhető szakmai, pénzügyi források feldolgozásának lehetőségeivel. S. Kuipers, A. Boin, R. Bossong és H. Hegemann szerzők tudományos publikációjukban az EU katasztrófakezelését, a polgári védelmi rendszert mutatják be. [18] Tanulmányukban kifejtik, hogy az EU fontos szerepet játszik a határokon átnyúló veszélyekkel kapcsolatos interregionális válasz koordinálásában. Véleményük alapján, az elmúlt évtizedekben az EU prioritásként kezelte a piacok és a politikai ágazatok integrációját, amely integráció (gondolva itt a bankokra, az energiára, az élelmiszer-előállításra, a szállításra) következménye a katasztrófák határokon átnyúló hatásainak növekedése, mivel egy országban kialakult probléma az integrált rendszerben gyorsabban elterjed. A következtetés alátámasztja a katasztrófák veszélyeztetésének kérdésében adott elemzésemet, továbbá a felvetésből levezethető az EU-nak a biztonsági előírások harmonizálására való törekvése, az egységes védelmi képesség érdekében tett intézkedései.

S. Blockmans és R.A Wessel szerzők publikációjukban kijelentik, hogy az EU válságkezelési lehetősége nem csak az általános intézményi felépítéstől függ, hanem főképp a közös biztonság- és védelempolitikát létrehozó rendelkezésektől. [19] A. Boin - M. Rhinard szerzőpáros, tudományos tanulmányukban vizsgálják, hogy az EU milyen szerepet játszik a határokon átnyúló és potenciálisan pusztító fenyegetésekkel szemben, és intézkedéseit a közös politikák fejlesztésére tervezett irányítási rendszer fokozatos, lassú és konszenzusteremtő módszereivel végre tudja-e hajtani. Megállapítják, hogy napjainkban a tagállamok védelmezik szuverenitásukat a határokon átnyúló veszélyek kezelése terén, amelynek következtében az EU szerepének kiterjesztése, az irányítás tényleges átadása Brüsszelben elmarad. [20] Elfogadva a szerzők kutatási eredményeit, véleményem, hogy a nemzeti képességeket tartalékképesség kifejlesztésével támogató rescEU eszköz⁸ 2019. évi rendszerbe állításával az EU megalkotta a központosított irányítás szükséges szintjét. Czene G. publikációjában az EU biztonságpolitikai intézményrendszere részeként vizsgálja az EU humanitárius segítségnyújtási és polgári védelmi intézkedéseit. Megállapítja, hogy *„fontos globális szereplőként az EU az Európán kívüli országokkal szemben is vállal bizonyos kötelezettségeket: például igyekszik előmozdítani a gazdasági és társadalmi fejlődést, hozzájárulni a békefenntartáshoz és segítséget nyújtani a katasztrófák és konfliktusok áldozatainak.”* [21; 10.o] Véleményével egyetértve, dolgozatomban a katasztrófák elleni védekezésben szerepet játszó nemzetközi szervezetek között vizsgálom az ENSZ és NATO mellett az EU szakpolitikáját.

⁸ A rescEU eszközt dolgozat 2.2.4.2 pontjában vizsgálom.

Véleményem szerint, a releváns szakirodalom feldolgozza az önkéntes polgári védelmi szervezetek Európai Unióval kapcsolódását, ugyanakkor annak támogató forrásainak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet fejlesztési szakpolitikájába való beilleszthetőségét nem vizsgálja. Kutatásom ezen területre is kiterjedt, eredményei fejlesztési javaslatomban megjelennek. A kutatásom során felhasználtam a témában az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (továbbiakban: UN OCHA)⁹ szervezetébe tartozó Nemzetközi Mentőkutató Tanácsadói Csoport, (továbbiakban: INSARAG)¹⁰ által kidolgozott Irányelveket, amely a nemzetközi Városi Mentés-Kutatás (továbbiakban: USAR)¹¹ segítségnyújtás koordinálására vonatkozóan tartalmazzák azon műszaki és technikai követelményeket, az irányításra és a logisztikára vonatkozó minimum képességeket, amelyek birtokában vehetnek részt a nemzetközi, természeti és egyéb eredetű katasztrófák esetében történő beavatkozásokban. Feldolgoztam továbbá az INSARAG Irányelvek koncepciójában kidolgozott, a Szervezeti és Műveleti Irányelvet a Nemzeti Minősítéshez, amely a területi szintű polgári védelmi mentőszervezetek számára írja elő szükséges követelményszintet.

A kutatások bemutatják, hogy a hatékony védekezés alapja a feladatok végrehajtásában résztvevő szervezetek saját logisztikai képessége (szervezetek és erőforrások) mert ezek a képességek biztosítják a gyors beavatkozás logisztikai támogatásának alapját.

A katasztrófavédelmi logisztika kérdéseinek vizsgálatához fontosnak tartottam a katonai logisztika területén megjelenő, a katasztrófavédelmi logisztikában adaptálható, tudományos eredményeket bemutató releváns szakirodalom feldolgozását. Báthy S., Derzsényi A., Horváth Z., és Németh Gy. szerzők publikációjukban feldolgozták a honvédség, a rendőrség, és a katasztrófavédelem logisztikai együttműködésének kérdéseit. [22] A tanulmány a katasztrófavédelem logisztikai feladatok végrehajtási szintjeinek harcászati (helyi), műveleti (területi), és központi-hadászati meghatározása, a katonai logisztika végrehajtási szintjeivel való hasonlóságot mutatja be.

Tóth R., és Horváth Z. szerzők publikációjukban a logisztikai támogatás helyét és szerepét vizsgálják a hazai katasztrófavédelem rendszerében. [23] Megállapításuk, hogy a katasztrófa-elhárítás logisztikai támogató rendszerének *„működése csak akkor lehet hatékony, ha a megvalósításban résztvevő szervezeti elemek tevékenysége, a rendelkezésre álló erőforrások, logisztikai képességek, valamint a végrehajtandó feladatok összhangban vannak és a rendszer*

⁹ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

¹⁰ International Search and Rescue Advisory Group

¹¹ Urban Search and Rescue

működése megfelelően szervezett, összehangolt, időben és térben egyaránt.” [23; 162.o.] A megállapításból következik, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek kárhelyszíni beavatkozása során a hivatásos erőkkel való együttműködésben a logisztikai támogató rendszerek kompatibilitását is meg kell teremteni, logisztikai képességük fejlesztése a katasztrófavédelem logisztikájának figyelembevételével hajtható végre. Horváth Z. tudományos művében [24], a HUNOR hivatásos mentőszervezet logisztikai támogatását elemzi, bemutatva a HUNOR saját logisztikai rendszerének feladatait. Megállapításait felhasználtam a dolgozatom összeállításánál. Kapcsolódik Muhoray Á., és Teknős L. [25] szerzők tudományos publikációja, melyben rámutattak HUNOR és a BM OKF Gazdasági Ellátó Központ (továbbiakban: BM OKF GEK) együttműködésében megvalósuló logisztikai biztosításának fontosságára, igazolva, *„hogy eredményes, hatékony katasztrófavédelmi beavatkozás csak a magas szintű anyagi-technikai erőforrások rendelkezésre állásával, felhasználásával lehetséges.*” [25; 15.o] A releváns szakirodalomban hiányát érzem azon tanulmányoknak, amelyek a települési, a helyi és a területi szintű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képességét mutatják be, annak fejlesztésére tesznek javaslatot.

1. A KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉS MAGYARORSZÁGI RENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA

1.1 A katasztrófa fogalma

A katasztrófák elleni védekezés hatékonysága mind a megelőzés, mind a beavatkozás területén alapvetően a katasztrófák természete, a veszélyek ismeretétől függ. A kutatási témám a katasztrófák elleni védekezésben résztvevő önkéntes polgári mentőszervezetek szerepvállalását vizsgálja, ezért fontosnak tartom a katasztrófa fogalmi elemeinek, annak az emberi életre és a vagyoni értékekre való hatásának bemutatását. A katasztrófa tartalma, fogalmi elemei meghatározzák az ellenük való védekezés környezetét, szereplőit, és irányt mutatnak a beavatkozás módjára, a védekezéshez szükséges erőkre, eszközökre.

A magyar jogrendszerben a katasztrófa fogalmának meghatározására, és a hatályos jogrendbe való beillesztésére először 1995-ben, a katasztrófa-védelem egységes rendszerének kialakítására irányuló szabályozás keretében történtek intézkedések. A Belügyminisztérium és az Igazságügyi Minisztérium által készített kormányelőterjesztés a katasztrófa-védelem egységes rendszeréről, a veszélyhelyzetben alkalmazható szabályokról, valamint az Alkotmány ezzel összefüggő módosításáról, tartalmazta a katasztrófa definíciójának átfogó értelmezését. [26] A meghatározás fontos tartalmi elemei az élet, életfeltételek és anyagi javak veszélyeztetése, az esemény rendkívülisége, és a beavatkozásra kötelezett szervezetek nevesítése, együttműködésük szabályozása.

A Polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény 2.§ (f) pontja a katasztrófa meghatározásába beépíti a „lakosság jelentős dologi értékeit, alapvető ellátását”. [27; 1.o.]

A fogalomnak a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény 3§ (e) pontban leírt definíciójában új tartalmi elemként értékelem a katasztrófa állapotként, vagy helyzetként való meghatározásának megjelenését, mely nem folyamatként, hanem bekövetkezett, körülhatárolható eseményként mutat rá a védekezési tevékenységet kiváltó körülményre. További fontos elem a nemzetközi segítség megjelenése, mely megerősíti nemzetközi egyezmények alapján érkező segítségnyújtás jogalapját. [28]

A Katvéd. törvény 3§, 5. pontjában az Alaptörvényben [1] szabályozott különleges jogrend veszélyhelyzeti időszakának beépítésével módosít a fogalmon, és adja meg a jelenleg hatályos, komplex formáját.

1.2 A katasztrófák eredet és jelleg szerinti csoportosítása

A katasztrófák csoportosítását több irodalom is részletesen vizsgálja. Véleményem szerint, a védekezés végrehajtásának körülményeit, a beavatkozás erő és eszköz követelményét, a különböző szempontú felosztások közül, az eredet és jelleg szerinti felosztás alapján adható meg legátfogóbban. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetésének vizsgálatához, a hely és kiterjedés szerinti csoportosítást emelem ki, és dolgozom fel a továbbiakban.¹²

A katasztrófák helyük és kiterjedésük szerinti felosztásban az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet rendeltetése, és ehhez kapcsolódó védekezési képessége azonosítható.¹³

- A helyi katasztrófa egy települést, üzemet érint, és a következmények felszámolása során a települési szintű önkéntes mentőszervezet speciális képességei elegendőek.
- Területi katasztrófa során a káresemény több településen következik be, illetve több településre kiterjedő hatással rendelkezik, és a kár nagysága, a helyi erők kárfelszámolási lehetőségeit meghaladja, kárfelszámolási munkák irányítása területi szinten zajlik, és a helyi mentőszervezetek megerősítésére járási, és megyei mentőszervezetek kerülnek bevetésre.
- A több megyére kiterjedő, országos szintű katasztrófa esetén központi erőforrás szükséges a károk felszámolásához, a mentési, kárfelszámolási munkák irányítása, összehangolása a kormányzati szinten történik. A kárfelszámolásban részt vevő önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozási képességének megerősítésére, központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezet kerül bevetésre.
- A nemzetközi, több országra kiterjedő katasztrófa esetén, a károk túlterjednek a bekövetkezés közvetlen környezetén, és a felszámoláshoz nemzetközi összefogásra van szükség. A magyar állam segítségnyújtási kérés esetén, a központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetet Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapataként rendeli a helyszínre. [29]

Az eredet és jelleg szerinti felosztás alapján a szakirodalom az emberi tevékenységtől független, természeti, illetve az ember által okozott, civilizációs katasztrófákat különböztet

¹² A szakirodalom további csoportosításokat tesz a hatáserősség, intenzitás szerint (relatív, közepes, küszöb és abszolút), a tér- és időkoordináták szerint (statikus és dinamikus), illetve az időparamétert alapján (gyors, közepes és lassú lefolyású).

¹³ Az önkéntes polgári védelmi szervezetek rendeltetése szerinti csoportosítása a 3.3.1 fejezetben kerül bemutatásra

meg.¹⁴ A Katvéd. törvény 44. §-ban [3] a veszélyhelyzet kihirdetését szükségessé tevő események tekintetében pontosítja a katasztrófák típusait, megkülönböztetve természeti eredetű veszélyeket¹⁵, ipari szerencsétlenség, illetve civilizációs eredetű veszélyeket¹⁶, és egyéb eredetű veszélyeket.¹⁷ A törvény, a veszély tartalmi oldalának leírásával meghatározza azon körülményeket, amelyben keletkező káresemény kapcsán az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek speciális felszereléseikkel történő beavatkozása szükségessé válhat. Véleményem szerint a katasztrófák a leírt típusok kombinációjában jelennek meg, a természeti eredetű csapások további természeti, vagy ipari balesetet is generálhatnak.

1.3 A katasztrófák okozta veszélyeztetettség

A természeti és civilizációs katasztrófák közötti különbség meghatározható a megelőzés, a védekezés során végrehajtott tevékenység, illetve a káresemény földrajzi kiterjedése oldaláról. Az emberi közreműködés eredményeként létrejövő civilizációs katasztrófa egy behatárolt területen kialakuló esemény, amely káreset bekövetkezésének valószínűsége, illetve hatása szabályzással, ellenőrzéssel, szükség szerinti szankcionálással csökkenthető.¹⁸ A nagy földrajzi kiterjedéssel bíró eseményként megjelenő természeti katasztrófák esetén, az információs előrejelző és detektáló rendszerek¹⁹ adatai alapján végrehajtott tervezés segíti a felkészülést a védekezésre, a következmények felszámolására. Ugyanakkor a legnagyobb veszélyeztetést jelentő természeti csapások, a szélsőséges időjárás okozta káresemények (pl. árvizek), vagy a nem teljes mértékben előre jelezhető földtani veszélyek (pl. földrengések)²⁰, a felkészülés ellenére is jelentős mértékű fenyegetést jelentenek az emberi életre, anyagi javakra, a gazdaságra és az állami infrastruktúrára.²¹

¹⁸ Következésképpen, ezen megelőző intézkedések elmulasztása a káresemény kialakulásának veszélyét hordozza magában.

¹⁹ Az információs előrejelző és detektáló rendszerekkel a 4.2 fejezetben foglalkozom bővebben

²⁰ A földrengések esetén az 1987-2018 időszak katasztrófák adatait tekintve az 1 esetre vetített mortalitási átlag 2068 fő volt. Az árvizek esetében az arányszám 449 fő. Tekintettel arra, hogy egy árvíz okozta katasztrófa nagy kiterjedéssel bír, így hatásában több embert érint, mind kimenekítési igénnyel, mind másodlagos hatásában történő érintettséggel. A kimenekített lakosság tekintetében földrengések esetében az 1 esetre számított lakosság átlagértéke 144 358 fő, míg árvízi katasztrófák esetében 242 256 fő. Az érintett, másodlagos hatást elszenvedő lakosság átlagszámított száma a vizsgált időszakban földrengések esetében az 1 esetre számított érintett lakosság átlaga 306 374 fő, míg ez a szám árvizek tekintetében 2 507 588 fő.

²¹ A 2010. január 12-én Haitin bekövetkezett földtani katasztrófa közel 3,5 millió embert érintett. A földrengés 222 570 embert ölt meg, és további 300 572 embert sérült meg. Legalább 188.383 ház sérült súlyosan, és 105 000-et házat rombolt le a földrengés. A kormányzati és adminisztratív épületek 60% -a, a Port-au-Prince-i iskolák 80% -a megsemmisült. A teljes földrengéshez kapcsolódó veszteség 7,8 milliárd dollárra becsülhető, ami Haiti 2009-es bruttó hazai termékének több mint 120% -nak felelt meg.

A katasztrófák - típustól függetlenül - közös eleme, hogy gazdasági, társadalmi hatásaiknak mértéke függ a lakosság védelmének feladatát ellátó szervezet, az állam megelőzést, felkészülést és elhárítást szolgáló védelmi rendszerének működésétől. A XX. század legpusztítóbb ipari katasztrófáját, a bophali vegyi üzem balesetét²² követő vizsgálatok megállapították, hogy a vegyi katasztrófa okai a nem körültekintő tervezés, a szakszerűtlen működtetés, az emberi felelőtlenség, az elégtelen felkészülés, a technikai hibák, és az ezeket feltáró állami ellenőrzés hiánya voltak²³ [30].

A katasztrófák döntő többsége nem országhatár, hanem földrajzi területen fejtik ki hatását, következményeik mind társadalmilag, mind gazdaságilag globális szinten jelennek meg. „*Globalizált világunkban a biztonság nem a határainknál kezdődik. A távoli biztonsági kockázatok, kihívások és veszélyforrások drámai gyorsasággal kerülhetnek határainkon belülre.*” [31; 5. pont] Példa erre a 2004. december 26-án, az indonéziai Aceh tartomány közelében történt tengerrengés kiváltotta szökőár, mely Délkelet-Ázsia és Dél-Ázsia 14 országában okozott súlyos gazdasági és személyi károkat. A katasztrófa közel 2,5 millió embert érintett, akik elveszítették családjukat, otthonaikat és termelőeszközeiket. [32]

A természeti katasztrófák előfordulásának és következményeinek vizsgálatához a legkevésbé előre jelezhető, ugyanakkor gazdasági, társadalmi hatásában legjelentősebb eseménytípusokat, a legpusztítóbb, a legnagyobb kárt okozó és a legtöbb embert érintő elemi csapásokat vettem alapul, és ezek nemzetközi, illetve hazai előfordulását elemeztem. Ennek megfelelően vizsgáltam meg az 1987-2018 időszakban a világban és hazánkban bekövetkezett a földrengéseket, és árvizeket.

Az 1987-2018 közötti időszakban bekövetkezett földrengések és árvizek nagy arányban azokon a területeken okozták a legjelentősebb károkat, ahol a központi irányított katasztrófák elleni védelem erő-eszköz felszereltsége, vagy a teljes társadalmat átfogó védekezési rendszer kiépítettsége tekintetében hiányosságok merültek fel. Az 1987-2018. közötti időszakában bekövetkezett, 1000 főnél több halálos áldozattal járó katasztrófák földrajzi megoszlását földrengés tekintetében az 1. számú táblázat, árvíz tekintetében a 2. számú táblázat mutatja be.

²² 1984. december 3-án reggel Bhopál városban, Madhja Prades államban (India) következett be az vegyi üzemibaleset, melynek során a Union Carbide India Ltd. peszticid gyárából 40 tonna metil-izocianát gázt szabadult ki, közel 3000 ember azonnali, és 15 000–22 000 ember későbbi halálát okozva.

²³ Az üzemben a metil-izocianát-tartályok biztonsági riasztója, a gáztisztító berendezések nem működtek, a súlyosan mérgező anyagokat nem az előírt hőmérsékleten tárolták, a csövek tisztításához szolgáló berendezések nem funkcionáltak.

| Ország | Időpont | | Ország | Időpont |
|---------------------------------|------------------|--|----------------------------------|------------------|
| Szovjetunió/Grúzia | 1988. december | | Kína/Taivan | 1999. október |
| Irán | 1990. június | | India | 2001. január |
| Fülöp szigetek | 1990. július | | Algéria | 2003. május |
| India | 1991. október | | Irán | 2003. december |
| Indonézia | 1992. december | | Indonézia | 2005. április |
| India | 1993. szeptember | | Pakisztán, Afganisztán, India | 2005. október |
| Japán | 1995. január | | Indonézia | 2006. május |
| Oroszország- Sakhalin sziget | 1995. május | | Kína | 2008. május |
| Irán | 1997. május | | Olaszország | 2009. április |
| Afganisztán | 1998. február | | Indonézia | 2009. szeptember |
| Afganisztán | 1998. május | | Haiti | 2010. január |
| Kolumbia | 1999. január | | Kína | 2010. április |
| Törökország | 1999. augusztus | | Japán | 2011. március |
| Kína/Taivan | 1999. szeptember | | Nepál | 2015. április |
| Mexico | 1999. szeptember | | Indonézia | 2018. szeptember |

1. számú táblázat

1000 főnél több halálos áldozattal járó földrengések 1987-2018

forrás: [https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=\(DT4628_DA19870101-20181231\)#content](https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=(DT4628_DA19870101-20181231)#content)

Szerkesztette a szerző

| Ország | Időpont | | Ország | Időpont |
|----------------|------------------|--|--------------------------|-----------------|
| Thaiföld | 1988. november | | Kína | 2002. június |
| Kína | 1989. július | | India | 2003. július |
| India | 1989. augusztus | | Dominikai Köztársaság | 2004. május |
| Malawi | 1991. március | | DK Ázsia Cunami | 2004. december |
| Kína | 1991. június | | Kína | 2005. június |
| Fülöp-szigetek | 1991. november | | Fülöp-szigetek | 2006. február |
| Pakisztán | 1992. szeptember | | Kína | 2006. június |
| Nepál | 1993. július | | India | 2006. június |
| India | 1994. június | | Dél-Ázsia | 2007. június |
| Kína | 1995. július | | Banglades - Mianmar | 2007. június |
| Kína | 1996. június | | Fülöp-szigetek | 2007. augusztus |
| Szomália | 1997. október | | Dél-Ázsia | 2008. május |
| Kenya | 1997. november | | India | 2008. június |

| | | | | |
|------------------|-----------------|--|----------------------------|-----------------|
| Kína | 1998. május | | India | 2009. október |
| Banglades | 1998. július | | Pakisztán | 2010. július |
| India | 1998. augusztus | | Kína | 2011. június |
| India | 1999. október | | Szudán | 2011. augusztus |
| Venezuela | 1999. december | | WASHI Trópusi vihar | 2011. december |
| Ethiópia | 2002. április | | BOPHA Tájfun | 2012. december |

2. számú táblázat

1000 főnél több halálos áldozattal járó árvizek 1987-2018

forrás: [https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=\(DA19870101-20181231_DT4611\)#content](https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=(DA19870101-20181231_DT4611)#content) (letöltve: 2018.05.06)

Szerkesztette a szerző

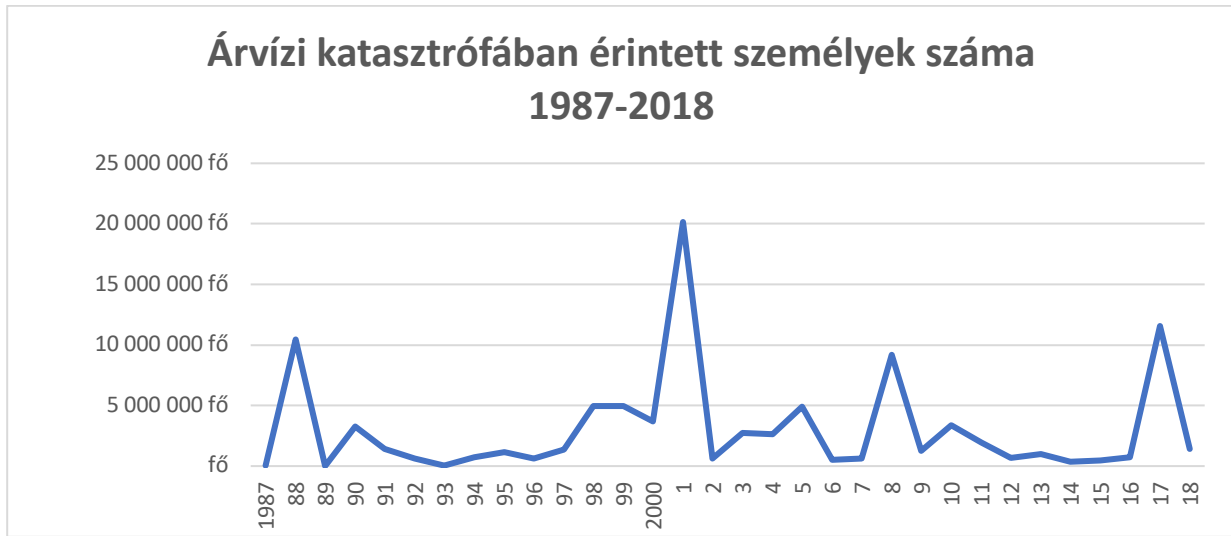
Az 1. számú és 2. számú táblázatban foglalt adatok alapján a természeti csapások okozta magas halálozási szám túlnyomó részt Dél és Délkelet Ázsia, Óceánia, Közép-Kelet és Közép-Amerika térségei fejlődő országainak területén volt kimutatható. A 2001 januárjában Indiában bekövetkezett 6,9 magnitúdójú földrengés²⁴ társadalmi hatásait és katasztrófa elleni védekezés végrehajtását vizsgálva, az Indiai Kormány Nemzeti Katasztrófavédelmi Hatósága megállapította, hogy a földrengés-ellenálló szerkezetek kialakításért, építéséért felelős mérnökök, építésszek és kőművesek képzettsége nem volt megfelelő. A Katasztrófavédelmi Hatóság felvetette, hogy a szakmai főiskolákon be kell vezetni a földrengésálló tervezés és kivitelezés ismereteinek oktatását, valamint a földrengés által veszélyeztetett területeken fejleszteni kell az állampolgári önvédelmi képességet. [33]

Fontos itt megvizsgálni az ebben az időszakban bekövetkezett, legnagyobb területi lefedettséggel és lakossági érintettséggel járó árvízi katasztrófát. Az 1989 júliusában Kínában bekövetkezett árvízi katasztrófa során, a 8,5 millió hektár területet elöntő víz 2000 fő halálát okozta, több mint 10 000 fő megsérült, és 60 millió fő maradt fedél nélkül. Az árvíz lerombolt 1,2 millió házat, 2,78 millió dollár gazdasági kárt okozva. A káresemény hatásai összességében 100 010 000 főt érintettek. Az esetet feldolgozó tudományos kutatások kimutatták, hogy a védekezés gyenge oldala, a speciális ismeretekkel és reagálási készséggel rendelkező önkéntesek bevonásának, és a rendszeres közösségi alapú önkéntes képzési programoknak a hiánya volt, amely jelentősen hozzájárult a katasztrófa nagy tömegeket érintő hatásaihoz. [34]

A demográfiai változások, az urbanizáció és a környezeti degradáció folyamatosan csökkenti a rendelkezésre álló lakható földterületek mennyiségét, így kényszerítve a veszélyeztetett,

²⁴ A földrengés 6 927 fő halálát okozta, 166 836 fő megsérült, és összességében 15,7 millió főt érintett. A katasztrófa következményeként 4,5 milliárd dollár gazdasági kár keletkezett.

marginális területek, mint például az árterek és a meredek lejtők betelepítését. Tekintettel arra, hogy a világ népességének több, mint a fele nagyvárosokban él, az árvízveszélyeztetette területeken 114%-kal megnőtt a népesség, és az adatok alapján a következő 30 évre további 192%-os növekedés prognosztizálható, ami a katasztrófák általi veszélyeztetettség mértékének növekedését hozza. [35] Az árvízi katasztrófában érintett személyek számának növekedését bemutató 1. számú ábra adataiban periodikusan, 7-9 évenként kimutatható a bekövetkező káresetek magas érintettsége²⁵.



1. számú ábra,

Árvízi katasztrófában érintett személyek száma (1987-2018)

Forrás: [https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=\(DA19870101-20181231_DT4611\)#content](https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=(DA19870101-20181231_DT4611)#content) (letöltve: 2019.01.05)

Szerkesztette a szerző

A vizsgált káresetek alapján megállapításom, hogy a katasztrófák elleni védelem hatékonyságát jelentősen csökkentette az államok gazdaságának gyenge színvonala, az elmaradt infrastruktúra, a társadalmi instabilitás következményeként, az állampolgárok alacsony részvétele a védekezés rendszerében, és a felkészülés időszakában tett intézkedések hiányossága. Tekintettel a katasztrófák által érintett lakosság növekvő számára, a hatékony felkészülést és védekezést csak az állampolgárok veszélyhelyzeti képzése, az önkéntes állampolgárok lakosságvédelmi feladatokba történő bevonása biztosíthatja. Következésképpen az állami védekezési rendszernek részét kell, hogy képezze az állampolgárok bevonása.

²⁵ árvízi esetszámokat mutatója alapján 1987-ben 11 árvízi eset került regisztrálásra, 1997-ben 27 eset, 2007-ben 72 eset.

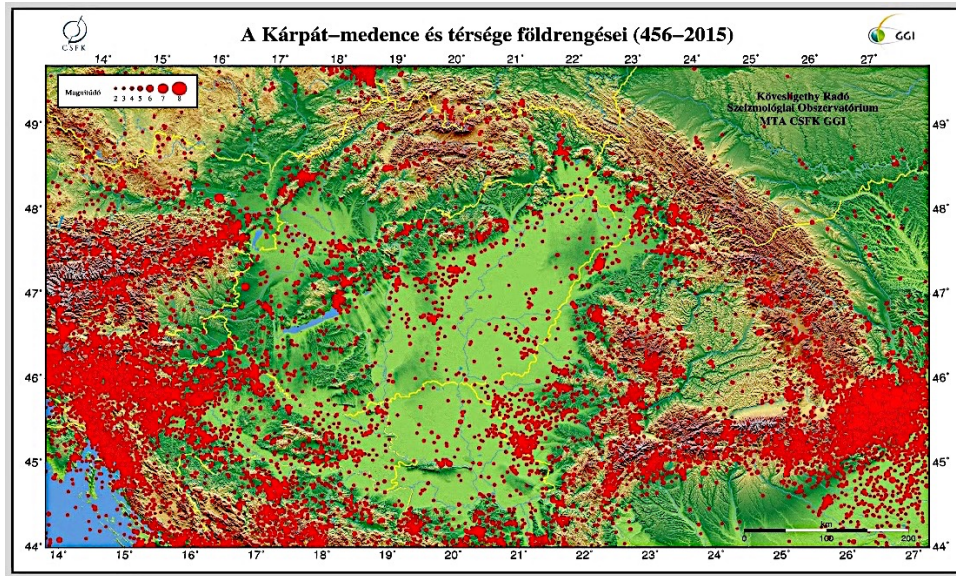
1.4 Katasztrófák okozta veszélyeztetettség Magyarországon

Magyarország Kormánya a 1384/2014. (VII. 17.) Korm. határozattal fogadta el a „Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről szóló jelentés”-t (a továbbiakban: EX ANTE jelentés) [36], amely 12 kockázati területet, és az ezekhez kapcsolódó forgatókönyveket vizsgálta, azonosítva az országot fenyegető fő katasztrófaveszélyeket.²⁶A megállapított kockázati területek körét, a Kormány 2019. februárban adott, B/4478 számú parlamenti jelentésében (a továbbiakban: parlamenti jelentés) [37], szűkítette, és az új kockázateértékelési rendszer alapjaként jelölte az időjárási szélsőségeket, a vizek kártételeit, a humán járványokat, az állatjárványokat, a haszonnövény-megbetegedéseket, a nukleáris baleseteket, az erdőtüzeket, a földtani veszélyeket, és az ipari szerencsétlenségeket, civilizációs eredetű veszélyeket.

Mind az EX-ANTE jelentés, mind a parlamenti jelentés megállapította, hogy a Magyarországon azonosított, releváns veszélytípusok közül a természeti katasztrófák fejtik ki a legnagyobb hatást.

Földtani kockázatok tekintetében a Kárpát-medence a szeizmikusan aktív mediterrán térség és a csekély aktivitást mutató Kelet-Európai-tábla között helyezkedik el, melynek eredménye, hogy Magyarország nem számít szeizmikusan aktív területnek, hazánkban a katasztrófális méretű földrengések ritkák.

²⁶ Ezek a szélsőséges időjárás, áradás, földtani kockázatok, járványok, üridőjárás, veszélyes anyagok, közlekedési baleset, nukleárisbaleset, terrorizmus, számítógépes támadás, biztonságpolitikai válság, energiaellátási válság voltak.



1. számú kép,

A Kárpát-medence és térsége földrengései (456-2015)

Forrás: MTA CSFK Geodéziai és Geofizikai Intézet Kövesligethy Radó Szeizmológiai Observatórium
<http://www.seismology.hu/index.php/hu/szeizmicitas/szeizmicitas-es-foeldrengesveszely>
 (letöltés ideje: 2018. 11.01.)

A szeizmológiai hálózat évente több száz kisebb (-1.0-2.0 magnitúdójú) földrengést regisztrál, azonban ezek nagy része a lakosság számára nem érezhető. A XX. század második felének épület károkkal járó földrengései²⁷ jelentősebb épületkárokkal jártak, a XXI. században mért rengések kisebb károkat, jellemzően falrepedéseket okoztak.²⁸

Magyarországon, bekövetkezési valószínűségük és veszélyeztető hatásuk alapján magas prioritású kockázatnak minősülnek, a szélsőséges időjárást, a súlyos viharokat, illetve ezek következményeként fellépő áradásokat.

Évente körülbelül 100 milliárd m³ víz hagyja el az országot dél felé, aminek csak 10%-át adja a csapadék, a többit a környező területekről érkező folyók hozzák.²⁹ A folyóvizek tekintetében átmenő ország vagyunk. Az árvíz tömeg 95%-a a szomszédos országokhoz tartozó hegyi vízgyűjtő területekről érkezik hazánk területére, sebessége a magyar alföldön nagymértékben lelassul, melynek következtében egyes folyók vízszintje megemelkedik. Az árvízi katasztrófa

²⁷ Dunaharaszti-ban 1956-ban M 5.6 méretű rengés történt, következményeként 3500 épületből 3144 megsérült, néhány haláleset és sebesülés is történt. További rengések történtek 1966-ban, 1974-ben és 1983-ban. Berhidán 1985. augusztus 15-én történt M4.9 földrengés elsősorban Peremartonban és Berhidán okozott épületkárokat, de az epicentrális területtől távolabb, Balaton környéki településeken is történtek épületsérülések.

²⁸ Oroszlány (2011) M4,7, Erdőtelek (2013) M4,7, Érsekivádkert (2013) M4,2, Sente (2013) M3,51, Nógrádmárcal (2014) M4,3

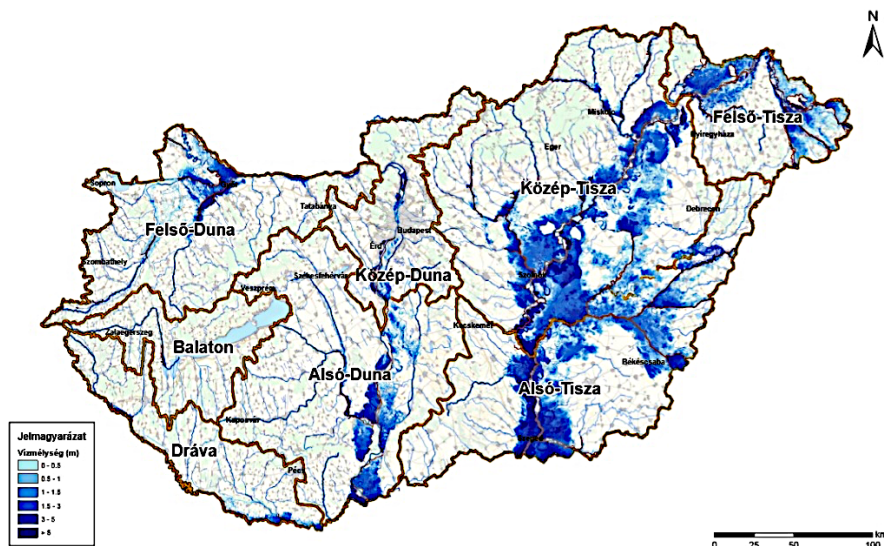
²⁹ Magyarországon 22 folyó található, amelyek hossza 2.822 km. Az ország árvízi kitérttségét fokozza, hogy a Zala, Zagyva, Tarna, Sió folyók kivételével valamennyi folyó forrásvidéke és vízgyűjtőterülete határain kívül fekszik. Folyóvízkészleteinek 75%-át a Duna, Tisza, Dráva, Száva vízfolyások teszik ki, a fennmaradó 25% kisvízfolyásokból származik. Hazánk két legnagyobb folyója a Duna és a Tisza, a mellékfolyók közül a Dráva, Rába, Mura, valamint a Szamos, Bodrog, Körösök és a Maros a legjelentősebbek.

kockázatát növeli, hogy a földrajzi viszonyokból adódóan, mintegy 21.200 km², az ország területének 23%-a, a folyók standard vízszintjénél alacsonyabban fekszik. Ezt az árvízvédelmi szempontból rendkívül kedvezőtlen földrajzi adottságot tovább súlyosbítja Magyarország éghajlata, amelyet elsősorban három tényező befolyásol: az Atlanti-óceáni, a kontinentális és a mediterrán hatások, attól függően változva, hogy éppen melyik atmoszferikus mozgás kerül előtérbe. Mindkét fent említett tengeri légáramlat igen intenzív, nagy területekre kiterjedő esőzéseket idézhet elő a Duna-medence bármely részében, az év bármely időszakában, amely heves és tartós vízszintemelkedést okozhat a Duna-folyó vízrendszerében. A tavaszi, kora nyári hóolvadás, különösen gyors felmelegedés esetén, esőzéssel kiegészülve, ugyancsak heves árhullámokat okozhat. Ebből a szempontból legveszélyesebb folyó a Tisza, a Körös és a Maros. A Duna kitettsége a Felső Duna vidékének árvízi veszélyei miatt magas.³⁰

Ahogy az előzőekben leírtam, az ország 93 000 km² területének 23%-a ártér, amelyen közel 2000 ipari üzem, - éves termelési értékük 1 143 milliárd Ft, - a vasutak 32% -a, a közutak 15%-a, a mezőgazdasági terület közel egyharmada, - 1 ,8 millió hektár földterület - és több mint 700 település, 2,5 millió ember van kitéve árvízveszélynek. [38] Magyarországon gyakori a kis területre koncentrálódó, rövid idejű, nagy mennyiségű csapadék, ami súlyos károkat okozhat³¹. Tovább növeli a vízkárok kialakulásának lehetőségét a víz lefolyását gátló akadályok (szabálytalan mederelzárások, szemét, hulladék), a vízfolyások feliszapolódása, a nem megfelelő nyílású műtárgyak (hidak, átereszek) lecsökkent vízszállítása.

³⁰ 2013-ban a Németországban, Ausztriában és Cseh Köztársaságban bekövetkezett természeti pusztítást követően érkeztek Magyarországra a közép-európai folyami rendszerek szélsőséges árvizei, és okozott 100 millió forint gazdasági kárt.

³¹ 1999 június-augusztusában a hosszan tartó nyári esőzés az ország szinte minden megyéjében katasztrófákat okozott.



2. számú kép,
Magyarország árvízi veszélyeztetettsége
Forrás: Országos Vízügyi Főigazgatóság, <http://www.ovf.hu/hu/arvizvedelem-1>
(letöltés ideje: 2019. 02. 08.)

Az 1970-2013 időszakban, Magyarországon 15 esetben történt jelentősebb árvíz³² szélsőséges hidrológiai esemény, (magas vízszint, gyors vízáramlás, hosszan tartó áradás stb.) Ezen események jelentős védelmi munkát igényeltek, a károk felszámolása magas költségekkel járt, és következményeik alkalmanként rendkívüli voltak.

1.5 Katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszere

1.5.1 A polgári védelem fejlődésének történeti áttekintése, az önkéntesek polgári védelmi feladatvállalásának kialakulása

A társadalmak gazdasági, politikai berendezkedése, a globális együttműködési rendszerekben való szerepe folyamatosan változik, fejlődik. A lakosságvédelemnek a mindenkor környezeti kihívásokra, civilizációs és természeti veszélyekre kell választ adnia, és mivel a feladat az állam védekezési rendszerében kerül végrehajtásra, a változásra való képesség, a rugalmasság az állami politikában és a közigazgatásban kell, hogy megjelenjen.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képessége az állam által irányított lakosságvédelem hatékonyságát biztosítja, ezért fontos áttekinteni a lakosságvédelem kiépülését, a katasztrófák elleni védekezés feladatainak megjelenését, az állam és az önkéntes polgári védelem mentőszervezetek együttműködésének kialakulását.

³² Az árvízi káresemények leírását az 5. számú melléklet tartalmazza

A XX. század haditechnikai fejlődése, a légi hadviselés dominanciájának kialakulásával a harcban álló államok teljes területe hadszíntérré vált, ami a lakosság védelmének új dimenzióit nyitotta meg.³³ A 20-as évek végére, a 30-as évek elejére a legtöbb európai országban megalakították az első állandó légoltalmi szervezeteket. A légoltalmi szervezetek szervezése kétféle módon történt, a szélesebb tömegekre támaszkodó társadalmi, valamint a hatósági intézkedéseket központi irányítására szolgáló szervek jellemzően egyidejűleg, és párhuzamosan épültek ki. Ennek alapján jött létre a hatósági légoltalom megvalósítását előíró, a légvédelemről szóló 1935. évi XII. törvénycikk [39], és az ennek végrehajtására kiadott 15/1936. sz. honvédelmi miniszteri rendelet a „Légoltalmi Utasítás” [40]. A törvény előírta, hogy minden 14 és 60 év közötti magyar állampolgár, nemre való tekintet nélkül, légoltalmi kötelezettség alá esik. A honvédelmi miniszter jogköre lett a városok, községek, legfontosabb üzemek, ipartelepek veszélyeztetettségének megállapítása és besorolása. Pontos meghatározásra került a légoltalom fogalma, feladata és vezetési struktúrája. A honvédelmi miniszter a légoltalom irányítását az Országos Légvédelmi Parancsnok útján végezte, a társadalom széles rétegeinek mozgósítása és tájékoztatása, az 1937. december 5-én megalakított, és az ország akkor kiépítés alatt álló egységes honvédelmi rendszerébe betagozódó Légoltalmi Liga (a továbbiakban: Liga) feladata lett.

A Liga, a XX. század önkéntes polgári védelmi szervezeti modelljének megjelenítőjeként, társadalmi szerveződés volt, amely az ország közigazgatási tagozódásának megfelelően épült ki, fő feladata a lakosság légoltalmi felkészítése és a hatósági feladatok társadalmi támogatása volt. Az önkéntesen szerveződő és működő Liga, mint a hatósági feladatok társadalmi támogatásának képviselője, a II. világháborút megelőző és a háború éveiben elsőrendű feladatát az élet védelmét, képzési, felkészítési, és szakfolyóirat kiadási tevékenységén keresztül látta el. Feladata volt a felvilágosító oktatás, riasztás, óvóhely építés, elsötétítés, tűzvédelem, mentőszolgálat, elsősegélynyújtás és helyreállító szolgálat. A polgárság önvédelmi képességének és rugalmasságának kialakítását, fejlesztését a gyakorlatok megszervezésével, a társasház közösségekből kialakított légoltalmi egységek munkájának koordinálásával hajtották végre. Az írott médián keresztül látta el a lakosságot védelmi tanácsokkal, közölt magatartási szabályokat a légi támadások előtti, alatti és utáni időszakokra vonatkozóan.

³³ A légi erő stratégiai csapásmérő eszközként való értékelése a 20-as, 30-as évek szaksajtójának folyamatosan visszatérő eleme volt, tekintettel sokoldalú felhasználhatóságára, az ellenség katonai célpontjainak vagy az azokat támogató háterszág civil célpontjai meggyengítésére, vagy a behatoló csapatok ellenséges területre juttatására.



3. számú kép:

A RIADÓ! 1940. július 16-i számának fedőlapja (IV. éfv. 13. szám)

Forrás: <http://rebeccablackhorse.blogspot.com/2016/05/riado-legvedelem.html>

(letöltés ideje: 2018.10.12)

A honvédelemről szóló, 1939. március 11-én hatályba lépett 1939. évi II. törvénycikk, a magyar légvédelmet, illetve légtalmat új alapokra helyezte. [41] A törvény rendelkezései értelmében a honvédelmi kötelezettség a szorosán vett hadkötelezettségen túl, tartalmazta a levente és a munkaszolgálatot, a személyi és dologi légvédelmi-légtalmai kötelezettséget is.

A bombatámadások megindulása után a légtalmon gyorsan és hatékonyan szervezte meg mindenütt a mentést, kárfelszámolást, a sérültek ellátását és a helyreállítást. A honvédelmi miniszter a légtalommal kapcsolatos jog- és hatáskört a HM. VI. Légtalmai Csoportfőnöke kezébe adta.³⁴ A Liga 1944. október 15-ével, a nyilas hatalomátvétellel gyakorlatilag széthullott. Az addig jól összefogott, hatékonyan működő lakosságvédelem központi irányítás nélkül maradt, csupán a helyi légtalmai vezetőségek tudtak beavatkozni egyes helyeken.

A II. világháborút lezáró 1947. február 10-én kötött párizsi békeszerződés korlátozta a hadsereg létszámát³⁵ [42], amely helyzet újra felértékelte a katonaság lakosságvédelmi kapacitásának kiegészítésére képes, védelmi feladatokat ellátó önkéntes egyesületeket. 1949 októberben a lakosság védelmének koordinálása szovjet mintára belügyminisztériumi hatáskörbe került, az Üzemgazdasági Tanács határozata pedig rámutatott a légtalmon nemzeti

³⁴ Az 1942. szeptember 4-5-i szovjet légitámadást követő bombázások, és az 1944. márciusától a szövetséges légitámadásokat végrehajtó amerikai légierő 15. hadtestének folyamatos támadása az önkéntes lakosságvédelmi szervezeteket állandó készenlétben tartotta. Ezen időszakban az ország településeinek 33%-át érte támadás, amely - a Liga tevékenységének köszönhetően - mindössze 20 000 fő halálos áldozatot követelt. A bombázások súlyos károkat okoztak a Légtalmon szervezeteinek infrastruktúrájában és humán erőforrásában is.

³⁵ A békeszerződés 12. cikke a szárazföldi és légi fegyverkezés fenntartását korlátozva a szárazföldi hadsereg létszámát 65000 főben, a légi haderőt 5000 fős személyzetben maximalizálta.

biztonságpolitikában kijelölt helyére „*az állampolgárok előkészítése az emberi élet, a nemzeti vagyon oltalmazására, valamint a légitámadások és egyéb ellenséges támadó fegyverek által okozott károk csökkentésére és felszámolására*”. [43; 11.o.] A légoltalom szerveit 1950-51-ben újrászervezték, és a szervezetet fegyveres testületté nyilvánították.³⁶

Az 1960. évi IV törvény a honvédelemről szabályozta a polgári védelem célját, a polgári védelmi kötelezettséget és a polgári védelem szervezetét. [44] Az önkéntesek szerepvállalásának fontos pontja volt, hogy a törvény 70§ (4) bekezdésében megteremtette az állampolgárok polgári védelmi mentőszervezethez való önkéntes csatlakozásának a lehetőségét, elismerve ezzel az állampolgár önvédelmi igényét. A 6/1964 (II.21) számú Kormányrendelet szabályozta, hogy azon személyt, aki polgári védelmi kötelezettségét önkéntes jelentkezés alapján teljesíti, a polgári védelmi kötelezettség alatt állókkal azonos jogok és kötelezettségek illetik meg. [45]

A kormányzati felügyelet 1962-től a honvédelmi miniszter irányítását határozta meg, amely keretek között fogalmazódhatott meg hatékonyan a lakosság védelmének feladatellátása, a megváltozott politikai és fegyverkezési környezet, a nukleáris fenyegetettség kihívásaira való védekezési válasz. Felgyorsult a szervezetek szaktechnikával és felszereléssel történő ellátása. Kidolgozták a polgári védelem további kiépítésének mértékét és ütemét. A bekövetkezett változásokat 1964-ben formailag rögzítette az Elnöki Tanács 1. számú törvényerejű rendelete, amely előírta, hogy a következőkben a LÉGOLTALOM helyett, az új tevékenység célját és jellegét teljesen kifejező POLGÁRI VÉDELEM nevet, és fogalmat kell használni. Az objektumokra, lakóközösségekre fókuszáló légoltalmat, az ország védelmében helyet foglaló polgári védelem szerepét, feladati felosztását a 2002/1966 számú Kormányhatározat és Végrehajtási utasítása írta elő. [46]

A polgári védelem fejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozása, előterjesztése, a védelmi intézkedések végrehajtásának koordinálása, irányítása és ellenőrzése a honvédelmi miniszter hatáskörébe került. 1972. január 1-15 között alakult meg a Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnoksága, mely március és november között vette át a polgári védelem összes katonai szervezetét, kivéve a fővárosi, fővárosi kerületi, megyei, városi, járási törzseket és raktárokat. A nukleáris támadásra felkészülés jegyében a városok mentésének biztosítására a járásokban, községekben, állami gazdaságokban kerültek létrehozásra polgári védelmi egységek, melyek szakalegységekbe rendezték a feladat végrehajtásokat. A szervezeti fejlesztés irányvonala mutatta, hogy a védekezés megszervezését, a különleges szakfeladatok ellátását csak megfelelő

³⁶ Budapesten az első katonai alakulat az ország lőszer- és bomba mentésének feladatát ellátó Központi Légoltalmi Zászlóalj volt.

szervezeti feltételekkel lehet megvalósítani. Ennek jegyében a szakalegységek az életvédelem feladata köré szerveződtek, műszaki-mentő, egészségügyi, vegyvédelmi és kitelepítési szakfeladatokat meghatározva. A nukleáris csapások nagykiterjedésű kárterületet eredményeznek, ezért a szabályzás a szükséges anyagi és technikai eszközök a népgazdasági szereplő gazdálkodó szerveknél történő lebiztosítását is meghatározta.

A 2002/1966 számú Kormányhatározat előírta a preventív védelmi intézkedések tervezését, az anyagi javak védelmét és a mentesítési feladatok végrehajtást. [47] A polgári védelem feladatkörébe került a lakosság, az üzemek beosztottjainak kiképzése, a vezetők parancsnoki felkészítése, sugárszennyezett területen történő mentési munkálatok képességének kialakítása. Ugyanakkor, a központi irányítású lakosságvédelmi feladatok végrehajtása során, az aktív állampolgár önkéntes munkája is jelentős értékkel bírt. A szabályzásban a polgári védelmi feladatok össznépi jellegének hangsúlyozása, a közös erőfeszítés, a népgazdasági szervek és az egész lakosság közreműködésének szükségessége jelenik meg. *„Az állami élet, az újratermelés csak az állampolgárok összességének aktív tevékenysége alapján lehetséges.”* [48; 79.o.] Az 1976. évi I. törvény a honvédelemről [49] a polgári védelem feladatkörét kiterjeszti a támadó fegyverek okozta károkon túl az elemi csapásokra, az ipari és az egyéb katasztrófákra, amelyek tekintetében a megelőzésre, felszámolásra, hatásuk csökkentésére a lakosságot fel kell készíteni, illetve a kapcsolódó mentési, mentesítési, illetve a helyreállítási feladatokat el kell látni.

A miniszterek az államigazgatási szerveknél irányították a polgári védelemmel kapcsolatos tevékenységet. A tanácselnökök működési területükön a polgári védelem államigazgatási vezetői jogkörükben, a fővárosi és a megyei honvédelmi bizottságok elvi irányításával szervezték és vezették a polgári védelmet. Ellenőrzési és hatósági jogkörük illetékességi területükön kiterjedt valamennyi polgári szervre, felelősek voltak területükön a polgári védelmi feladatok teljesítéséért. A tanácselnök közvetlen irányításával polgári védelmi parancsnokság működött, amely törzsből, továbbá a tanácselnök által kijelölt tanácsi szakigazgatási vezetőkből állt. Területi, helyi szinten a polgári védelmi törzs államigazgatási szervként tervezte, szervezte, irányította, koordinálta és ellenőrizte a lakosság és a polgári szervek támadófegyverek hatásai elleni, valamint az elemi csapások, ipari és egyéb katasztrófák elleni védelmét.

A munkahely szintjén a vállalat, intézmény, hivatal, szövetkezet vezetője, vezérigazgató, igazgató, hivatalvezető, elnök, a jogszabályok alapján a tanácselnök intézkedésére, határozatára szervezte és irányította az üzemre háruló polgári védelmi feladatok végrehajtását, ellátta a polgári védelmi kötelezettséggel összefüggő hatósági jogkört. [50] A polgári védelem rendszerében önkéntes szerepvállalás a beosztott polgári védelmi erők tagjaként jelenhetett meg, melyben az

szolgálatot teljesítő mozgásterét a Honvédelmi Miniszter 2/1976 (VI.17) rendelete szélesítette ki azzal, miszerint az önkéntesen csatlakozó kiválaszthatja azon polgári védelmi feladatok körét, amely teljesítését vállalja. [51]

Az önkéntes döntési jogosultságának megjelenése azon innovatív eleme a polgári védelemnek, amely megalapozza a későbbiekben megjelenő önkéntes polgári védelmi mentőszervezeti feladatvállalás szervezeti, társadalmi kulturális alapját.

1977. december 13-án Genfben a Magyar Népköztársaság kormánya Külügyminisztériumának megbízottja aláírta az 1949. évi négy Genfi Egyezmény kiegészítésére alkotott két Jegyzőkönyvet, és elvállalta, hogy beépíti a magyar jogrendbe. A szerződést 1989-ben a Magyar Népköztársaság Országgyűlése ratifikálta. A Jegyzőkönyv szerint a polgári védelem fogalma alatt értendő minden olyan humanitárius feladat, amelynek az a célja, hogy védelmet nyújtson a polgári lakosságnak az ellenségeskedés, a háborús cselekmények, illetőleg a katasztrófák ellen és segítse azok közvetlen hatásainak leküzdésében, illetve a túlélés feltételeinek biztosításában. A polgári védelem országos, területi és helyi irányítása a jogszabályokban meghatározott jog- és hatáskörök által valósult meg. A minisztériumok és országos hatáskörű szervek, a tanácsok és a gazdasági szervezetek a kormányhatározatokban foglaltaknak megfelelően, alapvetően rendeltetésszerű tevékenységük részeként, illetve azzal összhangban látták el a rájuk háruló polgári védelmi feladatokat.

AZ MSZMP Politikai Bizottságának 1987. november 17-i határozata, megszüntetve a Hátországvédelmi Parancsnokságot és a Polgári Védelem Országos Parancsnokságot, 1988. június 1-vel Hátországvédelmi és Polgári Védelmi Parancsnokság néven, középszintű parancsnokságot hozott létre a Honvédelmi Minisztérium közvetlen irányítása alatt. Azonban az 1989-1990-es években bekövetkezett világpolitikai változások a hidegháború vége, a tömegpusztító fegyverek csapás fenyegetésének megszűnése, és az ENSZ szakpolitikai iránya, a polgári védelem lakosságvédelmi tevékenységének súlypontját a természeti és civilizációs veszélyek megelőzése, és felszámolása területére irányította. AZ új védelmi doktrína megvalósulásával összhangban a Miniszter Tanács 3344/1989 sz. határozatával 1990. július 1-től a polgári védelmi igazgatás a honvédelmi tárcától a belügyi tárcához került át. [16]

A jogalkotók a polgári védelem jogi szabályozására hozták létre a 1996. évi XXXVII. törvényt a polgári védelemről [52] és a 1999. évi LXXIV. katasztrófavédelmi törvényt. [53] A polgári védelem feladatainak szabályozása, a katasztrófák elleni védekezés irányítása a Kormány hatásköre lett. A polgári védelem irányításáért és a polgári védelmi feladatok végrehajtásáért a

belügyminiszter volt felelős. A Belügyminisztérium katasztrófavédelmi szervezete országos hatáskörű központi szervre, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságra és területi szervekre tagozódott, tagjai hivatásos állományúak, köztisztviselők és közalkalmazottak voltak. Területi szerveként megjelenő megyei igazgatóságok alárendeltségében működtek helyi szervként a polgári védelmi kirendeltségek. A helyi felkészülési tevékenység a polgármester hatáskörébe tartozott, aki illetékességi területén irányította a polgári védelmi feladatok végrehajtását. E jogkörében a polgári szervek részére elrendelte a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi mentőszervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását. Felelős volt a települési polgári védelmi tervek kidolgozásáért, katasztrófa esetén irányította a helyi védekezést, gondoskodott a lakosság létfenntartásához szükséges anyagi javakkal történő ellátásáról.

A 2012. január 01-től hatályos Katvéd. törvény [3] a katasztrófavédelem területén jelen lévő erőforrások integrációjával, a rész-erők rendszerré való átformálásával mutatta fel azt az innovációt, mellyel a modern kor védelmi, biztonsági kérdéseire hatékony válasz fogalmazható meg. A köteles polgári védelmi szervezetek kiépítésével a jogalkotó fenntartotta az 1960. évi IV törvény [54] által szabályozott szervezeti formát, a beosztó határozatok útján kötelezett állampolgárok szolgálatra rendelését, és megalkotta az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállását, az állampolgárok önkéntes csatlakozásának szervezeti formáját.

A Katvéd. törvény [3] több változást tartalmazott. Megszűnt a hivatásos önkormányzati tűzoltóság és helyébe a katasztrófavédelmi szervezet rendszerébe integrált hivatásos állami tűzoltóság lépett. A háborús veszély csökkenésének realitását figyelembe véve hangsúlyossá vált a polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatrendszere. A Katvéd. törvény 52 §-ban [3] megőrizte a 1996. évi Polgári védelmi törvény 4§-ban [52] megfogalmazott, a lakosság egyéni védelmének kialakítását, önvédelmi képességének kialakítását, egyéni védőeszközökkel való ellátását. A háborús fenyegetettség helyett a katasztrófák elleni védelem kerül előtérbe, az elsötétítés, fényálcázás feladata megszűnt, és a kollektív védelemben az óvóhelyi védelmet felváltotta a védelmi célú építmények fenntartása. Mivel a természeti és civilizációs károk területileg behatárolhatóak, így meghatározhatóvá vált az a terület, ahol a lakosság védelme végrehajtható, a szabályzásba bekerült a kimenekítés és kitelepítés feladata mellet a befogadás koordinálása is. A települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérését a törvény a polgári védelmi feladatkörbe utalta, amely alapján sor került a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolására és évenkénti felülvizsgálatára.

A polgári védelemnek nemzetközi rendszerekhez való erős kapcsolódását jelzi, hogy Katvéd. törvény [3] szabályozza a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter feladatát a NATO és az EU katasztrófavédelmi, és a polgári védelmi tevékenységei hazai koordinálásában és végrehajtásában, valamint ennek keretében kapcsolattartást és a képviseletet a két szervezet intézményeiben.

A katasztrófavédelem hazánkban teljesen újszerű módon kiépítette az önkéntes mentőszervezetek alkalmazásának rendszerét, amelynek köszönhetően nagymértékű erőttöbbszörözést érhető el, a hivatásos egységek tudását kiegészítő speciális képességekkel.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetésében az azonosított veszélyhelyzetek tudatos, tervszerű csökkentésére, megelőzésére, a valós kockázati helyszínen, a lakosság és a települések biztonsága érdekében végzett hatékony beavatkozásra való törekvés fogalmazódik meg. A megalakítási helyre jellemző veszélyeknek megfelelően, az árvíz elleni védelemben az alapvető vízkár-elhárítási, árvízi és vízi mentési, illetve a bűvár képesség, romosodott területen történő mentésben a kereső kutyás, kötéltechnikai mentő és a városi kutató-és mentő képesség alkalmazásával vesznek részt a károk elhárításában, az élet és az anyagi értékek mentésében.³⁷

A katasztrófák elleni védekezési rendszer részeként a katasztrófák okozta károk felszámolásban 1998-ig a Magyar Néphadsereg katonái, rendőri és karhatalmi erők, munkásőrök, vízügyi szakemberek, tűzoltók, műszaki egységek, termelőszövetkezetek, intézmények dolgozói, pedagógusok, diákok vettek részt. A polgári védelem erői dokumentáltan az 1998 október-november időszakban, a Tisza és Bodrog áradása okozta árvíz elleni védekezésben jelentek meg. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozása a Katvéd. törvény biztosította jogszabályi háttér alapján a 2013. évi dunai árvíz elleni védekezésben jelenik meg.

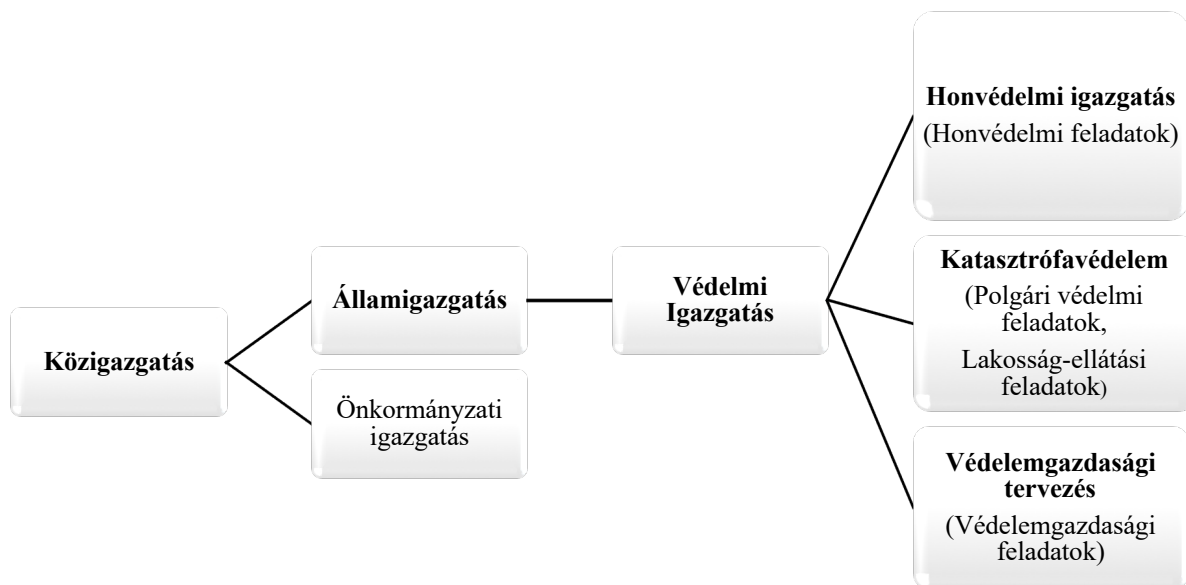
Kiemelten fontos, hogy az önkéntes mentőcsoportok alkalmazási lehetőségeinek spektruma évről évre bővül, így képességeik az eltűnt személyek felkutatásától az árvízi, belvízi védekezési feladatokon át a műszaki mentési-tűzoltási feladatokban való részvételig terjed.

³⁷ Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetését a 3.2 fejezetben vizsgálom.

1.5.2 A védelmi igazgatás irányításának rendszere

A katasztrófavédelem új rendszerében a lakosság élete és anyagi értékei védelmének feladatai lényegében nem változtak, de összetételében, vezetésében, rendszerszintű integrált szervezetet jött létre, magasabb szinten erősítve a kormányzat szerepét.

Az ember alapvető joga a biztonságos környezet, a katasztrófák elleni védelem, melynek biztosítását a közösségtől, az államtól várja. „A katasztrófavédelem nemzeti ügy. A védekezés egységes irányítása állami feladat”. [3; 1§ (1) bek.] Az állam a katasztrófavédelmi feladatok tervezését, szervezését és végrehajtását a közigazgatás részét képező védelmi igazgatás szervezeti rendszerében hajtja végre. (2. számú ábra)



2. számú ábra
A védelmi igazgatás elhelyezkedése a közigazgatásban
Szerkesztette a szerző

A védelmi igazgatás kormányzati szintjén az Országgyűlés, a Köztársasági elnök, a Honvédelmi Tanács, a Kormány, illetve az ágazati miniszterek, és a központi államigazgatási szervek vezetői állnak. Az Országgyűlés - akadályoztatása esetén a Köztársasági Elnök – hatásköre elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén a szükségállapotot kihirdetése. A Kormány feladata a katasztrófák elleni védekezés legfelsőbb irányítása, a tervezés kormány szintű végrehajtása, többek között a polgári védelmi szervezetek részleges alkalmazása, a NATO polgári veszélyhelyzeti tervezés katasztrófavédelmi feladatainak, és az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálása és végrehajtása. A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter feladata a veszélyhelyzet kezelése, a katasztrófa elhárítás kormányzati rendszerének összehangolása, és jogosultsága – a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett – a polgári védelmi szervezetek alkalmazásának elrendelése. A katasztrófavédelemmel összefüggő

kormányzati döntések előkészítését, a védekezéssel kapcsolatos feladatok összehangolását a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (továbbiakban: KKB)³⁸ végzi.

A katasztrófák elleni felkészüléssel, védekezéssel és helyreállítással kapcsolatos feladatait a 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 8. §-ban meghatározottak szerint látja el. A központi államigazgatási szerv vezetője, az ágazati feladatkörébe tartozó terület katasztrófavédelmével kapcsolatos tervező, szervező, irányító tevékenysége keretében gondoskodik az állandó együttműködést, és a helyi részvételnél átfogóbb tevékenységet biztosító képességgel rendelkező, a katasztrófavédelemben bevonható azon önkéntesen jelentkező civil szervezetek kijelöléséről, felkészítéséről és működési feltételeik biztosításáról.

A védelmi igazgatás területi és helyi igazgatási szervei biztosítják a területi és helyi szinten felmerülő honvédelmi, és katasztrófavédelmi feladatok végrehajtását.

A területi szintű igazgatás elemei a Megyei (Fővárosi) Védelmi Bizottságok (továbbiakban: MVB). A Kormány irányítása alatt működő közigazgatási szerv, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben, illetve kormányrendeletben számára megállapított honvédelmi felkészítéssel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat. A Kormány közvetlenül, illetve a honvédelemért felelős miniszter útján irányítja az MVB-k honvédelmi feladatainak, illetve a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter útján a katasztrófavédelmi feladatainak végrehajtását. Az MVB elnöke a honvédelmi igazgatási feladatok vonatkozásában hatósági jogkört gyakorol. A honvédelmi feladatok végrehajtásakor a rendkívüli állapot, megelőző védelmi helyzet, szükségállapot és váratlan támadás idején bevezetett intézkedések végrehajtása során, a megyei védelmi bizottság teljes jogkörét annak elnöke, a Honvédség állományába tartozó elnökhelyettessel egyetértésben gyakorolja.

A helyi szintű igazgatás eleme, az MVB alárendeltségében működő Járási Helyi Védelmi Bizottság (továbbiakban: HVB). A HVB illetékességi területét az MVB jelöli ki, figyelembe véve a kistérségi, járási igazgatási rendszert. Székhelye megegyezik a járás székhelyével, hatásköre a fővárosban a kerületre, vidéken adott járás településeinek közigazgatási területére. Katasztrófavédelmi igazgatási területen a HVB közreműködik a polgármester és a védelemben résztvevő helyi szervek védelmi feladatainak központi irányításában, szervezi a lakosság polgári védelmével és ellátásával kapcsolatos feladatokat, az azokra való felkészülést, összehangolja a

³⁸ A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot a létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról szóló 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat alapján a szervezetet a belügyminiszter vezeti, tagjai az ágazati miniszterek által kijelölt vezetők, valamint a központi államigazgatási szervek (pl. Rendőrség, Nemzeti Adó- és Vámhivatal, Országos Meteorológiai Szolgálat stb.) vezetői.

honvédelmi körzetre háruló gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek teljesítését, és közreműködik a rendkívüli intézkedésekből adódó helyi feladatok végrehajtásában.

A települések polgármesterei (fővárosban a főpolgármester), HVB irányításában, illetékességi területükön koordinálják a hatáskörükbe utalt honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok végrehajtását, irányítják és szervezik a felkészülés és a védekezés feladatait. A polgármester felelősségi körébe tartozik a polgári védelmi kötelezettség alapján a települési polgári védelmi szervezet megalakítása, és az MVB elnökének rendelkezése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával - a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának elrendelése.

A védelmi igazgatás irányítási rendszerének felépítését az 3. számú ábrán mutatom be.



3. számú ábra
A védelmi igazgatás irányítási rendszerének felépítése
Szerkesztette a szerző

A civilizációs és természeti katasztrófák összetársadalmi kihívásként jelennek meg, így az ellenük való védekezésben a társadalom minden szereplőjének együttműködőként, illetve közreműködőként keletkezik kötelezettsége. A védelmi igazgatás rendszerében együttműködőként feladattal rendelkeznek az államigazgatás szereplői, a rendvédelmi szervek, az állami szervezetek, és az önkormányzatok, akik jogszabályban rögzített alapon, az adott területért felelős miniszter, katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos ágazati feladatainak végrehajtásával vesznek részt a katasztrófák elleni védekezésben. Az civil szervezetek, és ezen belül az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek közreműködőként vesznek részt a védelmi igazgatás rendszerében.

1.5.3 A katasztrófák elleni védekezés irányítási rendszere

A Katvéd. törvény [3] a katasztrófák elleni védekezés irányítását állami feladatként határozza meg, és a védekezés feladatát kiterjeszti a társadalom egészére, azt nemzeti ügyként kezeli.

A védekezésben részt vesz az állam-és közigazgatás egésze, a civil társadalom, a gazdaság szereplői, és maga az állampolgár is. Mivel a katasztrófák elleni védekezés komplex feladatrendszerben kerül végrehajtásra, a szereplők összehangolt, hatékony együttműködését a védekezés irányításának központosítása biztosítja, amely lehetőséget ad a szakértelem koncentrációjára, és az erőforrások nagyobb mértékben történő kihasználására. [55]

A védekezés egységes irányítása állami feladatának végrehajtását a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet központi szerve, a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM OKF), mint hivatásos, rendészeti szerv irányításával látja el. Alapvető rendeltetése a lakosság élet- és vagyónbiztonságának, a nemzetgazdaság védelmének és a kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének biztosítása. Tagjai hivatásos állományúak, és - 2019.01.02-től - rendvédelmi igazgatási alkalmazottak. [56] A BM OKF a védekezés valamennyi szakaszában - megelőzés, védekezés és helyreállítás - részt vesz, és biztosítja az együttműködést a Katvéd. törvény 2. § (1) bekezdésében felsorolt hazai szervezetekkel, és a nemzetközi szervezetekkel (pl.: EU szakmai szervei, NATO és ENSZ felelős testületei, nemzetközi segítségnyújtó szervezetek).

A BM OKF a katasztrófák hatósági megelőzése érdekében iparbiztonsági, tűzvédelmi, piacfelügyeleti, polgári védelmi, vízügyi és vízvédelmi hatósági és szakhatósági jogköröket gyakorol. A katasztrófák elleni védekezéssel összefüggésben szakmai irányítási jogkört lát el a polgármester által kijelölt közbiztonsági referensek működése, felkészítése, képzése, a lakosság felkészítése, riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása tekintetében. Részt vesz a polgári veszélyhelyzet kezelésben, tervezésben, a védelmi igazgatásban, a nemzetgazdaság mozgósításában, valamint az állami tartalékgazdálkodásban. Országos, megyei, járási, helyi és üzemi kötelezett polgári védelmi szervekkel, központi rendeltetésű és önkéntes polgári védelmi mentőszervezetekkel, valamint jelentős eszközparkkal, kiépült logisztikai háttérrel rendelkezik. Részt vesz a nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtás rendszerében, eszközöket, mentőcsapatokat biztosít a külföldi államoknak az EU-hoz, az ENSZ-hez, a NATO-hoz vagy a magyar Kormányhoz benyújtott segítség kérésre, a katasztrófa következményeinek a felszámolására, illetve biztosítja a nemzetközi segítség fogadását, célterületen történő szétosztását. [57] A BM OKF területi és helyi szervei útján biztosítja a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság (továbbiakban: MKI) és a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság (továbbiakban: FKI). Az MKI és az FKI önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szervek, amelyek jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként járnak el, ellátják a jogszabályokban részükre meghatározott feladatokat, irányítják a hivatásos tűzoltóságokat és a katasztrófavédelmi kirendeltségeket. Ellátják az önkormányzati tűzoltóságok felügyeletét, ellenőrzik a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek helyi szerve a Katasztrófavédelmi Kirendeltség (továbbiakban: KvK), amely illetékességi területén ellátja a helyi szintű katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok szakirányítását. Hatásköre az FKI, MKI alárendeltségében kiterjed az illetékességi területén működő tűzoltó parancsnokságokra. A KvK vezető tervezési, szervezési, információgyűjtési, koordinálási, irányítási, értékelési, kapcsolattartási, együttműködési és tájékoztatási feladatokat lát el, szolgálati előjárója felé jelentési kötelezettséggel tartozik. Munkáját egy- egy polgári védelmi, tűzoltósági és iparbiztonsági felügyelő segíti.

A Hivatásos Tűzoltó parancsnokság (továbbiakban: HT) önálló működési és illetékességi területen látja el a tűzoltási és műszaki mentési, tűzmelegelőzési, és polgári védelmi feladatokat. Hatásköre, a KvK alárendeltségében, kiterjed az illetékességi területén működő Katasztrófavédelmi Örsre, (továbbiakban: KÖ), és polgári védelmi irodákra.

A polgári védelmi feladatokat ellátó Katasztrófavédelmi Megbízott (továbbiakban: KVMB) a tűzoltó-parancsnokság állományának tagja. Illetékességi területén szakmai támogatást nyújt a polgármester (a fővárosban a főpolgármester) és közbiztonsági referens részére a katasztrófavédelmi feladatok szervezésében, a megelőzés, felkészítés, a védekezés, helyreállítás és újjáépítési helyi szintű feladatainak ellátásában.

1.5.4 A polgári védelmi szervezetek helye a katasztrófák elleni védekezés rendszerében

A védekezésnek fontos részét képezi az állampolgári szerepvállalás. *„A történelemben már bizonyított polgári védelmi kötelezettség olyan személyes, társadalmi kötelezettség, mely az emberi élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelmét támogatja”.* [17; 157.o] Elfogadva a polgári védelemben való részvétel társadalmi kötelezettségének megjelölését, az a véleményem, hogy a katasztrófák elleni védekezésben való feladat végrehajtásban, jelentős szerepet játszik az az egyéni cselekvési akarat, amely az Alaptörvényben lefektetett személyes biztonságra való jog alapján jelenik meg. Ez az öngondoskodó állampolgári viszonyulás jelenik meg a köteles polgári védelmi szervezetek tagjának a beosztó határozat elfogadásában, az abban

megfogalmazott feladatok végrehajtásában, illetve az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet tagjának speciális technikai eszköze, tudása alkalmazásában, önkéntes idő és energia ráfordításában.

A Katvéd. törvényben meghatározott polgári védelmi feladat végrehajtásának jogi szabályozási körét sarkalatos törvények és végrehajtási rendeletek biztosítják. A polgári védelmi szervezetek a Katvéd. törvény alapján beavatkozási jogosultsággal, és egyben kötelezettséggel rendelkeznek mind a lakosság tájékoztatásában, veszélyhelyzeti felkészítésében, riasztásában, figyelmeztetésében, mind pedig egyéni védelmének, egyéni védelmi eszközökkel való ellátásának, illetve kollektív, helyi és távolsági védelmének biztosításában. [3] A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet (továbbiakban. BM rendelet) IX. fejezetében pontosítja a jogalkotó a lakosság katasztrófavédelmi felkészítését, aktív és passzív tájékoztatásának formáját. [58] A 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról IV. fejezetében lakosság felkészítése körülményeinek, felelőseinek meghatározásával teljesíti ki a lakosságvédelem törvényi rendelkezési körét. [59]

1.5.4.1 A köteles polgári védelmi szervezetek jogállása

A köteles polgári védelmi szervezetek állománya a polgári védelmi kötelezettség alatt álló, illetve az önkéntesen jelentkező személyekből áll, beosztásuk a lakóhely szerinti illetékes polgármester feladata. Rendeltetése alapján a jogszabály megkülönböztet központi, területi, települési, és munkahelyi polgári védelmi szervezetet, amely felosztás meghatározza a szervezet illetékességi területét.

A köteles polgári védelmi szervezetek létszámának megállapítása, illetve tagjainak kijelölése az állam védekezés irányítási jogkörében történik, bevetésük elrendelésére jogosultak körét, illetve időszakát a jogi szabályzók teljes mértékben lefedik.

A központi polgári védelmi szervezet olyan szakfeladat ellátására kerül létrehozásra, amely különleges szakértelmet és technikai eszközöket igényel, felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerv vezetője dönt.

A területi polgári védelmi szervezetet olyan polgári védelmi feladat végrehajtására hozzák létre, amelyet a települési polgári védelmi szervezetek nem képesek ellátni. Felépítéséről,

létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője határoz a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjének javaslata alapján.

A települési polgári védelmi szervezetet létre kell hozni községben, városban, megyei jogú városban, fővárosi kerületben, ha a település katasztrófavédelmi besorolása azt indokolja. Létszámát a település katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetőjének javaslata alapján a polgármester állapítja meg

A munkahelyi polgári védelmi szervezet az adott gazdálkodó szervezet védelmét hivatott biztosítani, ezért tagjait a gazdálkodó szervezet vezetője jelöli ki, illetve mozgósítja védelmi feladatok végrehajtására.

Rendkívüli jogrendi időszakban történő alkalmazásuk a védelmi igazgatás központi, területi szervei, illetve a polgármester által történik. A Katvéd. törvény alapján a polgári védelmi beosztott személy jogosult személyi, illetve a szolgálat teljesítéséhez szükséges ruházattal, védőeszközökkel és felszereléssel történő ellátásra, védekezési feladatok elvégzéséhez szükséges felkészítéshez, és a feladatának végrehajtása során keletkezett költségeinek megtérítéséhez.

A BM rendelet jogi szabályozása a szervezet tagjainak alap és szakkiképzését, illetve a vezetői állomány vezetői képzését írja elő [58]. A köteles polgári védelmi szervezetek állományának az elvégzendő feladatok végrehajtására való elméleti felkészítését, kiképzését a megalakítási helyén, vagy a katasztrófavédelem oktatási intézményeiben a hivatásos katasztrófavédelmi szervek végzik.

A gyakorlati kiképzés tervezése a védelmi igazgatás rendszerében történik, elrendelésére központi szinten a BM OKF főigazgatója, területi szinten az MVB elnöke, vagy az MKI igazgatója, helyi szinten a polgármester, vagy a KVK vezetője jogosult. Az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetek a gyakorlatokat regionális, összevont gyakorlatok formájában is végrehajthatják. Ez alapján a gyakorlatok végrehajtása során bevonásra kerülhetnek a speciális szaktudással rendelkező állami és civil szervezetek, így különösen a karitatív szervezetek, a vízügyi igazgatóságok, a mentőszolgálatok, a polgárőrség, a Magyar Honvédség, a megyei (fővárosi) polgári védelmi szövetségek, valamint a megyei (fővárosi) tűzoltó szövetségek.

1.5.4.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállása

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek, civil szervezeti jogállásukból eredően, a köteles polgári védelmi szervezetektől eltérő eljárásban integrálódnak a védekezési rendszerbe.

Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény rögzíti, hogy „Az egyesülési jog mindenkit megillető alapvető szabadságjog, amelynek alapján mindenkinek joga van ahhoz, hogy másokkal szervezeteket, illetve közösségeket hozzon létre, vagy azokhoz csatlakozzon.” [60, 3§ (1) bek.] Ennek alapján az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek megalakulása és működése az egyesülés alapvető szabadságjogára épül. Az állam ennek szellemében nem avatkozik be ezen szervezetek autonómiájába, a védekezésben szerepet vállaló szervezetek felett a BM OKF és területi szervei útján igazgatási felügyeletet lát el. Az állam részükre a kárelhárításba való beavatkozást csak koordináltan, szervezett keretek között végrehajtva biztosítja, meghatározva, hogy a civil szervezet a hivatásos katasztrófavédelem által történő bevonás esetén elfogadja a BM OKF és területi szerveinek irányítási jogkörét.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek speciális feladatuk ellátása során a kárterület felderítés, mentés és elsősegélynyújtás végrehajtása mellett, tekintettel polgári védelmi szervezeti besorolásukra, Katvéd. törvény 52§-ban felsorolt polgári védelmi feladatok végrehajtására is kötelezhetők.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladat végrehajtásának részletes szabályozása a Vhr. VIII. fejezetében jelenik meg, ahol meghatározásra kerülnek a személyi állománnyal kapcsolatos és a műszaki, technikai követelmények, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek minősítésére vonatkozó előírások, nemzetközi bevetésük körülményei. [4]

A központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezet jogállását a Vhr. határozza meg. A mentőszervezet tagjai a hivatásos katasztrófavédelem állományból jelentkezők, társadalmi szervezetek, mentőcsapatok. Tagjai továbbá a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakértői, a mentőcsapatok szakértői, illetve önként jelentkező szakértők. A központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezet alkalmazása a BM OKF Főigazgatójának döntése alapján történik. [4]

Ugyanakkor a jogszabály nem adja meg az önkéntes polgári védelmi szervezetek további szintjeinek fogalmát, nem pontosítja a megyei, járási, és a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezet tagjainak körét, illetékességi területét.

A BM OKF főigazgatója a Jogalkotásról szóló törvény alapján [61] kiadott 50/2013. számú főigazgatói intézkedéssel megteremtette járási mentőcsapatok megalakításának, felkészítésének, rendszerbe állításának, gyakoroltatásának és alkalmazásának kereteit. [62] Az 50/2013. Főigazgatói intézkedés a járási mentőcsoportot területi rendeltetésű polgári védelmi szervként

azonosítja, amely meghatározáshoz tartozó illetékességi terület nem illeszkedik a katasztrófák elleni védekezésben szerepkörrel rendelkező, tervező, szervező és végrehajtó szervezetek szervezeti szintjeihez tartozó illetékességi területekhez.³⁹

A területi szervek, az MVB (Védelmi igazgatás), MKI (Katasztrófavédelem) illetékességi területe, adott megye közigazgatási területe. A járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezet elsődlegesen megalakítási helye szerinti járáshoz tartozó települések védelmében vállal szerepet, amely a védekezés irányításában és végrehajtásában a helyi szint területe.

A katasztrófák elleni védekezés tervezése, szervezése és végrehajtása szintjeinek, az előzőekben vizsgált jogszabályokban rögzített illetékességi területét a 3. számú táblázatban foglalom össze.

| | Védelmi Igazgatás | Hivatásos Katasztrófavédelmi szerv | Önkéntes polgári védelmi mentőszervezet |
|-------------------------------|--|---|--|
| KÖZPONTI SZINT | Országgyűlés, Köztársasági Elnök, Honvédelmi Tanács, Kormány | Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság | központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezet |
| illetékességi területe | Magyarország közigazgatási területe | Magyarország közigazgatási területe | Magyarország közigazgatási területe |
| TERÜLETI SZINT | Megyei Védelmi Bizottság | Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság (Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság) | megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezet |
| illetékességi területe | adott megye közigazgatási területe | adott megye közigazgatási területe (Budapest közigazgatási területe) | adott megye közigazgatási területe, adott járás közigazgatási területe |
| HELYI SZINT | Helyi Védelmi Bizottság | Katasztrófavédelmi Kirendeltség | |
| illetékességi területe | adott járás közigazgatási területéhez tartozó települések | kijelölt közigazgatási területhez tartozó települések | |
| TELEPÜLÉSI SZINT | települési polgármester | Katasztrófavédelmi Kirendeltség | települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezet |
| illetékességi területe | adott település közigazgatási területe | kijelölt közigazgatási területhez tartozó települések | adott település közigazgatási területe |

3. számú táblázat

A katasztrófák elleni védekezés tervezése, szervezése és végrehajtása szintjeinek illetékesség szerinti összehasonlítása

Szerkesztette a szerző

³⁹ 50/2013. Főigazgatói intézkedés a járási mentőcsoportok megalakításával kapcsolatos feladatok végrehajtására. Az intézkedést a BM OKF Főigazgató 10/2019. számú a BM OKF belső normáinak deregulációjáról szóló intézkedése hatálytalanította, ugyanakkor a járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek területi rendeletetésének meghatározását más jogszabály, illetve belső utasítás, intézkedés nem írta felül

Tekintettel a járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezet illetékességi területének közigazgatási határait, *javaslom hatályos jogi szabályozóban* a védelmi igazgatás helyi szintű illetékességi területének megfelelően, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek helyi szintjére besorolni. (4. számú táblázat)

| | | | |
|-------------------------------|--|---|---|
| TERÜLETI SZINT | Megyei Védelmi Bizottság | Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság (Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság) | megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet |
| illetékességi területe | adott megye közigazgatási területe | adott megye közigazgatási területe (Budapest közigazgatási területe) | adott megye közigazgatási területe, |
| HELYI SZINT | Helyi Védelmi Bizottság | Katasztrófavédelmi Kirendeltség | <i>járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezet</i> |
| illetékességi területe | adott járás közigazgatási területéhez tartozó települések | kijelölt közigazgatási területéhez tartozó települések | <i>adott járás közigazgatási területe</i> |

4. számú táblázat

A katasztrófák elleni védekezés tervezése, szervezése és végrehajtása területi és helyi szintjeinek illetékesség szerinti szabályozásának javaslata
Szerkesztette a szerző

A Katvéd. törvény rendelkezése alapján csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által szakmailag megfelelőnek minősített önkéntes polgári védelmi mentőszervezet vonható be védekezési feladatokba.⁴⁰ A Nemzeti Minősítési Rendszer alapkövetelményeiről szóló 6/2013. (X. 31.) BM OKF Főigazgatói utasítás (továbbiakban: Nemzeti Minősítési Rendszer)[63], mellékleteként kiadott Szervezeti és Műveleti Irányelv a mentésbe bevonható szervezeti szintek meghatározására „különlegesen felszerelt és felkészült önkéntes mentőszervezetek és önkéntes területi polgári védelmi szervezetek” [63, 3. sz. melléklet] meghatározást ad. A települési szint meghatározásának hiánya jogilag a minősítési rendszerből való kizárást, ezáltal a nemzeti védekezésben való megjelenés elutasítását jelenti. Ezen önkéntes mentőszervezetek beavatkozásának jogi alapjai megteremtéséhez, *szükségesnek ítélem a szabályzás kiegészítését, a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek helyének kijelölésére a Nemzeti Minősítési Rendszert a szakterületi minősítés⁴¹ kategóriájával kiegészíteni*

⁴⁰ Az elméleti –és gyakorlati felkészítést követően a mentőcsoport rendszerbe állító gyakorlaton bizonyítja a felkészítő foglalkozásokon elsajátított ismeretanyag ismeretét. A rendszerbe állító gyakorlatot követően kerül sor a minősítő gyakorlatra. A minősítést a BM. OKF által kijelölt, az ilyen jellegű feladatok ellátásában jártas, nyilvántartott szakértő végzi, a Főigazgatóság által kidolgozott Nemzeti Minősítő Rendszer szempontjai alapján.

⁴¹ A szakterületi minősítés a gyakorlatban megjelenik, ugyanakkor a szabályozás helyére, és eljárására nem ad jogi meghatározást. A szakterületi minősítést a 4.2.5 fejezetben mutatom be.

Mivel az általam ismert jogszabályi források nem tartalmazzák a területi, a helyi és települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállásának, illetékességének, tagjai létszámának, meghatározását, szükségesnek tartom a katasztrófák elleni védekezésben való részvételük jogi alapjának megteremtését.

1.6 Részkövetkeztések

Bemutattam a természeti katasztrófák hatásait, pusztítási jellemzőit, amelyek fontos alapjai a védekezés tervezésének, szervezésének. **Következtetésem**, hogy a katasztrófák hely és eredet szerinti felosztása a védekezés irányítása, az eredet és jelleg szerinti csoportosítás, pedig a végrehajtás oldaláról előnyösebb megközelítés.

A természeti katasztrófák adatait vizsgálva **megállapítottam**, hogy nagy arányban azokon a területeken okozták a legjelentősebb károkat, ahol a központilag irányított katasztrófák elleni védelem erő-eszköz, felszereltség, vagy teljes társadalmat átfogó védekezési rendszer kiépítettsége tekintetében hiányosságok merülnek fel. A statisztikai adatok vizsgálatának eredményeként **kimutattam**, hogy a káresetek száma növekedési tendenciát mutat, ami mind az érintett személyek számában mind a gazdasági károk mértékében növekedést eredményez. A katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszerének vizsgálatához feldolgoztam a lakosságvédelem szervezeti kialakulását, és **megállapítottam**, hogy a 2011. évi CXXVIII. törvény hatályba lépéséig a szervezett önkéntes polgári védelmi erő, az infrastrukturális és technikai háttérrel rendelkező Magyar Vöröskereszt volt, mivel képességei közé tartozott a technikailag felkészült, különleges körülmények közötti mentés.

Megvizsgáltam a védelmi igazgatás irányítási rendszerét, a katasztrófák elleni védekezés irányítását, a polgári védelmi szervezetek és az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek helyét a védekezés rendszerében. **Megállapítottam**, hogy amíg a köteles polgári védelmi szervezetek területi rendeltetési (illetékességi) hierarchiája követi a védelmi igazgatás és a katasztrófák elleni védekezés irányításának hierarchiáját, az önkéntes mentőszervezetek rendszere eltér tőle, és **javasoltam** a járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetése szabályzásának a védelmi igazgatás rendszerének szabályozásához igazítani. **Kimutattam**, hogy a vonatkozó szabályozás nem határozza meg területi és helyi önkéntes polgári védelmi szervezetek jogállását, és a beavatkozáshoz szükséges minősítési rendszer hatálya nem terjed ki a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetekre, így a kár helyszíni beavatkozásuk jogi alapja nem teljes körű, és **javasoltam** a települési önkéntes polgári védelmi

mentőszervezetek jogállásának szabályozását, illetve a Nemzeti Minősítési Rendszernek a szakterületi minősítés kategóriájával történő kiegészítését

2 A NEMZETKÖZI SZERVEZETEK KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉSSEN BETÖLTÖTT SZEREPE

A katasztrófák súlyossága és gyakorisága az elmúlt évtizedekben folyamatosan nőtt, részben az éghajlatváltozás, az urbanizáció, a népességnövekedés és a környezetkárosodás miatt. A természeti katasztrófák által éves szinten okozott veszteségek az 1980-as években tapasztalt 9 milliárd EUR-ról a 2000-es évekre több mint 13 milliárd EUR-ra emelkedtek.⁴² Ezen tendencia kezelése érdekében elengedhetetlenek a megelőző és kockázatkezelési szakpolitikák.

A katasztrófák számának, kiterjedésének és hatásának növekedése, a nemzetközi beavatkozások számának növekedését is magával hozta, melyben az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szerepe meghatározóvá vált. A különböző nemzetiségű SAR⁴³ csoportok hatékony együttműködésének kritériuma egy olyan közös eljárásrend, amely mindenki által elfogadott, nemzetközi szervezeti szinten kerül kidolgozásra. Nemzetközi szinten az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozásának közös szabványait, a legjobb eljárásrendeket a válságkezelésben szerepet vállaló legjelentősebb szervezetek, az ENSZ, a NATO, az EU által kidolgozott szakmai irányvonalak biztosítják.

2.1 Az ENSZ szerepe a katasztrófák elleni védekezésben

Az ENSZ az egyetlen olyan globális szereplő a nemzetközi porondon, melynek felelősségi területe az egész világra kiterjed. A szervezet a nemzetközi életben, a 193 tagország biztosította súlyának, tekintélyének és tapasztalatának köszönhetően a legfontosabb szereplő a katasztrófák sújtotta lakosság és területek támogatása, és a katasztrófák káros következményeinek felszámolása terén. A katasztrófák elleni védekezés területén az ENSZ irányító rendszerében a döntéshozó fő szerv a 193 tagállam alkotta Közgyűlés, amely valamennyi tagállam legfeljebb ötöt képviselőjéből áll. A Közgyűlés vitathatja meg az ENSZ alapelveihez kapcsolódó kérdéseket, ajánlásokat tehet a szervezet tagjainak vagy fő szerveinek.⁴⁴ Az ENSZ Közgyűlés és a Szervezet többi fő szerve által megbízott napi munkát a Titkárság hajtja végre, amely a főtitkárból és az ENSZ nemzetközi személyzetének tízezreiből áll.

⁴² A dolgozat 1. 3 fejezetében bemutatott adatok alapján

⁴³ Search and Rescue – Kutató-Mentő szervezet. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet nemzetközi megnevezése

⁴⁴ ENSZ szervezeti egységei a 193 tagállam alkotta Közgyűlés, az 5 állandó és 10 nem állandó tagú Biztonsági Tanács, az 54 tagú Gazdasági és Szociális Tanács, a Nemzetközi Bíróság és a Titkárság.

A főtitkár a Szervezet vezető közigazgatási tisztviselője, akit a Közgyűlés a Biztonsági Tanács⁴⁵ ajánlása alapján öt éves, megújítható hivatali időre nevez ki. Az ENSZ munkatársait nemzetközi és helyi szinten toborozzák, és az ügyeleti állomásokon és a békefenntartó missziókon dolgoznak szerte a világon.

A nemzetközi szintű műveletek, és az ENSZ helyszínen történő humanitárius tevékenységének koordinálását, az 1991 decemberében elfogadott 46/182 számú határozat alapján, létrejött Humanitárius Ügyek Osztálya kapta [64]. 1998-tól a Humanitárius Ügyek Osztálya az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (UN OCHA) néven működött tovább, feladata a természeti katasztrófák és a komplex veszélyhelyzetekkel összefüggő tevékenységek koordinálása, a humanitárius reagálás összehangolása, valamint a humanitárius támogatás volt. Az UN OCHA-nak tagjai és partnerei a kormányok, civil és humanitárius szervezetek, az ENSZ-ügynökségek, alapítványok, valamint a Vöröskereszt.

2.1.1 Az ENSZ katasztrófák elleni védekezésre kialakított stratégiája

Az ENSZ rendszere interdiszciplináris és multiszektorális hatókörével különleges vezető szerepet tölt be a katasztrófák csökkentésének globális párbeszéd fórumában. Ezen szerepében hirdette meg 1987. december 11-i közgyűlésén új kezdeményezésként az 1990-es évekre, a „Természeti Katasztrófák Csökkentésének Nemzetközi Évtizedé” -t (továbbiakban: IDNDR)⁴⁶, amely a humanitárius segítségnyújtás és a katasztrófa megelőzés területei közötti koherencia biztosítását, illetve az országok közötti, a katasztrófák elleni védelem terén való együttműködés megerősítését irányozta elő. [65] Az 1990. december 22-i plenáris ülésen hozott határozatában felkérte a nemzeti kormányokat a nemzeti katasztrófa-megelőzési programok kidolgozására, valamint a katasztrófák elleni ENSZ által irányított nemzetközi fellépésekben való részvételre. [66]

Az 1994 május 23-27 időpontban, a Japán Yokohamában rendezett Globális konferencián elfogadott Yokohama stratégiában az ENSZ - az IDNDR félidős értékelésének legfontosabb

⁴⁵ A Nemzetközi Béke és biztonság fenntartásáért elsősorban a Biztonsági Tanács felel. 15 tagja van, és minden tagnak egy szavazata van. Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya szerint minden tagállam köteles betartani a Tanács határozatait. A Biztonsági Tanács vállalja a vezető szerepet a békét fenyegető veszély vagy az agresszió cselekményének meghatározásában. Felhívja a vita felelt, hogy békés úton rendezzék azt, és javasolja a kiigazítási módszereket vagy a rendezési feltételeket. Bizonyos esetekben a Biztonsági Tanács szankciókat vehet igénybe, vagy akár erő felhasználását is engedélyezheti a nemzetközi béke és biztonság fenntartása vagy helyreállítása érdekében.

⁴⁶ International Decade for Natural Disaster Reduction

eredményeként - 10 alapelvet határozott meg, iránymutatást adva a természeti katasztrófák megelőzésére, a felkészültségére és a kárelhárításra. [67]

1999-ben az ENSZ szervezetén belül a főtitkár közvetlen felügyelete alatt, megalakult a nemzetközi szövetség katasztrófa-elhárításról szóló nemzetközi stratégia irodája (továbbiakban: UN ISDR)⁴⁷, melynek feladata a kárt szenvedett ország számára, a hatékony segítségnyújtási képesség fejlesztésére kiadott akciótervek végrehajtásának elősegítése, és a konzultációk koordinálása. Az iroda szervezésében került megrendezésre az IDNDR lezáró programfóruma⁴⁸, ahol az ENSZ főtitkára eredményként értékelte a katasztrófák komoly veszélyének a nemzetközi közösségben való tudatosítását, a megelőzés globális kultúrájának megteremtését. [68]

A tapasztalatokra építve, a 2000. június 15-16. között megrendezett Fribourgi Fórumon [69] hozott akcióterv⁴⁹ már olyan társadalmi és szakpolitikai környezet megteremtésének a támogatását tűzte ki célul, amely az adott állam katasztrófák elleni rugalmasságát, nemzeti válságkezelési kapacitását fejleszti. Az ENSZ javasolta, hogy az államok nemzetközi szinten egyeztessék a katasztrófa elhárítási képzés programjaikat és nemzetközi katasztrófa segítségnyújtás esetén, biztosítsák az ország logisztikai hátterét, egyben felszólította az államokat, hogy a kapacitások kiépítése terén működjenek együtt a szomszéd államokkal, lényegesen javítva a bilaterális katasztrófa segítségnyújtás feltételeit és mechanizmusát.

A Hyogo konferencián⁵⁰ elfogadott nemzetközi katasztrófavédelmi stratégiában, a Cselekvési Tervben (továbbiakban: Hyogoi cselekvési terv) [70] az ENSZ a 2005-2015 időszakra vonatkozó feladataként, a nemzetek és közösségek katasztrófákkal szembeni ellenálló képességének a növelését tűzte ki célul [71]. A Hyogoi cselekvési terv prioritásként kezeli a katasztrófák hatásainak csökkentése érdekében a korai előrejelző rendszerek létrehozását, és a katasztrófák elleni rugalmasság kultúrájának az oktatáson keresztül történő kialakítását. Kiemelten támogatja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek a katasztrófák káros hatásai felszámolásában való fokozott részvételét, amely biztosítja a katasztrófák következményei felszámolásának erős szervezeti háttérrel rendelkező nemzeti és helyi hatékonyságát.

⁴⁷ United Nations Office for Disaster Risk Reduction

⁴⁸ A programfórumot 1999. július 5–9-én tartották a svájci Genfben.

⁴⁹ Az akcióterv a humanitárius tevékenység általános elveire, a nemzeti és regionális szinteken fogantatandó intézkedésekre, a koordinációs mechanizmusok javítására, valamint a katasztrófa segítségnyújtási tevékenység harmonizálására összpontosított.

⁵⁰ 2005. január 18-22. között került megrendezésre Japánban (Kobe, Hyogo Prefektúra) a Katasztrófa Csökkentési Világkonferencia, amely jóváhagyta a következő évtizedre a katasztrófák következményei csökkentésének általános Cselekvési Tervét.

A 2015. március 14-18 között a japán Sendaiban megrendezett Konferencián elfogadott stratégia (a továbbiakban: Sendai keretrendszer)⁵¹ a Hyogoi cselekvési terv továbbfejlesztéseként a 2015-2030-ig terjedő időszakra fogalmazott meg célokat, és prioritási területeket a katasztrófavédelem, a kockázatkezelés és a katasztrófák következményeinek csökkentésére vonatkozóan.⁵² [72] Az UN ISDR által támogatott, és koordinált hároméves konzultációk és tárgyalások eredményeként létrejött Sendai-keretrendszer négy konkrét cselekvési prioritást határozott meg a katasztrófák megelőzése, és a kockázatok csökkentése érdekében:

- a) a katasztrófaveszély felmérése;⁵³
- b) a katasztrófaveszély kezelése;⁵⁴
- c) a katasztrófák elleni felkészülésbe történő beruházás;⁵⁵
- d) a katasztrófákra való reagálás hatékonyságának növelése.⁵⁶ [73]

2.1.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek helye az ENSZ katasztrófák elleni stratégiájában

Az ENSZ a katasztrófák veszélyének csökkentésére vonatkozó stratégiájának, akció és cselekvési terveinek iránya a megelőzés fontosságának elfogadtatása, a védekezés szereplői körének kiszélesítése, e szereplők beavatkozási képessége növelését biztosító képzési hátterek nemzetközi szinten történő egységesítése és a nemzetközi együttműködés rendszerébe illeszkedő nemzeti ellenálló képesség kialakítása volt.

A 2002. december 16-i közgyűlésen hozott, a városi kutatási és mentési segítség hatékonyságának és összehangolásának megerősítéséről szóló A/57/150 határozat (továbbiakban: 57/150 határozat), elismerve az 1991-ben létrejött, a városi kutató-mentő (a továbbiakban: USAR) beavatkozásra és az operatív terepi koordinációra összpontosító hálózat,

⁵¹ A Sendai-keretrendszer egy 15 éves, önkéntes, nem kötelező érvényű megállapodás, amely elismeri, hogy az állam elsődleges szerepet játszik a katasztrófakockázat csökkentésében, de a felelősséget meg kell osztani más érdekelt felekkel, köztük a helyi önkormányzatokkal, a magánszektornal és más érdekelt felekkel.

⁵² UN World Conference on Disaster Risk Reduction, 14-18 March 2015, Sendai

⁵³ A katasztrófaveszély kezelésének azon felméréseken kell alapulnia, melyek a katasztrófakockázatnak a sérülékenységre, az erő-eszköz kapacitásra, a veszély jellemzőire és a környezetre irányulnak.

⁵⁴ A katasztrófaveszély kezelés hatékonyságát az együttműködés és a partnerség biztosítja.

⁵⁵ A katasztrófaveszély csökkentésére irányuló állami és magánberuházások a strukturális és nem strukturális intézkedések révén elengedhetetlenek a gazdasági, társadalmi, egészségügyi és kulturális rugalmasság növeléséhez.

⁵⁶ Szükség van a katasztrófákra való felkészültség megerősítésére, az események valós időbeni előre jelzésére, és minden szinten biztosítani kell a beavatkozási képességek kialakítását a hatékony reagálás érdekében.

az INSARAG⁵⁷ eredményeit, az UN OCHA irányítása alá vonta a nemzetközi mentőszervezetek beavatkozásának irányítását. [74] Az INSARAG titkársága az ENSZ szervezetén belül került elhelyezésre, biztosítva így az INSARAG irányelvek és módszertan nemzetközi szerepét. Az INSARAG feladata a:

- terepi koordinációs támogatás;
- a vészhelyzeti felkészültség és a reagálási tevékenységek hatékonyabbá tétele, az emberi élet mentése, a káros következmények minimalizálása;
- a katasztrófák helyszínén romteher elhárításán, a mentési munkálatokban dolgozó nemzetközi USAR-csapatok együttműködésének javítása;
- a katasztrófa sújtotta országokban a kutató-mentő felkészültség javítását célzó tevékenységek támogatása;
- nemzetközileg elfogadott eljárások és rendszerek kifejlesztése, USAR eljárások, iránymutatások és legjobb gyakorlatok kidolgozása a nemzetközi szinten működő nemzeti USAR-csapatok közötti hatékony együttműködés érdekében.

Az 57/150. számú határozata hangsúlyozta, hogy minden állam felelős a határain belül bekövetkező természeti katasztrófák elleni védekezésért, ugyanakkor a nemzetközi erőknek ki kell egészíteni az adott ország képességeit, különös tekintettel az olyan káreseményekre, amelyek felszámolására adott ország erői nem elegendőek. A határozat kiemelte, hogy technikailag megalapozott nemzetközi segítségre van szükség, különösen földrengések és más szerkezeti összeomlást okozó események után, ahol az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek kiemelt szereppel bírnak. A katasztrófák elleni védekezésben, az ENSZ koordinációjában részt vevő önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek azon beavatkozási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek az INSARAG irányelvekben és módszertanban megfogalmazásra kerültek. A túlélők felkutatásához szükséges felszereléssel (kutyák, elektronikus eszközök) rendelkező USAR csapatok kutatási és mentési műveleteket végeznek leomlott épületek, romosodott infrastruktúrák között, és sürgősségi egészségügyi ellátást nyújtanak a romok alá

⁵⁷ Az INSARAG-ot 1991-ben alapították az 1988-as Örményországi földrengésre reagáló nemzetközi kutató-mentő csapatok kezdeményezéseit követően. Az INSARAG egy irányítócsoporthoz, három regionális csoportból (Afrika- Európa- Közép- Kelet, Amerika, Ázsia- Csendes-Óceánia térség) és egy titkárságból áll. Az UNOCHA Genfi Sürgősségi Szolgálatán (Emergency Service Branch) található Terepi Koordinációs Támogatási Osztály (Field Coordination Support Section) az INSARAG titkárságaként működik. Évente világszerte nemzetközi USAR csapatvezetői találkozót tartanak a speciális kérdések kezelésére

szorult személyeknek. Megfelelő ismeretekkel kell rendelkezzenek a közművek működését, és a veszélyes anyagok azonosítási folyamatát illetően.

A beavatkozók megfelelő beosztásának érdekében, az INSARAG nemzetközi szakértői értékelési folyamatot dolgozott ki a nemzetközi USAR csapatok osztályozására (továbbiakban: IEC)⁵⁸, amely alapján a csapatok a képességeiknek megfelelően „Közepes kutató-mentő csapatoknak” vagy „Nehéz kutató-mentő csapatoknak” minősülnek, amely beosztás biztosítja, hogy a megfelelő USAR erőforrásokat kerüljenek alkalmazásra.⁵⁹ A nemzetközi USAR csapatok az INSARAG titkárságán keresztül kérhetnek minősítést.

Az ENSZ által delegált nemzetközi USAR csapatok minden olyan katasztrófánál hatékony segítséget nyújtottak, ahol a káresemény térbeli és időbeli kiterjedése meghaladta az felszámolásra rendeltett nemzeti állami szervek védekezési kapacitását. 1988. decemberében az Örményországban bekövetkezett földrengés⁶⁰ következményeinek felszámolásában több európai ország önkéntes polgári védelmi mentőszervezetei vettek részt. Franciaország részéről 55 keresőkutya, 178 fő polgári védelmi mentőszervezeti tag, 19 orvos, volt jelen, Svédország részéről 38 fő, 16 keresőkutya, Svájc részéről 37 fő, 20 keresőkutya, Ausztria és Német Szövetségi Köztársaság részéről 2-2 mentőcsapat érkezett, illetve mentőcsapatokat küldött Csehszlovákia, Uganda, Anglia, USA, Algéria, Bulgária, Olaszország, Norvégia és Izrael. A nemzetközi együttműködés tapasztalatai alapján felépülő INSARAG rendszerének hatékony irányító képessége jelent meg az 1999. év második felében Törökországot ért földrengések⁶¹ okozta károk felszámolásában nyújtott segítségben. A mentésben jelentős nemzetközi polgári védelmi mentőszervezeti beavatkozásra kerül sor, 24 ország 40 nemzetközi kutató mentő csapata dolgozott a területen, 1411 fő és 257 keresőkutya bevetésével.

⁵⁸ INSARAG External Classification

⁵⁹ 2005-től 21 nemzetközi csapat került sikeresen besorolásra.

⁶⁰ 1999 második felében két masszív földrengés rázta meg Törökország északnyugati részét, az ország legsűrűbben lakott régiójában és ipari központjában. Az első 1999. augusztus 17-én történt, és Izmit ipari városában, 17.100 fő elhalálozott és további 44 000 sérült meg. Két hónappal később 1999. november 12-én egy második nagy rengés Bolu-ban történt (Duzce régió), a halálos áldozatok száma elérte a 845-et, és közel 5000 ember sérült meg. 400 000 épület összeomlott, vagy súlyos sérülést szenvedett.

A 2008. május 12-én kitört kínai Aha prefektúrában található Wenchuan megyét érintő földrengés⁶² kárelhárítási munkái bizonyították az ENSZ által koordinált INSARAG hatékonyságát. A polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozásával 83 988 ember romok alól való kimentése került végrehajtásra. [32]

Az ENSZ stratégiai célkitűzéseinek megfelelően, Magyarország részéről a BM OKF, valamint a Fővárosi Központi Rendeltetésű Polgári védelmi mentőszervezet erői vettek részt a katasztrófák következményeinek nemzetközi szintű felszámolásában. 2012 októberében a Hungarian National Organization For Rescue Services (továbbiakban: HUNOR mentőszervezet) hivatásos polgári védelmi mentőszervezet nehéz városi kutató és mentő, a HUSZÁR⁶³ önkéntes polgári védelmi mentőszervezet pedig közepes városi kutató és mentő ENSZ INSARAG minősítést szerzett. A sikeres nemzetközi minősítésnek köszönhetően Magyarország rendelkezik a nemzetközi segítségnyújtás során alkalmazott és elfogadott ENSZ irányelveknek megfelelően működő, a nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtásra felkészült és kiképzett mentőerővel.

2.2 Az EU szerepe a katasztrófák elleni védekezésben

Az EU 28 európai tagállam gazdasági, politikai közössége, melynek fenntartható működése a közös biztonságpolitika alapjain nyugszik. Az EU a jogállamiság elvén alapul, így valamennyi EU intézkedés háttérében olyan szerződéseknek kell lennie, amelyeket minden EU tagállam – önkéntesen és demokratikusan – jóváhagyott. Amennyibe egy szakpolitikai területre egyetlen szerződés sem utal, akkor a Bizottság azon a területen nem tehet javaslatot jogszabályra. A szerződés az EU tagállamok között létrejött, kötelező erejű megállapodás, amely meghatározza az EU célkitűzéseket, az EU intézményeire vonatkozó szabályokat, a döntéshozatal módját és az EU és a tagállamai közötti viszonyt. Az EU intézményei a szerződések értelmében jogszabályokat fogadhatnak el, amelyeket a tagállamok ezt követően végrehajtanak. Következésképpen az EU biztonságpolitikai döntések hatással vannak a tagállamok nemzeti biztonságpolitikájára, szakmai irányt szabva az ezen a területen hozott döntéseknek.

⁶² 2008. május 12-én 8,0 M nagyságú földrengés sújtotta a kínai Aha prefektúrában található Wenchuan megyét. A Kínai Nemzeti Szeizmológiai Hálózat május 27-én két 5.4-es és 5,7-es utóregést regisztrált Qingchuang megyébe (Sichuan tartomány) és Ninqiang megyébe (Shaanxi tartomány). Körülbelül 5,46 millió otthon megsemmisült; további 5,9 millió lakás súlyosan megrongálódott, további lakhatásra részben alkalmatlanná vált. A halálos áldozatok száma 67 183 fő, további 361 822 ember sérült meg és 20 790 ember tűnt el. A katasztrófa több mint 45,61 millió embert érintettek, és mintegy 15 millió ember evakuálására volt szükség. A földrengések megrongáltak 2380 gátat, melyek közül 69-et fenyegetett a teljes átszakadás, ez pedig a kínai kormány becslése szerint 700 000 embert fenyegetett.

⁶³ A HUNOR és a HUSZÁR szervezetek a dolgozat 3.2 fejezetében kerülnek bemutatásra

2.2.1 Az EU polgári védelmi szakpolitikája

Az EU katasztrófák elleni védekezésében kulcsszereppel bír a káresetek felszámolásának együttműködésen alapuló fejlesztése. Az Unió működéséről szóló szerződés 196. cikke felhatalmazta az EU-t, hogy intézkedéseket fogadjon el a kockázatok megelőzése, a polgári védelemben részt vevők felkészítése, a természeti vagy civilizációs katasztrófák kezelése, a nemzeti polgári védelmi mentőszervezetek közötti operatív együttműködés, a nemzetközi szintű intézkedések koherenciája kérdésében. [75]

Ez a törekvés jelenik meg a 2010. szeptember 21-i európai parlamenti állásfoglalásban, amelyben a természeti és a civilizációs katasztrófák megelőzésére irányuló közösségi koncepcióban külön figyelmet kap az együttműködés fontossága a beavatkozási képesség javításában, az információ, tapasztalat, technikai alkalmazások és tudományos eredmények megosztásában, terjesztésében. [76]

Valamennyi EU tagállam rendelkezik eljárásrendekkel, eszközökkel és képességekkel a katasztrófák kezelésére, káros következményeik felszámolására vonatkozóan. A felépített katasztrófavédelmi rendszerek azonban egymástól eltérően, az egyes országok katasztrófa veszélyeztetettségnek megfelelően kerültek kialakításra.⁶⁴ A nemzeti szinten eltérő védekezési feltételek, és közösségi szinten azonos cél kettőségének megoldását az Unió a szubszidiaritás elvén keresztül adja meg, ahol a katasztrófavédelem a tagállamok feladata, és a közösségi szinten a koordináció, a tagállami együttműködés támogatása jelenik meg. Ezen alapelv mentén a Közösség 1985-től fontos előre lépéseket tett a természeti, az ember által okozott katasztrófák megelőzése, a felkészülés és elhárítás területén. A tagok és tagjelöltek védekezési rendszereit bemutató védelmi kézikönyvet adott ki, illetve szakértői tanulmányprogramokon és közös gyakorlatokon keresztül fejlesztette a katasztrófavédelmi rendszerek együttműködési képességeit. Az egységes fellépés és kölcsönös segítségnyújtás céljából a tagállamok döntöttek 1991. július 29-én a 112-es egységes európai segélyhívó szám bevezetéséről. [77]

Az Európai Tanács 1997. december 19-én kiadott 98/22/EC számú határozatával [78] teremtette meg a későbbi EU Polgári Védelmi Mechanizmus működésének alapjait. Az 1998. január 1-én hatályba lépő első Polgári Védelmi Akció Program támogatási időszaka 1999. december 31-ig került meghatározásra, évenkénti megújítására vonatkozó döntéssel. A program támogatási iránya a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezésre való

⁶⁴ A Dél-Európai területek legsúlyosabb természeti katasztrófáit a földrengések, erdőtűzek pusztításai okozzák, az északi országoknak technológiai, civilizációs katasztrófa helyzetekkel, az ár-és belvizek okozta veszélyhelyzetekkel kell számolnunk.

felkészülés, megelőzés, technikai és módszertani fejlesztést területein javasolt projekteken jelent meg. A fejlesztési koncepciót mutatja, hogy az intézkedés a 7,5 millió eurós összköltségének 75 %-át utalta olyan projektekre, amelyek a katasztrófa helyzetekre adott válasz és a katasztrófa helyzeteket követő azonnali közösségi szintű segítségnyújtás technikáinak és módszereinek javítását tűzték ki célként. Az együttműködés fontosságát kiemelve a határozat hangsúlyozott területként kezelte a tagállamok szakértői, műszaki szakemberei és technikusai számára szervezett közös munkaértekezleteket, szakmai továbbképzéseket, amelyek a felkészültség növelése érdekében lehetővé tették a védekezés szakterületein a tapasztalatcserét, a szakmai hálózatok létrehozását, a tagállamok közötti hatékony operatív együttműködést.

A 1999/847/EC [79] határozat alapjain a 2007/779/EC Euratom tanácsi határozattal [80] átdolgozott 2001/792/EC, Euratom tanácsi határozat közösségi Polgári Védelmi Mechanizmust [81] hozott létre, melyben az Unió által megadott pénzügyi és szakpolitikai támogatás hivatott mozgásba hozni a közösségi polgári védelmet, annak hatékony válaszadási képességének fejlesztését. Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus finanszírozását a polgári védelmi pénzügyi eszköz létrehozásával a 2007/162/EK, Euratom tanácsi határozat biztosította. [82] A határozat EU pénzügyi támogatás nyújtását írja elő egyrészt a súlyos katasztrófa helyzetekre való reagálás hatékonyabbá tételéhez való hozzájárulásként, másrészt a katasztrófa helyzetek minden típusára vonatkozó megelőzési és felkészültséget célzó intézkedések hatékonyabbá tétele érdekében.

Megfelelően összehangolt európai válaszra van szükség a mentési erőfeszítések megkettőzésének elkerülése, és annak biztosítása érdekében, hogy minden nyújtott támogatás megfeleljen az érintett ország valós igényeinek. A 2013. december 17-én elfogadott Európai Parlamenti és Tanácsi határozat⁶⁵ [83] hozta létre azt a szakpolitikai keretet, amely az anyagi és pénzügyi eszközök összevonásával, integrált rendszerben volt hivatott támogatni az polgári védelmi együttműködés kialakítását az Unió és a tagállamok között.

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus egy rugalmas rendszer, amely a megváltozott világ, megváltozott biztonságpolitikai körülményeire választ adni képes rendszer. Ennek jegyében fogadta el az Európai Parlament 2018. május 31-én az EU Polgári Védelmi Mechanizmus módosításait, melyben új elemként rendelkezik a terrortámadásokról, mint civilizációs katasztrófákról, és a vízkészletek megőrzéséről, melyet elengedhetetlen jelöl az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség szempontjából. A módosítás a szakpolitika

⁶⁵ Az EU vezető szervezetei 2013. december 17-én (2014. január 1-i hatálybalépéssel) fogadták el a 1313/2013/EU határozatot

célcsoportját kiterjeszti a fogyatékkal élőkre és az idősekre, és a polgári védelem területén történő együttműködés alapvető fontosságú elemeként kezeli a képzést, a kutatást és az innovációt. [84]

A megalkotott egységes szerkezetű mechanizmus átfogó célja - az EU működéséről szóló szerződés 222. cikke [85], a szolidaritási klauzula végrehajtásának szellemében⁶⁶ - a tagállamok között a polgári védelem területén való együttműködés megerősítése, illetve támogató háttér biztosítása az érintett tagállamok katasztrófák elleni fellépésének. Az önkéntes rendszerre épülő Polgári Védelmi Mechanizmus olyan többletkapacitásokon alapul, amelyeket a tagállamok más, rászoruló országnak fel tudnak ajánlani. A rendelkezésre bocsátott támogatás állhat segélyezésből (természetbeni segítség), működési eszközökből, illetve szakértők biztosításából. *„Az uniós polgári védelmi mechanizmus által biztosított védelem elsősorban a személyek, valamint a környezet és a tulajdon – beleértve a kulturális örökséget is – védelmére terjed ki, az Unión belül vagy kívül bekövetkező mindennemű természeti és ember által okozott katasztrófa esetén.”* [83, 3.pont] Ezen szerepének betöltéseként az EU Polgári Védelmi Mechanizmus a tagállamok polgári védelem terén végrehajtott fellépéseinek támogatásával, összehangolásával és kiegészítésével javítja a természeti és ember okozta katasztrófák megelőzésére, az azokra való felkészülésre és a reagálásra szolgáló rendszerek hatékonyságát.

A szakpolitikai keret akcióprogramjának területei ennek megfelelően a katasztrófa megelőzés szakpolitikájának közösségi szintre emelése, az információs, előrejelző és detektáló rendszerek alkalmazása és az európai veszélyhelyzet-kezelési képesség kialakítása, illetve ezen rendszerek és képességek kialakításának és működtetésének pénzügyi háttérrel biztosító EU Polgári Védelmi Mechanizmus Pénzügyi Eszköz.

2.2.2 A katasztrófa megelőzés szakpolitikájának közösségi szintre emelése

A Bizottság 2014. decemberben elfogadott, az ENSZ Hyogoi cselekvési tervének újra tárgyalására vonatkozó közleményével [86] megerősítette, hogy a katasztrófakockázatok csökkentésére irányuló új Cselekvési Keretre vonatkozó nemzetközi tárgyalásokon az Unió közös álláspontot képvisel. Az EU szintű védekezési feltételek kialakításának alapja egy olyan tudásbázis megléte, amely a tagállamok kockázatkezelési képességeiknek értékelését, illetve katasztrófakezeléssel kapcsolatos tapasztalatait megismerhető, feldolgozható formában

⁶⁶ A szolidaritási klauzula értelmében, amennyiben egy tagállam civilizációs, vagy természeti katasztrófa felszámolására kényszerül, az Unió és tagállamai a szolidaritás szellemében közösen lépnek fel, az Unió pedig mozgósítja a rendelkezésére álló eszközeit a segítség nyújtására.

tartalmazza. Ezen tudásbázis kialakításának céljából az EU az országok által rendszeresen végzett szakértői értékelésekre, valamint a veszteségekre és a kockázatokra vonatkozó, nemzetközi szinten összehasonlítható adatok gyűjtésére és megosztására tett javaslatot, szabályozva, hogy „a tagállamok 2015. december 22-ig, azt követően pedig háromévente benyújtják a Bizottságnak nemzeti vagy a megfelelő szubnacionális szintű kockázatelemzéseik releváns elemeinek összefoglalóját”. [87, 6.cikk a) pont]

Magyarország Kormánya a 1384/2014. (VII.17.) Korm. határozattal elfogadott, a BM OKF vezetésével működő tárcaközi bizottság által előkészített, Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről szóló jelentésnek, az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) részére történő megküldésével 2014-ben hazánk eleget tett a nemzeti katasztrófakockázat-elemzéssel kapcsolatos EU elvárásoknak. [36]

A 2014. évi nemzeti kockázatértékelésben azonosításra kerültek a veszélyek és kockázatok, bemutatásra került a kockázatelemzések eredményeinek kiértékelése, illetve a képességek elemzése. A jelentés 12 kockázattípust azonosított az élet védelmének és az egészségnek, a természetnek és környezetnek, a pénzügynek és gazdaságnak, a társadalmi stabilitásnak, és a kormányzóképeségnek, területi igazgatásnak feltételeit figyelembe véve.

A közösségi normának megfelelően, a Sendai katasztrófakockázat-csökkentési kerettel összhangban hazánk a 7/2018. (XII. 17.) KKB határozattal elfogadta, és 2018. december 22-ig megküldte a következő nemzeti kockázatértékeléssel kapcsolatos összefoglaló jelentést a Bizottság részére [88]. A BM OKF vezette tárcaközi munkacsoport a 2014. és 2019. közti időszakra vonatkozó, vizsgálat során a korábbi, 2014. évi nemzeti katasztrófakockázat értékeléshez kidolgozott és alkalmazott módszertant használta, amely módszer az EU által kiadott katasztrófakezelésre vonatkozó kockázatértékelési és - feltérképezési iránymutatásnak megfelelően külön figyelemmel fordult a klímaváltozás okozta természeti katasztrófákra és a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmével kapcsolatos szempontokra.

2.2.3 Információs, előrejelző és detektáló rendszerek alkalmazása

A nemzeti kockázatértékelés kiindulópontja a korai előrejelző rendszerek kialakításának, működtetésének. „A veszély, ezen belül a természeti folyamatok veszélye nem csökkenthető. Ezzel szemben a kockázat mérsékelhető.” [89, 19.o]

Azért, hogy az országok hatékonyan tudjanak felkészülni a természeti katasztrófák kezelésére, a Bizottság, a polgári védelmi pénzügyi eszköz finanszírozásával, az EU tagállamainak területére

összpontosító korai figyelmeztető, és felügyeleti rendszereket riasztórendszereket működtet. Az információk nyíltan hozzáférhetők az előrejelző rendszerek internetes felületein.

a) *Kopernikusz Veszélyhelyzeti Szolgáltató Rendszer*

A Kopernikusz Veszélyhelyzeti Szolgáltató Rendszer (továbbiakban: CEMS)⁶⁷ célja a műholdas földfigyelés és az in situ (nem tér) adatokon alapuló európai információs szolgáltatások fejlesztése, a polgári védelmi műveleteket támogató műholdas térképek készítése. [90]

A CEMS pontos földrajzi adatai hatékonyan támogatják az érintett területek meghatározását és katasztrófa-elhárítási műveletek megtervezését.⁶⁸ A CEMS részei a Bizottság Kutatóközpont (továbbiakban: JRC)⁶⁹ által kifejlesztett *Európai Árvízi Riasztórendszer* (továbbiakban: EFAS),⁷⁰ mely a prognózisok elkészítését meteorológiai archiválási és visszakeresési rendszerrel és éghajlati adattárház szolgáltatással támogatja, és az *Európai Erdőtűz Térképi és Információs Rendszer* (továbbiakban: EFFIS),⁷¹ amely az erdőtüzek elleni védelméért felelős európai szolgálatoknak, és az európai intézményeknek szolgálat naprakész és megbízható információkat az európai vegetációt érintő tüzekről. A CEMS Magyarországot érintő legutóbbi aktiválása, a 2017. augusztus 3-án, a Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Nagyiván közelében pusztító tűz felszámolása során nyújtott döntéstámogató segítsége volt.⁷²

b) *Globális Katasztrófa-figyelmeztető és Koordinációs Rendszer*

Az EU és az ENSZ által közösen kidolgozott és működtetett Globális Katasztrófa-figyelmeztető és Koordinációs Rendszer (továbbiakban: GDACS)⁷³ automatikus, 24 órás riasztórendszerként funkcionál, amely a természeti eseményekről gyűjt adatokat (földrengések, szökőárok, trópusi viharok, árvizek és vulkánok). [91] A GDACS rendszer katasztrófa-riasztásokat ad ki, amelyekhez kapcsolódó kockázatelemzéseket, az értesítések alapját a Bizottság Kutatóközpontja nyújtja. Az OSOCC⁷⁴ online platform virtuális teret biztosít a katasztrófa által érintett összes szereplő részére a valós idejű információcserére és együttműködésre. Az érintett ország és a nemzetközi beavatkozó erők információfrissítéseit egy speciális csapat moderálja. A Virtuális

⁶⁷ A Copernicus Emergency System, <https://emergency.copernicus.eu/> (letöltés ideje: 2019.03.01)

⁶⁸ 2012 óta a CEMS több, mint 2000 leképezési térképet és 1000 besorolási térképet nyújtott be a katasztrófák által érintett országoknak. A CEMS 2013. évi júniusi Dunai árvíz elleni védekezés döntéstámogatásához 21 térképet készített. <https://emergency.copernicus.eu/mapping/list-of-components/EMSR046> (letöltés ideje: 2019.03.01)

⁶⁹ Joint Research Centre, <https://ec.europa.eu/jrc/en> (letöltés ideje: 2019.03.01)

⁷⁰ European Flood Awareness System, <https://www.efas.eu> (letöltés ideje: 2018.12.21)

⁷¹ European Forest Fire Information System, <http://effis.jrc.ec.europa.eu> (letöltés ideje: 2018.12.21)

⁷² A Hortobágyi Nemzeti Parkban nagy területen égett száraz gyepek, mocsár és nád.

⁷³ Global Disaster alert and Coordination System, <http://www.gdacs.org> (letöltés ideje: 2018.12.21)

⁷⁴ On-Site Operations Coordination Centre, <https://www.unocha.org/our-work/coordination/site-operations-coordination-centre-osocc> (letöltés ideje: 2018.12.21)

OSOCC az OCHA kezelésében működik, [92] regisztrálást követően nyitott az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felhasználására.

A GDACS riasztási közlemények felületének működését, az 4. számú ábrán mutatom be:

| CURRENT GDACS ALERTS | |
|---|-------------------------------|
| ● Green earthquake alert (Magnitude 6.2M, Depth:10km) in Northern Mid-Atlantic Ridge 14/02/2019 19:57 UTC, No people within 100km. | Thu, 14 Feb 2019 19:57:05 GMT |
| ● Green earthquake alert (Magnitude 5.9M, Depth:129.98km) in Northern Mariana Islands 12/02/2019 12:34 UTC, No people within 100km. | Tue, 12 Feb 2019 12:34:15 GMT |
| ● Green alert for tropical cyclone OMA-19. Population affected by Category 1 (120 km/h) wind speeds or higher is 0. | Thu, 14 Feb 2019 12:00:00 GMT |
| ● Orange alert for tropical cyclone GELENA-19. Population affected by Category 1 (120 km/h) wind speeds or higher is 42300. | Thu, 14 Feb 2019 12:00:00 GMT |
| ● Drought is on going in Colombia | Fri, 15 Feb 2019 18:37:00 GMT |
| ● Drought is on going in Peru | Fri, 15 Feb 2019 18:37:00 GMT |
| ● Drought is on going in Angola, Botswana, Lesotho, Mozambique, Namibia, Swaziland, South Africa, Zimbabwe | Fri, 15 Feb 2019 18:37:00 GMT |
| ● Drought is on going in China, India, Myanmar, Nepal | Fri, 15 Feb 2019 18:37:00 GMT |

5. számú ábra
GDACS rendszer riasztási információi
Forrás: <https://vosocc.unocha.org>
(letöltés ideje: 2019. 02.15.)

c) METEOALARM

A METEOALARM⁷⁵ az európai meteorológiai szolgálatok által létrehozott online figyelmeztető platform, amely információkat nyújt az Európa térségében várható extrém időjárási eseményekre való felkészüléshez. Olyan veszélyes időjárási események lehetőségére figyelmeztet, mint: nagy mennyiségű csapadék, heves zivatarok, viharos szél, hóhullámok, erdőtüzek, köd, havazás, hóviharak, lavina, vagy a tengerpartokon előforduló vihardagály jelensége. [93]

⁷⁵ METEOALARM – a portál a legszükségesebb információkat nyújt az Európa térségében várható extrém időjárási eseményekre való felkészüléshez. A portál működését az EUMETNET (Network of European Meteorological Services - Európai Meteorológiai Szolgálatok Hálózata) tagországai nevében a ZAMG (az Osztrák Nemzeti Meteorológiai Szolgálat) koordinálja. Az EUMETNET és a Meteoalarm projekt a WMO (World Meteorological Organization, Meteorológiai Világszervezet) támogatását tudja maga mögött. <https://www.meteoalarm.eu/> (letöltés ideje: 2019.01.12)

d) Európai Földközi-tengeri Szeizmológiai Rendszer

Az Európai Földközi-tengeri Szeizmológiai Központ (továbbiakban: EMSC)⁷⁶ az európai és mediterrán földrengés-epicentrumok gyors meghatározására szolgáló rendszer. Feladata, hogy meghatározza az európai-mediterrán térségben található nagy szeizmikus események főbb paramétereit (epicentrum, mélység, nagyságrend, fókuszmechanizmusok), és az eredményeket széles körben megossza a megfelelő nemzetközi hatóságokkal. [94]

e) A mediterrán régió cunami-figyelmeztető rendszere

A Bizottság együttműködik a Kormányközi Oceanográfiai Bizottsággal (továbbiakban: IOC-UNESCO)⁷⁷ [95] az észak-atlanti és a mediterrán régió cunami-figyelmeztető rendszerének létrehozásáról. IOC-UNESCO az átfogó, több veszélyt jelentő katasztrófavédelmi stratégia részeként, globális szinten tesz erőfeszítéseket az óceánon alapuló szökőár-figyelmeztető rendszerek létrehozására. Feladata a szökőár-figyelmeztető rendszerek megfelelő tervezésének és fejlesztésének biztosítása, és végső soron megfelelő védelem biztosítása helyi, regionális és globális szinten.

2.2.4 Az Európai Veszélyhelyzet-kezelési Képesség

Az Európai Veszélyhelyzet-kezelési Képesség (továbbiakban: EERC)⁷⁸ a tagállamok önkéntesen, ideiglenesen és előzetesen az EU rendelkezésére bocsátott reagálási képességeiből álló, a tervezhetőséget elősegítő eszköz. Olyan összevont eszköztár, melynek keretében a résztvevők kötelezettséget vállalnak különböző kapacitás típusok lebiztosítására és az EU polgári védelmi missziók keretében történő felhasználásukra.⁷⁹ 2018 végén 23 típusú eszközmodul és más, 90 reagálási képesség került nyilvántartásba, amelyeket 20 különböző részt vevő ország kötött le. Olyan eszközök tartoznak ezek közé, mint a tűzoltó csapatok és repülőgépek, árvízvédelmi és víztisztítási képesség, vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris védelmi, felderítési és mintavételi képesség. A képesség része a tagállamok erőforrásaira felépített önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek személyi bázisán létrehozott Polgári Védelmi

⁷⁶ European-Mediterranean Seismological Centre, <https://www.emsc-csem.org/#2> (letöltés ideje: 2019.02.01)

⁷⁷ Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO, <http://www.ioc-unesco.org> (letöltés ideje: 2019.02.01)

⁷⁸ European Emergency Response Capacity, https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/european-civil-protection-pool_en (letöltés ideje: 2019.02.15)

⁷⁹ 2016 februárjában hivatalosan is megalakult az önkéntes eszköztáron belül az ún. Európai Egészségügyi Hadtest, melynek felállítását elsősorban az Afrikát sújtó, elhúzódó Ebola-járvány, valamint az abból levont tanulságok indokolták. Az Európai Egészségügyi Hadtest több tagállam és az Egészségügyi Világszervezet (WHO), valamint a Bizottság együttműködésével, tagállami eszközök felajánlásával jött létre. A hadtest elsősorban orvosi csapatokat, egészségügyi és járványügyi ellátást, labort, valamint speciális szállítási kapacitásokat foglal magában.

Modulok, valamint a műszaki segítségnyújtási és támogató csoportok, erő- eszköz csoportosítások, melyek egymás között, illetve más nemzetközi szervezeti reagálási csoporttal közös bevetésen együttműködő képességgel rendelkeznek, így egy adott katasztrófa speciális körülményeit között rövid időn belül kialakítható a hatékony beavatkozás.

A 2018. júliusi svédországi erdőtüzek után a Veszélyhelyzet-reagálási Képesség keretében az önkéntes készletből származó forrásokból 7 repülőgép, 6 helikopter, 67 jármű és több mint 360 fő beavatkozó került áttelepítésre Olaszországból, Franciaországból, Németországból, Litvániából, Dániából, Portugáliából és Lengyelországból. Ezen túlmenően a Bizottság 1,15 millió eurós társfinanszírozási költséggel finanszírozta a szállítási költségeket, és a Kopernikus program közel 40 műholdas térképet készített. [96]

2.2.4.1 Polgári Védelmi Modulok

A Polgári Védelmi Modulok egy vagy több tagállam erőforrásaira felépített önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek személyi bázisán kerülnek létrehozására, képesek előre meghatározott reagálási feladatok ellátására, autonóm módon működnek, más modulokkal, más uniós és nemzetközi szervezetek, különösen az ENSZ reagálási egységeivel való együttműködés képességével rendelkeznek. A Bizottság az EU humanitárius segítségnyújtási és polgári védelmi politikáiról szóló 2015. évi jelentés prognózisa alapján az összevont eszköztár kapacitás 2020-ra el kell, hogy érje a 41 fajta eszközmodult. [97]

2.2.4.2 rescEU – Az európai szinten koordinált védekezés eszköze

Az Európai Parlament 2019.02.12-én megszavazta a természeti katasztrófák kezelését célzó rescEU rendszert, mely az EU polgári védelmi mechanizmust a nemzeti képességeket tartalékképesség kifejlesztésével hivatott megerősíteni. [98] Az Európai Parlament által 2019.02.12-én megszavazott, a természeti katasztrófák kezelését célzó rescEU rendszer, mely az EU polgári védelmi mechanizmust a nemzeti képességeket tartalékképesség kifejlesztésével hivatott megerősíteni, egy olyan, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által biztosított kutató-mentő kapacitás kiépítését célozza, mely a Bizottság közvetlen irányítása alatt kerül alkalmazásra. A rescEU lényegében olyan eszközökből álló tartalék, amelyeket akkor használnak fel, ha maguk a tagállamok nem képesek megbirkózni a katasztrófától, és kiegészítő EU segítséget kérnek, amelyet gyorsan célba kell juttatni. A rescEU költségeit az EU finanszírozza, bevetéséről a Bizottság dönt. A rescEU összetétele tartalmazza a kontrollálatlan vegetációtüzzre,

a nagyszabású áradásokra, földrengésekre, terrortámadásokra, a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris támadásokra reagáló veszélyhelyzeti kapacitásokat.

A rescEU válsághelyzetben az alábbiak szerint működik:

- 1) a katasztrófát elszenvedő tagállam abban az esetben, ha nem képes megbirkózni egy válsághelyzettel dönt arról, hogy aktiválja az EU Polgári Védelmi Mechanizmust, és támogatást kérjen a Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központ útján. Az aktiválást más országok és nemzetközi szervezetek is megtehetik. Fontos megjegyezni, a Bizottság nem aktiválhatja az EU Polgári Védelmi Mechanizmust.
- 2) A Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központ irányítja azt az információs rendszert, amelyen keresztül a tagállamok a segítségnyújtást kérik és részletezik támogatási igényeiket. Az információs rendszer a segítségnyújtás iránti kérelem beérkezését követően az EU Polgári Védelmi Mechanizmusban részt vevő valamennyi államot haladéktalanul értesíti a kérésről.
- 3) Amennyiben az EU Polgári Védelmi Mechanizmus által biztosított Polgári Védelmi Modul kapacitás már nem elegendő a katasztrófa felszámolására, a Bizottság dönthet arról, hogy saját rescEU kapacitásait is mozgósítja a tagállami intézkedések támogatására. Ezen képességek négy tevékenységi területen jelennek meg; tűzoltó repülőgépek, áradás esetén használható nagy teljesítményű szivattyú-berendezések, önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek kapacitásán nyugvó városi kutató-mentő képességek, valamint tábori kórház és sürgősségi orvosi segítségnyújtás.
- 4) Miután azonosították a kért támogatást, megküldik azt az érintett országnak. A rescEU eszközök felett az operatív irányítást a Bizottság gyakorolja. A művelet során az érintett ország biztosítja, hogy a rescEU kapacitások bevonásával végzett tevékenységek megfeleljenek a Bizottsággal együtt elfogadott műveleti alkalmazásnak. [99]

2018-ban 20 alkalommal került aktiválásra az EU Polgári Védelmi Modul. A segítségkérés a Svédországot, Litvániát, Görögországot, Portugáliát sújtó nyári erdőtüzek, az Indonéz szigetvilágot érintő földrengések, Indiát, Nigériát, Kolumbiát érintő jelentős árvizek, és tengerszennyezés káreset következményeinek felszámolásában való közreműködésre, illetve a felkészülés, megelőzés területén szakértői tanácsadásra vonatkozott. Az 5. számú táblázatban ezeket az eseteket foglalom össze.

| Segítséget kérő ország | káreset 2018/hó | káresemény jellege |
|--------------------------------|--------------------|-------------------------------|
| Svédország | június, július | erdőtűz |
| Litvánia | július | erdőtűz |
| Franciaország | október | tengeri szennyezés |
| Portugália | április, augusztus | szakértői tanácsadás, erdőtűz |
| Románia | március | orvosi segítség |
| Bulgária | augusztus | tengeri szennyezés |
| Görögország | július | erdőtűz |
| India | szeptember | árvíz |
| Banglades | november | szakértői tanácsadás, |
| Indonézia | október | földrengés |
| Pápua-Új-Guineáé | február | földrengés |
| Nigéria | szeptember | árvíz |
| Kongó Demokratikus köztársaság | május, augusztus | járvány |
| Guatemala | június | vulkánkitörés |
| Kolumbia | április, május | árvíz |

5. számú táblázat

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus 2018. évi aktiválásának esetei

Forrás: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20181218_DailyMap_UCPM_activations_2018.pdf

Szerkesztett: a szerző

2.2.4.3 Szakértők képzése, és cseréje

A hatékony válságkezeléshez a polgári védelmi műveletekben részt vevők képzettségének biztosítására az EU Polgári Védelmi Mechanizmusa átfogó, egy több lépcsőből álló képzési programot működtet, amelyre a tagállamok a rendelkezésükre álló kvóta alapján delegálhatnak szakértőket. A kiképzés elméleti és gyakorlati részből tevődik össze angol nyelven, a résztvevők a képzés elvégzéséről oklevelet kapnak. A képzéseken történő részvétel előfeltétele annak, hogy egy szakértő nemzetközi bevetésen az uniós csapatba kerülhessen. A kurzusok során megszerzett tudás további tökéletesítése, valamint a modulok és az egyéb reagálási képességek közötti hatékony együttműködés elérése érdekében évente számos törzsvezetési és szimulációs terepgyakorlat zajlik a tagállamok részvételével.

Az EU polgári védelmi mechanizmusának szakértői csererendszere lehetővé teszi a polgári védelmi szakértők EU-tagállamok közötti cseréjére, amely rendszer a résztvevők számára hasznos ismereteket és tapasztalatokat szolgáltat a nemzeti rendszerek különböző megközelítéseiről a beavatkozások gyakorlati végrehajtását illetően.

2.2.5 EU Polgári Védelmi Mechanizmus Pénzügyi Eszköze⁸⁰

Az 1313/2013/EU [10] határozat 19. cikke alapján az EU Polgári Védelmi Mechanizmus végrehajtásának pénzügyi keretösszege a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozóan 368,4 millió euró, amely a 3. fejezetből (Biztonság és uniós polgárság) származó 223,8 millió euró és a 4. fejezetből (Globális Európa) származó 144,6 millió euró összegű hozzájárulásból tevődik össze. Ezenkívül az adminisztratív és emberi erőforrásokkal kapcsolatos költségeket az 5 fejezet szerint finanszírozzák, összesen 52,5 millió euró értékben.

A pénzügyi keret támogatásának irányai:

- a tagállamok és az EU kollektív kapacitásának a katasztrófákra való reagálás érdekében történő megerősítése;
- az európai eszköztár rendelkezésére bocsátott kapacitások társfinanszírozása⁸¹;
- a megelőzésre való összpontosítás erősítése és a többi kulcsfontosságú EU szakpolitikával való összhang fokozása;
- a szomszédos országokkal való együttműködés erősítése.

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus Pénzügyi Eszköze a kárt szenvedett ország hatósága által a bekövetkezett katasztrófa kezelésére lehívható természetbeni támogatás ⁸², másrészt az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által, pályázati úton elérhető, a védelmi képességeinek fejlesztését, ezen keresztül az európai együttműködési és védelmi képességek kialakítását célzó támogatást foglalja magába.

2.2.6 A magyarországi információs és előrejelző rendszerek önkéntes polgári védelmi mentőszervezeti elérhetősége

A magyarországi információs, előrejelző és detektáló rendszerek az EU és ENSZ szervezetek rendszerein belül, azok adatait felhasználva, illetve kiegészítve működnek, a hazai polgári

⁸⁰ Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus Pénzügyi Eszköz részletes vizsgálatát a dolgozat 4.1.1 fejezetében teszem meg, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nemzetközi támogatási formáinak vizsgálata keretében

⁸¹ Ebben a finanszírozási kategóriában megjelenő átalakítási, javítási, valamint szállítási és operatív költségek a pénzügyi keret 75%-át teszik ki.

⁸² A menekültügyi válság kezelésére 2015. második felétől Magyarország, Szerbia, Szlovénia, Horvátország és Görögország fordult támogatási kérelemmel a Polgári Védelmi Mechanizmushoz. Az EU költségvetésből 490 000 euró került elkülönítésre a krízis által érintett országokba irányuló támogatás célba juttatásának finanszírozására. Görögországba sátrakat, ágyakat, hálósákokat, takarókat, higiéniai készleteket, áramgenerátorokat, vízszivattyúkat, tűzoltó és más speciális felszerelések szállított az EU természetbeni támogatásként. Magyarországra, Szlovéniába és Horvátországba a mechanizmusban résztvevő országoktól a menekültek és menedékkérők érkezésének könnyebb kezelése érdekében téliesített sátrak, ágyak és takarók formájában érkezett támogatás.

védelmi döntéstámogató rendszereket, azokhoz való önkéntes polgári védelmi mentőszervezeti hozzáférést ezen fejezeten belül vizsgálom.

Ezen a területen, a magyar integrált katasztrófavédelem állami és önkéntes szervezetek közötti hatékony feladatmegosztását mutatja, az előrejelző és riasztó rendszerek Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesülettel (továbbiakban: RSOE) történő fejlesztése és üzemeltetése. [100]

a) A hivatásos katasztrófavédelmi szerv döntéstámogató információs rendszerei

A nemzeti védekezési rendszer információs részei azon térinformatikai fejlesztések, melyek a veszélyelhárítási-tervek mellékletét képező lakosságvédelmi adattárakra épülve adnak valós idejű információt a beavatkozók számára. Ilyen a hivatásos katasztrófavédelmi szerv zárt informatikai rendszerén működő Döntéstámogató Térkép (a továbbiakban: DÖMI)⁸³, amely katasztrófavédelmi műveletirányítás számára a releváns adatokat, a beavatkozó erők távolsági mátrixát, a területi információkat, az intézmények, a szervezetek, az objektumok elérhetőségét, a puffer zóna alapján érintett lakosság számának kimutatását, könnyen átlátható, egyszerűen kezelhető, gyors térképes felületen jeleníti meg.

A Polgári Veszélyhelyzeti Információs Rendszer (továbbiakban: NEO PVIR) [106] működtetését a katasztrófaveszély és veszélyhelyzetek kezelése során a BM OKF és az Országos Rendőr-főkapitányság központi ügyelete a védekezésben, kárelhárításban részt vevő területi és helyi szervekkel közösen látja el. A NEO PVIR lehetővé teszi, hogy a statikus tájékoztató adatokon kívül a katasztrófaveszély és veszélyhelyzet-kezelésben részt vevő hivatásos szervek az események kezelésével kapcsolatos dinamikus adatokat egységes felületen közzé tegyék, és az informatikai rendszerben található információkat elérhessék.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv döntéstámogató információs rendszerei zárt rendszerben működnek, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek csak adatot szolgáltatnak, ezen rendszerek adataihoz közvetlen hozzáféréssel nem rendelkeznek.

b) RSOE rendszerek

A Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület (továbbiakban: RSOE) által fejlesztett és üzemeltetett információs rendszerek nyílt internet eléréssel rendelkeznek, szabad

⁸³ Döntéstámogató térkép, a BM OKF belső hálózatán működő, a káresetek felszámolásához kapcsolódó adatokat valós időben megjelenítő térképszoftver. <http://domi.katved1.local> (letöltés ideje:2018.09.01)

felhasználást biztosítanak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek részére a beavatkozás háttértámogatásához.

Az RSOE üzemelteti a rádiós, viharjelző és mikrohullámú rendszereket - Balatoni, Tisza-tavi, Fertő-tavi és a Velencei-tavi, információs és segélyhívó rendszereket [101] illetve a Balatoni AIS és információs rendszert. A Newada Duo FIS Portál [102], és a PannonRIS [103] folyami információs rendszerek dinamikus és statikus adatot szolgáltatnak a Duna aktuális vízállásáról, jég helyzetéről, a kialakult zárlatokról, gázlókról és szűkületekről, illetve a folyón található műtárgyakról. Ezen rendszerek által megadott információk döntéstámogató segítséget nyújtanak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet számára dunai árvízi védekezés során.

Az Emergency and Disaster Information Service (továbbiakban: RSOE EDIS) monitorozza, feldolgozza, és az érintettek számára eljuttatja a világ bármely pontján bekövetkezett veszélyhelyzetekre vonatkozó információkat [104]. Az RSOE EDIS része a web alapú vészhelyzeti értesítő rendszer, Rapid Information System (továbbiakban: EDIS RIS), amely valós idejű e-mail üzenetek küldésével támogatja a hatékony beavatkozást.

Itt kell megemlíteni a BM OKF Veszélyhelyzeti Értesítési Szolgáltatást (továbbiakban: VÉSZ), amely értesítéseket küld a lakosságnak az ország területén bekövetkezett rendkívüli helyzetekről [105]. Tekintettel az információk késleltetett megosztására, a VÉSZ program nem alkalmas a védekezésben döntéstámogató szerepet betölteni.

c) Országos Vízügyi Főigazgatóság árvíz előrejelző rendszerei

Az árvizek elleni védekezésben a felkészülést az Országos Vízügyi Főigazgatóság (a továbbiakban: OVF) által működtetett árvíz előrejelző rendszerek biztosítják⁸⁴. [107] A belépő folyók monitoringját a határszelvényekben kialakított vízhozammérő állomások biztosítják. A folyók vízhozamának valós idejű mérési adatait a távmérő állomások biztosítják, és végzik az adatok továbbítását az erre a célra létesített távmérő központba. A távmérő rendszerek korszerű érzékelő, adatgyűjtő és kommunikációs eszközöket használnak. A rendszerek központjába érkező adatok grafikusán és táblázatosan megjeleníthetők, feldolgozhatók és továbbíthatók más feldolgozó rendszerek felé. A vízrajz által gyűjtött adatok egységes vízrajzi adatbázisba kerülnek. Ezen belül az Operatív Hidrológiai Modul tartalmazza a vízrajzi hálózat gyorsjelentő, illetve automata, távjelző állomásainak adatait, mely a döntés előkészítésben nélkülözhetetlen a

⁸⁴ AZ OVF munkatársai Magyarország képviselőjeként részt vesznek az EU Víz Keretirányelv, illetve az Árvízi Irányelv végrehajtásával foglalkozó EU szakértői csoportokban, munkabizottságában.

vízkár-elhárítási tevékenység végzéséhez. A Magyar Hidrológiai Adatbázis (MAHAB)⁸⁵ a vízügyi szolgálat meghatározó, mennyiségi hidrológiai idősorokat tartalmazó, legnagyobb méretű és tartalmú, belső felhasználású adatbázisa.

Az OVF által kezelt belső felhasználású adatbázisokat a 6. számú táblázatban mutatom be.

| Adatbázis neve | Adatbázis leírása | Adatbázis neve | Adatbázis leírása |
|-----------------------------------|---|--|-----------------------------------|
| SQL adatbázis⁸⁶ | | Lotus Domino adatbázis⁸⁷ | |
| OHM | Operatív Hidrológiai Modul | ARVIZKESZFOK | Árvíz készütségi fokozatok |
| MAHAB 2000 | Magyar Hidrológiai Adatbázis | BELVIZKESZFOK | Belvíz készütségi fokozatok |
| OTR | Vízügyi objektum, és Törzsadatkezelő rendszer | TAVMONDAT | Távmondat adatbázis |
| TAVM | Területi távmérő rendszer bemeneti adatbázis | ARVIZNAPIJEL | Árvíz napi jelentés |
| HO | MAHAB hófeldolgozás | BELVIZNAPIJEL | Belvíz napi jelentés |
| VF NAPLO | Vízföldtani Napló | JEGNAPIJEL | Jeges napi jelentés |
| HIDROMORFOLOGIA | Hidromorfológia | HELYIVIZKNAPI | Helyi vízkár napi jelentés |
| | | HELYIVIZKKESZ | Helyi vízkár készütségi fokozatok |
| | | VIZMINKESZFOK | Vízminőség készütségi fokozatok |
| | | KORNYKAR | Környezeti káresemények |

6. számú táblázat
Az OVF által kezelt adatbázisok
Forrás: <http://ovf.hu>
Szerkesztette a szerző

Az adatbázisok zárt rendszerben, az OVF belső felhasználása alatt állnak, ugyanakkor az adatok alapján működtetett elöntési térkép⁸⁸ on-line döntéstámogató információkat szolgáltat az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek számára vízkár elhárítási tevékenységük végrehajtása során.

d) MET.HU

A METEOALARM rendszerhez kapcsolódva az Országos Meteorológiai Szolgálat MET.HU honlapján adja ki figyelmeztető előrejelzését és riasztását heves zivatar, felhőszakadás, szellőkés,

⁸⁵ Magyar Hidrológiai Adatbázis, <http://www.ovf.hu/hu/vizrajzi-adatok> (letöltés ideje:2018.09.01)

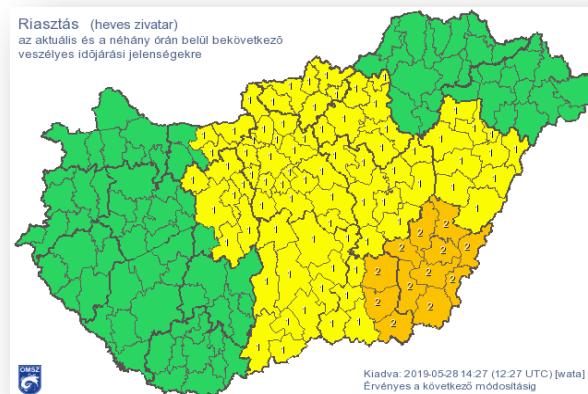
⁸⁶ MS SQL rendszerek: a strukturált adatok kezelésére, <http://ovf.hu> (letöltés ideje:2018.09.05)

⁸⁷ Lotus Domino rendszerek: alkalmazás-, dokumentumorientált adatbázis-, web-, levelező-, fax-szerver és további funkciókra. A Lotus Notes /Domino rendszer az országos vízügyi informatikai rendszerbe illeszkedik, melyben 16 szervezet – a Vízügyi Központ és Közgyűjtemények, a 12 környezetvédelmi és vízügyi igazgatóság, az Árvízvédelmi és Belvívészeti Központi Szervezet Kht, a VITUKI Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Kutató Intézet Kht, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, és a Fővárosi Csatornaművek Rt.– helyi hálózatai működnek együtt a kiépített bérelt vonali adatátviteli hálózaton. <http://ovf.hu> (letöltés ideje:2018.09.05)

⁸⁸ <http://geoport.al.vizugy.hu/elontes/>

ónos eső és hófűvás esetén. A meteorológiai szolgálat a figyelmeztetések és a riasztások során három veszélyességi szintet különböztet meg.

- azokat a területeket, ahol nem várható veszélyes jelenség, a térképen zöld színnel jelölik;
- a citromsárgával jelzett első szintnél az időjárási események nem szokatlanok, de potenciális veszélyt jelenthetnek, ezért tanácsos figyelemmel lenni az időjárási hatásoknak jobban kitett tevékenységek során;⁸⁹
- a második szint színe a narancssárga, ekkor már olyan, veszélyt hordozó időjárási jelenséggel számolnak, amely káreseményekhez vezethet, vagy akár személyi sérülést, balesetet is okozhat;
- a legmagasabb, harmadik szintet a térképen pirossal jelzik, ekkor már veszélyes, komoly károkat okozó, sok esetben emberi életet is fenyegető időjárási jelenségek várhatóak, amelyek rendszerint kiterjedt területeket érintenek.



4.számú kép
Meteorológiai riasztás heves zivatarra
Forrás: <https://met.hu> (letöltés ideje: 2019.05.28)

e) Földrengés előrejelző rendszerek

A földrengésveszély minden kétséget kizáró módon történő előre jelzésére a dolgozat írása idején nincs megbízható rendszer, bekövetkezésének valószínűsége a determinisztikus⁹⁰ módszerrel

⁸⁹2019 május 29-től a legegyszerűbb zivatar esetén is figyelmeztetés, illetve riasztás kerül kiadásra, figyelemmel arra, hogy a villámlás már önmagában is veszélyt jelent az élet- és a vagyonsbiztonságra, hasonlóan a hevesebb zivatarokat kísérő viharos szélhez, jégesőhöz. A nem heves zivatarok esetén I. fokozatú, citromsárga riasztás és figyelmeztetés kerül kiadásra.

⁹⁰ A determinisztikus módszer alapján az adott terület tágabb környezetében lévő területek kerülnek felmérésre. A vizsgált forrászónák adott területhez legközelebb eső pontjain bekövetkezett földrengés intenzitása alapján becsülhető, hogy milyen jellegű és mértékű talajrengést eredményeznek a védendő területen.

vagy valószínűségi módszerrel⁹¹ megbecsülhető, illetve ezek alapján a lakosságvédelmi intézkedések bevezethetők.

A Nemzeti Szeizmológiai Hálózat, melynek szeizmológiai állomásai a nemzetközi megfigyelőrendszer része, a magyarországi földrengések észlelését és kutatását végző MTA CSFK Geodéziai és Geofizikai Intézet Kövesligethy Radó Szeizmológiai Observatórium⁹² működtetésében végzi detektálási feladatát. [108] Az Observatórium budapesti adatközpontjában működő automatikus földrengés detektáló rendszer mind a Magyar Nemzeti Szeizmológiai Hálózat on-line állomásaitól, mind a külföldi állomásokról érkező valós idejű adatokat felhasználja.

Véleményem szerint a katasztrófa való felkészülés, és a következmények hatékony kezelését a földrengések és a velük összefüggésben lévő jelenségek tanulmányozása, a Föld szerkezetének kutatása, illetve a lakosság védelmére kidolgozott, és kommunikált magatartási szabályok adják.⁹³

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek előrejelző és detektáló döntéstámogató rendszerekhez való hozzáférést a 7. számú táblázatban foglaltam össze.

| Előrejelző, detektáló rendszer | Önkéntes mentőszervezet elérhetősége |
|---|--|
| Kopernikusz Veszélyhelyzeti Szolgáltató Rendszer | teljeskörű on-line elérhetőség |
| GDACS | teljeskörű on-line elérhetőség |
| METEOALARM | teljeskörű on-line elérhetőség |
| Európai Földközi-tengeri Szeizmológiai Rendszer | teljeskörű on-line elérhetőség |
| A mediterrán régió cunami-figyelmeztető rendszere | teljeskörű on-line elérhetőség |
| NEO PVIR | zárt rendszer, nincs hozzáférés |
| DÖMI | zárt rendszer, nincs hozzáférés |
| RSOE EDIS RIS | korlátozott hozzáférés, regisztrációhoz kötött |
| OVF adatbázisok | korlátozott hozzáférés, OVF adatszolgáltatás veszélyhelyzet esetén |
| MET.HU | teljeskörű on-line elérhetőség |

7. számú táblázat

Önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek hozzáférése az előrejelző és detektáló döntéstámogató rendszerekhez
Szerkesztette a szerző

⁹¹ A valószínűségi módszer a földrengést megelőző változások megfigyelésén alapszik, amelyek célja azon folyamatok figyelemmel kísérése, melyek a várható földrengés középpontjában és közvetlen környezetében végbe mennek, így az esemény időpontjának meghatározását lehetővé teszik. Ezen lehetnek szeizmológiai, geodéziai, földtani-hidrologiai, geofizikai, illetve az élővilág viselkedésével kapcsolatos módszerek.

⁹² Magyar Tudományos Akadémia Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Geodéziai és Geofizikai Intézet Kövesligethy Radó Szeizmológiai Observatórium, <http://csfk.mta.hu/ggi/> (letöltés ideje: 2019.01.23)

⁹³ A BM OKF honlapján folyamatosan közzéteszi azon magatartás szabályokat, mely a földrengés veszély esetében a káros következmények minimalizálásának és a lakosság túlélésének érdekében végzett tevékenységeket foglalja össze.

Az EU és az ENSZ által működtetett információs és előrejelző rendszerek által szolgáltatott adatok nyílt, online platformon kerülnek publikálásra, így az önkéntes polgári védelmi szervezetek hozzáférése biztosított.

A hazai információs rendszerek tekintetében külön fontossággal bír az RSEO EDIS RIS szolgáltatás, amely valós idejű információval segíti az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozását. A szolgáltatás kormányzati szervezetek, nemzetközi szervezetek, katonai szolgálat és nem kormányzati szervezetek számára érhető el, ezért az EDIS RIS a regisztrálásához csak .gov, .org, .mil és .int. kiterjesztésű email címet fogad el. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek esetében nem jellemző a saját domain szerver bérlése, így ezen információkhoz nem jut hozzá. Tekintettel arra, hogy a biztonságot veszélyeztető eseményekkel kapcsolatos információk valós időben való elérése jelentősen növeli a mentőszervezetek beavatkozásának hatékonyságát, *javaslom*, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv biztosítson hozzáférést a minősített önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek az EDIS RIS szolgáltatáshoz.

2.3 A NATO szerepe a katasztrófák elleni védekezésben

A NATO elsősorban katonai feladatokat lát el, polgári és katasztrófavédelmi feladata és kötelezettsége nincs.⁹⁴ Ugyanakkor, mivel bizonyos humanitárius vészhelyzetek és katasztrófavészhelyzetek azon képességeket igényelhetik, amelyek csak a katonai közösségnek állnak rendelkezésére, közreműködést vállal a katasztrófák elleni védekezésben.

A modern konfliktusok, természeti katasztrófák és válsághelyzetek változó jellege egyre fontosabbá teszi a polgári, humanitárius és katonai szereplők közötti párbeszédet és interakciót, ami a humanitárius műveletek polgári-katonai koordinációjának különféle formáit eredményezi. Az ilyen szolgáltatások magukban foglalják a kommunikációs támogatást, logisztikai, biztosítási feladatok, infrastruktúra javítási feladatok (pl.: út- és hídjavítást). A NATO humanitárius műveletekre, természeti vagy civilizációs eredetű, katasztrófák esetében a civil lakosság védelme érdekében vethető be, amikor más nemzetközi szervezetek és az adott állam már nem képes, vagy nem hajlandó garantálni a civil lakosság életének és vagyonának biztonságát. Alapelv, hogy a beavatkozás csak felkérésre indulhat meg, amelyet az érintett állam hivatalos képviselője az ENSZ, vagy valamely NATO-tagállam felé közöl, majd hasonlóképpen a béketámogató

⁹⁴ A NATO lényege a kollektív védelem, amely kölcsönös segítséget nyújt, beleértve a katonai segítséget is, az Észak-atlanti Szerződésben részt vevő felek elleni támadás esetén.

műveletekhez, a reagálásról a NATO a tagállamok képességeinek és kapacitásának birtokában dönt.

A NATO-n belül a Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés (a továbbiakban: CEP)⁹⁵ célja a tevékenységek összehangolása, tevékenysége kiterjed a tagországok mellett az együttműködő partnerországokra is. A NATO elvei értelmében a veszélyhelyzeti tervezés nemzeti felelősség. A CEP feladata a nemzeteket a tervezésben, a felkészülésben támogatni, a hatékony nemzetközi reagálást elősegíteni. A NATO a XXI század új biztonsági kihívásait felismerve – a terrorizmus, az kiberterrorizmus, energiabiztonság, klímaváltozás – új feladattal bővítette a CEP szerepvállalását. Az új típusú kihívásokra való hatékony válasz megfogalmazása kiemelten igényli a NATO katonai és civil résztvevőinek szoros együttműködését. [109]

A Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottság (a továbbiakban: CEPC⁹⁶) biztosítja az adminisztratív tevékenységeket, valamint a NATO katonai és civil szervei közötti együttműködést. A CEPC ajánlásaival segíti a nemzeti CEP szervezeteket⁹⁷ a katasztrófavédelemre vonatkozó NATO feladatokat és irányokat összefoglaló CEP Miniszteri Irányelvek adaptálásában, valamint felügyeli az NATO Katasztrófa Reagálási Koordinációs Központ (a továbbiakban: EADRCC⁹⁸) tevékenységét.⁹⁹

A NATO erőknél humanitárius műveletek végrehajtására természeti katasztrófák, éhínség, civilizációs veszélyek, radioaktív vagy vegyi szennyezés, illetve az egyes háborúk következtében kialakult, fegyveres beavatkozást nem igénylő feladatokban van felhatalmazása. A katasztrófa-

⁹⁵ A polgári veszélyhelyzeti Tervezés (Civil Emergency Planning) a NATO nem-katonai műveleteit koordináló, a katasztrófák megelőzését, illetve elhárítását, a hatékony reagálást prioritásként kezelő CEP a tagállamok katonai és civil szakembereinek szakmai tevékenységére építve elsődleges feladata a civil lakosság védelmezése, akár természeti, akár civilizációs katasztrófák esetén. A tervezésben a polgári kapacitások nemzeti ellenőrzés alatt maradnak, NATO szinten a nemzeti elképzeléseket és kapacitásokat harmonizálják.

<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/24677.pdf> (letöltés ideje: 2019.02.13)

⁹⁶ Civil Emergency Planning Committee, https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_50093.htm (letöltés ideje: 2019.02.13)

⁹⁷ Magyarország a Polgári Veszélyhelyzeti Tervezésben 1995. óta, mint Békepartner vett részt, mely szakmai együttműködés a NATO-hoz való 1999. évi csatlakozással tovább mélyült. Magyarország részéről a BM OKF a Polgári Védelmi Csoportban látja el a közvetlen szakmai képviselőt.

⁹⁸ Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre a NATO fő polgári vészhelyzeti reagálási mechanizmusa az euro-atlanti térségben. A Központ a kérések és a segítségnyújtás összehangolására szolgáló rendszerként működik, elsősorban a természeti és ember okozta katasztrófák esetén. Az EADRCC napi 24 órában koordinálja a tagállamok és a partnerországok érdekében végrehajtott katasztrófareagálást. A központ az elmúlt időszakban több, mint 45 vészhelyzetben – így árvizeket, erdőtüzeket, földrengéseket követően – tett következménykezelő erőfeszítéseket. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_117757.htm (letöltés ideje: 2019.02.13)

⁹⁹ Az EADRCC 1999-ben a Törökországot sújtó földrengéseket követően koordinálta a NATO tagállamok humanitárius segítségnyújtását, a kutató-mentő csapatok küldését, egészségügyi ellátás biztosítását, meleg ruhaneműk és takarók, valamint pszichológus szakemberek küldését. 2000-ben a Romániát és Magyarországot sújtó árvíz idején homokzsákokot, víztisztító berendezéseket juttattak el az OCHA-val egyeztetve. A koszovói válság kapcsán 1998-1999- ben az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának Hivatala kérésére teherszállító repülőgépekkel vittek segítyt Koszovó részére.

elhárítás során a NATO feladatellátása az UN OCHA-val való szoros együttműködésben történik, felhasználva mindazon információkat, amely az ENSZ információs rendszerén belül érkezik.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek az UN OCHA-n keresztül, az INSARAG minősítésnek megfelelően vehetnek részt a műveletekben. A katonai-polgári együttműködési képesség kialakítását és fenntartását, a nemzetközi katasztrófa-elhárítási műveletek interoperabilitásának, a különböző nemzetiségű, eltérő beavatkozási képességű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek- városi kereső és mentő, orvosi csapatok, RBV¹⁰⁰ mentesítő csapatok és a vízi mentőcsapatok - együttműködési képességének fejlesztését, a NATO évente végrehajtásra kerülő, polgári védelmi gyakorlatok rendszerének működtetésével biztosítja. A gyakorlatokon Magyarországot a USAR minősítésű HUNOR mentőszervezet képviseli. A tapasztalatok az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek hazai képzési rendszerében feldolgozásra kerülnek.¹⁰¹

- 2018. október 8-11. között, 35 NATO szövetséges ország katonai és civil szervezete részvételével Mladenovacban, Szerbiában került végrehajtásra a EADRCC és a Szerb Belügyminisztérium szervezésében a 18. polgári védelmi terepgyakorlat, a „SRBIJA 2018”. A HUNOR mentőszervezet 42 fővel, köztük 4 fő logisztikussal vett részt a gyakorlaton¹⁰² [110]
- 2019. április 6-13. időpontban, Romániában, 26 NATO tagállam és 13 partnerország több mint 2500 katonája és civil alkalmazottja részvételével került megrendezésre a Vigorous Warrior 19. gyakorlat, a NATO legnagyobb katonai orvosi gyakorlata, amelyet két évente a NATO Katonai Orvosi Kiválósági Központ¹⁰³ és egy önkéntes fogadó nemzet szervez. A gyakorlaton a HUNOR mentőszervezet kilencven fővel, keresőkutyával és tíz gépjárművel vett részt. [111]

A nemzetközi szervezetek, NATO CEP keretein belül történő együttműködése mutatja, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képességének fejlesztése a NATO, az EU és az ENSZ katasztrófák elleni védekezési képességét erősíti.

¹⁰⁰ Radiológiai, biológiai, vegyi

¹⁰¹ A képzési rendszert 4.2 fejezetben, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet logisztikai képessége szakmai fenntarthatóságának vizsgálatában dolgozom fel

¹⁰² Az egységet tizenhét megyei katasztrófavédelmi igazgatóság, a főigazgatóság HUNOR polgári védelmi mentőszervezetben feladatot vállaló munkatársai, valamint az Országos Mentőszolgálat négy munkatársa alkotta.

¹⁰³ CO MILMED COE, Budapest, Magyarország

2.4 Részkövetkeztetés

1990-es évektől kezdve a nemzetközi szervezetek - ENSZ, EU, NATO, – egyre erőteljesebben jelennek meg a polgári védelem, a katasztrófák megelőzése, az ellenük való védekezés, a veszélyhelyzetek kezelése területén stratégiát és akcióprogramot alkotva a katasztrófák sújtotta lakosság és területek segélyezése, támogatása, a katasztrófák következményeinek felszámolásával kapcsolatos feladatrendszer végrehajtására.

Megállapítottam, hogy az ENSZ határozott szerepet vállalt a nemzetközi katasztrófa csökkentési programok kidolgozásában, megvalósításában. Központi törekvése az államok katasztrófák elleni rugalmasságának kialakítása, a kapacitás növelés, a nemzetközi szintű erők összefogása, az együttműködés kialakítása. **Megvizsgáltam** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szerepét az ENSZ katasztrófák elleni stratégiájában, és **megállapítottam**, hogy a katasztrófák elleni védekezésben, az ENSZ koordinációjában részt vevő önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek azon beavatkozási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek az INSARAG irányelvekben és módszertanban megfogalmazásra kerültek.

Megállapítottam, hogy a polgári védelem megerősítése az EU-ban a legfontosabb prioritások közé tartozik, és az EU polgári védelmi szakpolitikájának kiemelt területe, hogy az EU eszközök erőteljesebb területi és közösség vezérelt dimenzióval egészüljenek ki, mivel a helyi közösségi fellépés a leggyorsabb és leghatékonyabb módja a katasztrófák által okozott károk mérséklésének. Mivel a tagállamok biztonsági és védelmi kockázatok mérséklésére irányuló legfőbb elv a nemzeti megelőzés, az EU Polgári Védelmi Mechanizmus a meglévő nemzeti kapacitások kiegészítését szolgálja.

Elemeztem az EU Polgári Védelmi Mechanizmus tartalmi elemeit, és **megállapítottam**, hogy az EU egyrészt a tagállamok erőforrásaira felépített, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeti képességén alapuló Polgári Védelmi Modulokkal, másrészt a tartalék képességet felépítő, Bizottság által irányított rescEU rendszerrel biztosítja.

A szélsőséges időjárásban rejlő veszélyek folyamatosan jelen vannak, az ellenük való védekezés csak megfelelő előrejelző rendszer működtetésével lehet hatékony. A megfelelő tervezés, felügyelet és a korai figyelmeztetés enyhítheti a természeti katasztrófák által okozott károkat, így következményében megakadályozhatja a humanitárius katasztrófák kialakulását. **Megállapítottam**, hogy az EU szakpolitikája a tagállamok folyamatos helyi, regionális és határokon átnyúló szinten egy, a rescEU mobilizálása előtti gyors segélynyújtásra szolgáló közös

riasztási rendszer működtetésében való együttműködésre épül. **Elemeztem**, az európai és hazai információs, előrejelző és detektáló rendszereket, és **megállapítottam**, hogy a GDACS katasztrófa riasztási rendszere, a CEMS műholdas térképi támogatása és az OSOCC információs platformja nyílt internetes eléréssel működik, ezért komplex módon biztosítja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek valós idejű információhoz jutását. **Áttekintettem** a hazai ár – és belvízi előrejelzést biztosító adatbázisokat, meteorológiai előrejelző, földrengés detektáló rendszert és megállapítottam, hogy működésükben kapcsolatban állnak az EU adatbázisokkal, az általuk szolgáltatott információk illeszkednek a hazai védekezési rendszerbe.

Összefoglaltam a nemzetközi és hazai döntéstámogató előrejelző és detektáló rendszereket és az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek elérhetőségét. **Megállapítottam**, hogy a nemzetközi információs és előrejelző rendszerek adatai nyílt, online platformon kerülnek publikálásra, az önkéntes polgári védelmi szervezetek hozzáférése biztosított. A beavatkozás szempontjából kiemelten fontosnak ítéltam a valós idejű információkhoz való hozzáférést, ezért **javasoltam**, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv biztosítson hozzáférést a minősített önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek részére az EDIS RIS szolgáltatáshoz.

Megvizsgáltam a NATO szerepét a katasztrófák elleni védekezésben, és az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek helyét a katonai-polgári együttműködésben. A nemzetközi szervezetek, NATO CEP keretein belül történő együttműködéséből **következtettem**, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képességének fejlesztése a NATO, az EU és az ENSZ katasztrófák elleni védekezési képességét erősíti.

Következtetésem, hogy a nemzetközi szervezetek keret adnak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nemzetközi szintű beavatkozásának, és biztosítják döntéstámogató információkat a műveletekhez. Szakpolitikai stratégiájuk a nemzetközi szintű védekezés kialakítását célozza, amelynek alapja a tagállamok hatékony együttműködése, a tapasztalatok, a jó-gyakorlatok átadása. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szerepet vállalva a nemzetközi védekezési rendszerben, fejleszthetik humán erőforrásuk felkészültségét, amellyel jelentősen növelhetik káresemény felszámolási hatékonyságukat.

3 ÖNKÉNTES POLGÁRI VÉDELMI MENTŐSZERVEZETEK RENDELTETÉSÉNEK ÉS A LOGISZTIKAI KÉPESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Az állampolgárok személyes önkéntessége a társadalmi beilleszkedésüket segíti, amely tevékenység a bizalom, a szolidaritás kötelékeinek kialakításával, és az egyén szociális hálózatának fejlesztésével, jelentősen hozzájárul a társadalmi kohézióhoz. Az aktív és felelős társadalmi részvételen keresztül a polgárok, társadalmi-gazdasági osztálytól, életkortól függetlenül, a civil társadalom megerősítésével hozzájárulnak a közösség pozitív fejlődéshez.

A fejezetben vizsgálom az egyéni önkéntes szerepét a magyar katasztrófavédelmében, feladatvállalásuk egyéni és szervezeti formáit, a mentőszervezetek logisztikai képességét.

3.1 Önkéntesek szerepe a katasztrófák elleni védekezésben

A spontán önkéntesség hatalmas lehetőségeket hordoz az katasztrófák elleni védekezés, a társadalmi rugalmasság erősítésére. Ezen önkéntesek, bár többlet feladatot jelentenek a hivatásos, és szervezeti szinten beavatkozó számára, ugyanakkor szerepük nem elhanyagolható, hatalmas potenciállal rendelkeznek az olyan természeti katasztrófahelyzetekbe, mint például az árvizek. Ennek bizonyítását találjuk az elmúlt árvízesemények mind nemzeti, mind nemzetközi szintű tapasztalataiban (például 2010-es magyarországi, a 2013-as németországi árvízi katasztrófa helyzetben, vagy 2014-ben Horvátországban és Szerbiában bekövetkezett árvizek kapcsán). Elmondható, hogy az árvizek, és a különféle médiákon keresztül folytatott folyamatos jelentések, a közvetlenül érintett lakosok irányába különleges, aktivitásra sarkalló együttérzést váltanak ki, és jelentős embertömeget mozgatnak a nem érintett területekről, a rászorulókat megsegítésének igényével. Ezzel párhuzamosan a káresetnél megjelenő felszámolási feladatok némelyike nem igényel magasan specializált képzéseket, sokkal inkább munkaigényesek, és nagyszámú beavatkozó erőforrást kötnek le viszonylag könnyen megtanulható tevékenységekkel, mint például a homokzsákok töltése vagy az emberi láncokon keresztül történő mozgatása, mely feladatokhoz a spontán önkéntesek összehangolt bevonásával fel lehet szabadítani a polgári védelmi szakemberek munkaterhelését. Így a spontán önkéntesek jelentős hozzáadott értéket jelenthetnek a szervezett beavatkozó erők számára, ezért kárhelyszíni integrációjukat figyelembe kell venni. Ha azonban tevékenységeik összehangolása nem megfelelő, erőfeszítéseik alacsony hatékonysággal bírhatnak, ami akadályozza a károk felszámolására rendelt szervezetek beavatkozását.

Az állampolgári öngondoskodás, az egyéni segítő akarat katasztrófák elleni védekezésének kapcsolódási pontját teremti meg azon jogi szabályzás, mely lehetővé teszi a katasztrófák elleni védekezésbe való belépést személyi vagy egyesületi szinten. A Katvéd. törvény 65. §-a [3] rendelkezik a polgári védelmi feladat ellátására önkéntesen jelentkező személy felvételének eljárásáról. Ezek alapján a belépni kívánó személy nyilatkozatot tesz, amelyben kinyilvánítja a rendelkezésre állás tartalmát és azon feladatot, amelyre jelentkezik. A jelentkező jogai és kötelezettségei azonosak a köteles polgári védelmi szervezetbe kötelezettsége alapján beosztott személy jogaival, kötelezettségeivel.

„A polgári védelem feladatrendszerében az önkéntesség a rendszerváltás után mindig jelen volt, de egységes formában, országos szinten nem jött létre annak módszertana, a kötelező polgári védelmi szolgálat pedig nem váltotta be a funkcióját a katasztrófák elleni védekezésben.” [18; 156.o]. A modern értelemben vett önkéntes polgári védelmi mentőszervezet, a különleges segélyszolgálat megjelenítője az infrastrukturális és technikai háttérrel rendelkező Magyar Vöröskereszt volt, amely a tömegpusztító fegyverekkel vívott háború sérültjeinek első ellátásának oktatása mellett barlangi-, hegyi-, vízi- és közúti mentőalegységek működését építette fel. Ezek tagjai nemcsak jól képzett elsősegélynyújtók, hanem technikailag is felkészültek voltak a különleges körülmények közötti mentésre, így katasztrófák esetén polgári védelmi feladatok megoldásának képességével is rendelkeztek. A szervezett önkéntes polgári védelem jogi alapjai a 2011. évi törvényekben került megalkotásra a Katvéd. törvény¹⁰⁴ [3] szabályozásában.

A katasztrófavédelem területén szerepet vállaló önkéntes mentőcsoportok alkalmazása nem helyettesíti a hivatásos szervek beavatkozását, de a speciális felszereléssel, szaktudással rendelkező polgári szerveződések kiegészítik, megerősítik a védekezést, kárelhárítást. A Katvéd. törvény 3§ 19. pontjában határozza meg e szervezetek jogi állását, mely szerint az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet *„különleges kiképzésű személyi állománnyal rendelkező, speciális technikai eszközökkel felszerelt, katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződés.”* [3; 3§ 19. pont] A definíció alapján az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek különleges, és folyamatosan fejlesztett képességekkel kell, hogy rendelkezzenek. Mivel a törvény a polgárvédelmi feladatok között határozza meg az önkéntes

¹⁰⁴ A Katvéd törvény alapján a speciális képességüket egyesületi formában összegző állampolgárok civil szervezeti szinten történő csatlakozásával önkéntes polgári védelmi mentőszervezeti jogviszonyt vállalnak, amelyre a katasztrófák elleni védekezés jogi szabályozásában, és az EU szakpolitikai iránymutatásában megjelenő jogok és kötelezettségek vonatkoznak.

polgári védelmi mentőszervezetek feladat végrehajtását, szerepvállalásuk civilizációs és természeti katasztrófák elleni védekezés területén egyaránt megjelenhetnek. Alkalmazásuk a rendeltetésüknek és képességüknek megfelelően történik, ha más szervek erői nem elegendőek a veszélyhelyzet felszámolásához, illetve, ha azt a lakosság, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme indokoltá teszi. Speciális tudásuk és felszerelésük bevetésével, felkérésre, részt vesznek a rendvédelmi szervek kutatási és mentési munkálataiban.¹⁰⁵

3.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetése

Az EU polgári védelmi szakpolitikájának hatékonysága függ attól a kapcsolattól, mely a katasztrófa megelőzésére, felszámolására hatást gyakorló intézkedések kidolgozásában és végrehajtásában résztvevő szereplők között alakul ki. E szereplők között kiemelt fontosságú az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szerepe.

A katasztrófák következményeinek felszámolása során az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felszerelésükkel és speciális képességükkel képviselt kapacitása jelentősen növeli a kárterületen áldozattá váló lakosság túlélési esélyeit, így működésük, beavatkozásuk elengedhetetlennek minősül az élet és vagyoni javak mentésében, a nemzeti, állami védekezési erők kiegészítésében. Működési terület alapján megkülönböztetünk központi (országos), területi (megyei), helyi (járási) és települési rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetet.

3.2.1 A központi önkéntes polgári védelmi mentőszervezet

Az ország veszélyeztetettségének megfelelően létrehozott központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek az önkénteseket is magában foglaló, hivatásos nehéz kutató-mentőszervezet, a HUNOR, illetve a területi önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkotta, különleges kutató-mentő egységeik alkotta közepes kutató-mentő csapat a HUSZÁR. A központi mentőszervezetek mind hazai, mind nemzetközi segítségnyújtásban bevethető szervezetként végzi tevékenységüket. Nemzetközi segítségnyújtás esetén a központi mentőszervezetek, a HUNOR mentőszervezet és a HUSZÁR mentőszervezet „(..)a nemzetközi segítségnyújtásban - Magyarország hivatalos mentőcsapataként (angol elnevezése: *Hungarian National Organisation for Rescue Services*, rövidítése: *HUNOR*) - a 66. §-ban foglaltak szerint vesz részt,”[4; 67§ (6) bekezdés] a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének

¹⁰⁵ Mélyből való kötéltechnikai vagy, vízből való búvártechnikai mentés, illetve eltűnt személy kereső-kutyás felderítése.

engedélyével. Bevetésre és gyakorlatra történő riasztásuk, mozgósításuk, valamint hazai és nemzetközi szintű bevetésük a BM OKF Főigazgatójának döntési jogköre.

A központi mentőszervezetre vonatkozó törvényi szabályozás alapján, „*a mentőszervezet létrehozása önkéntes mentőszervezetek, társadalmi és önként jelentkező szervezetek bevonásával, illetve több mentőcsapat összevonásából vagy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományából való jelentkezéssel történhet.*” [4; 67§ (2) bekezdés] A HUNOR mentőszervezet tagságát a hivatásos katasztrófavédelmi szervek állományából az OKF által meghirdetett toborzásra önkéntesen jelentkező, de központilag kiválasztott szakértők alkotják¹⁰⁶, a HUSZÁR mentőszervezet tagjai ezzel szemben önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szakértői.

A HUNOR mentőszervezet bevetési területei [113]:

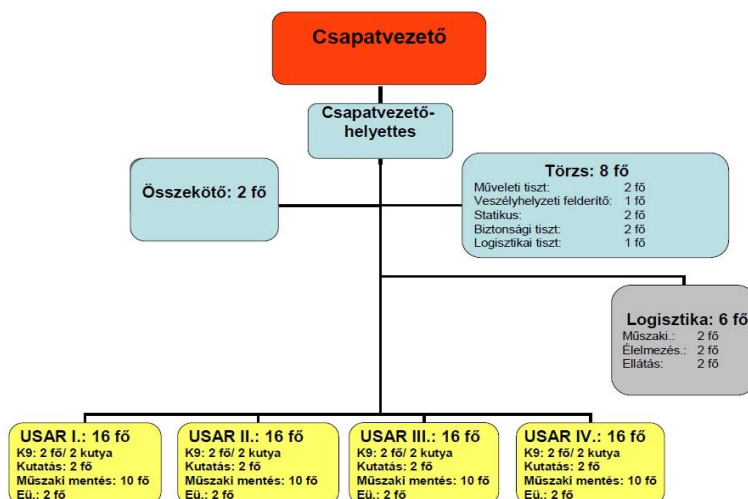
- a) az elsőként beavatkozók szakmai megerősítése,
- b) a bekövetkezett katasztrófák következményeként jelentkező speciális mentési feladatok ellátása,
- c) műszaki mentés,
- d) a romok alatt rekedt áldozatok kutatása, mentése,
- e) áldozatok kiemelése,
- f) áldozatok túlélési esélyeinek biztosítása
- g) elsősegélynyújtás

A HUSZÁR mentőszervezet bevetési területei [114]:

- a) mentő-keresőkutyákkal vagy technikai berendezésekkel történő kutatás, mentés, beleértve a nagy tömegű tereptárgy megemelésével történő mentést,
- b) vasbetonszerkezetek, illetve acélszerkezetek szétbontása,
- c) kötéltechnikai speciális műveletek,
- d) dúcolási szakmai műveletek,
- e) veszélyes anyagok felderítése, azonosítása és elkülönítése,
- f) újra élesztési, valamint életben tartási szakmai műveletek.

A HUNOR mentőszervezet irányítását a csapatvezető, a helyettese, a nyolc fős törzs, a hat fős logisztikai egység és két összekötő tiszt segítségével végzi. A végrehajtási szint egységei a 16 tagú USAR városi kutató és mentőcsapatok. A USAR kutató egységben két kutyás mentő, két kutató, két egészségügyi szakember és tíz fő műszaki mentő vesz részt. [115]

¹⁰⁶ A kiválasztásánál előnyt jelent a magas szintű szakmai ismeretek megléte, speciális képesség (búvár, vízi mentő, alpinista), hazai vagy nemzetközi gyakorlatokon és bevetéseken szerzett tapasztalat



6. számú ábra

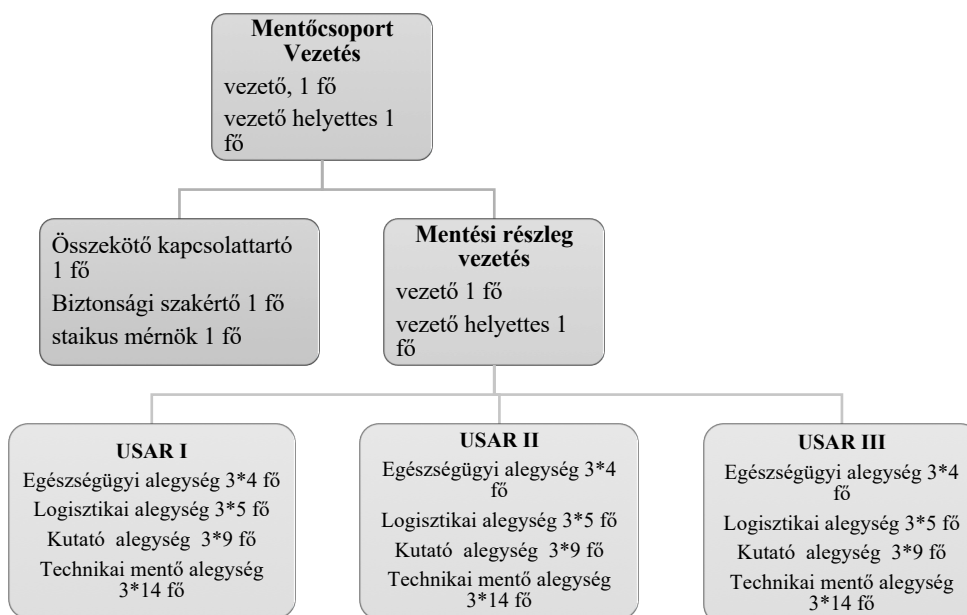
A HUNOR mentőszervezet szervezeti ábrája

forrás: Jackovics P.: HUNOR és HUSZÁR mentőszervezetek megalakítása

http://real.mtak.hu/57423/1/404_hunor_es_huszar_mentoszervezetek_megalakitasa_u.pdf

(letöltés ideje: 2018.06.11)

A HUSZÁR mentőszervezet létszáma 103 fő. 7 fő az irányításban (mentőcsoport vezető és vezető helyettes, összekötő kapcsolattartó, biztonsági szakértő, statikus mérnök, illetve mentési részleg vezető és helyettese), és 3 váltásban 32 fő az önkéntes mentőegységekben, az egészségügyi, logisztikai, kutató és technikai mentő alegység állományaként vesz részt a menőcsoport munkájában.



7. számú ábra

A HUSZÁR mentőszervezet szervezeti ábrája

forrás: BM OKF, http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_huszar

(letöltés ideje: 2018.06.11) Szerkesztette a szerző

Szakmai tevékenységük keretét a hazai szabályzókön kívül az INSARAG Irányelvek és Módszertanban foglaltak adják. [116]



5.számú kép

HUNOR mentőszervezet INSARAG minősítése

Forrás:

https://www.preventionweb.net/files/29824_hunorcertifcation.jpg

(letöltés ideje: 2019. 01.27.)



6.számú kép

HUSZÁR mentőszervezet INSARAG minősítése

Forrás:

https://www.preventionweb.net/files/29824_huszrcertifcation.jpg

(letöltés ideje: 2019.01.27.)

A központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek kiemelt feladata az árvíz, viharkárok, illetve földrengés esetén romok alatt rekedt emberek kutatása, illetve mentése, továbbá számukra történő elsősegély nyújtása. Ezen feladatok ellátásához egységes, speciális munkavégzést lehetővé tevő ruházat és egyéni védőeszközök, műszaki mentés esetén speciális felszerelés (kötéltechnika), valamint kereső- és kutatóeszközök, az elsősegélynyújtáshoz, továbbá a tábori ellátáshoz való felszerelésekkel rendelkeznek.

3.2.2 A megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet

A megyei mentőszervezet területi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezet, amely több speciális szakterületet (vízi mentő, búvár, alpin technika, különleges járművek, mentőkutyák, légi felderítés stb.) magába foglaló, adott megye védelmére, valamint a régió megsegítése érdekében megalakuló, civil alapon szerveződő speciális mentőcsoport.

A megyei mentőszervezet képes a megye veszélyeztettségéből – elsősorban ár-és belvízi, valamint rendkívüli időjárási veszélyhelyzetek – adódó helyzetek során jelentkező speciális tudást és felszerelést igénylő kutatási és mentési szakfeladatok ellátására, amelyekre az elsődleges beavatkozók, vagy a megalakított polgári védelmi szervezetek jellegükből adódóan nem képesek. Igazodva a 2013. január 1-jétől bevezetett közigazgatási struktúrához, a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság szakmai irányításával, elsősorban saját megyéjük területén belül alkalmazhatók, szükség esetén a szomszédos megyékben, de veszélyhelyzetben az ország bármely részén bevethetőek.

A védekezésben történő alkalmazhatósága ezek alapján:

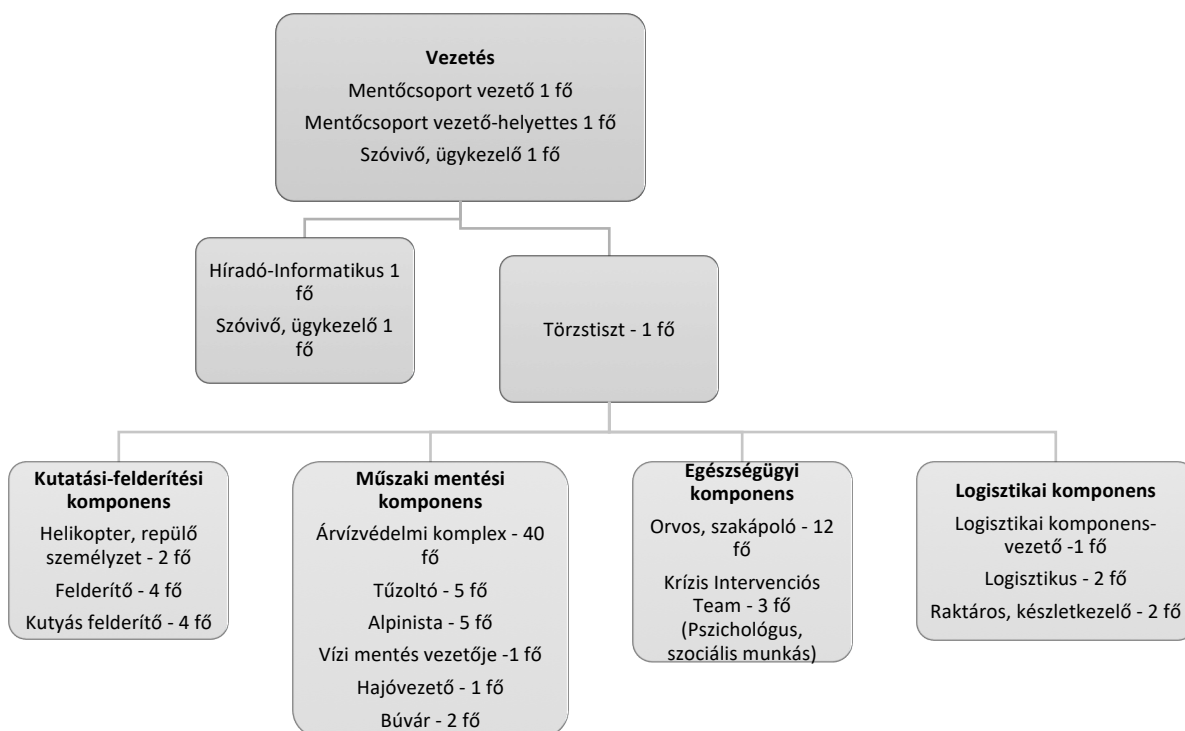
- a) a megye közigazgatási területén a jogszabályoknak megfelelően a veszélyeztetett település polgármestere kezdeményezésére, az MKI igazgatójának javaslata alapján, a megyei védelmi bizottság elnökének döntésére, vagy a BM OKF főigazgatója elrendelésére történhet;
- b) a megye közigazgatási határain kívül, országhatáron belül, más megye felkérésére, az MKI igazgatójának javaslata alapján, a megyei védelmi bizottság elnökének döntésére, vagy a BM OKF főigazgatója elrendelésére a vonatkozó jogszabályok alapján,
- c) katasztrófa sújtotta szomszédos ország területén pedig a Vhr. 66.§-ban szabályozottaknak megfelelően történhet.

Riasztás során a megalakítási helyre történő beérkezésüket a riasztástól számított 3-12 órán belül kell végrehajtaniuk.

A megyei mentőszervezetek létszáma változó, adott megye veszélyeztetettségének megfelelő számú mentési komponensek taglétszámától függ.¹⁰⁷

Általánosságban tekintve a megyei mentőszervezetek vezetési, műszaki mentő, kutató-felderítő, egészségügyi és logisztikai komponensből állnak. (8. számú ábra)

¹⁰⁷ A Maros mentőszervezet (Csongrád) 40 fővel, a Bükk Mentőszervezet (Borsod-Abaúj-Zemplén) 100 fővel alakult meg.



8. számú ábra

A megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet szervezeti ábrája

forrás: Hortobágy mentőcsoport, <http://hajdu.katasztrofavedelem.hu/hortobagy-mentocsoport>
(letöltés ideje: 2018.06.11)

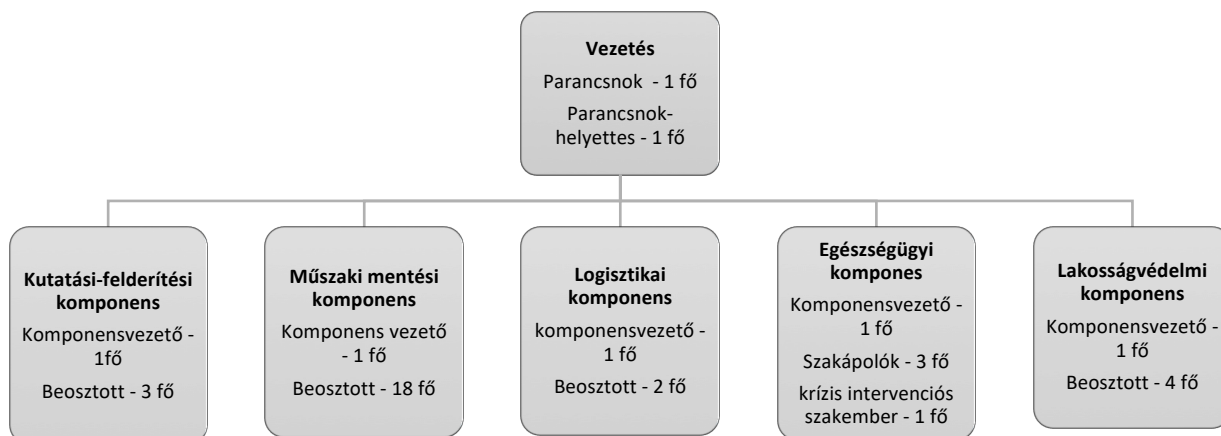
Szerkesztette a szerző

3.2.3 A járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezet

A járási mentőszervezet helyi önkéntes polgári védelmi mentőszervezet, amely a járásban bekövetkező veszélyekre történő azonnali reagálás érdekében, a beavatkozó hivatásos erők megerősítésére, katasztrófaveszély, veszélyhelyzeti szintet el nem érő esetben, valamint különleges jogrend időszakában a polgári védelmi feladatok ellátásra alakult. A valamennyi járásban megalakult, önkéntesekből álló szervezetek az adott területet leginkább veszélyeztető hatások elleni minősítést megszerezve, a járás területén, együttműködve a hivatásos szervekkel, megakadályozzák és felszámolják a katasztrófákkal járó károkat, következményeket.

Alkalmazásuk 3 napos önellátó képesség mellett történik. Készenléti szabályzása a riasztástól számítva 2 óra a vezetői állomány, 12 óra pedig a teljes állomány részéről a megalakítási helyre történő beérkezési kötelezettségben jelenik meg.

A járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szervezeti felépítése a megyei mentőszervezetekével azonos, vezetési és szakkomponensekből áll. (9. számú ábra)



9. számú ábra
A járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezet szervezeti ábrája
forrás: Balmazújvárosi Járási Mentőcsoport
Szerkesztette a szerző

3.2.4 A települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezet

A beavatkozási szintek egymásra épülésének biztosítására, a települési mentőcsoportok alkalmazása, a járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezetekhez hasonlóan került szabályzásra.

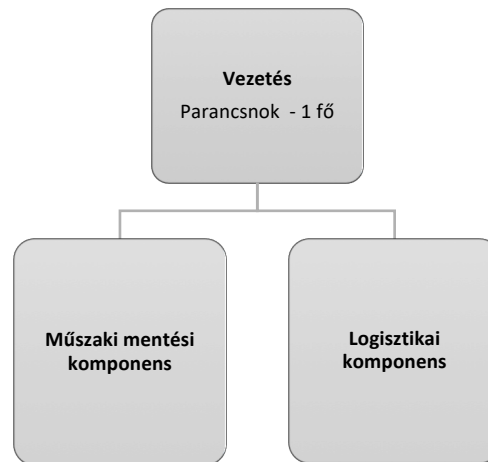
A települési önkéntes polgári védelem a szubszidiaritáson alapszik, így a feltérképezett probléma közelében elhelyezkedve ad szakmai választ.¹⁰⁸ A települési mentőcsoport adja a hatékony védekezés legalsó szintjét, az egyéni állampolgári beavatkozás hatékonysága nem mérhető a káresemény felszámolása során. A védekezési feltételek helyi szinten történő megteremtése, a helyi szintű tervezhetőség, a kárfelszámolás, illetve a lakosság mentésének időbeli rövidege jelentősen csökkenti az elszenvedett károk mértékét. A települési önkéntes szervezetek szakfelszerelése, műszaki berendezései, feladatai a település azonosított veszélyeztetettségének megfelelően kerülnek kialakításra. „*Helyi szinten a települések védelmi (polgári védelmi, katasztrófavédelmi) feladatai alapvetően a települések veszélyeztetettségétől függenek, de befolyásolják azokat a védelem területeivel és feladataival kapcsolatos különböző jogszabályi rendelkezések és előírások*¹⁰⁹ is.” [117; 19.o] Hazánk domborzati és lefolyási viszonyai miatt az ország területét gyakori, nagy területi kiterjedésű elöntések veszélyeztetik, így

¹⁰⁸ A szubszidiaritás elvének célja a polgárok biztonságérzetének erősítése a település önmentő képességének megfogalmazásával, a beavatkozást, az élet és anyagi értékek azonnali mentését a polgárokhoz legközelebbi szinten történő végrehajtása.

¹⁰⁹ Példaként említhető az emberi erőforrások miniszterének feladatkörét érintő ágazati honvédelmi feladatokról szóló 49/2016. (XII. 28.) EMMI rendelet, amely a különleges jogrend időszakára védekezési feladatokat ír elő az egészségügyi ágazat, vagy a kulturális ágazat intézményei részére.

az árvízvédelem és a belvízvédelem prioritást élvez. Eredményeképpen, a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nagy többsége esetében az alapvető vízkár-elhárítási tevékenység, a vizek kártételei ellen való védekezés elsődleges feladatként kerül megjelölésre.¹¹⁰

Települési önkéntes polgári védelmi szervezetek legjellemzőbb szervezeti felépítését a 10. számú ábrán mutatom be.



10. számú ábra
A települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezet szervezeti ábrája
Szerkesztette a szerző

3.3 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazási képességeivel szembeni elvárások és követelmények

A káresemények összetettsége a mentőszervezeti erők specializálódását eredményezi, így az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozási képessége egyes területekre fókuszálva tud megjelenni. A Vhr. egyértelmű szabályzást ad a mentőszervezetek beavatkozási jogosultságára vonatkozóan: „Az országban működő önkéntes mentőszervezet (a továbbiakban: mentőszervezet) a hazai katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásai elleni védekezésben akkor vehet részt, ha a Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott képzettségi, felkészültségi alapkövetelményeknek eleget téve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve által lefolytatott, e Fejezetben szabályozott eljárásban a minősítést megszerezte.” [4; 57§ (1) bek.]¹¹¹ Ennek megfelelően került kiadásra a 13/2013 BM OKF Főigazgatói Utasítás [118], amely szervezeti és műveleti irányelvként (továbbiakban: Szervezeti és Műveleti Irányelv) határozta

¹¹⁰ Endrődi I. a „Polgári Védelmi Tudományos problémák kutatási eredményeinek összefoglalása” című tanulmányában [20] vizsgálta, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen megalakult katasztrófavédelmi szolgálat, új lehetőséget mutat az önkéntes polgári védelmi szervezetek szakmai utánpótlására. Az oktatási intézmények diákságának körében megjelenő önkéntes polgári védelmi szerveződések, mind létszám, mind motivált humán erőforrás oldaláról számottevő többletet adhatnak az önkéntes polgári védelmi rendszernek.

¹¹¹ A nemzeti minősítési rendszert a dolgozat 4.3 pontjában vizsgálom

meg az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek számára, a kárhelyszíni beavatkozási jogosultsághoz szükséges képesség követelményeket.¹¹²

Árvíz elleni védelemben az alapvető vízkár-elhárítási, árvízi és vízi mentési, illetve a bűvár képesség, romosodott területen történő mentésben a kereső kutyás, kötéltechnikai mentő és a városi kutató- és mentő képesség alkalmazásával vesznek részt a károk elhárításában, az élet és az anyagi értékek mentésében. A következőkben a képességek tartalmát vizsgálom, hogy megállapítást tegyek az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozásának háttértámogatását biztosító logisztikája és speciális képessége kapcsolatára.

3.3.1 Alapvető vízkár-elhárítási képesség

Az alapvető vízkárelhárítás a csapadék és a hóolvadás nyomán keletkezett árvíz vagy belvíz kártételeinek elhárítását, a károk mérséklését célzó, az élet- és vagyonbiztonság érdekében, jogszabályban meghatározott keretek között szervezett, a védekezéssel járó operatív tevékenységet foglalja magában.

A védekezésbe bevonható önkéntes polgári védelmi mentőszervezet vízkár-elhárítási feladatai keretében képesnek kell lenni a meglévő védművek ideiglenes megerősítésére, vízügyi szakértői felügyelet mellett új ideiglenes árvízi védmű építésére, gátak és töltések felügyeletére és karbantartására, fóliázásra, műanyag fólia lerakására, a helyszínen rendelkezésre álló anyagokból töltést építésére, homokzsáktöltő gép használatára, szivattyú kezelésére. A



7. számú kép,

Árvízi védmű építése a Hortobágy Mentőcsoport 2017.10.20-i gyakorlata során

Forrás: a gyakorlatról drónnal készített videofelvétel

Szerkesztette: a szerző

¹¹² A nemzetközi segítségnyújtásban részt venni szándékozó mentőszervezetek részére a Vhr. 66.§-ban a Nemzetközi Minősítési Rendszer feltételeinek való megfelelést is előírja.

Szervezeti és Műveleti Irányelv a szervezet számára a nemzeti minősítéshez, legalább 0,8 méter magasságú víz visszatartására kép es gátrendszer kiépítésének (bordás megtámasztás, buzgár megfogás stb.) képességét írja elő.

Területi önkéntes polgári védelmi mentőszervezet esetében szakmai követelmény azon kapacitás megléte, mellyel 1000 méter hosszú 0,15 méter magas vízzáró gát felépíthető 40 fővel 40 óra időtartam alatt. A mentőszervezetnek képesnek kell lennie megközelíthető területen belül legalább három helyszínen (település vagy védelmi szakasz), járási mentőcsoport esetében minimum egy helyszínen való munkavégzésre. Sürgősségi orvosi ellátást kell biztosítani kihűlt, sokkot kapott áldozat túlélésének növelése érdekében a kimentés ideje alatt és egészen átadásuk pillanatáig. Teljes készenlét elérése, riasztástól a kijelölt elindulási pontra történő beérkezése 12 órán belül meg kell, hogy történjen.

3.3.2 Árvízi és vízi mentési képesség

A csónakkal/kishajóval végrehajtott kutatás-mentési műveleteket végző önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képessége az emberek felkutatása és kimentése az elárasztott térségekből, és az első beavatkozó szintű orvosi ellátás biztosítása a kihűlt, sokkot kapott áldozatok túlélésének növelése érdekében az elérésüktől kezdve, a kimentés ideje alatt és egészen átadásuk pillanatáig.

A feladatkör része a légi kutatással (helikopterek és repülőgépek) való együttműködés, vagy szervezeti működésbe történő integrálásának képessége. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet felszerelésének szakmai követelménye, az elárasztott térségben az elsődleges létszükségletek biztosításához nélkülözhetetlen szolgáltatások, és anyagok (orvosok, orvosságok, élelmiszer, víz) szállítása kapacitásának megléte. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet a vízi közlekedés rendjéről szóló 57/2011. (XI. 22.) NFM rendelet (továbbiakban: hajózási szabályzat) előírásainak megfelelő eszközökkel kell rendelkezni. [119] Rendeltetésszerű mentésre alkalmasnak nyilvánított és az előírt biztonsági felszereléssel felszerelt mentőmotoros, illetve könnyű ladik, mely megfelel a hajózási szabályzat 16. mellékletében foglalt különleges előírásoknak. A szervezeti feladat részfeladattal rendelkezik a kimenekítés, kitelepítés folyamatában, így az erre vonatkozó eljárásrendszer megléte minősítésének feltétele. A szervezetnek olyan humán erőforrás és eszköz kapacitással kell rendelkeznie, hogy 7 napig folyamatos munkát tudjon ellátni legalább két váltásban egy árvízvédelmi szakaszon vagy egy településen.

3.3.3 Búvár képesség

A búvártevékenységet folytató önkéntes polgári védelmi mentőszervezet az árvizek és vízi



8. számú kép,
Megfelelt minősítést kapott búvár
szakfelszerelés
a Hortobágyi Mentőszervezet 2017.10.20-i
gyakorlatán
Készítette: a szerző

balesetek esetén vízfelszíni és víz alatti szakfelderítést, a mentés személyi és technikai biztosítását, illetve az árvizek és vízi balesetek esetén vízről és vízből való mentés során jelentkező vízi mentő- és búvár feladatok ellátását (tárgyak keresése, személyek mentése, víz alatti építési, bontási, robbantási tevékenység) hajtja végre.

Szakmai követelmény a feladat ellátására való alkalmasságra, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet már tagja legyen, vagy tagfelvétele folyamatban legyen a Magyar Búvár Szakszövetséggel, a Magyar Élet- és Vízi mentő Szakszövetséggel, vagy az Ipari Búvárok Országos Szövetségével, illetve együttműködési

megállapodással rendelkezzen ezen szervezetek valamelyikével a tevékenység végzésére. Eszközeik, felszereléseik tárolásánál figyelembe kell venniük a 2 órán belül alkalmazható állapotban kerülés feltételét, a búvár palackok szükséges engedélyeivel rendelkezniük kell, és legalább 1db jármű üzemeltetni kell a személyek, felszerelések szállításához. A szervezet búvár bevetésre tervezett tagjainak rendelkezni kell minimum sportbúvár egészségügyi alkalmassággal, illetve a szervezetnek a megjelölt speciális alkalmazási műveletekhez esetlegesen szükséges engedélyekkel, gyakorlattal. Tagokra vonatkoztatott alapkövetelmény az érvényes képesítéseken túl, hogy a szervezetben legalább 1 fő árvízvédelmi gyakorlattal rendelkezzen. Továbbá a biztonsággal összefüggő minimális követelmények teljesítéséhez meg kell felelnie búvárok esetében a hatályos honosított európai szabványokban foglaltaknak, a tagoknak legalább önálló búvár, MSZ EN ISO 24801-2:2014¹¹³ minősítéssel, és legalább 1 főnek merülés vezető MSZ EN ISO 24801-3:2014¹¹⁴ minősítéssel, vagy Közlekedési és Vízépítési Búvár, OKJ 33 5842 06¹¹⁵, szakképesítéssel kell rendelkeznie.

¹¹³ ISO 24801-2:2014: Szabadidős búvárszolgáltatások. Szabadidős könnyűbúvárok képzésének követelményei. 2. rész: 2. szint. Önálló búvár. <http://www.mszt.hu> (letöltési idő:2019.02.25)

¹¹⁴ MSZ EN ISO 24801-3:2014: Szabadidős búvárszolgáltatások. Szabadidős könnyűbúvárok képzésének követelményei. 3. rész: 3. szint. Merülésvezető. <http://www.mszt.hu> (letöltési idő:2019.02.25)

¹¹⁵ http://www.epalya.hu/tanulas/okj_megjelenit.php?okj=33584204 (letöltési idő:2019.02.25)

3.3.4 Kereső kutyás képesség

A keresőkutyás képesség körébe tartozik az eltűnt személyek felkutatása, nyomkövetés, területkutatás, illetve romkutatás speciálisan képzett kutyákkal, illetve személyekkel az emberélet, lakosság mentése. A szervezetnek képesnek kell lenni vizsgázott mentőkutyákkal erdős területen vagy romos területen, illetve vízből élő vagy halott személyt felkutatni.



9. számú kép
Mentőkutyás beavatkozás: szagminta követéssel modellezett halott személy felkutatása a Hortobágy Mentőcsoport 2017.10.20-i újraminősítő gyakorlata során
Készítette: a szerző

3.3.5 Kötéltechnikai mentő képesség

A magasból-, mélyből-, zárt térből (épületből) önmentés, társmentés, és kárelhárítás során



10. számú kép,
Kötéltechnikai beavatkozás: sérült mentése a Hortobágy Mentőcsoport 2017.10.20-i újraminősítő gyakorlata során
Készítette: a szerző

kötéltechnika alkalmazást végző mentő csapatoknak képesnek kell lenniük szervezetszerű mentésre és terepen való szállítás biztosítására kötéstechnikai eszközökkel. Gyors helyzetelemző képességgel kell rendelkezniük, és minden technikát ismerniük kell a kötélen való közlekedéssel és biztosítással kapcsolatban.

Követelmény a feladat ellátása tekintetében, hogy a szervezet az eszközök vonatkozásában rendelkezzen az érvényes engedélyekkel, a használt eszközök, járművek esetén pedig a bevizsgálási, felülvizsgálati és alkalmazhatósági

engedélyekkel. A szervezet tagjainak rendelkezni kell a mentési feladatok végrehajtásához szükséges dokumentációval, amely igazolja, hogy a magasból-, mélyből- és zárt térből történő

mentéshez szükséges ismereteket elsajátították. Eszközeik, felszereléseik tárolásánál az alkalmazható állapot fenntartásának kötelezettségét kell figyelembe venni. Mentési munkálatuk során a nehezen megközelíthető helyek a kötéltechnikai megközelítéshez szükséges eszközök és mentési módszerek alkalmazására, amely feladatok végrehajtásához speciálisan kialakított kötélpályát kell építeni, valamint megfelelő teherbírású és minőségű köteleket kell alkalmazni.

A szervezetnek képesnek kell lenni riasztás esetén minimálisan 3 fő kiképzett beavatkozóval, a meghatározott időn belül rendelkezésre állni.

3.3.6 Városi kutató- és mentő képesség

Az INSARAG Irányelvek és Módszertan alapján az USAR tevékenység a romok alá szorult áldozatok kutatását, kimentését, orvosi ellátását foglalja magába. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet a beavatkozási képesség, felszerelés, alapján könnyű, közepes, illetve nehéz besorolással látják el kárhelyszíni feladataikat.

A könnyű felszerelésű USAR csapatok a katasztrófát követő időszakban történő felszíni kutatás és mentés támogatásához megfelelő kapacitással, képességgel rendelkeznek. Nemzetközi szinten nem kerülnek bevetésre.



11. számú kép
Romosodott épületben behatolási út megnyitás a
Hortobágy Mentőcsoport
2017.10.20-i újraminősítő gyakorlata során
Készítette: a szerző

A közepes felszerelésű USAR csapatok képessége a szerkezeti omlás következményeként beszorult személyek felkutatása, mentése. Ezen képességek alapján szerveződő mentőcsapat nemzetközi bevethetőségének követelménye, hogy jelzésétől számítva 32 órán belül az adott országban bevethető állapotban jelentkezniük kell, illetve működését 7 napos időszakra 1 helyszínen, 24 órás műszakban, önálló ellátással biztosítani kell.

A nehéz felszerelésű USAR csapatok képessége az eltűnt személyek kutyákkal és műszaki eszközökkel való felkutatása. Ennek kivitelezéséhez nagy tömegű tereptárgy megemeléséhez bontásához, dúcolásához, kötelekkel végzett szakműveletekhez, veszélyes anyagok méréséhez, kimutatásához és elkülönítéséhez rendelkeznek megfelelő kapacitással. Nemzetközi bevetésük során jelzésétől számítva 48 órán

belül az adott országban működést meg kell kezdeniük, és azt 10 napos időtartamban 2 helyszínen, 24 órás műszakban, önálló ellátással biztosítaniuk kell.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek speciális képességeinek vizsgálata alapján megállapítom, hogy azok csak az alkalmazáshoz szükséges eszközökben, és az eszközök működtetéséhez szükséges humán erőforrási képzettségben térnek el, ugyanakkor a képességek hatékony alkalmazását támogató logisztikai háttér mind az önkéntes szervezet működése mind eredményes kárterületi beavatkozása során megjelenik, azonos kritériumoknak kell, hogy megfeleljen.

3.4 A katasztrófavédelmi logisztika fogalma, célja, működési sajátosságai

A logisztika az erőforrások (emberek, anyagok, energiák, információk) rendszeren belüli és rendszerek közötti áramlásának létrehozásával, irányításával, lebonyolításával összefüggő tevékenységek összessége. A civil logisztikában a 7M vagy 9M-elv¹¹⁶ érvényesül, mely alapján a logisztika feladata, hogy a piaci, termelési igényekhez igazodva a megfelelő anyag, illetve termék a megfelelő minőségben, megfelelő költség mellett, a megfelelő helyen, és megfelelő mennyiségben, a megfelelő információval ellátva kerüljön átadásra a megfelelő vevőnek.

Fogalmi meghatározása szerint: „*A logisztika alapanyagok, félkész és késztermékek, valamint a kapcsolódó információk származási helyről felhasználási helyre való hatásos és költséghatékony áramlásának tervezési, megvalósítási és irányítási folyamata, a vevői elvárásoknak történő megfelelés szándékával.*” [120; 28.o] A civil logisztika folyamatának részei a beszerzési, termelési, és értékesítési logisztika. A beszerzési logisztika áll az anyag, illetve szolgáltatás áramlási folyamatok kezdeténél, biztosítja azokat a bemeneti készleteket, amelyek a termelés, szolgáltatás elvégzéséhez szükségesek. A termelési logisztika a beszerzési logisztika által biztosított input anyagok beérkezésétől a termelési folyamat fázisain át a késztermék raktárig történő anyagáramlást tervezi, szervezi, irányítja és ellenőrzi szoros együttműködésben a termelésszervezéssel és irányítással. Az értékesítési logisztika alapvető feladata, hogy az előállított késztermékek a vevők rendelkezésére álljanak. Feladata a raktárról az értékesítési

¹¹⁶ Az elvekben szereplő M (megfelelő minőség) arra a termékre, szolgáltatásra vonatkozik, amelyet a beszerzési logisztikának kell produkálnia. A 7M definíció a logisztikát 7 megfelelőségi feltétel biztosításával foglalkozónak tekinti, amelynek feladata a megfelelő termék, megfelelő minőségben, megfelelő állapotban, megfelelő helyen, megfelelő időben, megfelelő felhasználónak, megfelelő költségen történő rendelkezésre állásának a biztosítása. A 9M-elv alapján nem csak a költség-, mennyiség-, és időtényezők kerülnek súlypontba. A felsorolt tényezők egyforma súllyal esnek latba, amikor a 9M-elv a logisztika feladatákként azt határozza meg, hogy a megfelelő anyag, a megfelelő energia, a megfelelő helyre, a megfelelő időpontban, a megfelelő információ, a megfelelő költséggel, a megfelelő mennyiségben, a megfelelő minőségben a megfelelő személyek jussanak el.

csatornákon át a felhasználóig történő áruáramlás és információáramlás tervezése, szervezése, lebonyolítása, irányítása és ellenőrzése.

A katasztrófavédelmi logisztika „mindazon tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófák elleni hatékony védekezés érdekében, a szükséges és elégséges logisztikai feltételek, az anyagi-technikai és különleges erőforrások biztosítása, valamint optimális felhasználása céljából kerülnek végrehajtásra.” [23; 155.o.] Mindkettő logisztikai terület a folyamatok tervezését, szervezését és koordinálását foglalja magába, ugyanakkor a katasztrófavédelmi logisztikának - mivel feladata a lakosságvédelmi feladatok végrehajtásához szükséges humán, anyagi, és technikai feltételek biztosítása - nem része a termelési és értékesítési logisztika, a végtermék itt a sikeres védekezés.

A katasztrófák elleni védekezés céljainak eredményes megvalósulásához egy olyan logisztikai támogatási rendszer szükséges, mely alapvetően képes a veszélyeztetettség mértékével arányban álló anyagi-technikai feltételek kialakítására, és a hivatásos, illetve önkéntes erők egymástól eltérő logisztikai rendszerének, képességeinek koordinálására. [23] A szakirodalom a katasztrófavédelmi logisztika támogatást az ellátás, az anyagi biztosítás, az egészségügyi biztosítás, a műszaki-technikai biztosítás és javítás, a raktározás, a szállítás, az adományok és segélyszállítmányok kezelése, és a gazdálkodásterületén határozza meg. [121] A logisztikai támogatás területeit és a kapcsolódó feladatokat az 8. számú táblázat¹¹⁷ mutatja be.

¹¹⁷ A táblázat a Demény Á.–Horváth Z.: Az egységes katasztrófavédelem új logisztikai támogató rendszerének koncepciója publikáció 3. oldalán bemutatott táblázatának felhasználásával készült.
<http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/424-az-egyseges-katasztrofavedelem-uj-logisztikai-tamogato-rendszerek-koncepcioja.pdf>

Logisztikai támogatás területe, és kapcsolódó feladatai

Ellátás: a mentőerők, a mentésben érintett szervek, szervezetek és intézmények állományának, valamint a kimenekített lakosság, elhelyezési, ellátási feltételeinek, megszervezése és biztosítása, az ezzel kapcsolatos feladatok végrehajtása

Anyagi biztosítás: a mentőerők, a mentésben résztvevő szervek, szervezetek, valamint az érintett lakosság részére szakanyagok, mentesítő, vegyvédelmi, ruházati anyagok és felszerelések, iparcikkek, élelmezési, valamint üzem- és kenőanyagok biztosítása, az ezzel összefüggő ellátási-szállítási feladatok megszervezése

Egészségügyi biztosítás: a katasztrófa logisztika rendszerében megteremteni a sérültek, a veszélyeztetett lakosság és a mentésben résztvevő szervezetek állománya egészségügyi ellátásának és biztosításának feltételrendszerét

Műszaki-technikai biztosítás és javítás: a mentőerők részére a szükséges védekezéshez, kutatás-mentéshez, és egyéb műveletekhez szükséges eszközök biztosítása, és működőképes állapotban tartása

Raktározás: a katasztrófa-elhárításhoz szükséges felszerelések, anyagok, eszközök készletezése és tárolása

Szállítás: a mentőerők, a mentésben résztvevő szervezetek, valamint a lakosság kimenekítéséhez, ellátásához, a mentéshez, és a kárfelszámoláshoz szükséges anyagok, eszközök és technikai felszerelések biztosításával kapcsolatos szállítási feladatok végrehajtása.

Adományok és segélyszállítmányok kezelése: a mentéshez és a károk enyhítésére érkezett külföldi és hazai segélyszállítmányok, adományok, fogadása, nyilvántartása, kezelése, a szétosztás szervezése és koordinálása

Gazdálkodás: a katasztrófák elleni védekezés logisztikai támogatásának megvalósításához szükséges költségvetés és erőforrások tervezése, célirányos, és költség-hatékony beszerzések, készletezések, végrehajtása, a pályázati, a támogatási és a gazdálkodási tevékenységgel kapcsolatos elvek, követelmények meghatározása, az anyagi felelősség érvényesítés

8. számú táblázat

A logisztikai biztosítás területei, és kapcsolódó feladatai

Forrás: Demény Á.–Horváth Z.: Az egységes katasztrófavédelem új logisztikai támogató rendszerének koncepciója [121; 3.o]

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikája tekintetében kiemelten fontosnak tartom a műszaki biztosítás és javítás támogatási területét, mivel a szakfeladat ellátáshoz szükséges eszközök biztosítása, és működőképessége meghatározza a mentőszervezet beavatkozási hatékonyságát.

A katasztrófavédelmi logisztika célja *"a humán, az anyagi, a technikai, feltételek biztosítása, valamint a felhasználás szervezése, koordinálása a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás során."* [23; 155.o] A hatékony védekezés szempontjából fontos olyan anyagi készletek (mentő-, mentesítő anyagok, felszerelések, technikai berendezések, műszaki eszközök stb.) létrehozása

és raktározása, amely összhangban van a veszélyeztetettség típusával, mértékével, gyorsan mobilizálható és figyelembe veszi a katasztrófa-elhárításban résztvevő önkéntes polgári védelmi mentőszervezet már meglévő képességeit.

A katasztrófavédelmi rendszerben a logisztikai feladatok központi, területi, helyi és operatív¹¹⁸ szinten kerülnek végrehajtásra. [122]

A katasztrófavédelmi feladatok központi végrehajtásának gazdasági és logisztikai támogató feladatainak ellátását közfeladatként a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központ (a továbbiakban BM OKF GEK) látja el. A BM OKF GEK feladata az indulókészletek megerősítése, a rászállítások szervezése, továbbá a megnövekedett logisztikai igény esetén a központi lebiztosítások aktiválásának koordinálása. Gondoskodik a rendkívüli jogrendi időszakában végrehajtott feladatellátást követően a visszapótlásokról, és a központi logisztika pénzügyi elszámolásairól. A központi készletek a BM OKF GEK kezelésében állnak, amely végzi az országos rendeltetésű védekezési készletek országrészek közötti átcsoportosítását (szállítási képesség megtöbbszörözése, logisztikai szakállomány megerősítése stb.), és az állami tartalékgazdálkodásban készletezett anyagok, készletek, technikai eszközök szállítási feladatát.

A területi szervek feladata a felkészülési időszak tervezési feladatainak elvégzése, a művelet végrehajtása szerinti logisztikai feladatok végrehajtása, illetve a műveletek logisztika szempontú értékelése. A területi szervek és a BM OKF GEK által készített logisztikai támogató terv tartalmazza a logisztikai támogatás végrehajtásához szükséges anyagi készletek és a technikai eszközök listáját, továbbá a logisztikai szállítási feladatok ellátásához szükséges információkat. [123]

A polgári védelmi mentőszervezetek kezelésében és tervezésében lévő operatív készletek, a rendelkezésükre álló ellátó, fenntartó, és szállítási kapacitást jelenti, melyek erejéig végzik a saját szükségleteiknek teljes körű kielégítését.

A katasztrófa-elhárítással összefüggő feladatok végrehajtásához szükséges logisztikai támogatás az 1/2016. (I.04.) BM OKF intézkedés alapján egymásra épülve, lépcsőzetes rendszerben kerül végrehajtásra. A logisztikai támogatás első lépcsőjében, az operatív szinten a feladatok végrehajtása a területileg illetékes MKI hatáskörébe tartozik, az illetékes MKI és az alárendelt szervezetek elsődleges logisztikai képességeinek felhasználásával. Amennyiben a

¹¹⁸ A feladatok szintjeinek azonosítása az értekezés témájához illeszkedően került felsorolásra, ahol az operatív feladatokat az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek hajtják végre.

képességek nem elégségesek a káreset felszámolásához, a logisztikai biztosítás második lépcsőjében a feladatok végrehajtásakor igénybe vehető a szomszédos igazgatóságok elsődleges képessége és támogatása.¹¹⁹ A logisztikai támogatási rendszer harmadik lépcsőjében BM OKF GEK a megerősítő logisztikai támogató feladatok végrehajtására, biztosítja a másodlagos logisztikai képességek felhasználását.¹²⁰ [123]

3.5 Az önkéntes polgári védelmi szervezetek logisztikai képessége

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet működésre vonatkozó logisztikai dokumentációk, tervek, eljárásrendek kezelésére, az abban megjelenő szabályozások betartásának, illetve a szervezet céljainak való megfelelésének folyamatos vizsgálatára az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet logisztikai alegységet kell, hogy működtessen, melynek létszáma a szervezet szintjétől, létszámától, vállalt feladataitól függ. A logisztikai alegység munkáján keresztül biztosítható az eszközök felszerelések tárolása, raktározása, nyilvántartása a polgári védelmi szakfeladatok végrehajtásának képessége. A logisztikai alegység feladata a szervezet anyaggazdálkodás képességének fenntartása, az anyagok, és a technika eszközök, és a működőképes szállítóképesség rendelkezésre állásának biztosítása. Felügyelnie, és kezelnie kell az erőforrásokat, az anyagok, és a technika eszközök pótlását, a raktári visszavételezések és visszapótlások megszervezését, végrehajtását.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeten belül külön erőforrás kategóriát jelentenek azok a speciális anyagok és technikai eszközök, melyek a katasztrófa következményeinek elhárítási feladatai érdekében - tervezett módon és formában - kerülnek beszerzésre, tárolásra és felhasználásra. Azok a tárolt anyagok és eszközök, melyek az alaprendeltetéssel szorosan nem függnek össze, de az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófa elhárítási feladataihoz kapcsolódnak¹²¹, a területi és a központi veszély-elhárítási tervben foglaltaknak való megfelelés biztosítására, a beavatkozáshoz szükséges anyagok és eszközök a területi jogállású szerv, az MKI és az FKI kezelésében kerülnek deponálásra. A készletek a felmerülő logisztikai feladatok, a terület veszélyeztetettsége, az ellátandó lakosság létszáma alapján kerülnek feltöltésre. A készletek kialakításánál szempont azon anyagi- technikai igények, melyek a katasztrófavédelem területi szervének illetékességi területén lévő önkormányzati és önkéntes tűzoltóságok, a polgári védelem, iparbiztonság, illetve önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek, feladatainak ellátása

¹¹⁹ Az illetékes MKI kérésére és a BM OKF gazdasági főigazgató-helyettes jóváhagyása után

¹²⁰ Ekkor kerülnek alkalmazásra a külföldi segítségnyújtás erőforrásai.

¹²¹ Például az árvízi védekezés feladatainak ellátásához letárolt homokzsákok, szerszámok, a speciális munkagépek, illetve a lakosság védelmét szolgáló eszközök.

során merülnek fel. A központilag raktározott készletek mellett a gazdálkodó szervezeteknél lebiztosított eszközök, készletek, tartalékok is megjelennek az önkéntes polgár védelmi szervezetek anyagi biztosítási logisztikájának külön erőforrás kategóriájában. A BM OKF katasztrófavédelmi logisztikai rendszerének működéséről, logisztikai támogatásának tervezéséről és végrehajtásáról szóló 1/2016. (I.04.) BM OKF intézkedés tételesen megadja a lebiztosítási területeket:

- szakanyagok területén az építőanyag, az árvízvédelmi célú homok, a gyógyszer, és a fertőtlenítő;
- szállítás, technika területén a személyszállítási szolgáltatás, illetve teherszállítás eszközei, a földmunkagép és az erőgép. [123]

A hatékony védekezés alapja a feladatok végrehajtásában résztvevő szervezetek saját logisztikai képessége, (szervezetek és erőforrások) mivel ezek a képességek biztosítják az azonnali, vagy a gyors beavatkozás logisztikai támogatásának alapját. A rendelkezésre állás szempontjából, a katasztrófavédelmi rendszerben elsődleges és másodlagos logisztikai képességeket különböztethetjük meg.

Elsődleges logisztikai képességként értelmezhetjük azon saját erőforrásokat (anyagok, technikai eszközök) és ezek felhasználásához szükséges szervezet és feltételrendszer összességét, melyek az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet feladat végrehajtásának alapfeltétele. Ezek alapján az elsődleges logisztikai képesség magába foglalja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet alaprendeltetésével összefüggő feladatok ellátásához szükséges, valamint a katasztrófák következményeinek felszámolása feladatainak végrehajtásához biztosítandó logisztikai képességeket, amelyek a következőkből állnak: humán erőforrások, anyagi-technikai erőforrások, készleteket, anyagok, logisztikai eljárások, módszerek (információ), és ezek mozgását és felhasználását lehetővé tevő saját (végrehajtásban résztvevőknél rendelkezésre álló) logisztikai szervezetek. Az elsődleges logisztikai képességek együttes rendelkezésre állása szükséges ahhoz, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet közvetlenül és önállóan tudjon beavatkozni a katasztrófa megelőzési és elhárítási feladatok végrehajtásába. [124]

Másodlagos logisztikai képességek az elsődleges képességek megerősítését szolgáló folyamatok és erőforrások összessége, melyek feladata, hogy a katasztrófa elhárítási feladat végrehajtása során a szükséges, anyagokat, eszközöket, felszereléseket időben, megfelelő mennyiségben a helyszínre juttassa, továbbá a szervezet felhasznált saját erőforrásait visszapótolja. [124]

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozásának hatékonysága, és a hivatásos erőkkel való kárhelyszíni együttműködésének biztosítása függ a háttértámogatást biztosító saját logisztikájuktól, melynek a kárfelszámolási képesség fenntartását a beavatkozók naprakész ismeretein, az eszközök bevethetőségén és a szolgáltatások rendelkezésre állásán keresztül kell biztosítani. Kárhelyszíni beavatkozáskor, az elsődleges logisztikai képességeik anyagi-technikai erőforrások, készleteket, anyagok tekintetében történő ráerősítése, a dolgozat 3.4 pontjában részletezett, lépcsőzetes logisztikai támogatási rendszerben, az illetékes MKI logisztikai biztosítása részéről kerül végrehajtásra, amely az anyagok, készletek, illetve a híradó, informatikai-ellátás, speciális eszköz-, anyag- és készletellátás, valamint a szállítási feladatok biztosításán keresztül jelenik meg.¹²² A BM OKF GEK – amennyiben az arra rendelt szervek erőforrásai nem elegendőek a veszély kezeléséhez, illetve ha a lakosság, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme ezt indokoltá teszi – katasztrófaveszély és veszélyhelyzet időszakra való felkészülés és alkalmazásuk érdekében a védekezési képességekkel rendelkező önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felé megerősítő támogatást biztosít a rendelkezésre álló erőforrásai terhére. A támogatás elszámolási szabályairól az alkalmazást elrendelő BM OKF főigazgatói utasítás rendelkezik.

A logisztikai támogatási rendszer akkor működik megbízhatóan és hatékonyan, ha az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet megfelelően tudja koordinálni saját komponenseinek munkáját a megelőzés, mentés és a helyreállítás feladatainak végrehajtásában, illetve együtt tud működni más önkéntes mentőszervezetekkel (tűzoltó, egészségügyi) és a hivatásos katasztrófavédelemmel a beavatkozás során.

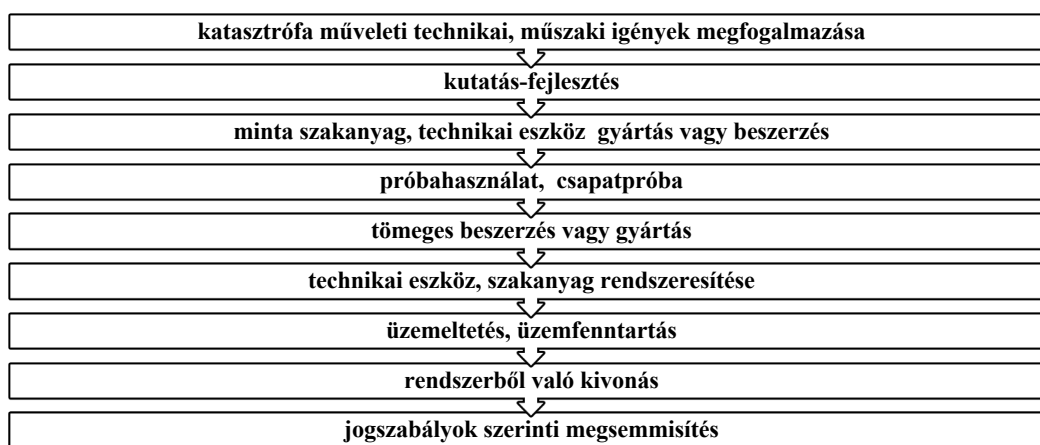
3.5 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet technikai eszközei és katasztrófavédelmi szakanyagai rendelkezésre állásának biztosítása

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet kezelésében lévő, a beavatkozás során bevetésre kerülő speciális, technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok (továbbiakban: szakanyagok) hozzájárulnak a szervezet beavatkozási képességének kialakításához, fenntartásához, ezért fontos e technikák, műszerek rendelkezésre állásának biztosítása.

A szakanyagok tekintetében, új eszköz kifejlesztésekor, a termék életciklusának indulása a konkrét technikai igények megfogalmazásával indul, amelyeken alapuló kutatás-fejlesztés adja meg a mintaeszköz legyártásának, vagy beszerzésének szükségességét. A szakanyag

¹²² A dolgozat 3.3.1 pontjában bemutatott, alapvető vízkár elhárítási képesség kárhelyszíni alkalmazását az illetékes Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon készletezett gátépítő anyagok, (zsákok, homok) biztosítják

alkalmazásba kerülését Belügyminisztérium Rendszeresítési Szabályzatáról szóló 18/2011. (VI. 30.) BM utasítás (továbbiakban: Rendszeresítési Utasítás) szabályozza [125] A Rendszeresítési Utasítás 27. § (1) és (2) bekezdés alapján a technikai eszközök, szakanyagok rendszeresítését megelőzően azok megfelelőségéről próbahasználattal, az egyenruházati szakanyagok megfelelőségéről a rendszeresítést megelőzően csapatpróbával kell meggyőződni.¹²³ A rendszeresített szakanyagok üzemeltetés keretén belül kerülnek felhasználás alá, majd az alkalmazási engedély, vagy használati engedély visszavonása és a használatnak végleges megszüntetését követően, kerül végrehajtásra a rendszerből való kivonás és a jogszabály szerinti megsemmisítés [126] A folyamatot a 11. számú ábrán mutatom be:



11. számú ábra
Technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok életciklusa
Szerkesztette a szerző

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felhasználásába rendszeresített technikai eszközök, szakanyagok kerülnek, így esetükben az eszközök életciklusa az üzemeltetés, üzembiztos működőképesség fenntartással indul.

3.5.1 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által használt technikai eszközök és szakanyagok minősítése

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által használt technikai eszközök és szakanyagok vizsgálatában a *katasztrófavédelmi műveleti képesség* fogalmát használom, amelyre – tekintettel

¹²³ A katasztrófavédelmi szakanyagok tekintetében a próbahasználatot vagy csapatpróbát a Rendszeresítési bizottság javaslata alapján a BM OKF gazdasági főigazgató-helyettese engedélyezi. A tűzvédelmi technikát a BM OKF főigazgatója, a katasztrófavédelmi műszerek rendszeresítését a BM gazdasági és informatikai helyettes államtitkára hagyja jóvá. Az egyéni védőeszközök próbahasználatát, csapatpróbáját legalább két katasztrófavédelmi vagy tűzoltó egység bevonásával történik. A rendszeresítési eljárás során a tűzvédelmi technikát, katasztrófavédelmi műszereket a BM OKF próbahasználatra, csapatpróbára bocsátja (maximum 6 hónap időtartamban, amely 6 hónappal meghosszabbítható) az együtt használhatósági és az alkalmazhatósági követelmények vizsgálata céljából. A szakanyag rendszeresítésre kizárólag eredményes próbahasználat vagy csapatpróba után kerülhet.

arra, hogy az általam feldolgozott szakirodalom értelmező rendelkezést a fogalomra nem tartalmaz, - a következő meghatározást adom:

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveleti képessége azon képesség, amely biztosítja a katasztrófák elleni védekezésben részt vevő önkéntes mentőszervezet folyamatos rendelkezésre állását, az emberi élet, és anyagi értékek védelmének érdekében végzett szakfeladatának, az önkéntes mentőszervezet minősítésének¹²⁴ megfelelő szintű folyamatos és hatékony ellátását.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek a kezelésükben lévő technikai eszközök és szakanyagok felhasználásával hajtják végre szakfeladataikat, így rendelkezésre állásuk befolyásolja a mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveleti képességét, esetleges működésképtelenségük nem elfogadható következményekkel – beavatkozási, biztonsági, gazdasági, környezetvédelmi - járhat, ezen képesség csökkenéséhez, vagy megszűnéséhez vezethet. A katasztrófavédelmi műveleti képességet befolyásoló technikai eszközök és szakanyagok minősítésével, megjelölésével, elkülöníthetővé válnak az egyéb, a működés során felhasznált eszközöktől és anyagoktól, és a mentőszervezet költséghatékonyabb eszközbeszerzési és raktározási stratégiát alakíthat ki a pótlásukra alkalmas technikai eszközök, szakanyagok készletezésére és készenlétben tartására vonatkozóan.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet logisztikai alegységének feladata a bevetés feltételeinek megteremtése (alkalmazás, elhelyezés, ellátás, váltás, egészségügyi ellátás, utánpótlás, technikai kiszolgálás, tábori körülmények kialakítása, táborhely működtetése, személyszállítás, teherszállítás, menet végrehajtása), a műszaki mentéshez szükséges anyagok, eszközök, szerszámok és berendezések szükség szerinti biztosítása. Az alegység végzi a készletgazdálkodási és operatív logisztikai szolgáltatási feladata az anyagbiztosítási folyamat részeként a mentőszervezet alegységeinek, vagy felkérésre a teljes kárterületen valamennyi beavatkozóknak általános és szakanyag igénye kiszolgálását raktári készletből, vagy közvetlen beszállítótól. Tekintve, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet technikai eszközeinek, szakanyagainak rendelkezésre állását a logisztika biztosítja, következésképpen a minősítési eljárást – a vezetéssel közösen – a logisztikai alegységnek kell végrehajtani.

A minősítés véges számú sorral és véges számú oszloppal rendelkező mátrix¹²⁵ (továbbiakban minősítő mátrix) felállításával hajtható végre, amelyben az elemekként szereplő adatokat

¹²⁴ Az önkéntes polgári védelmi szervezetek minősítési eljárását a dolgozat 4.3 pontjában vizsgálom

¹²⁵ A mátrix egy olyan matematikai struktúra, amely valós számok téglalap alakú elrendezéséből áll.

számok, a 'B' sor és 'E' oszlop adatait kódok jelzik. Az elemeket azzal határozzuk meg, hogy egy-egy elemről megmondjuk, melyik sorban és melyik oszlopban áll. A mátrix módszer használatával meghatározható, hogy egy-egy adat mit jellemez, mivel ebben a módszerben nem csak az számít, hogy milyen adatok szerepelnek, hanem az is, hogy ezek az adatok egymáshoz képest hogyan helyezkednek el.

3.5.1.1 A minősítő mátrix 'B' sora

A 'B' sor adatait az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szakfeladat végrehajtása alapján, a felkészülési, a védekezési és a helyreállítási időszakoknak a besorolásával adom meg.

a) A védekezési időszakban végrehajtott szakfeladat ellátás (B1)¹²⁶

A védekezés időszaka a kárelhárítás érdekében tett, operatív intézkedések végrehajtását magában foglaló folyamatot jelenti. A védekezés időszakában végrehajtott beavatkozási feladatok elsődlegesen „*a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentesítés és a fertőtlenítés*” [4; 52§ (h) pont]. Továbbá a B1 kategóriába tartozónak tekintem az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek közreműködését a lakosság kimenekítésében és kitelepítésében, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak és a kritikus infrastruktúrák védelmében, a lakosság tájékoztatásában, figyelmeztetésében, riasztásában, és „*a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában*”. [4; 52§ (k) pont]

b) Helyreállítás időszaka (B2)

A következmények felszámolásának időszaka, amelyben az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet közreműködik a közigazgatási rendszer működőképességének eredeti állapotba történő visszaállításában, az alkotmányos állampolgári jogok és kötelezettségek gyakorlása feltételeinek újbóli megteremtésében. Ezen időszakban megjelenő polgári védelmi feladatok a kárfelszámolás (műszaki, környezeti stb.) végrehajtása; a kimenekített, kitelepített lakosság és intézményrendszer visszatelepítése; a közigazgatási rendszer normalizálása, illetve a közszolgálat, a közszolgáltatás és a közellátás normalizálása területén jelentkeznek.

¹²⁶ A Katvéd. törvény 3 § 19. pontjának meghatározása alapján az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alapvető feladata a katasztrófák elleni védekezés beavatkozási, kárelhárítási időszakában történő szakfeladat ellátás, ezért a B1 kategóriába kerül besorolásra

c) *Felkészülés időszaka (B3)*

A veszélyhelyzetre való felkészítés és kiképzés időszaka, amelynek alapvető célja a katasztrófák ellen való védekezés technikai és személyi feltételeinek megteremtése. Ezen időszak tevékenysége a beavatkozás modellezése, a személyi állomány oktatása, felkészítése és felkészülése feltételeinek a megteremtése, illetve a képzés folyamatos végrehajtása. Továbbá ezen időszak tevékenysége részének tekintem az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai támogatási hátterének tervezését, működtetését, és a mentőszervezetek műveleti képességét fejlesztő projektek előkészítését, elindítását, megvalósítását.

A minősítő mátrix 'B' sor kódjait a 9. számú táblázatban foglalom össze meg:

| 'B' sor kódja | Időszak |
|----------------------|---|
| B1 | Védekezés, kárelhárítás, élet és vagyon érték mentése |
| B2 | Helyreállítás, közszolgáltatások helyreállítása, további károsodás megelőzése |
| B3 | Felkészülés, gyakorlat, képzésen való részvétel |

9. számú táblázat

A minősítő mátrix 'B' sor kódjainak meghatározása

A szerző saját munkája

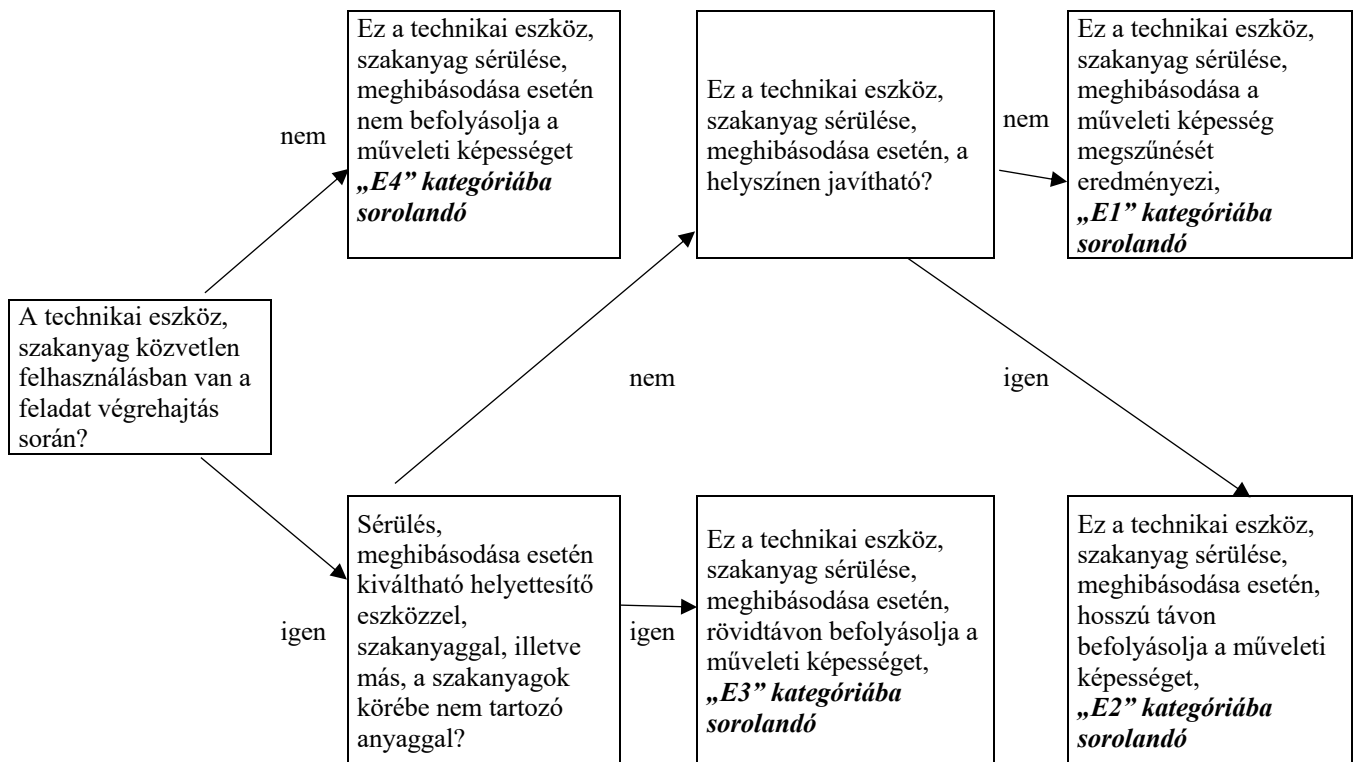
3.5.1.2 A minősítő mátrix 'E' oszlopa

Az 'E' oszlop adatait a technikai eszközök, szakanyagok esetleges sérülése, meghibásodása, következésképpen funkcióvesztésüknek a hatásai adják meg. A besorolással a technikai eszköz, szakanyag értékelése végezhető el, megadva, hogy annak részleges vagy teljes kiesése hogyan befolyásolja a beavatkozási az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet műveleti képességét, milyen hatással bír a művelet sikerességére.

Az 'E' oszlop adatainak meghatározásához fel kell mérni, hogy a technikai eszközök, szakanyagok sérülése, meghibásodása esetén, a helyszínen végrehajtható-e az eszköz cseréje, vagy javítása. Amennyiben az eszköz javítható, a javításra fordított idő előre nem meghatározhatósága miatt, az eszköz működtetésben bekövetkezett zavart a katasztrófavédelmi műveleti képességre vonatkozóan hosszútávon csökkentő hatásúnak, az eszköz helyszínen történő pótlása esetén, a cserére fordított időt tekintve, a meghibásodást a katasztrófavédelmi műveleti képességre vonatkozóan rövidtávon csökkentő hatásúnak tekintem.

Külön kategóriát képvisel, amennyiben a technikai eszközök, szakanyagok sérülésből, meghibásodásból eredő működési zavara nincs mérhető következménye, a hiba nem befolyásolja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képességét.¹²⁷

A sérült, meghibásodott technikai eszköz, szakanyag katasztrófavédelmi műveleti képességet befolyásoló hatásának 'E' kategóriába besorolása néhány kérdés folytatódólagos megválaszolásával került meghatározásra. (12. számú ábra):



12. számú ábra
A technikai eszközök, szakanyagok 'E' kategóriába sorolásának folyamatábrája
A szerző saját munkája

¹²⁷ Például egy nem jelentős szakadás a védőkesztyűn, amely nem okozza a szakanyag további használatának ellehetetlenülését.

Az 'E' kategóriába való besorolást a 10. számú táblázatban foglalom össze.

| 'E' oszlop kódja | Meghibásodás hatása |
|------------------|--|
| E1 | A technikai eszköz, szakanyag sérülése, meghibásodása, a katasztrófavédelmi műveleti képesség megszűnését eredményezi |
| E2 | A technikai eszköz, szakanyag sérülése, meghibásodása a katasztrófavédelmi műveleti képesség hosszú távú csökkenésével jár |
| E3 | A technikai eszköz, szakanyag sérülése, meghibásodása a katasztrófavédelmi műveleti képesség rövid távú csökkenésével jár |
| E4 | A technikai eszköz, szakanyag sérülése, meghibásodása nem jár a katasztrófavédelmi műveleti képességet csökkentő következménnyel |

10. számú táblázat

A minősítő mátrix 'E' oszlop kódjainak meghatározása

A szerző saját munkája

3.5.1.3 A minősítő mátrix

A 3.5.1.1 pontban meghatározott, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szakfeladat végrehajtásának időszakát kategóriákba rendező 'B' sor, és 3.5.1.2 pontban meghatározott, a technikai eszközök és szakanyagok meghibásodásának hatásait kategorizáló 'E' oszlop, metszéspontjaiban az elemek '1-2-3' számokkal kerülnek osztályozásra. Az osztályozó számok a technikai eszköznek, szakanyagnak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képességére gyakorolt hatásának minősítését mutatja.

Az '1' osztályba a 'nem elfogadható' minősítési elem tartozik. Nem elfogadható a technikai eszköz, szakanyag sérüléséből, meghibásodásából eredő működésképtelenségének következménye.

Nem elfogadható amennyiben, a technikai eszköz, szakanyag pótlása nem megoldható, sérülése, meghibásodása a beavatkozási képesség megszűnését, illetve a feladat ellátás ellehetetlenülését okozza, és megakadályozza az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet feladat végrehajtását, az élet védelme, a veszélyben lévők felkutatása, mentése, illetve a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a létfontosságú rendszerek védelme érdekében végrehajtott tevékenységét.

Nem elfogadható továbbá az eszköz, szakanyag működésképtelensége miatti képesség megszűnés a helyreállítás, vagy a felkészülés időszakában. A sérült, meghibásodott eszköz, szakanyag helyszíni javítása, a rá fordított idő miatt, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képességének hosszú távú csökkenésével, és a beavatkozás

hatékonyságának romlásával jár, úgy az élet védelme, illetve a további károsodás megelőzése érdekében tett tevékenységet támogató technikai eszköz és szakanyag, ebbe a kategóriába kerül.

A **'2' osztályba** a **'feltétellel elfogadható'** minősítési elem tartozik. *Feltétellel elfogadható a technikai eszköz, szakanyag sérüléséből, meghibásodásából eredő működésképtelenségének következménye.*

Eszköz függő feltételnek tekintem a sérült, vagy meghibásodott eszköz cseréjét, amikor a beavatkozási, helyreállítási és felkészülési időszakban a rövid távú képesség kieséssel megoldható az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képessége teljes megszűnésének veszélye.

Időszak függő feltétellel fogadható el a technikai eszköz, szakanyag sérüléséből meghibásodásból eredő működőképességének hosszútávon történő kiesése, a megelőzés, felkészülési feladat végrehajtása során, mivel a helyszíni javításra fordított idő nem veszélyezteti az élet vagy a vagyon értékek mentését.

A **'3' osztályba** az **'feltétel nélkül elfogadható'** minősítési elem tartozik. *Elfogadható a technikai eszköz, szakanyag sérüléséből, meghibásodásából eredő működésképtelenségének következménye.*

Elfogadható a technikai eszköz, szakanyag sérülése, meghibásodásának következménye, mivel az nem vesz részt a közvetlenül a feladat végrehajtásában. A '3' osztályba tartozónak jelölt technikai eszköz és szakanyag működőképessége **nem** befolyásolja a katasztrófavédelmi műveleti képességet.

Ezek alapján a minősítő mátrixot a 11. számú táblázatban határozom meg:

| Eszköz, sérülésének meghibásodásának hatása | Feladat végrehajtásának időszaka | B1 | B2 | B3 |
|--|-------------------------------------|----|----|----|
| E1 | | 1 | 1 | 1 |
| E2 | | 1 | 1 | 2 |
| E3 | | 2 | 2 | 2 |
| E4 | | 3 | 3 | 3 |

11. számú táblázat
A minősítő mátrix
A szerző saját munkája

A módszer alapján meghatározható azon technikai eszközök és szakanyagok, amelyeknek esetleges sérülésből, meghibásodásból eredő működésképtelensége az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képességét hátrányosan befolyásolja. Következésképpen ezen eszközök tekintetében törekedni kell a mátrix alapján minősített '2' *osztály* elérésére, a következmények feltétellel történő elfogadhatóságának megteremtésére.

A művelet kockázatot csökkentő cselekvési ajánlás:

- **Javaslom**, hogy felmérve a feladat végrehajtások technikai eszköz és szakanyag igényét, az önkéntes mentőszervezet úgy tervezze meg a műveleti területre kiszállítandó eszközök, szakanyagok körét, hogy meghibásodás esetén adott eszköz cseréje megoldható legyen. Ez esetben megoldást adnak a több feladatot is ellátni képes technikai eszközök, szakanyagok, melyek a mentőszervezet felszerelésének (továbbiakban: mátha)¹²⁸ jelentős méretnövekedése nélkül megoldást jelentenek a működésből kiesett eszköz cseréjére.
- **Javaslom továbbá**, hogy olyan eszközök kerüljenek beszerzésre, illetve használatra, amelyek javítási ideje a helyszínen könnyen végrehajtható, rövid idő alatt kivitelezhető.

Ezen kritériumok megjelenhetnek azon technikai eszközök, szakanyagok kiválasztási eljárásában, amelyeket az OKF támogatásként, évente meghirdetett pályázat útján tesz elérhetővé az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek számára.

3.5.1.4 A minősítés eredményének gyakorlati példákon keresztül történő bemutatása

Megítélésem szerint, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képessége az alegységek műveleti képességéből adódik össze, ezért a technikai eszközök és szakanyagok értékelésének eredményét a Hortobágy megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet (továbbiakban: Hortobágy Mentőcsoport)¹²⁹ alegységeinek vizsgálatán keresztül mutatom be.¹³⁰

¹²⁸ Mindazon technikai eszköz, szakanyag, amelyre a mentőszervezetnek a feladat végrehajtásához szüksége van.

¹²⁹ A Hortobágy Mentőcsoport elsősorban Hajdú-Bihar megye védelmére, továbbá a régió megsegítésére megalakult, civil alapon szerveződő speciális szervezet, amely képes a megye veszélyeztetettségéből - elsősorban árvízi, belvízi, rendkívüli időjárási veszélyekből, valamint ipari balesetből - adódó helyzetek során jelentkező olyan kutatási és mentési szakfeladatok ellátására, amelyre az elsődleges beavatkozók, vagy a megalakított polgári védelmi mentőszervezetek jellegükből adódóan nem képesek.

¹³⁰ A gyakorlaton részt vettek az INSARAG hivatalos értékelői, és megfigyelőként a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság munkatársai. A „sérült” szerepét önkéntesen a szerző vállalta.

A Hortobágy Mentőcsoport a 2017.10.20-án tartotta időszakos minősítő gyakorlatát, amelynek keretében egy földrengés okozta romosodást szimuláltak. A gyakorlat során a romterhen keresztül történő sérült megközelítés, kötéltechnikával történő kimenekítés, földalatti vízzel elöntött területről tárgykimentés, és eltűnt személy felkutatása feladat elemek kerültek feldolgozásra. A közel 7 órás gyakorlatban az alegységek feladataikat egy valós helyzethez mérten végezték, speciális szakanyagok kerültek bevetésre, illetve kereső kutyákat alkalmaztak elhunyt személy és sérült személy helyzetének beazonosítására.

Az 58 főből álló Hortobágy Mentőcsoport az ENSZ INSARAG Irányelvek szerinti vezetési, kutatási-felderítési, műszaki-mentő, egészségügyi és logisztikai alegységekből állt. [127]

A **vezetési alegység**¹³¹ működése rámutatott, hogy legfontosabb műveleti képessége a kapcsolattartás, az irányítás, a döntés-előkészítés és a jelentési rend működtetése. Háttéré a kárhelyszíni mobil infokommunikációs feltételek, amelyek lehetővé teszik a folyamatos információgyűjtést, adatfeldolgozást, értékelést, elemzést, kapcsolattartást az előljáró és együttműködő szervekkel. Esetükben az infokommunikációs eszköz a mentést végrehajtók irányítását szolgálja, a beavatkozás fontos koordináló eleme (B1), meghibásodása pedig az alegységekkel való kapcsolattartást teszi lehetetlenné. (E1) A szakanyag az az alegység műveleti képességét jelentősen befolyásolja, „1” kategóriába tartozik, a meghibásodás következménye elfogadhatatlan.¹³² Ebből következően a vezetési alegységnek gondoskodnia kell működőképes, tartalék infokommunikációs eszközről, amely a rövidtávon történő képesség kiesés biztosításával feltételt jelent a meghibásodás következményének elfogadásához. (E3)

A **kutatási-felderítési alegység**¹³³ elsődleges feladata a romosodás jellegétől és a sérültek elhelyezkedésétől függően a mentés irányainak (oldalirányból, felülről, vagy a romok közül mentőalagút létrehozásával) meghatározása volt. Műveleti képessége az eltűnt személyek megkeresése területen (fedett, illetve nyílt terepen), továbbá lakott településen (leomlott

¹³¹ Vezetési alegység feladatai végrehajtása során végrehajtja a mentőcsoport riasztási, értesítési rendszerének kialakítását, működtetését, alkalmazásának megtervezését, megszervezését. Az beavatkozás során elvégzi a szervezeti egységek szakmai irányítását, kapcsolattartást a mentést irányító, vezető szervekkel, a mindenoldalú biztosítás megszervezését, a logisztikai kiszolgálás megszervezését és működtetését, a szükséges egyéni és/vagy csoportos élet-, baleset- és felelősségbiztosítás megkötésének előkészítését.

¹³² A gyakorlat során a vezetési alegység műveleti képességét befolyásoló szakanyagot (EDR rádió) a HAJDÚ MKI biztosította.

¹³³ Kutatási-felderítési alegység a riasztás vétele után a feladat jellegének megfelelő csoportosításban a meghatározott technikai felszerelésekkel gyülekeznek a megalakítási helyen. Az alegység a megalakítási helyen végrehajtja a személyi állomány és a felszerelés ellenőrzését, feladat pontosítását, szükség esetén speciális és gyakorlati gyorsított ütemű felkészítését. Az alegység önálló vagy részleges hazai, de más megyében történő alkalmazása esetén kapcsolat vesz fel a segélykérő megye illetékes szerveivel. A kutatás végrehajtása után a Műszaki-mentő komponenssel közreműködés a mentési tevékenység végrehajtásában.

épületekben, romok alatt), mentőkutya bevetésével terület- kutatási, nyomkövetési és romkutatási feladatok elvégzés, ehhez kapcsolódó könnyű műszaki mentő és biztosítási feladatok ellátása. Az alegység esetében a gyakorlaton bevetésre került drón légifelderítő eszközt minősítve, a következő megállapítás teszem. Amennyiben technikai eszköz a beavatkozásban kerül felhasználásra, tehát a mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képességére befolyással van. A feladatkört tekintve a veszélyben lévők felkutatása, mentése céljából került rendszeresítésre (B1). Sérülése, meghibásodása a kutatási képesség megszűnéséhez vezethet. Javítása az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet hosszú távú képesség kiesésesét okozná (E2), amely helyzet következményét tekintve '1' osztályú, nem elfogadható. Rövid távú képesség csökkenést biztosító helyettesíthetőség tekintetében rá kell mutatni, hogy a Hortobágy mentőcsoport kutyás kutató komponensében a mentőkutyával a drón által biztosított képesség pótolható, az eszköz működésképtelensége a feladat ellátása hatékonyságának rövid távú csökkenését okozza, (E3) mátrix alapján „2” osztályba kerül, a technikai eszköz meghibásodása 'feltétellel elfogadható' következményekkel jár.

Amennyiben a drón eszköz a gyakorlat keretében kerül felhasználásra (B3) úgy meghibásodása esetén a helyszíni javítása megkezdhető, (E2) mivel élet és anyagi érték veszélyben nincs, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képességének hosszú távú kiesése elfogadható.

A **műszaki-mentő alegység**¹³⁴ katasztrófavédelmi műveleti képessége a tűzoltás, műszaki-mentés, vágás, darabolás, fúrás, vésés, a mentésben résztvevő erők számára a kárhely megvilágítása, veszélyessé vált műtárgyak, épületek, építmények statikai vizsgálata megerősítése, ideiglenes helyreállítása. Az alegység végrehajtja a romossá vált területen az emberi élet, a lakossági és anyagi javak mentését, megóvását, a romok alá szorult áldozatok kimentését, egészségügyi ellátáshoz való juttatását. A végrehajtás alatt nagyon fontos szempont, hogy a romok, illetve törmelékek mozgatása ne okozzon további sérüléseket a bent rekedtek számára, amellett, hogy a mentést végző szakszemélyzet védelmét biztosító intézkedések és beavatkozások (pl. kitámasztások, dúcolások, fűrészlések stb.) is megvalósuljanak.

Műszaki mentés szakfeladathoz használt technikai eszközökből, szakanyagból példaként kiválasztva, az aládúcolás műveletet támogató hidraulikus feszítőhenger a mátrix alapján beavatkozási feladatban felhasznált (B1), a technikai eszköz meghibásodása esetén pótlásáról

¹³⁴ Műszaki-mentő alegység megkezdje és végrehajtja a mentést a feladat jellegének megfelelően az adott település, megye, illetve a megye közigazgatási határain kívül, országhatáron belül a mentésirányító utasítása alapján, az INSARAG Irányelvek szerinti SAR műszaki mentési műveleti képességekkel.

gondoskodni kell. Ez esetben a fagerenda, illetve más, a célra használható szakanyagokkal helyettesíthető, így a kiesés a feladat ellátása hatékonyságának csak rövidtávú csökkenését okozza.

Az előzőekben példaként vizsgált hidraulikus feszítőhenger, nem vesz részt az alegység árvízvédelmi mentési feladatainak végrehajtása során, ebben az esetben az eszköz sérülése, meghibásodása nem jár a katasztrófavédelmi műveleti képességet csökkentő következménnyel (E4), így pótlásáról gondoskodni nem kell.

Az alegység kötéltechnika alkalmazásával ellátja a magasból és mélyből való mentési feladatokat, illetve árvizek és vízi balesetek esetén a vízről és vízből való mentés során jelentkező vízi mentő és búvár feladatokat. A kötéltechnikai életmentés során használt szakanyag (B1), az alpin kötél, meghibásodása (hiánya, sérülése vagy rossz minősége) viszont a műveleti képesség megszűnését eredményezi (E1), kiesésének következménye elfogadhatatlan. Megfelelő minőségű tartalék alpin kötélről, gondoskodni kell, hogy a képesség kiesés következménye feltétellel elfogadhatóvá váljon, rövidtávon felszámolható legyen.

Az **egészségügyi alegység**¹³⁵ közvetlenül a káreseményhez települve végezte feladatát. Műveleti képessége a sérültek osztályozása, sokkmentesítése, illetve a legsürgősebb egészségügyi beavatkozások, elsősegély-nyújtási feladatok volt. A felhasznált szakanyagok vizsgálatában a kötözőszerek a beavatkozás során életvédelmi funkcióval rendelkezik, közvetlen felhasználásba kerül, (B1) és hiánya, nem megfelelő minősége, az elsősegély nyújtó képesség ellehetetlenítést eredményezheti (E1), így „1” osztályú, a következmény elfogadhatatlan. Példaként, elkoszolódott kötözőszer alkalmazhatatlan sebköötözésre, sterilizálása (javítása) nem értelmezhető, így cseréjéről gondoskodni kell. Az egészségügyi alegységnek, a szakanyag sérülésének lehetőségét figyelembe véve, növelnie kell beavatkozáshoz kiszállítandó mennyiséget, az egészségügyi málha növekedésnek terhére.

3.6 Részkövetkeztetés

Bemutattam az önkéntesek szerepét a katasztrófák elleni védekezésben, és megállapítottam, hogy az állampolgárok beavatkozásának hatékonyságát csak a szervezeti keretek biztosítják, amely a Katvéd. törvény alapján megalakult önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felelnek meg. **Rendszereztem** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteket rendeltetésük alapján, és

¹³⁵ Ellátja a kórházba szállításra váró, ellátott betegek felügyeletét, végzi a mentésben résztvevő személyek, valamint mentőkutyák egészségügyi biztosítását. Elvégzi feladatát a mentett személyek, mentésben résztvevők, krízisállapotban lévő rászorultak – például kitelepítettek – pszicho-szociális ellátásában.

bemutattam a központi, a megyei, a járási és a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezete felépítését, szakfeladatait. **Vizsgáltam** az önkéntes mentőszervezetek alkalmazási képességekkel szembeni elvárások és követelmények alapján, és **bemutattam**, hogy a nemzetközi beavatkozásokra való készültség fenntartása a USAR képesítésű központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladata, a hazai beavatkozásokra való készültség fenntartása a területi, helyi és települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladata.

Bemutattam a katasztrófavédelem logisztikáját, és megállapítottam, hogy a feladatának meghatározásához a 9M-elv alkalmazása a megfelelőbb, amelyben a logisztikával szemben támasztott követelmények kibővülnek az információval és az energiával. Megvizsgáltam a logisztika területeit, és kiegészítve a szakirodalom felsorolását, egységes táblázatba foglaltam a katasztrófavédelmi logisztika funkcionális csoportjait, támogatás területeit és kapcsolódó feladatait. **Bemutattam** a BM OKF GEK és az MKI logisztikai feladatait, és a lépcsőzetes logisztikai támogatási rendszert, és **megállapítottam**, hogy az önkéntes polgári védelmi szervezetek kárhelyszíni beavatkozáskor, az elsődleges logisztikai képességeik tekintetében történő ráerősítése, a lépcsőzetes logisztikai támogatási rendszerben, az illetékes MKI logisztikai biztosítása részéről kerül végrehajtásra. **Megállapítottam**, hogy a BM OKF GEK rendkívüli jogrend időszakában a védekezési képességekkel rendelkező önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felé megerősítő támogatást biztosít a rendelkezésre álló erőforrásai terhére.

Bemutattam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek elsődleges és másodlagos logisztikai képességét, és megállapítottam, hogy a logisztikai támogatási rendszer megbízható és hatékony működése biztosítja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet saját komponenseinek a megelőzés, mentés és a helyreállítás feladatainak végrehajtásában történő koordinált munkáját, illetve a beavatkozás során a más önkéntes mentőszervezetekkel (tűzoltó, egészségügyi) és a hivatásos katasztrófavédelemmel való együttműködés képességét.

Megalkottam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveleti képessége fogalmát, amely azon képesség, amely biztosítja a katasztrófák elleni védekezésben részt vevő önkéntes mentőszervezet folyamatos rendelkezésre állását, az emberi élet, és anyagi érdekében végzett szakfeladatának, az önkéntes mentőszervezet minősítésének¹³⁶ megfelelő szintű folyamatos és hatékony ellátását.

¹³⁶ Az önkéntes polgári védelmi szervezetek minősítési eljárását a dolgozat 4.3 pontjában vizsgálom

Kidolgoztam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által használt technikai eszközök és szakanyagok minősítési eljárását, a műveleti képességet befolyásoló eszközök kiválasztása céljából. A feladat végrehajtási időszak és a technikai eszköz, szakanyag sérüléséből, meghibásodásából eredő képesség kiesés következményei alapján ***megalkottam*** az minősítő mátrixot, és osztályozó számokkal minősítettem a technikai eszköznek, szakanyagnak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet katasztrófavédelmi műveleti képességére gyakorolt hatását. A minősítési eljárásban felállított mátrix eredményeit elemeztem, és ***gyakorlati példákat adtam*** a meghatározott kategóriákra.

Javaslatot fogalmaztam meg arra vonatkozóan, hogy az önkéntes mentőszervezet úgy terveze meg a műveleti területre kiszállítandó eszközök, szakanyagok körét, hogy meghibásodás esetén adott eszköz cseréje megoldható legyen. ***Javasoltam továbbá***, hogy olyan eszközök kerüljenek beszerzésre, illetve használatra, amelyek javítási ideje a helyszínen könnyen végrehajtható, rövid idő alatt kivitelezhető.

4. AZ ÖNKÉNTES POLGÁRI VÉDELMI MENTŐSZERVEZET KÉPESSÉGEINEK FENNTARTHATÓSÁGA A PÉNZÜGYI ÉS SZAKANYAG TÁMOGATÁS, A KIKÉPZÉS ÉS SZAKMAI MINŐSÍTÉS SZEMSZÖGÉBŐL

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikájának feladata a hatékony védekezés feltételeinek már a felkészülés időszakában fenntartható, finanszírozható és költség-hatékony módon történő megteremtése. Ennek érdekében olyan technikai feltételeket kell kialakítani, mely arányban áll a megalakítás helye szerinti veszélyeztetettség mértékével. Fontos, hogy lehetővé kell tennie a rugalmas alkalmazást katasztrófák és fegyveres összeütközések esetén egyaránt. Ehhez az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetnek minden helyzetben megbízhatónak és működőképesnek kell lennie, biztosítani kell a megfelelő gyorsaságot és rugalmasságot, hogy a bekövetkező katasztrófák típusaitól függetlenül a polgári védelmi mentőszervezet részére időben és megbízható módon rendelkezésre álljanak a védekezéshez szükséges anyagi, technikai feltételek.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazási lehetőségeinek skálája egyre bővül, speciális képességeik az eltűnt személyek felkutatásában, a vizek kártételei elleni védekezésben, a speciális kutyás, alpin technikai, bűvár és a műszaki mentési-tűzoltási feladatokban való részvételeken keresztül fogalmazódik meg. Technikai eszközeik, valamint a tagok speciális képesítése jelentős mértékben befolyásolja alkalmazásuk lehetőségeit, ezért hangsúlyt kell fektetni a képzési és technikai feltételeik következetes, összehangolt fejlesztésére. A kihívások sikeres kezelése érdekében az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek legfontosabb tulajdonságainak a gyorsreagálásnak, a rugalmasságnak, a felszámolási, mentési képességnek és az interoperabilitásnak kell lennie. A katasztrófák következményeinek felszámolásában való szerepvállalások sikeres végrehajtása érdekében erősíteni kell a polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazhatósági – telepíthetőségi és fenntarthatósági – képességeit működésük teljes spektrumában.

Az önkéntes katasztrófavédelem területén megvalósult stratégiai jellegű jogszabályi, szervezeti és hatásköri változások magukkal hozták a logisztika komplex integrált rendszere fejlesztésének igényét. A korszerűsítés fő iránya minden szinten a költség-hatékony gazdálkodás megvalósítása kell, hogy legyen, így önkéntes szervezeti szinten is, melynek megvalósítása az integrált katasztrófavédelmi rendszer működésének, eljárásrendjének, önkéntes mentőszervezetekkel való együttműködési rendszere szabályainak maradéktalan betartása mellett történhet. Tekintettel az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek autonóm jogállására,

logisztikai képességük fejlesztését - megfelelően a BM OKF által rögzített feltételeknek - saját körülményeiket figyelembe véve hajthatják végre. A fejlesztés nem nélkülözheti az üzleti életben bevált módszerek, a korszerű folyamat-menedzsment módszerek, eljárások tanulmányozását adoptálását és az önkéntes védelem viszonyaira történő alkalmazását.

Tekintve, hogy a beavatkozási képességet jelentősen befolyásolja a beavatkozók tapasztalata, tudása, illetve az eszközök üzemképessége, a továbbiakban az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képességeinek fenntarthatóságát a pénzügyi és szakanyag támogatás, a kiképzés és szakmai minősítés szemszögéből vizsgálom.

4.1 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet képességeinek fenntarthatósága a pénzügyi és szakanyag támogatás szemszögéből

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felszerelésnek beszerzéséhez, fenntartásához, az állomány képzéséhez, illetve ruházkodási, ételmezési, szállítási kapacitásának biztosításához szükséges pénzügyi eszközök csak kis mértékben támaszkodhatnak az állomány saját erőforrásaira. Ugyanakkor fontos rámutatni, hogy erőforrások nélkül a szükséges védelmi képességek nem hozhatók létre, képességek hiányában a védelmi folyamat nem lesz teljes értékű, a mentőszervezet hatékonyságát elveszíti. [23]

A nemzetközi és hazai pályázat rendszerek támogatási háttere az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek tevékenységéhez kapcsolódó működési, fejlesztési költségek biztosításával, a továbbképzéseken való részvétel támogatásával a mentési és beavatkozási képességek növelését, eszközfejlesztéssel történő javítását, a katasztrófák elleni védekezés rendszerében megjelenő feladatvállalásának végrehajthatóságát biztosítja.

A nehéz és a közepes városi kutató-mentő csapat minősítésű szervezetek alaprendeltetésének megfelelő beavatkozásához az erőforrásokat, az anyagi és technikai feltételeket elsődlegesen a BM OKF Gazdasági Ellátó Központ biztosítja. A „*BM OKF GEK már a felkészülés időszakában beszerzi, tárolja és kérésre a HUNOR rendelkezésére bocsátja az alkalmazáshoz szükséges erőforrásokat, valamint saját állományából a polgári védelmi mentőszervezet logisztikai szervezetébe beosztott szakembereket.*” [24; 30.o]

A területi polgári védelmi mentőszervezetek felszerelése egyrészt a nemzeti és nemzetközi pályázati rendszereken keresztül, másrészt a Megyei Védelmi Bizottság elnökének rendelkezésre álló védelmi igazgatási felkészítési keretéből történő támogatásból kerül felépítésre, fejlesztésre.

A helyi veszélyeztetettség elleni védelemre megalakított önkéntes járási és települési mentőcsoportok képesség kialakításának támogatása – esetlegesen közhasznúsági kiemeléssel megerősített - civil szervezeti jogállásukon keresztül, speciálisan e célra meghirdetett helyi, regionális, nemzeti és - megfelelő konzorciumi háttér összeállításával – nemzetközi pályázatok elnyerésével valósul meg. A települési támogatásnak leghatékonyabb formája annak természetbeni megjelenése, ahol az önkormányzatok infrastruktúrájának, épület és technikai kapacitásának biztosítása ad keretet a kiképzési munkához, a képzések tervezésének, szervezésének, végrehajtásának utaztatási, ellátási, terem és hangtechnikai háttér logisztikai biztosításához.

4.1.1 Nemzetközi támogatási rendszer

A polgári védelem területén az EU külön költségvetési keretet képez, hogy támogassa, koordinálja, illetve kiegészítse az EU tagállamok katasztrófák megelőzésére, a védekezésre való felkészülésére, a védekezésre, a következmények elhárítására irányuló fellépéseit.

Az EU finanszírozás a kárhelyszíni egyenszilárdság legmagasabb szintjét, a nemzetközi együttműködés hatékonyságának megteremtését célozza. A támogatási rendszer elsősorban a tagállamok reagálási képességének javítására fókuszál, célként tartva az eljárások javítását, a segítségnyújtási beavatkozások koordinálását célzó közös megközelítés kialakítását, valamint a súlyos katasztrófák esetén a reakcióidő csökkentését. [128]

Az EU pályázati rendszerén keresztül teremti meg a helyi, területi és nemzeti önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek védelmi képességeinek fejlesztését, ezen keresztül az európai együttműködési és védelmi képességek kialakítását.

- Az Európai Területi Együttműködés (továbbiakban: INTERREG) az európai kohéziós politika egyik eszköze, mely keretet biztosít a különböző tagállamok nemzeti, regionális és helyi szereplői számára a közös fellépések és szakpolitikai cserék végrehajtásához. Az európai területi együttműködés átfogó célja az Unió egészének harmonikus gazdasági, társadalmi és területi fejlődésének előmozdítása. Az Interreg három együttműködési területre épül: határokon átnyúló (INTERREG A), transznacionális (INTERREG B) és interregionális (INTERREG C).
- Az Európai Bizottság Humanitárius Segítségnyújtási és Polgári Védelmi Osztálya (továbbiakban: ECHO) a dolgozat 2.2.1 fejezetében tárgyalt EU Polgári Védelmi Mechanizmus Pénzügyi Eszköz keretében, évente számos pályázati felhívást tesz

közzé polgári védelmi beavatkozások modellezésével, együttműködési képesség kialakításával kapcsolatban.

4.1.1.1 Az INTERREG által biztosított pénzügyi forrás lehetőségek

Az INTERREG egy az EU négy Közösségi Kezdeményezése közül, a kezdeményezéseket – szemben a regionális és egyéb strukturális programokkal – a Bizottság javasolja a Tagállamoknak, mint az egész európai térség fejlesztése és kohéziója szempontjából alapvetően fontos együttműködési területeket. Az INTERREG az EU kulcsfontosságú eszközévé vált a határokon átnyúló együttműködés támogatására projektfinanszírozás révén. Célja a közös kihívások közös kezelése és közös megoldások megtalálása az egészségügy, a kutatás és az oktatás, a közlekedés, a fenntartható energia területén.

A 2014-2020-as programozási időszakban az INTERREG program 8,9 Mrd euró, melynek 74,06%-a határ menti, 20,36%-a transznacionális és 5,58%-a régiók közötti együttműködés támogatását célozza. [129]

A határokon átnyúló, INTERREG A együttműködés keretében a közös határ két oldalán található régiók és helyi hatóságok közreműködésével megvalósuló projektek finanszírozása érhető el, ilyenek például az infrastruktúra határokon átívelő használatának fellendítésére törekvő, vagy a határ két oldalán elhelyezkedő régiók közösen kidolgozott, és közösen nyújtott oktatási és képzési szolgáltatásaira épített, helyi tudásbázis fejlesztését célzó projektek.

A transznacionális, INTERREG B együttműködés olyan projektek finanszírozása, amelyek tagállami, regionális és helyi hatóságok közreműködésével valósulnak meg egy nagyobb kiterjedésű földrajzi területen. Ebben a kategóriában kerülnek kiírásra a Közép-Európa transznacionális programot, melynek 3. prioritása a természeti és kulturális örökség és erőforrások védelmével és fenntartható használatával kapcsolatos igényekre ad választ.

A régiók közötti, INTERREG C együttműködési programok az innovációval, energiahatékonysággal, városfejlesztéssel és egyéb területekkel kapcsolatos bevált gyakorlatok egymással való megosztásának elősegítésére. A 2014-2020 tervezési időszakban a katasztrófa felszámolást támogató projektek, a környezetvédelem, nemzeti örökségvédelem (INTERREG

V_C program 6. prioritás), illetve a határ menti terület térségi, fizikai és infrastrukturális integrációjának erősítése (INTERACT III.) témakiírásában fogalmazható meg projekt.¹³⁷

Az INTERREG programban pályázatot nyújthatnak be közigazgatási szervezetek, helyi és megyei önkormányzatok, környezetvédelmi intézmények, állami felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek, kistérségi társulások, regionális és megyei fejlesztési ügynökségek, múzeumok, könyvtárak, színházak, kereskedelmi kamarák, a kulturális örökség állami hivatalai, illetve a közlekedési infrastruktúra fejlesztéséért felelős nemzeti szervezetek és civil szervezetek.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nonprofit civil szervezeteként vehetnek részt a pályázaton. Tekintve az INTERREG támogatásában létrejövő projektek mind szakmai, mind földrajzi értelemben kiterjedt területét, a sikeres program végrehajtásához javaslom a fent felsorolt intézmények közül választva projektpartnerrel feldolgozni a projektjavaslatot.

Példaként a 2018. áprilisában, a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és romániai Bihar megyei SARTISS¹³⁸ egyesület, mint önkéntes polgári védelmi mentőszervezet, az INTERREG V_A Románia-Magyarország Programban végrehajtott projektjének célja a két ország határ menti térségében a természeti és ipari katasztrófák, balesetek, tüzesetek megelőzése, a közös reagáló képesség növelése. A projektben résztvevő megyék, és mentőszervezetek képviselői összeállították a mindkét felet érintő kockázati tényezőket, valamint megkezdték a közös cselekvési tervek kidolgozását. Az INTERREG pályázat keretében a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság a hajdúszoboszlói bázisán egy oktató- és kiképző épületet épít fel, ahol a két határ menti megye hivatásos és önkéntes tűzoltói, valamint a katasztrófák elleni védekezésben érintett önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felkészülnek a különböző katasztrófa-helyzetek szakszerű felszámolására. A román projektpartner speciális szakanyagok, a képzésekhez használatos tűz és vegyi szimulációs konténerek beszerzését tűzte ki célul.¹³⁹

4.1.1.2 EU Polgári Védelmi Mechanizmus Pénzügyi Eszköz

A Bizottság Humanitárius Segítségnyújtási és Polgári Védelmi Szervezete (továbbiakban: ECHO) éves munkatervben határozza meg támogatási prioritásait, és az ehhez rendelhető

¹³⁷ Az INTERACT III 2014-2020 egy régiók közötti együttműködési program, amelynek tevékenysége a jó kormányzás és az összes területi együttműködési program végrehajtásának támogatására irányul. A program alapvető célja, hogy elősegítse a tapasztalatcserét és a helyes gyakorlatok és innovatív megközelítések terjesztését a területi együttműködési programok irányítására és végrehajtására. Az INTERACT III 2014-2020 az Európai Unió, Norvégia és Svájc egész területére, valamint az Unió külső határaitra terjed ki. A teljes költségvetés 46,3 millió eurót tesz ki, amelyből az Európai Regionális Fejlesztési Alapból származó pénzeszközök 39,4 millió euró és 6,9 millió euró nemzeti társfinanszírozás. <http://www.interact-eu.net> (letöltés ideje: 2019.01.12)

¹³⁸ Search and Rescu Team in Special Situations . Különleges helyzetek esetén segítséget nyújtó egyesület

¹³⁹ A projekt és várhatóan 2020. márciusáig tart, összköltsége: 1.207.339 Euro

összegeket, mely kategóriák a hosszú távú fejlesztési tervezhetőség elősegítésére az EU Polgári Védelmi Mechanizmus 7 éves munkaciklusán belül változatlanok.

Tekintve, hogy az emberi élet, és anyagi javak védelme elsődlegesen a tagállamok feladata, a polgári védelmi intézkedések pénzügyi költségeit nagyjából az államok viselik. Következésképp az EU polgári védelmi költségvetése viszonylag alacsony mértékű a humanitárius segítségnyújtási költségvetéshez képest. Az ECHO a 2014–2020 időszakra tervezett EU költségvetése, évente körülbelül 1 milliárd euró, a többéves pénzügyi keret teljes hét évre összesen 7,1 milliárd euró. Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus költségkerete 2014–2020 időszakra 368,4 millió euró, melyből 223,7 millió eurót kell felhasználni az EU-n belüli megelőzési, felkészültségi és reagálási intézkedésekre, 144,6 millió eurót pedig az EU-n kívüli intézkedésekre. Ezen összegek kiegészülnek az EU Polgári Védelmi Mechanizmusában részt vevő nem EU országok hozzájárulásával.

2018-ban az EU Polgári Védelmi Mechanizmus felkészülés, megelőzés projektfelhívás kategóriában 7 912 360,81 euró támogatást ítél meg azon polgári védelmi projektek részére, melyek témajavaslataikban az EU szakpolitikai törekvéseit támogató tevékenységeket dolgoztak fel. Ezen nemzetközi projektek EU prioritásokhoz való csatlakozását a kiválasztott témafeldolgozásokon keresztül vizsgáltam.

- A reagálás fejlesztése kategóriában támogatott Baltic Sea Response Capacity (BALREP)¹⁴⁰ projekt a balti-tengeri térségben a súlyos balesetekre vonatkozó regionális felkészültségi és reagálási képesség növelését tűzte ki célul. A projekt a polgári védelem és a humanitárius segítségnyújtás szereplői közötti együttműködés optimalizálását, a szervezetek beavatkozási hatékonyságának javítását célozza, 7 uniós ország részvételével a Vöröskereszt és a Polgári Védelmi szervezetek együttműködésének fejlesztését dolgozza fel.
- A korai előrejelző rendszerek kategóriában pályázó European Volcano Early Warning System (EVE)¹⁴¹ célja a nemzetközi és határokon átnyúló földrengés kockázat

¹⁴⁰ A Balti-tengeri reagálás című, 2018/PREP/826529 számú projekt konzorciumát dán, német, spanyol, lett, litván, észt és lengyel résztvevők alkotják.

https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/2018_list_of_selected_pandp_projects.pdf (letöltés ideje: 2018.10.15)

¹⁴¹ A Vulkán kitörést előrejelző európai rendszer című, 2018/PREP/826292 számú projekt konzorciumát izlandi, francia, olasz, portugál résztvevők alkotják

https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/2018_list_of_selected_pandp_projects.pdf (letöltés ideje: 2018.10.15)

tudatosságra és a veszélyhelyzeti kommunikációra fókuszáló tevékenység végrehajtása, a kutatók és a polgári védelmi mentőszervezetek közötti együttműködés megerősítése.

- A kulturális örökség kategóriában beadott Protecting Cultural Heritage From The Consequences Of Disasters (CULTURE CANNOT WAIT)¹⁴² projekt a kulturális örökség vészhelyzetekben való védelmére közös európai módszertan kidolgozására irányul.
- A klímaváltozás kategóriában beadott Community Safety Action For Supporting Climate Adaptation And Development (CASCADE)¹⁴³ projekt célja az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégiák kidolgozása, a helyi hatóságok és a városi közösségek kockázatkezelési képességeinek növelése a klímaváltozás helyi hatásaival kapcsolatos jelenlegi és jövőbeli kockázatok megértéséhez, értékeléséhez és kezeléséhez.
- A kockázatértékelés kategóriában megfogalmazott Assessment And Simulation Of Present And Future Multi-Hazard Risk In The Marrakesh-Safi Region (ARIMA)¹⁴⁴ című, támogatott projektjavaslat a kockázati térinformatikai platform kifejlesztését, a projekt érintett régióban a veszélyeztetett társadalmi-ökológiai rendszerre vonatkozó jelenlegi és jövőbeni kockázatok felmérését dolgozza fel.
- Az árvizek kategóriában az Innovative tools for improving Flood risk reduction Strategies (FLORIS)¹⁴⁵ projekt az árvíz-kockázati forgatókönyvek innovatív megközelítéseinek tanulmányozását tűzte ki célul. Integrált döntéstámogató eszköz kidolgozását hajtja végre az árvíz-kockázat-kezelési katasztrófa-csökkentési stratégiák összehasonlító elemzéséhez, amely a különböző szereplők (polgári védelem, önkormányzatok, közigazgatások, szakemberek stb.) tervezési tevékenysége során nyújt támogatást.

¹⁴² A Kultúra nem várhat című, 2018/PREP/826517 számú projekt konzorciumát olasz, francia, spanyol, török résztvevők alkotják https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/2018_list_of_selected_pandp_projects.pdf (letöltés ideje: 2018.10.15)

¹⁴³ A Közösségi biztonsági intézkedések az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a fejlődés támogatása érdekében című, 2018/PREV/826518 számú projekt konzorciumát svéd, finn, német, litván, észt és dán résztvevők alkotják https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/2018_list_of_selected_pandp_projects.pdf (letöltés ideje: 2018.10.15)

¹⁴⁴ A Marrakesh-Safi régióban a jelenlegi és jövőbeli többveszélyes kockázat értékelése és szimulációja című, 2018/PREV/826542 számú projekt konzorciumát japán, olasz, marokkói résztvevők alkotják https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/2018_list_of_selected_pandp_projects.pdf (letöltés ideje: 2018.10.15)

¹⁴⁵ Az Innovatív eszközök az árvíz-kockázat csökkentésére című, 2018/PREV/826561 számú projekt konzorciumát angol, bosznia-hercegovinai, olasz, albán résztvevők alkotják https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/2018_list_of_selected_pandp_projects.pdf (letöltés ideje: 2018.10.15)

A bemutatott projektek támogatási összegét a 12. számú táblázat mutatja be.

| <i>Támogatandó projekt azonosítója</i> | <i>Támogatási összeg</i> |
|--|--------------------------|
| BALTREP | € 456.181,93 |
| EVE | € 718.300,06 |
| CULTURE CANNOT WAIT | € 599.307,00 |
| CASCADE | € 635.839,22 |
| ARIMA | € 697.057,12 |
| FLORIS | € 442.668,62 |

12. számú táblázat

EU Polgári Védelmi Mechanizmus 2018. évi támogatott projektek tartalma

Forrás: https://ec.europa.eu/echo/funding-evaluations/financing-civil-protection/calls-for-proposal_en (letöltés ideje: 2018.10.15)

Szerkesztette a szerző

A megvizsgált projektek alapján kimutatható, hogy az EU Polgári Védelmi Mechanizmus támogatási döntése a katasztrófák elleni védekezésen belül elsősorban az együttműködés, az eljárásrendek és a döntéstámogatói rendszerek fejlesztésére fókuszál, melynek irányvonala a Sendai keretrendszer prioritásaiban jelennek meg [104]. Fontos megjegyezni, hogy már a 2018. évi kiírásban megjelent a 2018. május 31-én elfogadott EU Polgári Védelmi Mechanizmus módosításokkal az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség fejlesztése, amelyre vonatkozólag erősödő hangsúly prognosztizálható az elkövetkezendő éves kiírásokban. [109] A bemutatott projektek fontos pontja a nemzetközi együttműködés, melyben a beavatkozó önkéntes polgári védelmi, tűzoltó, vagy egészségügyi mentőszervezetek mellett, a tudományos szakértői szintet képviselő egyetemek, kutatóintézetek projektpartnerként való bevonása is előnyt jelent a projekt támogathatóságának elbírálásában.

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmuson keresztül az Európai Bizottság támogatja és kiegészíti a részt vevő államok megelőzési és felkészültségi erőfeszítéseit, elsősorban azokra a területekre összpontosítva, ahol a közös európai megközelítés hatékonyabb, mint az önálló nemzeti fellépések.

Ebben az összefüggésben az Európai Bizottság minden évben pályázati felhívásokat tesz közzé olyan tevékenységek finanszírozására, amelyek célja a polgári védelem és a tengeri szennyezés megelőzésére, felkészültségére és figyelemfelkeltő tevékenységeire irányuló együttműködés előmozdítása és ösztönzése. 2019. évi munkatervében az EU a megelőzés és felkészítés, a katasztrófák kezeléséhez való kapacitásfejlesztés és a gyakorlatok témakörében

határozta meg támogatási céljait¹⁴⁶. A megelőzési és felkészülési, EU határokon belüli projektekre elkülönített keretösszeg alapján megállapítható, hogy az EU polgári védelmi szakpolitikájában hangsúlyos fejlesztési irány az önkéntes polgári védelmi szervezetek szakmai képzése¹⁴⁷, és Polgári Védelmi Modulok EU szintű együttműködési képességének kialakítása, fejlesztése.¹⁴⁸

A katasztrófavédelmi felkészülés szempontjából a különböző gyakorlatok nagy jelentőséggel bírnak. A szimulációs gyakorlatok célja a tagállamok reagálási kapacitásának fejlesztése, a polgári védelmi segítségnyújtási beavatkozások összehangolására vonatkozó közös megközelítés létrehozása. A gyakorlatokra vonatkozó felhívás alatt megjelenő projekteknek törekedni kell a komplexitásra, az EU szintű gyorsreagálási képességéhez való kapcsolódási pont kialakítására, illetve az EU polgári védelmi modulok interoperabilitás képességének erősítésére.¹⁴⁹

A tapasztalatátadások fontosságára vonatkoznak a szakértői cserékre, jó gyakorlatok átadására, terjesztésére, képzési hálózatok létrehozására és a katasztrófa megelőzés tudásbázisának fejlesztése irányított támogatások.

A megelőzés területén 2 800 000 euró keretösszegű támogatásban a városi környezetben bekövetkező katasztrófák felszámolására, a meglévő ismereteket és a bevált gyakorlatok helyi fórumokon való multiplikálására, helyi éghajlati változás alkalmazkodási stratégiákat kidolgozására, a kockázatfelmérések és a kockázati menedzsment képességek fejlesztésére irányuló javaslatok kerülnek befogadásra.

A felkészülési projektek 2 700 000 euró keretösszegű támogatása a határokon átnyúló polgári védelmi együttműködésre, regionális együttműködésre, a kölcsönös átjárhatóság és felkészültség tervezésére fókuszáló projektjavaslatokra vonatkoznak.

Az Észlelő és Korai Figyelmeztető rendszerek, illetve az Európai Veszélyjelző Kapacitás fejlesztése a valós idejű döntéstámogató adattovábbítás minőségi javítását célozza, amely kulcsfontosságú a Polgári Védelmi Modulok hatékony beavatkozásának koordinálásához. [130]

A dolgozat 2.2.2.3 fejezetében vizsgált, a katasztrófa elhárítás támogatása elemeihez rendelt keretösszegek megoszlását a 13. számú ábrán mutatom be.

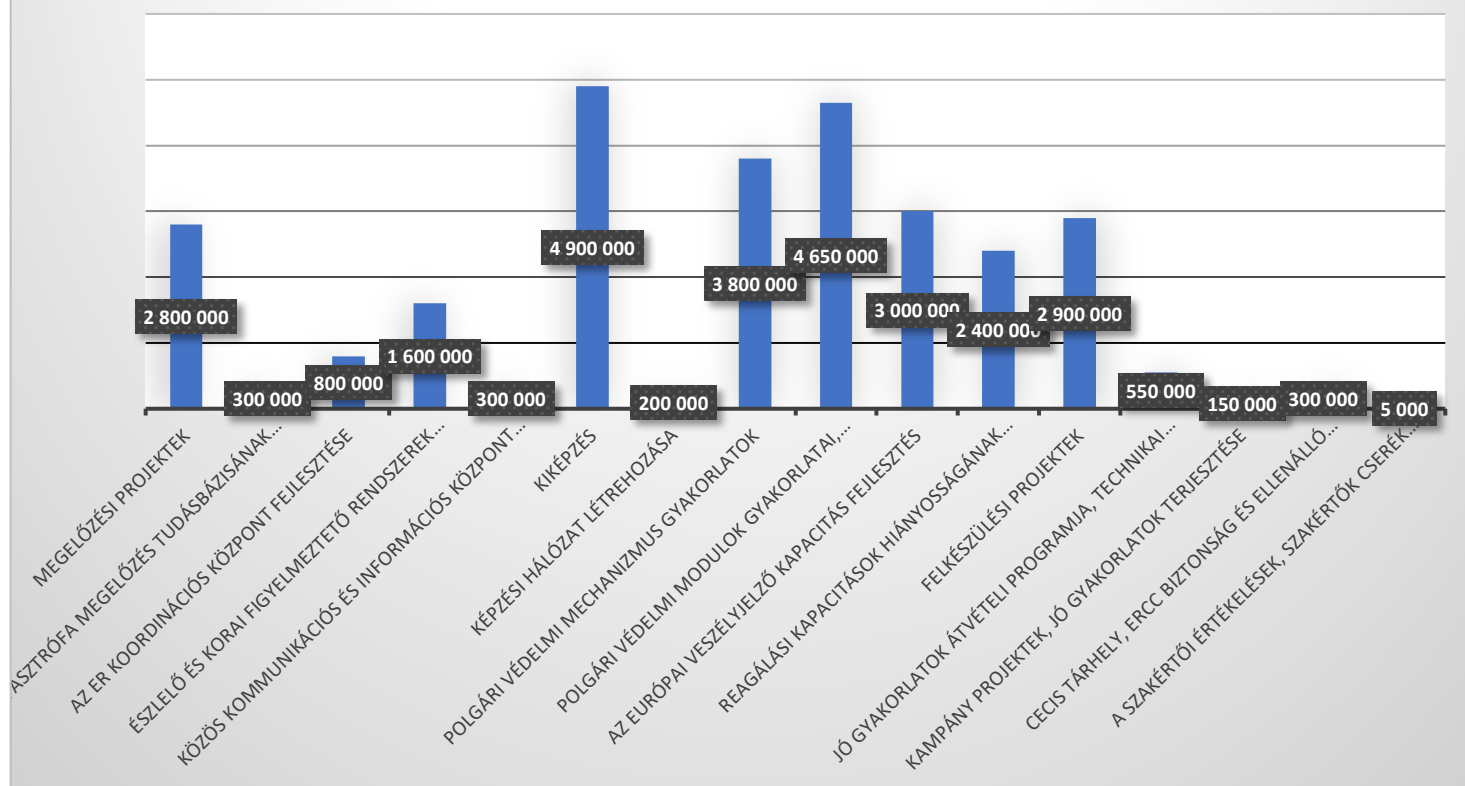
¹⁴⁶ A 2019. évi munkaterv pénzügyi kerete 28 256 000 euró.

¹⁴⁷ A kiképzésre fordított keretösszeg 4 900 000 euró

¹⁴⁸ Polgári védelmi modulok gyakorlatai, technikai segítségnyújtás, támogató csoportok és EU polgári védelmi csapatok gyakorlataira fordított keretösszeg 4 650 000 euró.

¹⁴⁹ A gyakorlatok rendszerének EU szakpolitikai törekvések között elfoglalt helyét mutatja, hogy a megelőző tervezési időszakban, 2007 és 2013 között beadott 58 ajánlatból 31 került támogatásra.

Támogatási cél szerinti költségkeret megoszlások 2019



13. számú ábra

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus támogatási cél szerinti költségkeret megoszlások 2019. évben.
 Forrás: https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/work_programme_2019.pdf (letöltés ideje: 2019.01.25)
 Szerkesztette a szerző

A vizsgált adatok alapján fontos rámutatni, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek hatékony beavatkozását biztosító logisztikai szervezetük fejlesztését, EU forrásból nem közvetlen céltámogatás útján, hanem a nemzetközi együttműködési képessége kialakítását, tapasztalat megosztását célzó projekteken keresztül érhetik el.

Fontos megjegyezni, hogy az EU pályázatokon önálló jog személyek vehetnek részt, a projekt vezetésnek, vagy projekt partnerségnek nem előfeltétele az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek minősítése. Tekintve, hogy a járási illetve a megyei rendeletetetésű önkéntes mentőszervezetet több civil szervezet, egyesület alkotja, így ezen szervezetek, mint önálló jogi személyek tudnak pályázatot benyújtani, és projektből adódó feladatokat, illetve az eredményként létrejövő értékeket a mentőszervezetre kiterjeszteni.

4.1.2 Hazai támogatási rendszer formái, a megvalósítás rendje

Az EU által biztosított forrásokon túl a katasztrófák elleni önvédelmi készséget, az önkéntesen megalakuló és beavatkozó polgári védelmi szervezeteket az állami, önkormányzati szektornak támogatni kell, hiszen e törekvések erősítik, tartalommal töltik fel a hatóság lakosságvédelmi intézkedéseit. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteket érintő nemzeti támogatás egyrészt, Magyarország központi költségvetésének Belügyminisztérium fejezeti kezelésű előirányzatai között biztosít támogatás¹⁵⁰, másrészt az európai strukturális és beruházási alapokból származó támogatás rendszerében érhető el.

4.1.2.1 Magyarország központi költségvetésén alapuló támogatás

Magyarország központi költségvetéséről szóló törvény¹⁵¹ Belügyminisztérium fejezetében meghatározott, a BM OKF-hez kapcsolódó, ÁHT 029054 fejezeti kezelésű előirányzatban biztosít támogatást a katasztrófa-elhárításban szerepet vállaló önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek részére, feladat ellátásukhoz kapcsolódó működési, fejlesztési költségek finanszírozására, műszaki-technikai, védőruházattal való ellátására, valamint a polgári védelmi mentőszervezet tagjai oktatására, vizsgáztatására. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek támogatására a Belügyminisztérium fejezetében biztosított fejezeti kezelésű előirányzat átcsoportosításra kerül a BM OKF részére. Az előirányzat-átadást követően a BM OKF belső szabályozóinak megfelelően történik a támogatásról szóló döntési hatáskörök gyakorlása. [131]

A támogatás lebonyolítását BM OKF végzi, éves pályázati felhívását a honlapján közzé teszi. A BM OKF által, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek számára évenként kiírt pályázati támogatás célja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humán erőforrásának, eszközeinek fejlesztése, működési költségeinek finanszírozása, ezáltal beavatkozó képességüket fenntartása, javítása, logisztikai hátterük megerősítése.

Tekintettel a természetbeni támogatási forma meghatározásra, az OKF által közzétett pályázati kiírás nem jelölt összeghatárt az egyes tételekhez. Keretösszegként 12,5 millió forint támogatást határozott meg a megyei igazgatóságok illetékességi területén működő önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által benyújtott pályázatok összértékére, illetve 20 millió

¹⁵⁰ Kiegészítve az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet alapján év közben megállapított előirányzatokkal

¹⁵¹ A mindenkorai költségvetési törvény. Jelenleg hatályos 2018. évi L. törvény Magyarország 2019. évi központi költségvetéséről.

forint a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság illetékességi területén benyújtott pályázatokra. A pályázati keretében 2017. évben 90.000.000 Ft támogatás került pozitív elbírására 4.187.484 Ft tartalék képzéssel. 2018. évben 80.000.000 Ft támogatás 16.340.262 Ft tartalékkal lett elbírálva. [132]

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozási hatékonyságának növelése a szervezetek logisztikai képességeinek fejlesztése útján érvényesülhet. A katasztrófavédelmi szervezetek felszámolásába való beavatkozáshoz alapvető feltétele a megfelelő felszerelt, védekezésben használható speciális gépjárműpark, illetve eszközállomány rendelkezésre állása, amit a megfelelő infrastruktúra kialakítása mellett elsősorban az anyagok, eszközök, az egyéni védőfelszerelések szükséges kezdőkészleteinek kialakítása és a területi kockázatokhoz, illetve a beavatkozó képességekhez kötődő elosztása, tárolása, karbantartása határoz meg.

2018. évben ez alapján megjelent támogatási döntésben új elemként megjelent az üzemeltetés, fenntartás, karbantartás költségeinek támogatása 713 062 Ft összegben. A humán erőforrás fejlesztést támogató kiírás elem, melyre fordítható összeg 2017. évben a költségvetés 5%-át¹⁵², 2018. évben 1%-át¹⁵³ adta, és a speciális feladatellátáshoz szükséges technikai eszköz háttér, és a kárterületre történő személy és felszerelés szállítás biztosító gépjármű fejlesztés, mely mind 2017. évben, mind 2018. évben a támogatásra fordítható költségvetés 75%-át tette ki¹⁵⁴

A támogatási összegek szerinti megoszlást a 14. számú ábrán mutatom be.



14. számú ábra

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek BM OKF éves pályázati felhívására beadott, és támogatásra ítélt igények 2017-2018

Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_gazdalkodas_palyazat

(letöltés ideje: 2018.10.15)

Szerkesztette a szerző

¹⁵² 4 682 454 Ft

¹⁵³ 1 354 000 Ft

¹⁵⁴ 2017. évben 70 052 150 Ft, 2018. évben 73 944 791 Ft

A BM OKF pályázati kiírásában 2019.03.10-én megjelent az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek 2019. évi támogatása, mely az előző éveknek megfelelően technikai eszközök és gépjárművek, védőeszközök, védőruhák beszerzését, működési költséget, illetve oktatást és vizsgáztatást támogat, 80 millió forint keretösszegben. A támogatás 2019.01.01 – 2019.12.31 időszakra terjed ki. [133]

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek olyan, az OKF által meghatározott listában szereplő technikai eszközre és gépjárműre igényelhetnek támogatást, melyek alaptevékenységük ellátásához, a nemzeti minősítő rendszerben elismert, igazolt vagy a minősítés megújításához vállalt képességeik fenntartásához elengedhetetlenül szükségesek. Például: speciális technikai eszköz, beavatkozó eszköz, vagy meglévő eszköz fejlesztése. A műveleti képességet biztosító szakanyagok és gépjárművek természetbeni támogatás formájában kerülnek átadásra, a BM OKF központi beszerzésének végrehajtását követően.

A jogi személyiséggel rendelkező önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek pályázatukat az illetékes MKI Igazgatójának nyújtják be, aki a szakmai állásfoglalásával egyetemben felterjeszti az OKF-re. A pályázaton megnyert eszközök és védőruházat az OKF és a mentőszervezet között létrejött megállapodással jut a mentőszervezet kezelésébe, melyben kikötésre kerül, hogy az átadott szakanyag az OKF tulajdonában marad, arra a mentőszervezet használati jogot kap. A felhasználás ellenőrzését a BM OKF éves leltár keretében hajtja végre. Mivel a területi önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek tagszervezetei között van önkéntes tűzoltó egyesület, így a szakanyagok között tűzoltó eszközök és felszerelések is megjelennek.

Üzemanyag és kenőanyag költség az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet tulajdonában, üzemen tartásában, vagy a tulajdonossal, üzembentartóval kötött írásbeli megállapodás alapján használatban lévő, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv nyilvántartásában szereplő gépjárművekhez, kisgépekhez igényelhető a kutatási- mentési tevékenységhez, a műszaki mentés; gyakorlat, oktatás, továbbképzés, vizsga, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv felkérésére és igazolásával tűzoltó, hagyományörző és ifjúsági katasztrófavédelmi verseny helyszínére történő utazáshoz.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet támogatási igénnyel fordulhat a nemzeti támogatási rendszerhez a kötelező gépjármű felelősségbiztosítás költsége, hatósági vizsga díja, úthasználathoz kapcsolódó hatósági díj, valamint a mentő tevékenységre használt gépjárművek CASCO biztosítása támogatására. Pályázat keretében finanszírozási háttérrel alakíthat ki a technikai eszközök, gépek, berendezések rendeltetésszerű használatához, működéséhez szükséges alkatrészek és tartozékok költségére, az eszközök, gépjárművek üzemeltetési,

fenntartási és karbantartási költségére. A működési költség támogatása előleg és utófinanszírozás formájában kerülnek végrehajtásra.

A nemzeti támogatási rendszeren belül az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetnek lehetősége van a technikai eszközök kezeléséhez, speciális végzettséghez szükséges tanfolyamok, vizsgák költségét finanszíroztatni. A humán erőforrás fejlesztése, az oktatás, vizsgáztatás támogatása természetbeni finanszírozás formájában kerül végrehajtásra. Ez esetben az oktatást, elméleti és gyakorlati felkészítést, illetve a vizsgáztatást a hivatásos katasztrófavédelmi szerv végzi.

Mivel a támogatás célja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szerepvállalásának szélesítése, a káresemények felszámolásánál való alkalmazhatóságuk gyakoriságának növelése, a hazai pályázaton - az EU pályázati kiírással ellentétben - csak a hivatásos katasztrófavédelmi szervvel kötött hatályos együttműködési megállapodással rendelkező, a Vhr. 57§ (2) – (4) bekezdéseiben meghatározott minősítéssel rendelkező, önálló jogi személyiségű mentőszervet nyújthat be.

4.1.2.2 Európai strukturális és beruházási alapokból származó támogatást

Az 1384/2014. (VII. 17.) Korm. határozattal [36] elfogadott „Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről” című dokumentumban meghatározott kockázati területeit figyelembe véve, a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (továbbiakban: KEHOP)¹⁵⁵ célkitűzése a klímaváltozás hatásainak kiküszöbölése, a katasztrófavédelmi helyzetek megelőzése, és hatékony felszámolása. Ennek megfelelően a magyar állam a KEHOP programon keresztül azon tevékenységeket támogatja, melyek tartalmazzák:

- a védekezéshez szükséges infrastruktúra, jármű, műszaki gép és eszközállomány biztosítását, beszerzését, létesítmények bővítését, fejlesztését, felújítását;
- a veszélyelhárításban közreműködő szervek együttműködésének fejlesztését, a védelemhez szükséges további modulok kialakítását személyi állomány bővítését, felkészítését, a részt vevő szervek állományának továbbképzését;

¹⁵⁵ Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program átfogó célja, hogy a fejlődés tudatosan fenntartható legyen, és ne károsítsa a jövő generációinak élőhelyét.

- a magasabb minőségű katasztrófavédelemhez a szükséges képzések, komplex modulok létrehozását, illetve a polgárvédelmi komplex modulok létrehozását. [134]

Széchenyi 2020 program keretében „az egyedi kockázatok kezelésére, a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség biztosítására, és a katasztrófavédelmi rendszerek fejlesztésére irányuló beruházások megvalósítására” került meghirdetésre a „Katasztrófavédelmi rendszerek fejlesztése KEHOP 1.6.0” pályázat, 50,78 milliárd Ft keretösszeggel, mely 23 projekt között kerül elosztásra, átlag 2,2 milliárd forint támogatási résszel. [134]

A KEHOP 1.6.0 programban több olyan projekt kapott támogatási háttérrel, melynek eredményei az önkéntes polgári védelmi szervezetek működését, szakmai fejlődését, beavatkozási hatékonyságának javítását szolgálják.

A KEHOP-1.6.0-15-2016-00017 számú projektben 200 minősített önkéntes szervezet, több mint 4300 önkéntese részére kerültek beszerzése védőfelszerelések, illetve a logisztikai szállító kapacitás növelésére, 90 szervezetnél beavatkozást támogató, terepjáró technikai eszközök, 20 szervezetnél pedig az éjszakai munkavégzés és a helyszíni pihentetés feltételeinek biztosításához szükséges eszközök.

A 155 millió Ft költségvetésű KEHOP 1.6.0-15-2016-00018 számú projekt a logisztikai koncepcióhoz kapcsolódóan a BM OKF központi raktárbázisának területén a katasztrófavédelem raktárkapacitásának növelését célozza, amely lehetővé teszi a klímaváltozásból adódó, nagy kiterjedésű, hosszan elhúzódó káresemények (például villámárvíz, árvíz, erdő- és bozóttüzek) felszámolásához, elhárításához szükséges anyagok és eszközök gyors helyszínre juttatását. A bővített raktárkapacitás biztosítja a mobilgát-készletek dunai védekezési vonalra telepítendő elemeinek, valamint a központi polgári védelmi mentőegységek anyagi-technikai készleteinek, személyi védőfelszereléseinek elhelyezését. Ezzel a központi logisztikai szervezet új csarnokban koncentrálja a jelenleg széttagoltan tárolt készleteit, ami a hatékony, korszerű raktári tárolás alapja. A raktárcsarnokban összevontan tárolt készletek lehetővé teszik a központi szervek által történő gyorsabb reagálást, a műveletek logisztikai támogatásának megkezdési ideje legalább két műveleti órával lerövidül. A jelenlegi infrastruktúra kiváltásával a készletek széttagoltságának megszüntetésével felszabadíthatóvá válnak olyan szállítási kapacitások is, amelyek egyéb helyszíneken gyorsíthatják a reagálást a műveletek terén. [135]

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmusának támogató elemeinek rendszerében megjelenő Polgári Védelmi Modulok létrehozását, fejlesztését az árvízvédelmi komplex és a műszaki mentést ellátó kutató- és mentő modulárisan bevethető egységek fejlesztését a KEHOP-1.6.0-15-

2016-00021 pályázat 2,3 Mrd Ft pénzügyi háttér biztosításával támogatja. Ezen modulok alkalmazásával az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek a Magyarországon bekövetkező árvizek, földtani események vagy viharok esetén hatékonyabban tudnak majd beavatkozni. A projekt célja, hogy a létrehozott modulok olyan technikával és kiképzett állománnyal rendelkezzenek, melyek képesek azonnali válaszlépésekre a klímaváltozás okozta veszélyek megakadályozására, egyúttal képesek legyenek az összetett, speciális feladatok ellátására, valamint az EU Polgári Védelmi Mechanizmus keretében más európai országok moduljaival való együttműködésre is.

A 100 millió Ft támogatású KEHOP 1.6.0-15-2016-00016 „Személyi és beavatkozó felszerelések beszerzése” projekt keretein belül a HUNOR mentőszervezet feladatainak ellátásához, az állomány részére egységes, speciális munkavégzést biztosító ruházat és egyéni védőeszköz, valamint technikai felszerelések (alpin technikai készlet, gáz- és sugázmérő, betonvágó eszközök, búvár és vízi-mentő felszerelés stb.) beszerzésére kerül sor. A beszerezni tervezett felszerelések használatával a HUNOR mentőszervezet a viharok, árvizek, földrengések során az eddigénél is hatékonyabb beavatkozásra és mentésre lesz képes. A szakmai feltételek teljesülésének biztosítékeként a támogatást feldolgozó projektek irányítását a BM OKF látja el.

Az európai strukturális és beruházási alapok forrásaira a katasztrófavédelmi feladatokat ellátó állami szervek és azok konzorciumai, illetve a katasztrófavédelemben részt vevő, a veszélyelhárításban dolgozó szervek vezetése alatt álló, tehát a hivatásos katasztrófavédelemmel együttműködési szerződést kötő, szakmai önkéntes, civil szervezetek pályázhatnak.¹⁵⁶

4.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet képességeinek fenntarthatósága a kiképzés és szakmai minősítés szemszögéből

Az 1.5.4.2 fejezetben megállapítottam, hogy a Katvéd. törvény rendelkezése alapján csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által szakmailag megfelelőnek minősített önkéntes polgári védelmi mentőszervezet vonható be védekezési feladatokba. A polgári védelmi szervezetek állományának katasztrófavédelmi képzési programjáról szóló 11/2012. (X.1.) számú Főigazgatói

¹⁵⁶ A KEHOP 1.6.0 kiemelt felhívásként jelent meg, így ennek keretében támogatást csak a támogatási kérelem benyújtásakor hatályos Éves Fejlesztési Keretben nevesített BM OKF, a Magyar Honvédség Anyagellátó Raktárbázis és a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ igényelhettek.

utasításban (továbbiakban: 11/2012. Utasítás) [137]¹⁵⁷ értelmében a megalakított mentőcsapatokat fel kell készíteni, hogy megalakításuk célja szerint, tevékenységük a működési területüket fenyegető veszélyek által okozott károk megszüntetésére fókuszáljon.

A katasztrófavédelmi feladatokat ellátó önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humán erőforrás fejlesztésének célja „*az ipari és nukleáris balesetek, elemi csapások, természeti katasztrófák, kedvezőtlen időjárási viszonyok, súlyos közlekedési balesetek következtében kialakuló veszélyhelyzetek elhárítására való felkészülés.*” [136; 120.o] Ez az elem alapfeltétele az önkéntes szervezetek hatékony beavatkozásának, ezért a képzési rendszer hangsúlyos részét képezi az önkéntes polgári védelmi szervezetek logisztikai képességének.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzése az 11/2012. Utasításban előírtak alapján alapképzés, szak- és továbbképzés, és vezető képzés formájában kerül végrehajtásra.

4.2.1 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humán erőforrásának alapképzése

A 11/2012. Utasítás meghatározza az alapképzés elméleti oktatási anyagát. Az alapképzés tematikájában nagyrészt azonos a központi, a megyei, a járási, és a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezet számára kidolgozott, és oktatott tananyag, tekintve az önkéntes mentőszervezetek katasztrófa elleni védekezés rendszerében betöltött szerepe, felelősségi köre minden működési szinten megegyezik. A különbség a veszélyeztető hatások témakörének bemutatásában jelenik meg. A jellemző legfőbb veszélyforrások ellen való védekezés lehetősége a megalakítás hely szerinti települési, járási, megyei, illetve a központi mentőszervezet esetében az országos veszélyeztetettség vonatkozásában kerül feldolgozásra.

Az alapképzés tematikája a következő:

- A katasztrófavédelem irányítása, jogszabályok témakörében kerül bemutatásra a katasztrófavédelem helye, szerepe, feladatai, irányítása. Célja, hogy az önkéntesek be tudják határolni polgári védelmi mentőszervezetük beavatkozási környezetét, a polgári védelmi rendszer alapelemeit.
- A tagok jogai és kötelezettségei körében a képzési anyag a polgári védelmi mentőszervezeten belüli függelmi viszonyok, irányítás, jelentés és az utasításadás rendje. Fontos, hogy a szervezet tagjai tudatosítsák, a hivatásos szervekkel való hatékony

¹⁵⁷ Az utasítás hatálya kiterjed a BM OKF-re, annak területi, területi jogállású, valamint helyi szerveire, a polgári védelmi szervezetek parancsnokaira, személyi állományára, valamint az önkéntes mentőszervezetek állományára.

együttműködés, a kárhelyszíni egyenszilárdság minden szereplőtől a rendvédelmi szervekre jellemző magatartást és szervezeti kultúrát kívánja.

- Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek, mivel polgári védelmi tevékenységet hajtanak végre katasztrófavédelem rendszerében, a Katvéd. törvény 52§-ban megfogalmazott polgári védelmi feladatok ellátásában való közreműködésre kötelezettek. Ennek megfelelően jelenik meg az alapképzés anyagában a riasztás rendszere, a lakosság tájékoztatásának, riasztásának módszerei, a lakosságvédelmi feladatok.
- A veszélyeztető hatások témakörében bemutatásra kerül a megalakítás hely szerinti települések veszélyeztetettsége, besorolása, a kockázatbecslés és a veszély-elhárítási tervek, valamint a működési területre jellemző legfőbb veszélyforrások ellen való védekezés lehetőségei.
- A kárterületen tartózkodási előírások, a felderítés, illetve a műszaki mentés során betartandó szabályok, a szennyezett területről történő mentés biztonsági rendszabályai, a tűzvédelmi ismeretek, az egyéni védőeszközök használata, illetve a kritikus körülmények között végzett tevékenység higiéniai szabályai az általános munka és balesetvédelmi ismeretek témakörében kerülnek feldolgozásra.
- Az alapvető egészségügyi ismeretek témájában az elsősegély nyújtási ismeretek, a sérültek kimentése, mozgatása, illetve a radiológiai, biológiai és vegyi anyaggal érintett sérültek elsődleges ellátásának szabályai alkotják a tananyagot.

4.2.2 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humánerőforrásának szakkiképzése

A 11/2012. Utasításban foglaltaknak megfelelően, a szakkiképzés a szervezetek konkrét szakfeladatokra történő felkészítését szolgálja, melynek során a lakosságvédelmi ismeretek, illetve az egység speciális tevékenységéhez kapcsolódó szakmai ismeretek kerülnek átadásra.

A képzési anyag az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képességeinek megfelelően került kidolgozásra, a képzési tematika a mentőszervezetek valamennyi alegységének szakfeladatát magában foglalja.

- Az egészségügyi egység a szakkiképzés folyamán a járványügyi feladatokat, a lakosság és az anyagi javak megelőző ABV védelmét, a mentesítés és a fertőtlenítés

végrehajtásának speciális szabályait dolgozza fel. A tematika részét képez a szükségvédezőeszközök használata, az elsősegély nyújtási ismeretek, a sérültek felkutatása és szállítása során keletkező feladatok.

- Az infokommunikációs egység a pontos, gyors, hiteles és megbízható információk eljuttatásával nyújt segítséget, megteremtve a kommunikációs kapcsolatot a káreset felszámolását irányítói és a védekezésben résztvevők között. [138] A tematikában a Vhr. 24. – 26. fejezetei feldolgozása, ezen belül a lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatása, az együttműködő szervezetekkel történő kommunikáció, az informatikai és kommunikációs eszközök kezelése és a riasztás végrehajtása jelenik meg.
- A lakosságvédelmi egység a Vhr. 31-37 fejezeteiben foglaltak alapján a kitelepítés, kimenekítés, befogadás tervezésének, szervezésének és végrehajtásának feladatait dolgozza fel.
- A logisztikai egység szakfeladata a beavatkozás támogatása, a megfelelő integráló képesség, a működőképesség, a gyorsaság és rugalmasság, az együttműködési képesség, a költség-hatékonyság, illetve a logisztikai folyamatok tervezhetőségének biztosítása területén jelenik meg. [25] A szakkiképzés tematikájában a logisztikai területre a támogatási ismeretek, a felkészülési időszak, a közvetlen előkészítési és a végrehajtási időszak feladatainak tervezése, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek anyagi-technikai feltételeinek biztosítása ismeretei jelennek meg.
- A műszaki egység számára a kárfelszámolás műszaki ismeretei és tűzoltás ismeretei, a rendkívüli téli időjárás, viharkárok, hőség, jégeső, árvíz, belvíz elleni védekezési feladatok, helyi vízkár elhárítási feladatok, a romosodott épületekben rekedt személyek kutatása és mentése, a kulturális örökség védett elemeinek mentése és a védelmi célú építmények létesítése alkotja a szakkiképzés tananyagát.

A települési önkéntes mentőszervezetek döntő többségében alapvető vízkár elhárítási nemzeti minősítést kapott,¹⁵⁸ esetükben a tematika a műszaki mentő alegység, a vezetési és a logisztikai alegység szakismeretei kerülnek átadásra.

A szakiképzés tematikája valamennyi alegységre vonatkozóan tartalmazza a kárterületen végrehajtandó speciális feladatokkal kapcsolatos munka és balesetvédelmi ismereteket, a

¹⁵⁸ Az országban megalakult 1082 db települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek 99%-a alapvető vízkár-elhárítási nemzeti minősítést kapott. Hajdú-Bihar megye tekintetében ez az arány 100%.

munkavégzésre vonatkozó munkabiztonsági és munkaegészségügyi (munka higiénés és/vagy foglalkozás-egészségügyi) követelményeket.

4.2.3 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humánerőforrásának továbbképzése

A XXI. század gazdasági, társadalmi preferenciái teremtette új kihívások, a klímaváltozás okozta változó környezet, a veszélyeztettséget új dimenziókba helyezték. A katasztrófavédelemnek, rendvédelmi feladata betöltése érdekében, a védekezésben megfelelő korrekciókat kell alkalmazni, hogy a változásokat kövesse. A megváltozott civilizációs körülmények között bekövetkezett katasztrófák kezelésének értékeléséből eredő, és a hibafeltáró analízis eredményeként korszerűsített eljárasmódok megismerését, a résztvevők a továbbképzés oktatási formájában érhetik el.

„A továbbképzés a résztvevők ismereteinek bővítését és felkészültségi szintjének javítását célzó, az alap és szakkiképzés ismereteit ismétlő és rendszerező tevékenység.” [139; 136.o] Ezen képzési elem célja az szervezetek humánerőforrása ismeretének bővítése és felkészültségi szintjének javítása, a bevetési területen várható speciális körülmények megismerése, a beavatkozás feltételeinek feldolgozása. A képzési rendszerben a továbbképzés ad helyet a jogszabályi háttér változásáról, illetve az önkéntes szervezet működési területén bekövetkezett, a kockázatok módosulását eredményező változásokról szóló tájékoztatás. Ezen oktatási formában, elméleti és gyakorlati szinten átismétlésre kerülnek a műszaki és kárelhárító egység hatáskörébe tartozó olyan szakfeladatok, mint rendkívüli időjárási körülmények okozta károk felszámolása, romos épületekben történő kutatás-mentés és vizek kártételei ellen való védekezés.

A központi önkéntes polgári védelmi mentőszervezet esetében részletes szabályzásban jelenik meg a továbbképzés tervezésének, szervezésének és végrehajtásának személyi felelőse, illetve ütemezése. A HUNOR Mentőszervezet tagjainak évenkénti továbbképzéséről és az új jelentkezők kiegészítő képzéséről a 23/2019 BM OKF intézkedés [140] rendelkezik. A szabályzás értelmében a jelentkezőnek a HUNOR Mentőszervezetbe tervezett beosztástól függően INSARAG elméleti és gyakorlati, tereptani¹⁵⁹, vezetési és irányítási, szakmai angol nyelvi képzéseken és gyakorlatokon kell részt vennie. A HUNOR mentőszervezetben tervezett beosztáshoz rendelt képzések listáját a 13. számú táblázatban foglalom össze.

¹⁵⁹ A tereptani képzés célja, hogy a mentőszervezet a rendkívüli körülmények közötti munkavégzés során is tudja alkalmazni a tereptani és tájékozódási képességeit, valamint képes legyen használni a papíralapú és a digitalizált térképeket, illetve az ezekhez kapcsolódó technikai eszközöket

| Tervezett beosztás | Tervezett beosztáshoz rendelt képzés |
|---|---|
| Törzs | INSARAG I. elméleti képzés |
| Törzs, Kutató- Mentő | INSARAG II. elméleti és gyakorlati képzés |
| Törzs, Kutató- Mentő | INSARAG III. gyakorlati képzés |
| Tiszti Állomány | Tereptani képzés |
| Törzs, Alegységvezetők | Vezetési és irányítási ismeretek |
| Törzs, Alegységvezetők | Szakmai angol nyelvi képzés |
| Törzs, Alegységek | Konfliktuskezelő és stressz tűrő tréning |
| Kutató- Mentő, Logisztikai Csoport | Speciális gépek-berendezések tanfolyam |
| Kötéltechnikai Mentő | Kötéltechnikai-alpin tanfolyam |
| Alá-, Ki- és Megtámasztási Csoport | Alá- és megtámasztási ismeretek tanfolyam |

13. számú táblázat

A HUNOR Mentőszervezetben tervezettben beosztáshoz rendelt képzések listája

Forrás: 23/2019 BM OKF intézkedés a HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet működtetéséről és alkalmazásáról.

Szerkesztette a szerző

A tematikai tartalmazza a konfliktuskezelő és stressz tűrő tréninget, a speciális gépek-berendezések tanfolyamát, a kötéletechnikai-alpin, és az alá- és megtámasztási ismeretek feldolgozását.

A 23/2019 BM OKF intézkedés a biztonsági tiszttel feladatai közé sorolja a gyakorlatokhoz kapcsolódó munkavédelmi oktatások előkészítését, megtartását, illetve azok dokumentálását, az alapvető biztonsági ismeretek és az INSARAG jelzésrendszer ismereteinek oktatását, az elméleti és gyakorlati ismeretek folyamatos ellenőrzését, illetve az ENSZ biztonsági online tanfolyamok feldolgozásának ellenőrzését. A statikus tiszttel feladata az oktatás végrehajtása az alapvető statikai ismeretekből. A központi önkéntes polgári védelmi mentőszervezet kiképzéseiben, továbbképzéseiben részt vesz a logisztikai feladatokat koordináló műveletirányító tiszttel, az infokommunikációs eszközök működéséért felelős infokommunikációs tiszttel, a veszélyhelyzeti felderítésre vonatkozó eljárásrendet kidolgozó veszélyhelyzeti felderítő tiszttel, az alegységvezetők, továbbá a szervezet beavatkozó egységei, csoportjai, a kutató egység, a mentőegység, az egészségügyi csoport és a pszichológus csoport, biztosítva a teljes szervezet azonos információk alapján történő egységes működését.

A területi, a helyi és települési rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek továbbképzésének tematikájára a jogszabályi háttér általános kereteket határoz meg, a képzési tematikát az alap és szakképzés során megszerzett ismeretek felfrissítése, a jogszabályi

változások vizsgálata adja. Ezek alapján jelenik meg a tematika elméleti részében az általános katasztrófavédelmi ismeretek tárgykörében a társszervekkel való együttműködés, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazhatóságának és riasztásának kérdései, a vezetés és irányítás rendszer működtetésének feladatai, és az egészségügyi ismeretek tárgyában a sérültek kezelése. Mind az elméleti, mind a gyakorlati részben, az önkéntes mentőszervezet képességeinek megfelelően feldolgozásra kerül működési területre jellemző veszélyek felszámolásának kérdései. Itt jelennek meg a speciális technikai eszközök, gépek, berendezések, szakanyagok működtetésére, vonatkozó információk, a kötéltechnikai-alpin ismeretek, a bűvár képesség kérdései, az alá- és megtámasztási ismeretek, illetve a vízkárelhárítási feladatok.

4.2.4 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek vezetői képzése

A vezetői képzés tematikája szorosan kapcsolódik az alapképzés, szakkiképzés, és továbbképzés keretében meghatározott témakörökhöz. A vezetői képzés során elsajátítandó tananyag így tartalmazza az általános katasztrófavédelmi ismereteket, a munka- és balesetvédelmi szabályokat, az alapvető egészségügyi ismereteket, és az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismereteket. Speciálisan a vezetői képzés tananyagát jelentik a vezetéselméleti ismeretek, a kárterületi beavatkozás irányítása, a feladatszervezés elmélete és gyakorlata, a közreműködő más szervek közötti együttműködés, és a média kezelésének kérdése, illetve az ehhez kapcsolódó kommunikációs ismeretek.

4.2.5 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nemzeti szintű beavatkozásának minősítési eljárása

A minősítő eljárásban a szervezetek lehetőséget kapnak arra, hogy bizonyítsák a megfelelő szintű védelmi képességet, szakmai készségek birtoklását, a problémamegoldás és az interoperabilitás képességét.¹⁶⁰

A települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendszerbeállítását és szakterületi minősítését a hivatásos katasztrófavédelem helyi szerve hajtja végre, a mentőszervezet kárelhárító gyakorlatának értékelésével. Az önkéntes mentőszervezet gyakorlata riasztással indult, melyet követően elméleti felkészítés keretében ismertetésre kerül a katasztrófavédelmi és a polgári védelmi rendszer alapelemei, a polgári védelmi kötelezettséggel összefüggő jogok és

¹⁶⁰ A BM OKF egységes online Központi Adatszolgáltató Program (továbbiakban: KAP), Hajdú-Bihar megyei Polgári Védelmi adatszolgáltatása alapján Hajdú-Bihar megyében 440 fő taglétszámmal, 28 települési önkéntes mentőcsoport működik, 2018. április-október időszakban 21 települési mentőcsoport (287 fő) hajtott végre rendszerbeállító gyakorlatot, megfelelt minősítést kapva.

kötelezettségek, a veszélyeztető hatások és ehhez kapcsolódó lakosságvédelmi feladatok. A felkészítés munka- és balesetvédelmi oktatással zárult.

A gyakorlati részben a katasztrófák elleni védekezés során jelentkező feladatok kerülnek végrehajtásra.¹⁶¹ Az önkénteseknek be kellett bizonyítaniuk, hogy képességeik megfelelőek a védekezés végrehajtására¹⁶², logisztikai feladatok ellátására.

A gyakorlat végeztével a hivatásos katasztrófavédelme helyi szerve által alkotott minősítő bizottság értékeli és megfelel szakterületi minősítéssel rendszerbe állítja az önkéntes mentőszervezetet, megadva így a települési szintű kárhelyszíni beavatkozásának jogosultságát.

A települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek minősítési eljárása nem része a Nemzeti Minősítési Rendszer [63] szabályozásának.

A járási, a megyei és a központi önkéntes polgári védelmi mentőszervezet kárhelyszíni beavatkozás jogosultságának megszerzéséért, újonnan létrehozott önkéntes mentőszervezetként a Nemzeti Minősítési Rendszer által előírt rendszerbeállító gyakorlaton vesz részt, ahol az alegységek együttműködési képessége kerül vizsgálat alá. Az újraminősítést szerezni kívánó mentőszervezetként pedig próbaminősítő gyakorlat kerül kiírásra, amely során a minősítő gyakorlat előtt, valós helyzetet szimuláló törzsvezetési és terepgyakorlatot tartására kötelezett. [63]

A gyakorlatok során megjelenő feladatok összefoglalása a Nemzeti Képesítés Rendszer alapján a műveleti bázis, az infokommunikációs feladatok, a felderítés, a kárhelyszíni együttműködés, a logisztika és az egészségügyi biztosítás területek tekintetében végezhető el.

1. Műveleti bázis feladatai

A műveleti bázis végzi a szakmai irányítást, a kapcsolattartást a mentést irányító, vezető szervekkel, a mindenoldalú biztosítás megszervezését, az információáramlás biztosítását, közlések kiadását, jelentések, visszajelzések fogadását, értékelését. A vezetés feladata az hatékony munkavégzés mind objektív, mind szubjektív területen megjelenő feltételeinek megteremtése. Mivel a bekövetkezett események, a kiadott intézkedések és a végrehajtott feladatok a vezetési komponens kijelölt felelősei által folyamatosan időrendben rögzítésre kerülnek, a bázison vezetett műveleti napló, mint elsődleges forrás szolgáltat információt.

2. Infokommunikációs feladatok

¹⁶¹ Alapvető vízkár elhárító képesség esetén ez nyúlgát, bordás megtámasztás és buzgár elfogó medence építését, valamint szivattyúzási feladatokat jelent.

¹⁶² Alapvető vízkár elhárító képesség esetén ideiglenes védőművek kiépítésére, szivattyú telepítésére.

Az infokommunikációs kritériumok tekintetében a csapatnak biztosítani kell a belső, csapattagok közötti kommunikációt, illetve a külső, kárhelyi kommunikációt. A kritériumnak való megfelelés egyrészt az információ átadásának szaknyelvi alapjait, másrészt eszközellátottságát foglalja magába.

Az együttműködő csoportok, személyek közötti hatékony munkamegosztás alapfeltétele az azonos ismeret elemeinek azonos szókészlettel történő megjelenítése, így a közös szakterminológia ismerete, illetve a lakosság felé való közérthető, és átlátható tájékoztatás képességének megléte és folyamatos fejlesztése alapvető követelmény. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek Egységes Digitális Rádió-távközlő (továbbiakban: EDR) eszközzel nem rendelkeznek, így gyakorlatokon a mentőcsoportok tagjai csak a mobil telefonhálózat biztosította kommunikációs háttérre tudnak támaszkodni. Ez technológia viszont csak elégségesen biztosíthatja a beavatkozók közötti, illetve a beavatkozók és a vezetési pontok közötti kommunikációt, a pontos információ megosztást. A kommunikáció elősegítése érdekében a területileg illetékes MKI EDR rendszerét használhatják, az MKI által biztosított eszközzel. A mentőcsoportok állománya az EDR rádiók kezelését, használatának szabályait, a katasztrófavédelmi szervek kezelésében lévő virtuális magánhálózat, az 52-es VPN forgalmazási szabályait az előzetes elméleti képzés során kell, hogy elsajátítsa.

3. Felderítési feladatok

A felderítés, az információgyűjtés veszély és kockázat értékelésének alapja. A beavatkozás az egészségkárosító körülmények, és a másodlagos veszélyek feltérképezését követően kerülhet végrehajtásra.

4. Kárhelyszíni együttműködésben megfogalmazódó feladatok

A műveletek során kiemelt fontossággal bír a veszélyhelyzeti koordináció, a kárfelszámolásában való közreműködés a hatóságokkal.

„A katasztrófavédelem átfogó rendszerében meghatározó jelentőségűek a szervezeti formák és a tevékenységek, valamint az ezek között meglévő összhang és együttműködési képesség”. [9; 6.o] Így a polgári védelmi feladat ellátására, valamint az emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződéseknek az állami beavatkozó szervezetekkel való együttműködését rendszerben kell szemlélnünk, ahol a speciális képességek, hozzáadódva a hivatásos katasztrófavédelmi szervek védekezési képességeihez, eredményezik a katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak hatékony kivédését.

Az összhangot megteremteni képtelen szervezetek a feladat végrehajtás során eléri azon állapotot, ahol „*a rendszer elemei – a zavaró hatások felerősödése miatt – képtelenek folyamataikban saját kapcsolódó szervezeteikkel összhangban működni, melynek következtében a rendszer felbomlik*” [15; 42.o].

A gondolatmenetből következően, a katasztrófák káros hatása ellen való sikeres védekezés alapfeltétele a részt vevő szervezetek kárterületi együttműködése, melyet a megfelelő szabályzási háttér, a képzési és képzettségi követelményrendszer, valamint az ezeknek való maradéktalan megfelelés biztosít.

A kárhelyszíneken egyrészt szakmai feladatok, romosodott épületbe való bejutás és mentési feladatok vagy különböző vízkár elhárítási módszerek alkalmazása,¹⁶³ másrészt működési feltétel biztosítási feladatok, úgy, mint egészségügyi ellátás, vezetési pont és bázisépítés jelentkeznek. Az elméleti felkészítés során külön figyelmet kell fordítani a munkavédelmi szabályok, a kárterületi magatartási szabályokra megismertetésére. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományának, illetve a területileg illetékes vízügyi szakaszmérnökség munkatársainak gyakorlatok végrehajtásába való bevonása elengedhetetlen, mivel a feladatok együttműködésben való végrehajtásra biztosítja a kárhelyszíni együttműködés megvalósulását. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet állománya előzetes elméleti és gyakorlati felkészítésben kell, hogy részesüljenek a közreműködő szervekkel való együttműködés módjáról.

5. *Logisztika háttér biztosításának feladatai*

A mentőcsoportoknak biztosítani kell a munkavégzéshez szükséges anyagokat, szakfelszereléseket, illetve az utánpótlás, ellátás képességét.¹⁶⁴ Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet tagjainak és felszereléseinek szállítására saját eszközök, illetve a települési polgármesteri hivatal által biztosított eszközök kerülnek igénybevételekre. Gyülekezőhely tekintetében az adott gyakorlat szerinti település Polgármesteri Hivatalának épületeiben kerül biztosításra, így az önkéntes szervezeteknek ebben a kérdésben nem kell infrastrukturális eredményességet felmutatni. A táborhelyeken ki kell jelölni az elsősegélynyújtó helyeket, illetve dohányzó helyeket, a beavatkozás kezdetétől folyamatosan biztosítani kell a higiénés feltételeket (tisztálkodó hely, étkezési hely, illemhelyek). Az ellátást a logisztikai komponens a települési Polgármesteri Hivatalok közreműködésével biztosítja.

¹⁶³ Nyúlgát, bordás megtámasztás, valamint buzgár ellenei védelem építése

¹⁶⁴ A beavatkozáshoz szükséges védekezési anyagok, eszközök biztosításában a hivatásos katasztrófavédelem (illetékes MKI, illetékes KvK), illetve az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet működési területe szerinti települési, vagy területi önkormányzat támogatása is megjelenik.

6. Egészségügyi biztosítás feladata

Egészségügyi biztosítás terület feladata az elsődleges orvosi ellátás, a sürgősségi betegellátás, és az egészségügyi szűrés biztosítása a csapattagok számára. A mentőcsoportok egy-egy tagjának rendelkezni kell elsősegély-nyújtó előképzettséggel, a helyszínen pedig készenlétben kell tartani súlyos sérültek ellátására, stabilizálására alkalmas felszerelést. Az egészségügyi komponenseknek fel kell készülni a társszervek állományának egészségügyi biztosítására is, illetve amennyiben a gyakorlat indokolja, a helyszínen további egészségügyi biztosítás, pl. Országos Mentő Szolgálatmentő gépjárművet kell készenlétben tartani.

Azok a szervezetek, amelyek sikeresen teljesítik a minősítő gyakorlatot, kötelesek fenntartani képességeiket a Nemzeti Képzési Rendszer alapkövetelményeiről szóló 4/2013 (I. 23.) BM OKF Főigazgatói intézkedés (továbbiakban: Nemzeti Képzési Rendszer) alapján, amely kötelezés értelmében évente egy alkalommal gyakorlatot tartanak, illetve folyamatosan gondoskodnak az állomány elméleti felkészültségének szinten tartásáról. [141] A felkészülés támogatása, és a polgári védelmi mentőszervezetek kárhelyszíni képességeinek egységesítése céljából a minősített önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek a HUNOR és HUSZÁR mentőszervezetek gyakorlataira 1 fő megfigyelőt delegálhatnak.

4.2.6 Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nemzetközi szintű beavatkozásának minősítési eljárása

USAR képességekkel a központi, illetve a megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendelkeznek, így a nemzetközi minősítés ezen szervezetek jelennek meg. Az INSARAG elvárása, hogy a nemzetközi katasztrófareagálásban résztvevő USAR csapatok átessenek az INSARAG minősítésen, ugyanakkor ez önkéntes alapon működő folyamat. A minősítést az igénylő USAR csapatnak kell kérvényezni, és jelentkezését a kormány támogatásával benyújtani.¹⁶⁵

Az USAR csapatok osztályozása az INSARAG Titkárságán megszerezhető minősítési ellenőrző lista alapján történik, és a minősítés elnyeréséhez az USAR csapatnak bizonyítania kell, hogy képes kielégítő módon teljesíteni az INSARAG által megadott ellenőrző listában foglalt összes kritériumot. A minősítési gyakorlat az aktiválástól számított legalább 36 óráig tart,

¹⁶⁵ A kormánynak támogató levelet kell benyújtania az INSARAG Titkársághoz, amelyben támogatja az INSARAG minősítési folyamaton áteső USAR csapat jelentkezését.

és a nemzetközi katasztrófára reagáló USAR csapat tevékenységének megfelelő, romosodott területet feltételező háttér-történetre és különböző komplexitású mentési forgatókönyvre alapul.

Az INSARAG minősítői megfigyelik az USAR csapatot, amint az felkészül az „érintett országba” való indulásra, megérkezés az érintett országba és a műveleti bázis létrehozása. Az INSARAG Irányelvekkel összhangban az USAR csapatnak bizonyítania kell, hogy képes az UNDAC csapat megérkezése előtt felállítani és működtetni a kezdeti fogadó/indulási központot és helyszíni kárterületi parancsnokságot. Az USAR csapat csak azokat az eszközöket és felszerelést, illetve tartalékokat használhatja, amelyekkel bevetésre megy. USAR csapat a kijelölt operációs területen történt felderítést követően, az igényelt minősítési szinttől függően az kutatási műveleteket végez a mentőkutyák és/vagy műszaki kutatási eljárásokat (optikai és akusztikus/szeizmikus) alkalmazva.

Ellenőrzésre kerül, hogy az USAR csapat helyesen alkalmazza-e az INSARAG jelölési és jelzési eljárásokat; és milyen mentési műveleteket végez összeomlott struktúrákban (beleértve a zárt helyeken) lévő személyek mentése érdekében. Az igényelt minősítéstől függően az USAR csapat emelési, mozgatási, vágási, törési, dúcolási műveleteket végez faanyaggal, betonnal, fémmel és acélszerkezetekkel, és biztosítja a mentési műveleteknek a gyakorlat ideje alatt való végzéséhez szükséges logisztikai háttérrel, beleértve a személyzet legalább egy műszakos rotációját. Továbbá az USAR csapatnak bizonyítania kell, hogy képes biztosítani csapattagjai, mentőkutyái, illetve a talált áldozatok orvosi ellátását.

A megyei mentőszervezet – tekintve USAR képességét - kérheti a nemzetközi minősítés, ugyanakkor, mivel Magyarország hivatalos mentőszervezete külföldön a HUNOR, így önálló szervezetként nem, csak a HUNOR keretei között vehet részt a határon túli bevetésben, így képzési tematikájának nem része a szakami angol nyelvi tréning.¹⁶⁶

A járási és települési mentőszervezetek USAR képesség hiányában, az INSARAG minősítési eljárásban nem tudnak részt venni.

¹⁶⁶ A megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet nemzetközi minősítését ezen hiányosság nem gátolja, mivel bár az INSARAG minősítő csapat munkanyelve az angol nyelvet, a minősítést igénylő USAR csapatnak a kommunikációt kell biztosítani, amennyiben nem az angol munkanyelvet használja, úgy tolmácsot kell biztosítani.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek minősítési rendszerét a 14. számú táblázatban fogalom össze.

| | mentőszervezet minősítésének szintje |
|-------------------|---|
| központi | nemzeti minősítés és USAR INSARAG nemzetközi minősítés |
| megyei | nemzeti minősítés, opcionálisan USAR INSARAG nemzetközi minősítés |
| járási | nemzeti minősítés |
| települési | szakterületi minősítés |

14. számú táblázat

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek minősítésének összefoglalása

Szerkesztette a szerző

4.3 Javaslat az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek pályázati képességét, szakmai felkészültségüket növelő vezetői képzés anyagának bővítésére

A kárhelyszíni beavatkozás hatékonyságának biztosítására, a károk minimalizálására való törekvés csak a veszélyek elemzésén, és az új ismeretek a már meglévő tudásanyagba építésén keresztül érvényesülhet. *„A képességek kialakítása és fenntartása túlmutat a minősítő gyakorlaton való megfelelésre történő felkészítésen, és folyamatos, a megváltozott feltételeket feldolgozó fejlődést tesz szükségessé.”* [139; 133.o]

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek fenntartható működését biztosító források vizsgálatával bemutattam, hogy az EU Polgári Védelmi Mechanizmus projekt támogatásai¹⁶⁷ az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek fejlesztését a humánerőforrás képzettség és az együttműködési képesség fejlesztésén keresztül valósítják meg, jelentős hozzáadott értékkel növelve beavatkozási képességüket. A finanszírozás szellemében megvalósuló képzések mind elméleti, mind gyakorlati megvalósításával az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek részéről sikerrel alkalmazható a saját humánerőforrás fejlesztése, ezáltal a mentőszervezet logisztikai támogatási hátterének fejlesztésére.

Az EU polgári védelmi szakpolitikájának elemei meghatározzák azon irányokat, melyeken történő értékteremtésre a támogatási programok megfogalmazzák felhívásaikat. A megfelelően szakképzett humánerőforrás kapacitással rendelkező önkéntes polgári védelmi mentőszervezet, a projektjavaslatával saját fejlesztésének vonalába helyezve a szakpolitikai stratégiáját, pénzügyi alapot tud teremteni képességeinek fenntartására, fejlesztésre, mellyel hozzájárul beavatkozási képességének erősítéséhez.

¹⁶⁷ A projekt, olyan összefüggő tevékenységek sorozata, amely valamilyen kitűzött eredmény elérésére irányul, meghatározott idő alatt végezhető el, többnyire az adott költségkeret megtartásával.

Megállapításom, hogy a támogatások lehívásának, eredményes feldolgozásának követelménye a nemzetközi konzorcium kiépítése, és az EU szakpolitikai céljainak megfelelő projektjavaslat építése, aminek alapja a pályázati menedzser képességekkel rendelkező humán erőforrás megléte. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet projektfeldolgozó képessége kialakítható a pályázati koordinációs képzettséggel rendelkező tagok bevonásával, akik elméleti tudásanyaggal és gyakorlati tapasztalattal tudják segíteni a mentőszervezet munkáját. Mivel a külső szakképzett humán erőforrás bevonása a projektjavaslat megalkotásába esetleges, nem tervezhető, fontosnak ítélem kidolgozni azt a továbbképzési tananyagot, ami az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet humán erőforrásának projektszakmai fejlesztését szolgálja.

Tekintettel az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet alaprendeltetésére, a katasztrófa-helyzetekben végrehajtott élet és vagyoni értékek mentésére, a fejlesztés az alapszintű pályázati koordinációs ismeretek átadását kell, hogy tartalmazza, mely lehetőséget ad az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetnek a szakmai fejlődését biztosító projekt megfogalmazására, a nemzeti és nemzetközi projekt partnerszervezetekkel való kapcsolat felvételére, és a projekt feladatok partneri szerepkörben történő végrehajtásra. A pályázati koordinációs ismeretek képzés célcsoportja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet vezetője és a logisztikai alegység vezetője, mivel a projekt tervezése, szervezése a koordinációt és az irányítást, végrehajtása főképpen a logisztikai támogatói háttér működését igényli.

Mivel a központi mentőszervezetek önálló jogi személyiséggel nem rendelkeznek¹⁶⁸, a pályázatokon részt venni nem tudnak, a pályázati koordinátor képzésnek, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési rendszerében való helyét a megyei, a járási és a települési mentőszervezetek vezetőképző tematikájának részeként javaslom meghatározni. (15. számú táblázat).

¹⁶⁸ a HUNOR hivatásos státusszal rendelkezik, a HUSZÁR pedig önkéntes mentőszervezetek nem bejegyzett ernyőszervezete

| | Alapképzés tematikája | Szakkiképzés tematikája | Továbbképzés tematikája | Vezetőképzés (Törzs képzése) tematikája |
|-----------------|--|---|--|--|
| központi | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az országos veszélyeztetettségre vonatkozó információk</p> | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> <ul style="list-style-type: none"> • infokommunikációs alegység feladata • egészségügyi alegység feladata • logisztikai alegység feladata • kutató alegység feladata • technikai mentő alegység feladata | <p>INSARAG II elméleti és gyakorlati képzés</p> <p>INSARAG III gyakorlati képzés</p> <p>tereptan</p> <p>vezetési és irányítási ismeretek</p> <p>szakmai angol nyelvi képzés</p> <p>konfliktuskezelő és stressz tűrő tréning,</p> <p>a speciális gépek-berendezések, technikai eszközök, szakanyagok kezelése (a kötéltechnikai-alpin ismeretek, alá- és megtámasztási ismeretek)</p> | <p>INSARAG I., II., elméleti és gyakorlati képzés</p> <p>INSARAG III gyakorlati képzés</p> <p>tereptani képzés</p> <p>vezetési és irányítási ismeretek</p> <p>szakmai angol nyelvi képzés</p> <p>konfliktuskezelő és stressz tűrő tréning általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> |
| megyei | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>a megyei veszélyeztetettségre vonatkozó információk</p> | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> <ul style="list-style-type: none"> • infokommunikációs • egészségügyi • logisztikai • kutató • műszaki mentő alegység feladata | <ul style="list-style-type: none"> • sérültek kezelése <p>a speciális gépek-berendezések, technikai eszközök, szakanyagok kezelése (a kötéltechnikai-alpin ismeretek, alá- és megtámasztási ismeretek)</p> | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> <p>vezetési és irányítási ismeretek,</p> <p>pályázati koordinációs ismeretek (a tematika a 4.3.1 pontban részletezve)</p> |

| | | | | |
|-------------------|---|---|--|--|
| járási | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>a járási veszélyeztetettségére vonatkozó információk</p> | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> <ul style="list-style-type: none"> • egészségügyi alegység feladata • logisztikai alegység feladata • lakosságvédelmi alegység feladata • műszaki mentő alegység feladata | <ul style="list-style-type: none"> • sérültek kezelése • a speciális gépek-berendezések, technikai eszközök, szakanyagok kezelése (vízkár elhárítási feladatok) • a társszervekkel való együttműködés • az önkéntes mentőszervezetek riasztása és alkalmazhatósága | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> <p>vezetési és irányítási ismeretek,</p> <p>pályázati koordinációs ismeretek (a tematika a 4.3.1 pontban részletezve)</p> |
| települési | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>a település veszélyeztetettségére vonatkozó információk</p> | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> <ul style="list-style-type: none"> • logisztikai alegység feladata • műszaki mentő vagy lakosságvédelmi alegység feladata • egészségügyi alegység feladatai | <ul style="list-style-type: none"> • a speciális gépek-berendezések kezelése (vízkár elhárítási feladatok) • sérültek kezelése • a társszervekkel való együttműködés • az önkéntes mentőszervezetek riasztása és alkalmazhatósága | <p>általános katasztrófavédelmi ismeretek,</p> <p>a munka- és balesetvédelmi szabályok,</p> <p>az alapvető egészségügyi ismeretek,</p> <p>az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek,</p> <p>vezetési és irányítási ismeretek,</p> <p>pályázati koordinációs ismeretek (a tematika a 4.3.1 pontban részletezve)</p> |

15. számú táblázat

A pályázati koordinátor továbbképzés helye az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési rendszerében
Szerkesztette a szerző

Projekt és pályázati menedzseri tapasztalatom alapján a 4.3.1 pontban részletezett tematikával javaslom az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzés tananyagát bővíteni.

4.3.1 Pályázati ismeretek – önkéntes mentőszervezeti továbbképző tréning tematikája¹⁶⁹

A pályázati koordinációs feladatokat ellátók – az önkéntes polgári védelmi mentőszervezet vezetője, illetve a logisztikai alegység vezetője (továbbiakban a mentőszervezet vezetője) - részére a mentőszervezet célkitűzéseire alapozva - valósul meg továbbképzés.

A képzés célja

A mentőszervezet a pályázat előkészítésének és projekt végrehajtásának helyzeteit modellezve, képessé váljon a mentőszervezete részéről a pályázati koordinátori feladatokat céltudatosan ellátni.

A képzés témakörei

| <i>Projektcélok meghatározása</i> | |
|---|-------------------|
| Célja: a kiképzett pályázati koordinátor reálisan fel tudja mérni a mentőszervezet céljait és lehetőségeit | időtartama: 2 óra |
| Leírása: Fontos megjegyezni, hogy a célok eltérnek a tevékenységektől, a meghatározás során az elvárt és reális eredményt kell meghatározni. ¹⁷⁰ A cél kijelölésekor érdemes figyelembe venni az EU szakirodalomban leírt SMART ¹⁷¹ protokollt a továbbiakban: SMART), amely specifikus, mérhető, elérhető, reális, és időszerű fogalmakkal választja ki a megfelelő célt. A SMART alapján a projektmenedzsmentnek elsőként az alábbi témaköröket kell áttekintenie: <ul style="list-style-type: none">– A cél megvalósulása mérhető?– A kitűzött célok elérhetőek?– A rendelkezésre álló forrásokkal reálisan elérhető a kitűzött cél?– Mikor kell elérni a célt? | |

16. számú táblázat
Pályázati koordinátor képzés tematika: projektcélok meghatározása
A szerző saját munkája

¹⁶⁹ A tematika a 2001. évi CI törvény a felnőttképzésről 16. §-ban meghatározottak alapján került felépítésre

¹⁷⁰ Minden tevékenységnek egy vagy több cél felé kell irányulnia, és minden célkitűzésnek egy vagy több tevékenységben közvetlenül vagy közvetve azonosíthatónak kell lennie.

¹⁷¹ S.M.A.R.T - Specific (specifikus); Measurable (mérhető); Achievable (elérhető); Realistic (reális); Timely (időszerű).

| | |
|--|-------------------|
| <i>Pályázati források meghatározása</i> | |
| Célja: A pályázati forrás típusok ismeretével, a kiképzett koordinátor tudja a pályázati célokat és a saját szervezeti célokat egymással harmonizálni | időtartama: 2 óra |
| Leírása: A nemzetközi és nemzeti szakpolitikai szempontok ismeretében meghatározható azon pályázati felhívások köre, amely támogatási háttérrel tud biztosítani az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek projekt célja megvalósításához. Fontosnak tartom a dolgozatom 3.3 fejezetében bemutatott források feldolgozását, az aktuális nemzeti és nemzetközi pályázati felhívások önkéntes mentőszervezeti céloknak való megfeleltetését. | |

17. számú táblázat
Pályázati koordinátor képzés tematika: pályázati források meghatározása
Szerkesztette a szerző

| | |
|---|-------------------|
| <i>Vázlattevő kezelése és projektötletek konkretizálása.</i> | |
| Célja: a kiképzett koordinátor szerezzen ismeretet a projekt felépítéséről, képes legyen a projekt teljes életciklusát megtervezni | Időtartama: 2 óra |
| <p>Leírása: A projekt vázlattevőnek áttekintése során elemezni kell a valószínűsíthető kockázatokat, az elemekre bontott projekttervben számba venni mindazokat a lehetőségeket, amik a projekt végrehajtásának sikertelenségét okozhatják. A veszélyforrásokat komolyan kell venni, a következményeket végig kell gondolni.</p> <p>A tevékenységek tervezésének legfontosabb kérdése az idő. Mivel a tevékenységek egymáshoz kapcsolódnak, az egyik késleltetése késedelmet okozhat mindegyikben, vagy akadályozhatja a közöttük lévő szinergiákat. A tevékenységi terv elkészítésekor figyelembe kell venni a kezdő dátumot és a rész határidőket, és a projekt záró határidőt. Tevékenységet rövid távú¹⁷², középtávú¹⁷³, vagy hosszú távú¹⁷⁴ projekt keretében kell megtervezni. Fontos megjegyezni itt, hogy az előkészítő tevékenységek is részét képezik a projektnek, ezért a tevékenységek között kell tervezni a rá fordított időt. A projekt terv lezárásához ellenőrizni szükséges, hogy minden tevékenység megfelel-e egy célnak.</p> | |

18. számú táblázat
Pályázati koordinátor képzés tematika: vázlattevő kezelése és projektötletek konkretizálása.
A szerző saját munkája

¹⁷² Egy éven belüli, általában néhány hónapra tervezett projektek. Az EU ebben a kategóriában nem tesz közzé pályázati felhívásokat.

¹⁷³ Ide soroljuk az 1–3 év közötti időtávú projekteket. Az EU által támogatott pályázati projektek többnyire 2–3 éves időtartamúak.

¹⁷⁴ E körbe az 3-5 év közötti időtávú projektek. Az EU által kiírt pályázatok maximálisan az 5 éves időszakban megvalósuló projekteket támogatja.

| | |
|--|-------------------|
| <i>Projektpartnerség tervezése</i> | |
| Célja: a kiképzett koordinátor képes legyen a projekt konzorcium felépítését megtervezni, a kompetens projektpartnerek bevonni | Időtartama: 2 óra |
| <p>Leírása: Dolgozatom 3. fejezetében bizonyítottam, hogy a nemzetközi pénzügyi források támogatása csak nemzetközi konzorcium keretében dolgozható fel. A nemzetközi projektek menedzsmentje a nemzetközi együttműködésben megvalósuló projektek végrehajtását garantálja, ahol a projekt partnerek a konzorciumi tagjaként vagy konzorciumvezetőként vesznek részt.</p> <p>A projektek ütemezését számos tényező befolyásolja. Egy hatékony projektműködésben komoly szerepet játszik az „emberi tényező”. A projektet a benne dolgozók szakértelme, képessége, tudása viszi előre. A kívánt haszon csak jól előkészített és menedzselt projektek esetében érhető el. Ehhez elengedhetetlen a projekt környezetének és érintettjeinek (emberi környezetének) feltérképezése.</p> <p>Projekt szakmai együttműködőként kell bevonni azon szervezeteket, akik a támogatásnak nem kedvezményezettjei, de szakmai segítséget nyújtanak az eredmények elérése, illetve az eredmények fenntarthatóságának biztosításához.¹⁷⁵</p> | |

19. számú táblázat
Pályázati koordinátor képzés tematika: projektpartnerség tervezése
A szerző saját munkája

| | |
|--|-------------------|
| <i>Projekt részvétel partneri szintű megvalósítása</i> | |
| célja: a kiképzett koordinátor képes legyen a mentőszervezet érdekeit a projekt végrehajtásában képviselni | időtartama: 2 óra |
| <p>Leírása: Minden projektpartner részéről kapcsolattartó kerül kijelölésére, aki képviselni tudja szervezetét. A partnereknek tisztában kell lenniük azzal, hogy a támogató felé a konzorcium vezető szervezet felel a projekt szabályszerű szakmai és pénzügyi lebonyolításáért, ezért minden partnernek kötelessége feladatainak határidőre történő elvégzése, a konzorcium vezető szervezet folyamatos tájékoztatása, valamint az esetleges változások felé történő kommunikálása. A partnerek feladatait, anyagi és egyéb hozzájárulását, jogait és kötelezettségeit a projekt indításakor szerződéses formában kerül rögzítésre.</p> | |

20. számú táblázat,
Pályázati koordinátor képzés tematika: projekt részvétel partneri szintű megvalósítása
A szerző saját munkája

¹⁷⁵ Példaként említhetjük az állami, önkormányzati szerveket. Katasztrófavédelmi témájú projektben szakmai együttműködőként lehet felkérni az OKF-et.

A képzés nyomán elért kompetenciák

A képzést befejező személy pályázati ismerete realisabb. Az elméleti ismereteket gyakorlatban képes alkalmazni. A befejezéskor a mentőszervezet pályázati koordinációját ellátó képes az európai és nemzeti szakpolitikai céloknak megfelelő projekt építésére és végrehajtására.

A képzésben alkalmazott módszerek

Az egyes témakörök jegyzetei munkáltató jellegűek, vagyis az ismereteken túl gyakorlati példákat is tartalmaznak, amelyek feldolgozása fontos a továbbképzés sikere érdekében. A jegyzeteket az első képzés során kapják meg a résztvevők. A témakörök ismeretanyagának átadása összefoglaló előadás és konzultáció formájában kerül végrehajtásra.

Szervezési feladatok

A továbbképzés 5x2 óra időtartamban, 3 napban végrehajtva javasolom megszervezni, a 21. számú táblázatban megadott felosztás szerint.

| 1. nap (4 óra) | 2. nap (4 óra) | 3. nap (2 óra) |
|--|---|--|
| - Projektcélok meghatározása - Pályázati források meghatározása | - Vázlattevő kezelése és projektötletek konkretizálása - Projekt partnerek bevonásának tervezése | - Projekt részvétel partneri szintű megvalósítása - Konzultáció |

21. számú táblázat,
A pályázati menedzser továbbképzés időbeosztása
A szerző saját munkája

A továbbképzési csoport maximális létszáma, tekintettel az konzultációt is magába foglaló, interaktív képzés formájára, 10-12 fő.

4.4 Részkövetkeztetés

Megítélésem szerint a katasztrófa és káresemények növekvő eseményszáma mérete és összetettsége, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladatainak és szervezeti kialakításának újragondolása szükségszerűen igényli az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képességének fejlesztését is.

Vizsgáltam az innovatív, katasztrófa felszámolási tevékenységeknek szentelt, fenntartható finanszírozási mechanizmusokat, és **megállapítottam**, hogy a katasztrófák következményeinek elhárítási képessége kialakítását támogató pályázati források fontos eleme a képességek folyamatos fejlesztéséhez. **Bemutattam** az EU finanszírozási mechanizmusát, és

megállapítottam, hogy az önkéntes szervezetek, az EU képesség fejlesztési stratégiájának megfelelően, csak nemzetközi együttműködésen keresztül juthatnak fejlesztési forráshoz. ***Véleményem***, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek törekedni kell a nemzetközi együttműködések kialakítására, a tapasztalatot és a logisztikai háttérrel fejlesztő projekteken való részvétel lehetőségének megteremtése céljából. ***Megállapítottam***, hogy az EU polgári védelmi támogatási rendszere és a nemzeti támogatási rendszer egymást kiegészítve biztosítja a polgári védelmi mentőszervezetek fejlesztését.

A nemzeti támogatási formák vizsgálatával ***megállapítottam***, hogy a források az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képességei fejlesztésére fókuszálnak, amit a 2018-as pályázati kiírásban megjelenő üzemeltetés, fenntartási költségek támogatása is bizonyít. A KEHOP projekteken keresztül ***bemutattam*** az állami szakmai szervezetek fejlesztési irányait, és ***megállapítottam***, hogy a KEHOP projektek BM OKF szakmai irányítása biztosítja, hogy a beavatkozó önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek, a hivatásos beavatkozó szervezetekhez kapcsolható, a szükséges szakmai feltételekkel, és védekezés rendszerében vállalt feladatuknak megfelelő technikai felszereléssel, vezetési és logisztikai támogatói háttérrel rendelkezzenek.

Megvizsgáltam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési, felkészítési és minősítési rendszerét, ***javaslatot adtam*** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési tematikájának, bővítésére, és megvalósításának szakmai tartalmára, és meghatároztam helyét az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési rendszerében.

BEFEJEZÉS

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Az értekezésem elején megfogalmazott kutatási célkitűzéseimet megvalósítottam.

Úgy gondolom, hogy a katasztrófák csoportosítása fontos alapja a védekezés tervezésének, szervezésének. *Véleményem*, hogy a több oldalról történő megközelítésből a hely és eredet szerinti felosztás a védekezés irányítása, az eredet és jelleg szerinti csoportosítás pedig, a végrehajtás oldaláról előnyösebb.

A statisztikai adatok vizsgálatának eredményeként *kimutattam*, hogy a káresetek száma növekedési tendenciát mutat, ami mind az érintett személyek számában mind a gazdasági károk mértékében növekedést eredményez. *Megállapítottam*, hogy a katasztrófák arányait tekintve azokon a területeken okozták a legjelentősebb károkat, ahol a központilag irányított katasztrófák elleni védelem erő-eszköz, felszereltség kapacitása, vagy teljes társadalmat átfogó védekezési rendszer kiépítettsége tekintetében hiányosságok merülnek fel. Következésképpen, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek a katasztrófák elleni védekezés fontos részét képezik. A katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszerének vizsgálatánál *megállapítottam*, hogy a 2011. évi CXXVIII. törvény hatályba lépéséig a modern értelemben vett önkéntes polgári védelmi mentőszervezet, a különleges segélyszolgálat megjelenítője az infrastrukturális és technikai háttérrel rendelkező Magyar Vöröskereszt volt, mivel képességei közé tartozott a technikailag felkészült, különleges körülmények közötti mentés.

A polgári védelmi szervezeteknek és az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek a védekezés rendszerében betöltött helye vizsgálatában *megállapítottam*, hogy amíg a köteles polgári védelmi szervezetek területi rendeltetési (illetékességi) hierarchiája követi a védelmi igazgatás és a katasztrófák elleni védekezés irányításának hierarchiáját, az önkéntes mentőszervezetek rendszere ettől eltér. *Kimutattam*, hogy a vonatkozó szabályozás nem határozza meg a járási és a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállását, és a beavatkozáshoz szükséges minősítési rendszer hatálya nem terjed ki a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetekre, így a kárhelyszíni beavatkozásuk jogi alapja nem teljes körű. *Javaslatot fogalmaztam meg* a járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetése szabályzásának, és a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállása szabályzására, és a Nemzeti Minősítési Rendszernek a szakterületi minősítés kategóriájával való kiegészítésére.

Megállapítottam, hogy az ENSZ határozott szerepet vállalt a nemzetközi katasztrófa csökkentési programok kidolgozásában, megvalósításában. Ezen programok központi célja az államok katasztrófák elleni rugalmasságának kialakítása, a kapacitásuk növelése, a nemzetközi szintű erők összefogása, és az együttműködés kialakítása. **Megállapítottam**, hogy a katasztrófák elleni védekezésben, az ENSZ koordinációjában részt vevő önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek azon beavatkozási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek az INSARAG irányelvekben és módszertanban megfogalmazásra kerültek.

Megállapítottam, hogy a polgári védelem megerősítése az EU-ban a legfontosabb prioritások közé tartozik, és az EU polgári védelmi szakpolitikájának kiemelt területe, hogy az EU eszközök erőteljesebb területi és közösség vezérelt dimenzióval egészüljenek ki, mivel a helyi közösségi fellépés a leggyorsabb és leghatékonyabb módja a katasztrófák által okozott károk mérséklésének. Mivel a tagállamok biztonsági és védelmi kockázatok mérséklésére irányuló legfőbb elv a nemzeti megelőzés, az EU Polgári Védelmi Mechanizmus a meglévő nemzeti kapacitások kiegészítését szolgálja. Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus tartalmi elemeit elemzésének eredményeként **megállapítottam**, hogy az EU egyrészt a tagállamok erőforrásaira felépített, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeti képességén alapuló Polgári Védelmi Modulokkal, másrészt a tartalék képességet felépítő, Bizottság által irányított rescEU rendszerrel biztosítja.

A szélsőséges időjárásban rejlő veszélyek folyamatosan jelen vannak, az ellenük való védekezés csak megfelelő előrejelző rendszer működtetésével lehet hatékony. A megfelelő tervezés, felügyelet és a korai figyelmeztetés enyhítheti a természeti katasztrófák által okozott károkat, így következményében megakadályozhatja a humanitárius katasztrófák kialakulását. **Megállapítottam**, hogy az EU szakpolitikája a tagállamok folyamatos helyi, regionális és határokon átnyúló szinten egy, a rescEU mobilizálása előtti gyors segélynyújtásra szolgáló közös riasztási rendszer működtetésében való együttműködésre épül. Az európai és hazai információs, előrejelző és detektáló rendszerek elemzésekor **megállapítottam**, hogy a GDACS katasztrófa riasztási rendszere, a CEMS műholdas térképi támogatása és az OSOCC információs platformja nyílt internetes eléréssel működik, ezért komplex módon biztosítja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek valós idejű információhoz jutását. **Áttekintettem** a hazai ár – és belvízi előrejelzést biztosító adatbázisokat, meteorológiai előrejelző, földrengés detektáló rendszert és **megállapítottam**, hogy működésükben kapcsolatban állnak az EU adatbázisokkal, az általuk szolgáltatott információk illeszkednek a hazai védekezési rendszerbe.

Megállapítottam, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek beavatkozásuk során elérhetik azon nemzetközi és hazai döntéstámogató előrejelző és detektáló rendszereket, amelyek

nyílt interneten közlik adataikat. Ugyanakkor a hazai állami szervek által zárt információs rendszereihez hozzáférésük nincs. **Javasoltam**, hogy a biztonságot veszélyeztető eseményekkel kapcsolatos információk valós idejű eléréséért, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv biztosítson hozzáférést a minősített önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek részére az EDIS RIS szolgáltatáshoz.

A nemzetközi szervezetek, NATO CEP keretein belül történő együttműködéséből **következtettem**, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képességének fejlesztése a NATO, az EU és az ENSZ katasztrófák elleni védekezési képességét erősíti. **Következtetésem**, hogy a nemzetközi szervezetek keretében adnak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek nemzetközi szintű beavatkozásának, és biztosítják döntéstámogató információkat a műveletekhez. Szakpolitikai stratégiájuk a nemzetközi szintű védekezés kialakítását célozza, amelynek alapja a tagállamok hatékony együttműködése, a tapasztalatok, a jó-gyakorlatok átadása. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek szerepet vállalva a nemzetközi védekezési rendszerben, fejleszthetik humán erőforrásuk felkészültségét, amellyel jelentősen növelhetik káresemény felszámolási hatékonyságukat.

Bemutattam az önkéntesek szerepét a katasztrófák elleni védekezésben, és **megállapítottam**, hogy az állampolgárok beavatkozásának hatékonyságát csak a szervezeti keretek biztosítják, amely a Katasztrófavédelmi törvény alapján megalakult önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felelnek meg. **Rendszereztem** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteket rendeltetésük, alkalmazási képességekkel szembeni elvárások és követelmények alapján, és **megállapítottam**, hogy a nemzetközi beavatkozásokra való készülség fenntartása a USAR képesítésű központi rendeltetésű önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladata, a hazai beavatkozásokra való készülség fenntartása a területi, helyi és települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek feladata.

Bemutattam a katasztrófavédelem logisztikáját, és **bemutattam** a BM OKF GEK és az MKI logisztikai feladatait, és a lépcsőzetes logisztikai támogatási rendszert. **Megállapítottam**, hogy az önkéntes polgári védelmi szervezetek kárhelyszíni beavatkozáskor, az elsődleges logisztikai képességeik tekintetében történő ráerősítése, a lépcsőzetes logisztikai támogatási rendszerben, az illetékes MKI logisztikai biztosítása részéről kerül végrehajtásra.

Megállapítottam, hogy a BM OKF GEK rendkívüli jogrend időszakában a védekezési képességekkel rendelkező önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek felé megerősítő támogatást biztosít a rendelkezésre álló erőforrásai terhére.

Megalkottam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveleti képessége fogalmát, amely azon képesség, amely biztosítja a katasztrófák elleni védekezésben

részt vevő önkéntes mentőszervezet folyamatos rendelkezésre állását, az emberi élet, és anyagi értékek védelmének érdekében végzett szakfeladatának, a minősítésének megfelelő szintű folyamatos és hatékony elvégzését. **Kidolgoztam** a katasztrófavédelmi szakanyagok minősítési eljárását, a katasztrófavédelmi műveleti képességet befolyásoló szakanyagok kiválasztása céljából. A minősítési eljárásban felállított minősítő mátrix eredményeit elemeztem, és **gyakorlati példákat adtam** a meghatározott kategóriákra.

Azonosítottam az innovatív, katasztrófa felszámolási tevékenységeknek szentelt, fenntartható finanszírozási mechanizmusokat, és **megállapítottam**, hogy a katasztrófák következményeinek elhárítási képessége kialakítását támogató pályázati források fontos elemei a képességek folyamatos fejlesztésének. **Bemutattam** az EU finanszírozási mechanizmusát, és **megállapítottam**, hogy az önkéntes szervezetek, az EU képesség fejlesztési stratégiájának megfelelően, csak nemzetközi együttműködésen keresztül juthatnak fejlesztési forráshoz. **Véleményem**, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek törekedni kell a nemzetközi együttműködések kialakítására, a tapasztalatot és a logisztikai háttérrel fejlesztő projektekben való részvétel lehetőségének megteremtése céljából. **Megállapítottam**, hogy az EU polgári védelmi támogatási rendszere és a nemzeti támogatási rendszer egymást kiegészítve biztosítja a polgári védelmi mentőszervezetek fejlesztését.

A nemzeti támogatási formák vizsgálatával **megállapítottam**, hogy a források az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képességei fejlesztésére fókuszálnak, amit a 2018-as pályázati kiírásban megjelenő üzemeltetés, fenntartási költségek támogatása is bizonyít. A KEHOP projekteken keresztül **bemutattam** az állami szakmai szervezetek fejlesztési irányait, és **megállapítottam**, hogy a KEHOP projektek BM OKF szakmai irányítása biztosítja, hogy a beavatkozó önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek, a hivatásos beavatkozó szervezetekhez kapcsolható, a szükséges szakmai feltételekkel, és védekezés rendszerében vállalt feladatuknak megfelelő technikai felszereléssel, vezetési és logisztikai támogatói háttérrel rendelkezzenek.

Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési, felkészítési és minősítési rendszerének vizsgálata eredményeként, **javaslatot adtam** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési tematikájának, bővítésére, és megvalósításának szakmai tartalmára, és meghatároztam helyét az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési rendszerében.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A kutatás célkitűzéseimmal és hipotéziseimmal összhangban a következő új tudományos eredményeket javaslom elfogadásra:

1. **Bizonyítottam**, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazására és fejlesztésére vonatkozó szabályok, követelmények meghatározása nem teljes körű. **Javasolom** a járási és települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállását, rendeltetését hatályos jogi szabályozóban rögzíteni, és a nemzeti beavatkozáshoz szükséges minősítési rendszer hatályát a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetekre kiterjeszteni.
2. **Bizonyítottam**, hogy az ENSZ INSARAG, és az EU Polgári Védelmi Mechanizmus biztosította szakpolitikai programok - képzések, együttműködési gyakorlatok, - feldolgozását az önkéntes polgári védelmi szervezetek központi, megyei, járási és települési szintje egyaránt elérheti, és felhasználásával fejlesztheti kárelhárítási képességeit.
3. **Meghatároztam** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek műveleti képessége fogalmát, amely magába foglalja a rendelkezésre állás és a beavatkozás képességének elemét, így komplex fogalmi meghatározást ad az önkéntes mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveletek végrehajtása képességére. **Kidolgoztam** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveleti képességét befolyásoló technikai eszközök és szakanyagok minősítési eljárását, és a katasztrófavédelmi technikai eszközök és szakanyagok rendszerbe foglalása céljából **megalkottam** a szakanyagok fontosságát minősítő mátrixot, és kidolgoztam a művelet kockázatot csökkentő ajánlást.
4. **Kidolgoztam** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek speciális képességeit figyelembe vevő projektszemléletű innovációs képzési anyagot, és **meghatároztam** helyét az önkéntes mentőszervezetek képzési rendszerében. **Javasolom** az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humán erőforrás képzését bővíteni a pályázatírási képességet kialakító tananyaggal, amely biztosítja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek a nemzeti és nemzetközi pályázatokon való eredményes részvételét, ezáltal szakmai és pénzügyi fejlődését, és a fejlesztett eredmények fenntarthatóságát

AZ ÉRTEKEZÉS AJÁNLÁSAI

Az értekezésem következtetéseinek, tudományos eredményeinek felhasználására az alábbi javaslatot teszem:

1. A polgári védelmi mentőszervezetek képességeinek fejlesztésére tett javaslatom alapján a jogszabályi előírások és a feladatok konkrét meghatározásával növelhető az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek kárhelyszíni együttműködési képessége, beavatkozásának hatékonysága.
2. Ajánlásom alapján biztosítható az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek folyamatos rendelkezésre állása és fenntartató fejlődése.
3. A kutatásom során kidolgozott szakmai ajánlások és megállapítások alapját képezhetik a polgári védelmi mentőszervezetek felkészítési rendszere újra strukturálásának, és a pénzügyi és szakmai működésük fenntarthatóvá tételéhez. Kutatásom eredményei a jövőben hozzájárulhatnak a nemzeti és nemzetközi biztonságpolitika önkéntes és állami szereplőinek, a katasztrófák elleni védekezés tevékenységben megfogalmazott feladat végrehajtása hatékonyságának növeléséhez.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A kutatómunkám eredményeit véleményem szerint a következő területeken lehet hasznosítani:

1. Jogi szabályzókkal kapcsolatos következtetésem alkalmasak lehetnek a katasztrófavédelem belső, az önkéntes polgár védelmi mentőszervezetek rendeltetését és minősítését érintő szabályzóinak felülvizsgálatának elindítására.
2. A védekezési rendszert és a nemzetközi szervezetek szerepét bemutató kutatási eredmények, következtetések alkalmasak lehetnek a Nemzeti Közszolgálati Egyetemre Katasztrófavédelmi Intézet, Katasztrófavédelmi Oktatási Központ képzésében történő megjelenésre.
3. A technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok fontosságát minősítő mátrix segítséget nyújthat az önkéntes polgári védelmi szervezetek műveleti képességét befolyásoló eszközeinek és szakanyagainak osztályozásához, a beszerzés és a készletezés hatékonyabbá tételéhez.
4. Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képességének fejlesztésére tett szakmai javaslataim felhasználhatók a polgári védelmi mentőszervezetek képzési rendszerének fejlesztésére, a szervezetek fenntartható fejlődésének biztosításához.
5. Következtéseimben megállapított, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek működésére tett kritikai észrevételeim segíthetnek a polgári védelem jelenlegi gyakorlatának felülvizsgálatában, további strukturális ellenőrzéseket eredményezhet, javítva a szervezetek beavatkozási képességét.
6. További kutatási lehetőséget látok az önkéntes szervezetek működési terület szerinti feladat és képesség elosztásának, illetve eszközök és felszerelések megosztásának vizsgálatában, tekintettel a párhuzamosságok megszüntetésére és a nemzeti támogatási rendszer hatékonyságának növelésére.

Miskolc, 2019. december 9.

Plébán János Kristóf t. alezredes

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Magyarország Alaptörvénye, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV> (letöltés ideje: 2019. 02.01)
- [2] Plébán J. K.: A települési önkéntes mentőcsoportok védekezésének feltételrendszere [Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 26:\(1-2\) pp. 75-86.](#) ISSN 1215-4121
- [3] 2011. évi CXXVIII. törvény A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV#lbj104ideb80> (letöltés ideje: 2018.09.02.)
- [4] 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100234.KOR> (letöltés ideje: 2018.09.02.)
- [5] A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011.(XII.29) BM rendelet. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100062.BM> (letöltés ideje: 2019. 02. 04.)
- [6] 98/22/EC: Council Decision of 19 December 1997 establishing a Community action programme in the field of civil protection. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998D0022> (letöltés ideje: 2017.01.05)
- [7] 2007/779/EK, Euratom határozat (2007. november 8.) a közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus kialakításáról <https://publications.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/7aba5be5-1c33-49a5-b7da-4993d82a6d2d/language-hu> (letöltés ideje: 2018.10.19)
- [8] 2007/162/EC határozat Euratom határozata (2007. március 5.) a polgári védelmi pénzügyi eszköz létrehozásáról <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32007D016> (letöltés ideje: 2018.10.19)
- [9] Szternák Gy.: Valós veszély: a természeti katasztrófák és következményeik. <http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/53-valos-veszely-a-termeszeti-katasztrofak-es-kovetkezmenyeik.pdf> (letöltés ideje: 2019.03.04)
- [10] Ambrusz J.- Endrődi I.- Pellérdi R.: A katasztrófák következményei felszámolásának vezetés-irányítási rendszere, Hadmérnök, XI. Évfolyam 1. szám - 2016. pp.64-78, ISSN 1788-1919, http://www.hadmernok.hu/161_07_ambruszj_ei_pr.pdf (letöltés ideje: 2018.05.01)

- [11] Muhoray Á.: A katasztrófavédelem területi irányítási modelljének vizsgálata, PhD értekezés, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2002. 131.o. <http://m.ludita.unike.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/9868/Teljes%20szöveg%21?sequence=1&isAllowed=y> (letöltés ideje: 2018.02.19)
- [12] Schweickhardt G.: A katasztrófavédelem rendszere, Budapest: Dialóg Campus Kiadó; Nordex Kft., 2018, 118 o. (Studia Universitas Communa) ISBN 978-615-5845-58-1, https://akfi-dl.unike.hu/pdf_kiadvanyok/web_PDF_EKM_A_katasztrofavedelem_rendszere.pdf (letöltés ideje: 2019.01.10)
- [13] Endrődi I: Polgári Védelmi Tudományos problémák kutatási eredményeinek összefoglalása, Budapest, 2015. Nemzeti Közszerológati Egyetem, <http://m.ludita.unike.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/9936/Endr%20di%20k%20z%20k%20z%20k%20nyv.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (letöltés ideje: 2018.06.01)
- [14] Kozák A.- Hornyacsek J.: A polgári védelem kialakulása, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében. Bolyai Szemle, 2012. XXI. évf. 2. szám, Budapest, 2012. NKE, pp. 157-184. ISSN 1416-1443
- [15] Muhoray Á.: A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben, Hadmérnök, 2017 XII. évf. 2. szám, pp188-200, ISSN 1788-1919 http://hadmernok.hu/172_15_muhoray.pdf (letöltés ideje: 2018.09.01)
- [16] Kiss B., Muhoray Á.: A hazai kutató-mentő szervezetek, Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 24: (1-2) pp. 92-107. ISSN 1215-4121
- [17] Teknős L., Csepregi P., Endrődi I.: Felsőoktatási intézmények önkéntes mentőszervezeteinek jelentősége, helye, szerepe a katasztrófavédelem rendszerében. Hadtudomány, XXIV 1 E (2014), pp. 155–168. ISSN 1215-4121
- [18] S. Kuipers, A. Boin, R. Bossong, H. Hegemann: Building Joint Crisis Management Capacity? Comparing Civil Security Systems in 22 European Countries , Risk, Hazards & Crisis in Public Policy, Vol. 6, No. 1, 2015, https://www.researchgate.net/publication/281145766_Building_Joint_Crisis_Management_Capacity_Comparing_Civil_Security_Systems_in_22_European_Countries (Letöltés ideje: 2018.10.10.)
- [19] S. Blockmans, R.A Wessel: The European Union and Crisis Management: Will the Lisbon Treaty Make the EU More Effective?, Journal of Conflict and Security Law Advance Access published October 1, 2009,

- https://www.researchgate.net/publication/242412879_The_European_Union_and_Crisis_Management_Will_the_Lisbon_Treaty_Make_the_EU_More_Effective (Letöltés ideje: 2018.10.15.)
- [20] A. Boin, M. Rhinard: Managing Transboundary Crises: What Role for the European Union? International Studies Review (2008) 10, 1–26,
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.457.8825&rep=rep1&type=pdf>
(Letöltés ideje: 2018.10.15.)
- [21] Czene G: Az Európai Unió konfliktus és válságkezelő intézményrendszere, valamint gyakorlati alkalmazásai. Nemzeti Közsolgálati Egyetem Budapest, 2014. 202 o. ISBN 978-615-5491-02-3
<http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/8590/Teljes%20szöveg!?sequence=1&isAllo wed=y> (letöltés ideje: 2017.03.02)
- [22] Báthy S., Derzsényi A., Horváth Z., Németh Gy.: Logisztikai együttműködés a sikeres védekezésért, Katonai Logisztika 2018. évi 3-4. szám, e-ISSN 1789-6398
http://epa.oszk.hu/02700/02735/00087/pdf/EPA02735_katonai_logisztika_2018_3-4.pdf
(letöltés ideje: 2019.03.02)
- [23] Tóth R., Horváth Z.: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében. Polgári Védelmi szemle, 2009./ I. szám, pp.146.– 163., ISSN 1788-2168
http://www.mpvsz.hu/letoltes/pvszemle/pv2009_1.pdf (letöltés ideje: 2019.01.15)
- [24] Horváth Z.: A HUNOR hivatásos katasztrófavédelmi mentőszervezet logisztikai támogató rendszerének kialakítása, feladatai, a BM OKF gazdasági ellátó központ szerepe a megvalósításban.
http://epa.oszk.hu/02700/02735/00075/pdf/EPA02735_katonai_logisztika_2013_1_023-034.pdf (letöltés ideje: 2019.01.15)
- [25] Muhoray Á., Teknős L.: A HUNOR hivatásos nehéz kutató - mentő mentőszervezet alkalmazásának logisztikai feladatai, Hadtudomány 25: (E-szám) 2105, pp. 14-23 ISSN 1215-4121
http://real.mtak.hu/23389/1/2_MUHORAY_TEKNOS.pdf (letöltés ideje: 2017.01.23)
- [26] Nagy K., Halász L.: Katasztrófavédelem, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Egyetemi jegyzet, Budapest, 2002
<https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/nagy-halasz-katasztrofavedelem.original.pdf> (letöltés ideje: 2017.05.25)
- [27] 1996. évi XXXVII. törvény A polgári védelemről,
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600037.TV> (letöltés ideje: 2019.02.02)

- [28] 1999. évi LXXIV. törvény A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről, <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99900074.TV> (letöltés ideje: 2019.02.02)
- [29] Szendi R.: A katasztrófák csoportosításának lehetőségei, Hadtudományi szemle - 4. évf. 4. sz. (2011.), http://epa.oszk.hu/02400/02463/00011/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2011_4_163-171.pdf (letöltés ideje: 2019.02.01)
- [30] E. Broughton: The Bhopal disaster and its aftermath: a review, Environmental Health: A Global Access Science Source 2005, 4:6, 2.o <http://large.stanford.edu/courses/2017/ph240/fernandez1/docs/broughton.pdf>, (letöltve: 2018.02.01)
- [31] 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=146225.213089 (letöltés ideje: 2019.02.03)
- [32] Árvíz okozta katasztrófák 1987-2018 :ReliefWeb, [https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=\(DA19870101-20181231_DT4611\)#content](https://reliefweb.int/disasters?advanced-search=(DA19870101-20181231_DT4611)#content) (letöltés ideje: 2019.01.25)
- [33] National Disaster Management Authority Government of India: Management of Earthquakes, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/C453CB908D3CB93D49257308000F23AA-Full_Report.pdf, 2.o (letöltve: 2018.02.01)
- [34] Shi M, Xu W, Gao L: Emergency volunteering willingness and participation: a cross-sectional survey of residents in northern China BMJ Open 2018;8:e020218. doi: 10.1136/bmjopen-2017-020218, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6089286/#R15> (letöltés ideje: 2019.02.20)
- [35] EM-DAT The International Database (CRED). <http://www.emdat.be/> (letöltve: 2018.02.01)
- [36] 1384/2014. (VII. 17.) Korm. határozat Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről szóló jelentésről, <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK14097.pdf> (letöltés ideje: 2019.05.03)
- [37] Magyarország Kormányának B/4478. számú jelentése a 2015-2017. évi, magyarországi főbb természeti csapásokra és az ember okozta katasztrófákra kiterjedő kockázatelemzésekről, a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés helyzetéről, illetve a védekezésről, <https://www.parlament.hu/irom41/04478/04478.pdf> (letöltés ideje: 2019.06.12)

- [38] Láng I.: Az árvízvédelem korszerűsítésére tett erőfeszítések, Tudományos konferencia, BM KOK Pécel, 2011. október 27. <https://slideplayer.hu/slide/2059799> (letöltés ideje: 2019.05.03)
- [39] 1935: XII. törvénycikk a légvédelemről <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D41#ljb0ide8c3> (letöltés ideje: 2019.02.03)
- [40] A m. kir. honvédelmi miniszter 1936. évi 17.176. eln. számú rendelete, a légvédelemről szóló 1935 : XII. törvénycikk végrehajtásáról https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1936/?pg=0&layout=s (letöltés ideje: 2019.02.03)
- [41] 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről, <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=93900002.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D42> (letöltés ideje: 2019.02.04)
- [42] 1947. évi XVIII. törvény a Párizsban 1947. évi február hó 10. napján kelt békeszerződés becikkelyezése tárgyában, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=94700018.TV> (letöltés ideje: 2019.02.04)
- [43] Tatár A.– Tóth F.: „Velünk Élő Légoltalom, Polgári Védelem” Polgári Védelmi Szemle Budapest 2010. 11.o. <http://www.mpvsh.hu/letoltes/pvszemle/pv2010.pdf> (letöltés ideje: 2019.01.04)
- [44] 1960. évi IV. törvény a honvédelemről, <http://jogiportal.hu/index.php?id=2nujuesf24018qcvp&state=19710601&menu=view> (letöltés ideje: 2018.10.04)
- [45] A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 6/1964. (II.21) számú rendelete 6.§ (4) bek. Magyar Közlöny 11. szám, 1964. február 21, 77.o
- [46] 1976. évi I. törvény a honvédelemről, Magyar Közlöny 25. szám, 1976. március 31
- [47] Tóth R.: A Magyar Polgári Védelem fejlesztésének szükségessége, lehetséges iránya, a NATO tagság, a Magyar Honvédség korszerűsítése és a hazai katasztrófavédelmi rendszer helyzetének tükrében, PhD értekezés, 2000, Budapest, <https://docplayer.hu/1763122-Doktori-phd-ertekezes.html> (letöltés ideje: 2018.12.05)
- [48] Sajnovics J.: A polgári védelem előtt álló legfontosabb feladatok. Honvédségi Szemle XXII. évfolyam – 5. szám-1968. május,
- [49] Sztanek E: A polgári védelem feladatai az új körülmények között, Honvédségi Szemle, XLII. évf. 11. szám, https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/HonvedsegiSzemle_1988_02/ (letöltés ideje: 2018.12.11)

- [50] 1976. évi I. törvény a honvédelemről, Magyar Közlöny 25. szám, 1976. március 31
- [51] A honvédelmi miniszter 2/1976 (VI.17) HM rendelete a honvédelemről szóló törvény végrehajtására kiadott 6/1976 (III.31) MT számú rendelet végrehajtásáról, Magyar Közlöny 48. szám, 1976. június 17., 581.o
- [52] 1996. évi XXXVII. törvény A polgári védelemről,
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600037.TV> (letöltés ideje: 2019.02.02)
- [53] 1999. évi LXXIV. törvény A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről,
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99900074.TV> (letöltés ideje: 2019.02.02)
- [54] 1960. évi IV. törvény a honvédelemről,
<http://jogiportal.hu/index.php?id=2nujuesf24018qcvp&state=19710601&menu=view>
(letöltés ideje: 2018.10.04)
- [55] Golovics J.: Hatékony árvízvédelem: központosítás vagy decentralizáció?,
http://real.mtak.hu/27221/1/GolovicsJ_Economica_VIII_2015_3_szam.pdf, (letöltés ideje: 2018. 11.05.)
- [56] 2018. évi CXV. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról,
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1800115.TV×hift=ffffff4&txreferer=00000001.TXT> (letöltés ideje: 2019.02.03)
- [57] 9/2018. (X. 4.) BM OKF utasítása a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatáról, Hivatalos Értesítő,
http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/szervezet/szmsz/SZMSZ_2018_okt_4.pdf
(letöltés ideje: 2018.11.20)
- [58] 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól,
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100062.BM>, (letöltés ideje: 2018.10.04)
- [59] 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról,
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100290.KOR>,
(letöltés ideje: 2018.10.04)
- [60] 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról,
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100175.TV> (letöltés ideje: 2019. 02. 04.)
- [61] 2010. évi CXXX. törvény a Jogalkotásról,
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1000130.TV> (letöltés ideje: 2019.02.12)

- [62] 50/2013. Főigazgatói intézkedés a járási mentőcsoportok megalakításával kapcsolatos feladatok végrehajtására,
http://okfintranet.katvedd1.local/SzakInfo/Hatályos%20belső%20szabályozók/Főigazgatói%20intézkedések,%20utasítások/2016/01_2016%20főigazgatói%20intézkedés.zip,
(letöltés ideje: 2018.10.04)
- [63] 6/2013. (X. 31.) BM OKF Főigazgatói Utasítás a Nemzeti Minősítési Rendszer alapkövetelményeiről. http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=164533 (letöltés ideje: 2019.12.07)
- [64] Strengthening of the coordination of humanitarian emergency assistance of the United Nations <https://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r182.htm> (letöltés ideje: 2018.09.12)
- [65] A/RES/42/169 United Nations, General Assembly, Distr: General, 11.12. 1987 <http://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r169.htm> (letöltés ideje: 2018. 02. 08.)
- [66] A/RES 44/236, <https://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r236.htm> (letöltés ideje: 2018. 02. 08.)
- [67] Yokohama stratégia https://www.unisdr.org/files/8241_doc6841contenido1.pdf (letöltés ideje: 2018. 02. 09.)
- [68] A programfórum tanulmányai,
https://www.unisdr.org/files/31468_programmeforumproceedings.pdf (letöltés ideje: 2018. 02. 09.)
- [69] Fribourg Forum, <https://www.un.org/press/en/2000/20000606.iha706.doc.html>, (letöltés ideje: 2019. 02. 08.)
- [70] United Nations, Report of the World Conference on Disaster Reduction (Kobe, Hyogo, Japan, 18-22 January 2005), <http://www.unisdr.org/wcdr/intergover/official-doc/L-docs/Final-report-conference.pdf>, (letöltés ideje: 2018. 08. 11.)
- [71] A/RES/60/195 United Nations, General Assembly, Distr: General, 02.03.2006 http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/60/195, (letöltés ideje: 2018.02.01)
- [72] A/RES/67/209 United Nations, General Assembly, Distr: General, 12.03.2013 http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/67/209
(letöltés ideje: 2018.02.01)
- [73] UNISDR Strategic Framework 2015-2021,
https://www.unisdr.org/files/51557_unisdrstrategicframework20162021pri.pdf (letöltés ideje: 2019.01.12)

- [74] A/57/150, Strengthening the effectiveness and coordination of international urban search and rescue assistance,
https://www.insarag.org/images/stories/GA_Res_57-150_English.pdf, (letöltés ideje: 2019. 02. 12.)
- [75] Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 2010/c 83/01, 1. Fejezet XXIII. cím, 196.cikk,
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.HUN&toc=OJ:C:2010:083:TOC#C_2010083HU.01004701 (letöltés ideje: 2019.01.05).
- [76] Az Európai Parlament 2010. szeptember 21-i állásfoglalása a természeti csapások és az ember okozta katasztrófák megelőzésére irányuló közösségi koncepcióról szóló bizottsági közleményről (2009/2151(INI)) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0326+0+DOC+XML+V0//HU#def_1_1 (letöltés ideje: 2018. 08.16.)
- [77] 91/396/EEC: Council Decision of 29 July 1991 on the introduction of a single European emergency call number <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0691fe73-4881-4858-ae8f-b0bb4266c474/language-en> (letöltés ideje: 2018. 08.16.)
- [78] 98/22/EC: Council Decision of 19 December 1997 establishing a Community action programme in the field of civil protection. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998D0022> (letöltés ideje: 2019.01.15)
- [79] 1999/847/EC: Council Decision of 9 December 1999 establishing a Community action programme in the field of civil protection *Official Journal No. L 327, 21/12/1999 p. 0053*
<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6042e5af-cfab-4f7e-af39-ea1c96d95c90/language-en> (letöltés ideje: 2019.01.15)
- [80] 2007/779/EK, Euratom határozat (2007. november 8.) a közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus kialakításáról HL L 314., 2007.12.1.,
<https://publications.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/7aba5be5-1c33-49a5-b7da-4993d82a6d2d/language-hu> (letöltés ideje: 2019.01.15)
- [81] 2001/792/EK határozata (2001. október 23.) polgári védelmi segítségnyújtási beavatkozások terén a fokozott együttműködés előmozdítását segítő közösségi eljárás kialakításáról HL L 297., 2001.11.15., magyar nyelvű különkiadás: 19. fejezet, 6. kötet, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=Decision&an_doc=2001&nu_doc=792 (letöltés ideje: 2019.01.15)

- [82] 2007/162/EK, Euratom határozata (2007. március 5.) a polgári védelmi pénzügyi eszköz létrehozásáról HL L 71., 2007.3.10., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32007D0162> (letöltés ideje: 2019.01.15)
- [83] Az Európai Parlament és a Tanács 1313/2013/EU határozata (2013. december 17.) az uniós polgári védelmi mechanizmusról, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 347/924, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32013D1313> (letöltés ideje: 2019.01.15)
- [84] COM(2017) 772 final Az európai parlament és a Tanács határozata az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló 1313/2013/EU határozat módosításáról <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0772&from=EN> (letöltés ideje: 2019. 01. 20.)
- [85] Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 2010/c 83/01, 3.fejezet, VII. cím, 222.cikk, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.HUN&toc=OJ:C:2010:083:TOC#C_2010083HU.01004701 (letöltés ideje: 2018.01.05).
- [86] A bizottság közleménye az európai parlamentnek, a tanácsnak, az európai gazdasági és szociális bizottságnak és a régiók bizottságának A 2015 utáni hyogói cselekvési keret: kockázatkezelés az ellenálló képesség kiépítéséért COM/2014/0216 final http://publications.europa.eu/resource/cellar/ba5da81b-bf47-11e3-86f9-01aa75ed71a1.0014.04/DOC_1(letöltés ideje: 2018.01.05).
- [87] BM OKF, Polgári Védelem: Európai Unió rendszere http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_nemzetkozi_eu, (letöltés ideje: 2019.01.06).
- [88] 7/2018. (XII. 17.) KKB határozat az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló Európai Parlament és Tanács 1313/2013/EU Határozat 6. cikk a) pontja alapján, a nemzeti katasztrófakockázat-értékelés felülvizsgálatáról, valamint az Európai Bizottság részére történő megküldéséről szóló jelentés elfogadásáról <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/12/PDF/2019/5.pdf> (letöltés ideje: 2019. 02. 13.)
- [89] Földi L., Halász L., Domokos E. (Szerk.): Környezetmérnökök katasztrófavédelmi feladatai, Veszprém, Pannon Egyetem Környezetmérnöki Intézet, 89 p. (Környezetmérnöki

Tudástár; XXXIII.) ISBN: 978-963-396-000-4 http://mkweb.uni-pannon.hu/tudastar/anyagok/33-Katasztrofa_v2.pdf (letöltés ideje: 2016.09.12)

[90] Kopernikusz program

<https://emergency.copernicus.eu/mapping/#zoom=2&lat=16.43646&lon=80.21622&layers=0BT00> (letöltés ideje: 2018.02.06)

[91] Global Disaster alert and Coordination System, <http://www.gdacs.org> (letöltés ideje: 2019.01.13)

[92] On-Site Operations Coordination Centre, <https://vosocc.unocha.org> (letöltés ideje: 2019.01.13)

[93] METEOALARM, <https://www.meteoalarm.eu> (letöltés ideje: 2019.01.13)

[94] European-Mediterranean Seismological Centre, <https://www.emsc-csem.org/#2> (letöltés ideje: 2019.01.13)

[95] Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO, <http://www.ioc-unesco.org> (letöltés ideje: 2019.01.13)

[96] EU assists Sweden in fighting forest fires, https://ec.europa.eu/echo/news/eu-assists-sweden-fighting-forest-fires_en (letöltés ideje: 2018.07.18)

[97] COM (2016) 71 final, A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, Éves jelentés az Európai Unió humanitárius segítségnyújtási és polgári védelmi politikáiról, valamint ezek 2015. évi végrehajtásáról Brüsszel, 2016. december 01, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/HU/COM-2016-751-F1-HU-MAIN-PART-1.PDF>, (letöltés ideje: 2018.05.12).

[98] European Commission Daily News 12 / 02 / 2019 http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-19-1070_en.htm (letöltés ideje: 2019. 02. 15.)

[99] European Commission - Press release http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6766_en.htm (2018.12.20)

[100] Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület, www.rsoe.hu (letöltés ideje: 2019.01.13)

[101] Viharjelzés Online, <https://www.rsoe.hu/tevekenysegek/viharjelzo> (letöltés ideje: 2019.01.13)

[102] Nevada Duo FIS Portál, <http://www.danubeportal.com>, (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)

[103] PannonRis, <https://www.pannonris.hu> (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)

[104] Emergency and Disaster Information Service, <http://hisz.rsoe.hu> (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)

[105] BM OKF Veszélyhelyzeti Értesítési Szolgáltatás,

- http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=5159
(letöltés ideje: 2019. 02. 16.)
- [106] NEO PVIR <http://pvir.bm.hu>, (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)
- [107] Országos Vízügyi Főigazgatóság. <http://ovf.hu> (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)
- [108] MTA CSFK Geodéziai és Geofizikai Intézet Kövesligethy Radó Szeizmológiai Obszervatórium, <http://www.seismology.hu/index.php/hu/cimlap/elo-szeizmogramok>
(letöltés ideje: 2018.10.04)
- [109] NATO Review, NATO Lisbon Summit Edition
<https://www.nato.int/docu/review/2010/Lisbon-Summit/New-Nato/EN/index.htm> (letöltés ideje: 2018.12.02.)
- [110] EADRCC Consequence Management Field Exercise "SRBIJA 2018"
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_10/20181004_1810-SRBIJA-2018-FACTSHEET.pdf (letöltés ideje: 2019. 03. 16.)
- [111] Vigorous Warrior 19 NATO Exercise, in Romania
https://english.mapn.ro/cpresa/5084_Vigorous-Warrior-19-NATO-Exercise,-in-Romania
(letöltés ideje: 2019.05.02)
- [112] Endródi I.: A katasztrófavédelem feladat-, és szervezet rendszere, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Vezető- és Továbbképzési Intézet, 2013.
<http://real.mtak.hu/17528/1/A%20katasztrófavédelem%20feladat-és%20szervezetrendszer%20PDF.pdf> (letöltés ideje: 2018.06.01)
- [113] BM OKF honlapja, HUNOR,
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_hunor (letöltés ideje: 2018.11.21)
- [114] BM OKF honlapja, HUSZÁR,
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_huszar (letöltés ideje: 2018.11.21)
- [115] Jackovics P.: HUNOR és HUSZÁR mentőszervezetek megalakítása
http://real.mtak.hu/57423/1/404_hunor_es_huszar_mentoszervezetek_megalakitasa_u.pdf
(letöltés ideje: 2018.06.11)
- [116] INSARAG-irányelvek és -módszertan
https://www.insarag.org/images/stories/INSARAG_Guidelines_and_Methodology_2011_edition_Hungarian_translation.pdf (letöltés ideje: 2019. 02. 17.) (letöltés ideje: 2018.10.24)
(letöltés ideje: 2018.06.11)

- [117] Hornyacsek J.: A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében, Budapest: „Biztonságunk érdekében” Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület, 2010. 101.o. ISBN: 978-963-08-2606-8
- [118] 13/2013 BM OKF Főigazgatói Utasítás a Nemzeti Minősítési Rendszer alapkövetelményeiről, Budapest, 2013. október 14.,
<http://gyor.katasztrofavedelem.hu/letoltes/document/gyor/365-13-2013-foig-utasitas.pdf>
(letöltés ideje: 2016.11.05)
- [119] 57/2011. (XI. 22.) NFM rendelet a vízi közlekedés rendjéről,
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100057.NFM> (letöltés ideje: 2019.01.06.)
- [120] Szegedi Z., Prezenszki J.: Logisztika menedzsment, Budapest, Kossuth Kiadó, 2003. 160. p., https://www.lira.hu/upload/M_28/rek3/1327050.pdf (letöltés ideje: 2018.12.01)
- [121] Demény Á.–Horváth Z.: Az egységes katasztrófavédelem új logisztikai támogató rendszerének koncepciója, <http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/424-az-egyseges-katasztrofavedelem-uj-logisztikai-tamogato-rendszerenek-koncepcioja.pdf>
- [122] Báthy S., Derzsényi A., Horváth Z., Németh Gy.: Logisztikai együttműködés a sikeres védekezésért, Katonai Logisztika 2018. évi 3-4. szám, e-ISSN 1789-6398
http://epa.oszk.hu/02700/02735/00087/pdf/EPA02735_katonai_logisztika_2018_3-4.pdf
(letöltés ideje: 2019.03.02)
- [123] 1/2016. (I.04.) BM OKF intézkedés a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság katasztrófavédelmi logisztikai rendszerének működéséről, logisztikai támogatásának tervezéséről és végrehajtásáról.
http://okfintranet.katvedd1.local/SzakInfo/Hatalyos%20belső%20szabályozók/Főigazgatói%20intézkedések,%20utasítások/2016/01_2016%20főigazgatói%20intézkedés.zip (letöltés ideje: 2019.01.06.)
- [124] Lakatos P.: A logisztika alapjai és közszolgálati kapcsolódásai, aspektusai, https://akfi-dl.uni-nke.hu/pdf_kiadvanyok/web_PDF_EKM_A_logisztika_alapjai.pdf (letöltés ideje: 2019.04.02)
- [125] 18/2011. (VI. 30.) BM utasítás a Belügyminisztérium Rendszeresítési Szabályzatáról,
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A11U0018.BM&getdoc=1> (letöltés ideje: 2019.03.16)
- [126] Kende Gy., Gáva Gy.: A hadfelszerelés életciklusával kapcsolatos fogalmak elemzése a fontosabb magyar és angol nyelvű kifejezések megfeleltetése, Hadmérnök IX. Évfolyam 3. szám, 2014, pp.267-273, [ISSN 1788-1919](http://www.hadmernok.hu/143_21_gavaygy.pdf)
http://www.hadmernok.hu/143_21_gavaygy.pdf (letöltés ideje: 2017.12.15)

- [127] Hortobágy Mentőcsoport Működési Szabályzata
http://hajdu.katasztrofavedelem.hu/letoltes/document/hajdu/document_74.pdf (letöltés ideje: 2019.02.01)
- [128] EUROPEAN COMMISSION DG ECHO: Decision2014/762/EU Official Journal of the European Union, 320 (2014).
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0762&from=EN>
(A letöltés ideje: 2018. 09. 16.)
- [129] INTERREG Europa program, <https://www.interregeurope.eu/about-us/facts-and-figures/>
(letöltve: 2018.03.12)
- [130] COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 19.11.2018 on the financing of Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council on a Union Civil Protection Mechanism and the adoption of the work programme for 2019
https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/work_programme_2019.pdf (letöltés ideje: 2019.01.13)
- [131] 5/2015. (VI. 25.) BM OKF utasítás a Belügyminisztérium fejezetéhez tartozó, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságot szakmailag érintő fejezeti kezelésű előirányzatok felhasználásáról
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A15U0005.OKF×hift=ffffff4&txtreferer=0000001.TXT> (letöltés ideje: 2019.03.12)
- [132] BM OKF: pályázatok, projektek/ archívum
<https://www.katasztrofavedelem.hu/224/archivum/37/palyazati-kiiras-az-onkentes-mentoszervezetek-2018-evi-tamogatasara> (letöltés ideje: 2019. 12. 04)
- [133] BM OKF: pályázatok, projektek
<https://www.katasztrofavedelem.hu/application/uploads/documents/2019-09/63924.pdf>
(letöltés ideje: 2019. 12. 04)
- [134] KEHOP 1.6.0. Katasztrófavédelmi rendszerek fejlesztése.
<https://www.palyazat.gov.hu/doc/4536> (letöltés ideje: 2018.08.22.)
- [135] KEHOP 1.6.0-15-2016-00018, Logisztikai raktárcsarnok építése,
<https://www.katasztrofavedelem.hu/29/hirek/214114/atadtak-a-katasztrofavedelem-uj-logisztikai-raktarat> (letöltés ideje: 2019.12.04.)
- [136] Hornyacsek J., Csépainé Széll P., Veres V.: Önkormányzati vezetők felkészítése a védelmi feladatokra: kézikönyv polgármesterek részére a települési védelmi feladatok ellátásához, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2010. 171 p. ISBN:978-963-7060-76-2

- [137] BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 11/2012. (X. 1.) BM OKF utasítás a polgári védelmi szervezetek állományának katasztrófavédelmi képzési programjáról http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=154817.229014 (letöltés ideje: 2018.03.28)
- [138] Morvai C., Muhoray Á.: A 2013-as dunai árvíz egy esettanulmánya a Budapest III. kerületi operatív bázis vonatkozásában, Bolyai Szemle XXIV. (3): 2015. p. 124-137. [ISSN 1416-1443,https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/bolyai-szemle-2015-03.original.pdf](https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/bolyai-szemle-2015-03.original.pdf) (letöltés ideje: 2016.03.28)
- [139] Plébán J. K: Hajdú-Bihar Megyei önkéntes mentőszervezetek képzési támogatása, Műszaki Katonai Közlöny, XXVI: (2) pp. 131-143. ISSN: 2063-4986 (Online)
- [140] 23/2019 BM OKF intézkedés a HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet működtetéséről és alkalmazásáról. http://okfintranet/Ugyvitel/Lists/normak_jegyzeke/DispForm.aspx?ID=1869&Source=http%3A%2F%2Fokfintranet%2Ekatvedd1%2Elocal%2FUgyvitel%2FLists%2Fnormak_jegyzeke%2FAAllItems%2Easpx (letöltés ideje: 2019.08.01)
- [141] 4/2013. (I. 23.) BM OKF Főigazgatói Intézkedés a Nemzeti Minősítési Rendszer alapkövetelményeiről. <http://okfintranet.katvedd1.local/SitePages/Kezd%C5%91lap.aspx> (letöltés ideje: 2018.03.14)

A TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM

LEKTORÁLT SZAKMAI FOLYÓIRATCIKKEK (ON-LINE IS)

Magyar nyelvű mértékadó folyóiratban idegen nyelven

[1] Plébán, János Kristóf - Endrődi, István: Les taches des organisations bénévoles de défense civile en cours d'évacuation et de réception, Hadmérnök XII: 4 pp. 99-112., 14 p. (2017), ISSN 1788-1919

Magyar nyelvű mértékadó folyóiratban magyarul

[2] Plébán, J Kristóf - Muhoray, Árpád: Polgári védelmi mentőszervezeti fejlesztési keretek az Európai Unió polgári védelmi szakpolitika tükrében, Bolyai Szemle XXVI : 2017/1 pp. 125-142. , 142 p. (2017), ISSN 1416-1443

[3] Plébán, J Kristóf: Hajdú-Bihar megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési támogatása, Műszaki Katonai Közlöny XXVI : 2 pp. 131-143. , 13 p. (2016), ISSN 2063-4986

[4] Plébán, J. Kristóf: A települési önkéntes mentőcsoportok védekezésének feltételrendszere, Hadtudomány: A magyar hadtudományi társaság folyóirata 26 : 1-2 pp. 75-85. , 11 p. (2016), ISSN 1215-4121

[5] Plébán, J. Kristóf - Endrődi, István: A katasztrófavédelmi kutató-mentő munka nemzetközi és hazai struktúrájának fejlődése, Hadmérnök X : 1 pp. 92-98. , 7 p. (2015), ISSN 1788-1919

Nemzetközi szakmai folyóiratcikk

[6] Plébán, J Kristóf - Endrődi, István: Cross-Border Voluntary Network for Disaster Prevention (Hungary-Slovakia), International Journal of Engineering Research And Applications 8 : 5 pp. 1-11. , 11 p. (2018), ISSN 2248-9622

[7] Plébán, J Kristóf - Endrődi, István: Regional Disaster Management Strategy in Hungary, Elixir Applied Chemistry 2018 : 116 pp. 50114-50118. , 5 p. (2018), ISSN 2229-712X.

Hazai konferencia kiadványban megjelent

[8] Plébán, János Kristóf: A katasztrófavédelmi polgári védelmi mentőszervezetek fejlesztésének lehetőségei az EU támogatások tükrében pp. 62-69. Paper: 978 - 963 - 87837 - 9 - 0 , 192 p., In: Restás, Ágoston; Urbán, Anett (szerk.) *Katasztrófavédelem 2015* , Budapest, Magyarország : BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, (2015) p. 192, ISBN 978-963-87837-9-0

Nemzetközi konferencia kiadványban megjelent

[9] Plébán, J Kristóf - Endrődi, István: The role of a disaster prevention policy plan in the improvement of the civil protection structures' work, In: Konferencia, Szervezőbizottsága (szerk.) *11th International Conference on "Environmental Legislation, Safety Engineering and Disaster Management"* Elsedima: Building Disaster Resilience in a Changing World (Book of abstracts), Kolozsvár, Románia: Babes-Bolyai University, Faculty of Environmental Science and Engineering, (2016) pp. 65-65. , 199 p., ISBN 978-6060-93873-1-3

Témához kapcsolódó jogszabályok és belső szabályozó eszközök jegyzéke

1. Magyarország Alaptörvénye,
2. 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről
3. 2011. évi CXXVIII. törvény A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
4. 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.
5. A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011.(XII.29) BM rendelet
6. 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
7. 98/22/EC: Council Decision of 19 December 1997 establishing a Community action programme in the field of civil protection.
8. 2007/779/EK, Euratom határozat (2007. november 8.) a közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus kialakításáról
9. 2007/162/EC határozat Euratom határozata (2007. március 5.) a polgári védelmi pénzügyi eszköz létrehozásáról
10. Az Európai Parlament és a Tanács 1313/2013/EU határozata (2013. december 17.) az uniós polgári védelmi mechanizmusról,
11. 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről,
12. 1999. évi LXXIV. törvény A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről,
13. 2018. évi CXV. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról,
14. 9/2018. (X. 4.) BM OKF utasítása a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatáról
15. Magyar Honvédség Vezetési és Doktrinális Központ alapító okirata, a módosításokkal egységes szerkezetben

16. 1935: XII. törvénycikk a légvédelemről
17. A m. kir. honvédelmi miniszter 1936. évi 17.176. eln. számú rendelete, a légvédelemről szóló 1935: XII. törvénycikk végrehajtásáról
18. 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről
19. 1947. évi XVIII. törvény a Párizsban 1947. évi február hó 10. napján kelt békeszerződés becikkelyezése tárgyában
20. 1960. évi IV. törvény a honvédelemről,
21. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 6/1964. (II.21) számú rendelete 6.§ (4) bek.
22. 1976. évi I. törvény a honvédelemről
23. A honvédelmi miniszter 2/1976 (VI.17) HM rendelete a honvédelemről szóló törvény végrehajtására kiadott 6/1976 (III.31) MT számú rendelet végrehajtásáról 62.§ (3) bek.
24. A/RES/42/169 United Nations, General Assembly, Distr: General, 11.12. 1987
25. A/RES/60/195 United Nations, General Assembly, Distr: General, 02.03.2006
26. A/RES/67/209 United Nations, General Assembly, Distr: General, 12.03.2013
27. A/57/150, Strengthening the effectiveness and coordination of international urban search and rescue assistance
28. Római Szerződés (EGK)
29. Maastrichti szerződés
30. Az Európai Parlament 2010. szeptember 21-i állásfoglalása a természeti csapások és az ember okozta katasztrófák megelőzésére irányuló közösségi koncepcióról szóló bizottsági közleményről
31. Az EUról szóló szerződés és az EU működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 2010/c 83/01
32. 91/396/EEC: Council Decision of 29 July 1991 on the introduction of a single European emergency call number
33. 98/22/EC: Council Decision of 19 December 1997 establishing a Community action programme in the field of civil protection.
34. 1999/847/EC: Council Decision of 9 December 1999 establishing a Community action programme in the field of civil protection
35. 2007/779/EK, Euratom határozat (2007. november 8.) a közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus kialakításáról
36. 2001/792/EK határozata (2001. október 23.) polgári védelmi segítségnyújtási beavatkozások terén a fokozott együttműködés előmozdítását segítő közösségi eljárás kialakításáról

37. 2007/162/EK, Euratom határozata (2007. március 5.) a polgári védelmi pénzügyi eszköz létrehozásáról
38. Az Európai Parlament és a Tanács 1313/2013/EU határozata (2013. december 17.) az uniós polgári védelmi mechanizmusról,
39. Az EU-ról szóló szerződés és az EU működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata
40. 1384/2014. (VII. 17.) Korm. határozat Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről szóló jelentésről,
41. 7/2018. (XII. 17.) KKB határozat az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló Európai Parlament és Tanács 1313/2013/EU Határozat 6. cikk a) pontja alapján, a nemzeti katasztrófakockázat-értékelés felülvizsgálatáról, valamint a Bizottság részére történő megküldéséről szóló jelentés elfogadásáról,
42. COM (2016) 71 final, A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, Éves jelentés az EU humanitárius segítségnyújtási és polgári védelmi politikáiról, valamint ezek 2015. évi végrehajtásáról Brüsszel, 2016. december 01
43. COM (2017) 772 final Az európai parlament és a Tanács határozata az uniós polgári védelmi mechanizmusról szóló 1313/2013/EU határozat módosításáról
44. 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól
45. 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
46. 13/2013 BM OKF Főigazgatói Utasítás a Nemzeti Minősítési Rendszer alapkövetelményeiről
47. 57/2011. (XI. 22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről
48. EUROPEAN COMMISSION DG ECHO: Decision2014/762/EU Official Journal of the European Union, 320
49. COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 19.11.2018 on the financing of Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council on a Union Civil Protection Mechanism and the adoption of the work programme for 2019
50. BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 20/2012. (VIII.30) számú utasítása a polgári védelmi mentőszervezetek állományának katasztrófavédelmi képzési programjáról.
51. 6/2013. (X. 31.) BM OKF Főigazgatói Utasítás a Nemzeti Minősítési Rendszer alapkövetelményeiről
52. 33/2014 BM OKF Főigazgatói Utasítás a HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Polgári védelmi mentőszervezet működtetéséről és alkalmazásáról.

53. 1/2016. (I.04.) BM OKF intézkedés a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság katasztrófavédelmi logisztikai rendszerének működéséről, logisztikai támogatásának tervezéséről és végrehajtásáról
54. 1989. évi 20. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben 1949. augusztus 12-én kötött Egyezmények I. és II. kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről
55. A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről szóló 27/1993. évi OGY határozat
56. Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény egységes szerkezetbe foglalt szövegének közzétételéről szóló 58/1009. (X.2.) OGY határozat
57. A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005.évi LXXXVIII. törvény
58. 1954.évi 32. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezményeknek a Magyar Népköztársaságban való törvényerejéről
59. A honvédelmi miniszter 11/1967.(HK.3.) HM számú utasítása a polgári védelemről szóló 2002/1966.(I.23.) Korm. számú határozat végrehajtásáról
60. A honvédelmi miniszter 4/1974. (XII.11.) HM rendelete a polgári védelemről szóló 2041/1974.(XII.11.) Mt. h. számú határozat végrehajtásáról
61. 1996. évi XXXI. törvény A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
62. A Tanács 2001/792/EK határozata polgári védelmi segítségnyújtási beavatkozások terén a fokozott együttműködés előmozdítását segítő közösségi eljárás kialakításáról
63. 1913. évi XLIII. törvény az első két nemzetközi békeértekezleten megállapított több egyezmény és nyilatkozat becikkelyezése tárgyában
64. 1954. évi 32. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezményeknek a Magyar Népköztársaságban való törvényerejéről
65. 1989. évi 20. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben 1949. augusztus 12-én kötött Egyezmények I. és II. kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről.
66. Az Európai Parlament és a Tanács 1305/2013/EU Rendelete (2013. december 17.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról és az 1698/2005/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről
67. ENSZ Alapokmánya
68. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

69. A tűzoltási, műszaki mentési tevékenységhez kapcsolódó tűzvédelmi technika alkalmazhatóságáról szóló 15/2010. (V.12.) ÖM rendelet
70. INSARAG irányelvek
71. 6/2013.(X.31.) BM OKF utasítás a Nemzeti Minősítő Rendszer alapkövetelményeiről
72. Bizottság 1244/2014/EU végrehajtási rendelete az Európai Önkéntes Humanitárius Segítségnyújtási Hadtest létrehozásáról szóló 375/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó szabályok megállapításáról
73. 1384/2014. (VII.17.) Kormányhatározat Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről szóló jelentésről
74. 13/2001. (IV. 10.) KöViM rendelet a belvízi utakon közlekedő úszólétesítmények hajózásra alkalmassága és megfelelősége feltételeiről, az üzemképesség vizsgálatáról és tanúsításáról
75. 17/2002. (III. 7.) KöViM rendelet a hajózásra alkalmas, illetőleg hajózásra alkalmassá tehető természetes és mesterséges felszíni vizek víziúttá nyilvánításáról
76. 57/2011. (XI. 22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről

Alkalmazott rövidítések jegyzéke

BM OKF: Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósága

BM rendelet: 62/2011. (XII.29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

CEP: Civil Emergency Planning – Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés

CECIS: Common Emergency Communication and Information System – Közös Veszélyhelyzeti Kommunikációs és Információs Rendszer

CEPC: Civil Emergency Planning Committee - Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottság

EADRCC: Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre - Euro-Atlanti Katasztrófavédelmi Reagálás Koordináló Központ

ECHO: European Civil Protection And Humanitarian Aid Operations - Európai Polgári Védelmi És Humanitárius Segítségnyújtási Műveletek

EDIS: Emergency and Disaster Information Service – Veszélyhelyzeti és Katasztrófavédelmi Információs Szolgálat

EFAS: European Flood Awareness System – Európai Árvíz Riasztó Rendszer

EFFIS: European Forest Fire Information System – Európai Erdőtűz Információs Rendszer

EMS: Copernicus Emergency Management Service – *Kopernikusz Veszélyhelyzeti Szolgáltató Rendszer*

ENSZ: Egyesült Nemzetek Szervezete

EU: Európai Unió

ERCC: Emergency Response Coordination Centre – Veszélyhelyzeti Reagálás Koordináló Központ

BM OKF GEK: Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központ

FKI: Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság

GIS: Geographic Information System – Földrajzi Információs Rendszer

GDACS: Global Disaster alert and Coordination System - Globális Katasztrófa-figyelmeztető és Koordinációs Rendszer

HUNOR: Hungarian National Organisation For Rescue Services

Katvéd. törvény: a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény

KEHOP: Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program

KSH: Központi Statisztikai Hivatal

K+F: Kutatás - Fejlesztés

MKI: Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

NATO: North Atlantic Treaty Organization - Észak-Atlanti Szövetség

OSOCC: On-Site Operations Coordination Centre - Helyszíni Koordinációs központ

OIPC: Organisation Internationale de Protection Civile - Nemzetközi Polgári Védelmi Szervezet

RSOE: Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület

UNDAC: United Nations Disaster Assessment and Coordination - ENSZ katasztrófák értékelése és koordinálása

UNICEF: United Nation Children's Fund - ENSZ Gyermekalapja

UNISDR: United Nations International Strategy for Disaster Reduction – ENSZ Katasztrófacsökkentés Nemzetközi Stratégiája

UNOCHA: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – Az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala

USAR: Urban Search and Rescue - Városi Kutató-Mentő

SZMSZ: Szervezeti és Működési Szabályzat

VÉSZ: Veszélyhelyzet Értesítési Szolgálat

Vhr.: a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtására kiadott 234/2011. (XI.10.) Korm.rendelet

Fogalomjegyzék

Csapatpróba: a használatra tervezett, az 1. § (2) bekezdés b) pontja szerinti szakanyag - ékítmény és rendfokozati jelzés kivételével - korlátozott számú mintadarabjainak, mintakollekciójának szolgálati feladatok ellátása során történő kipróbálása a belügyi szerv vezetőjének írásos elrendelése alapján; (18/2011. (VI. 30.) BM utasítás, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A11U0018.BM&txtreferer=00000003.TXT> , 2§)

Integrált katasztrófavédelem: a polgári védelem, az iparbiztonság, és a tűzvédelem területét magába foglaló hatósági tevékenység (saját megfogalmazás)

Katasztrófa: a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.

(Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Katasztrófa-elhárítás: azon intézkedések összessége, amelyek katasztrófák hatásainak megelőzésére, előrejelzésére, a felkészülésre és elhárításra irányulnak (saját megfogalmazás)

Katasztrófaveszély: olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyónbiztonságot (Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Katasztrófavédelem: a különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.

(Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Köteles polgári védelmi szervezetek: polgári védelmi kötelezettség alapján beosztott állománnyal rendelkező központi, területi, települési, munkahelyi polgári védelmi mentőszervezetek (Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Kritikus infrastruktúra: Azon eszközök, rendszerek vagy ezek részei, amelyek elengedhetetlenek a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához, az egészségügyhöz, a biztonsághoz, az emberek gazdasági és szociális jólétéhez, valamint amelyek megzavarása vagy megsemmisítése, e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna (Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Katasztrófavédelmi művelési képesség: azon képesség, amely biztosítja a katasztrófák elleni védekezésben részt vevő önkéntes és hivatásos szervezetek folyamatos működését, az emberi élet, és anyagi értékek védelmének hatékony végrehajtását, és amelynek kialakítását a technikai és műszaki igények megfogalmazása, a kutatás-fejlesztés, a minta szakanyag gyártása, a próbahasználat és a rendszeresítés során megjelenő tevékenységek, a fenntartását pedig az üzemeltetés során megjelenő tevékenységek tartalmazzák. (saját megfogalmazás)

Óvóhely: lakosságvédelmi célú építmény (saját megfogalmazás)

Önkéntes polgári védelmi mentőszervezet: különleges kiképzésű személyi állománnyal rendelkező, speciális technikai eszközökkel felszerelt, katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződés. (Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Polgári védelem: olyan ösztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja katasztrófa, illetve fegyveres összeütközés esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében. (Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Polgári védelmi szervezet: az a szervezet, amely önkéntes és köteles személyi állománya útján az e törvényben meghatározott, valamint fegyveres összeütközés idején végrehajtandó polgári védelmi feladatokat lát el. (Katvéd. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100128.TV> , 3§)

Rendszeresítés: felszerelés vagy ruházat rendvédelmi szerv részére korlátozás nélküli alkalmazásának engedélyezése (18/2011. (VI. 30.) BM utasítás, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A11U0018.BM&txtreferer=00000003.TXT> , 2§)

Próbahasználat: a rendszeresítésre tervezett eszköz, technika vagy ruházat egy vagy több mintadarabjának, a kiválasztott állománycsoport által meghatározott szempontok szerinti kipróbálása kiképzés, gyakorlat és megfelelő begyakorlottság után bevetés vagy egyéb szolgálati feladat során (18/2011. (VI. 30.) BM utasítás, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A11U0018.BM&txtreferer=00000003.TXT> , 2§)

Spontán önkéntesek: a káresemények felszámolásában szerepet vállaló azon állampolgárok, akik nem kapcsolódnak semmilyen szervezethez, és nem kaptak előkészítő képzést vagy felszerelést. (saját megfogalmazás)

Szakanyag: 18/2011. (VI. 30.) BM utasítás a Belügyminisztérium Rendszeresítési Szabályzatáról, 1. § (2) bekezdés a)-i), k) és m) pontjai szerinti termékek és tárgyi eszközök együttes megnevezése:

a) fegyverzeti és kényszerítő eszköz, robbanóanyag, robbantószer és robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készülék, pirotechnikai termékek és speciális romboló töltetek;

b) egységes megjelenést biztosító egyenruházat (beleértve a szolgálati, a gyakorló-, a társasági és a formaruházatot, a lábbelit), ékítmény, rendfokozati jelzés és ruházati felszerelés;

c) rendészeti célú egyéni védőeszköz;

d) szolgálati állatok védelmét szolgáló speciális felszerelés;

e) intézkedés foganatosítását elősegítő egyéb eszköz és műszer (beleértve a sebesség-ellenőrzőt, az alkohol-, valamint drogfogyasztást kimutató eszközt);

f) képzési célú fegyver, a hozzá tartozó speciális lőszer(ek);

g) optikai, elektrooptikai felderítő eszköz;

h) katasztrófavédelmi műszerek (beleértve a meteorológiai, a gázkoncentráció-mérő, a sugárzásmérő és különleges műszereket);

i) kifejezetten katonai, rendvédelmi célra kifejlesztett mentesítő eszközök, NBC mentesítő anyagok;

k) területvédelmi célú, területlezáró eszközök (kordonok);

m) az a), a c) és az f)-i) pont szerinti termékek szolgálati alkalmazása során szükséges hordtáskák, hordtokok (fegyvertáskák, tartaléktárok, bilincstokok, védőeszköz-hordtáskák, műszertáskák). (18/2011. (VI. 30.) BM utasítás, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A11U0018.BM&txtreferer=00000003.TXT>, 2§)

Ábrák, képek, táblázatok jegyzéke

Ábrák

1. számú ábra: Árvízi katasztrófában érintett személyek száma (1987-2018)
2. számú ábra: A védelmi igazgatás elhelyezkedése a közigazgatásban
3. számú ábra: A védelmi igazgatás irányítási rendszerének felépítése
4. számú ábra: A hivatásos katasztrófavédelmi szerv irányítási rendszerének felépítése
5. számú ábra: GDACS rendszer riasztási információi
6. számú ábra: A HUNOR mentőszervezet szervezeti ábrája
7. számú ábra: A HUSZÁR mentőszervezet szervezeti ábrája
8. számú ábra: A megyei önkéntes polgári védelmi mentőszervezet szervezeti ábrája
9. számú ábra: A járási önkéntes polgári védelmi mentőszervezet szervezeti ábrája
10. számú ábra: A települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezet szervezeti ábrája
11. számú ábra: Technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok életciklusa
12. számú ábra: Technikai eszközök, szakanyagok 'E' kategóriába sorolásának folyamatábrája
13. számú ábra: A EU Polgári Védelmi Mechanizmus támogatási cél szerinti költségkeret megoszlások 2019. évben.
14. számú ábra: Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek BM OKF éves pályázati felhívására beadott, és támogatásra ítélt igények 2017-2018

Táblázatok:

1. számú táblázat: 1000 főnél több halálos áldozattal járó földrengések 1987-2018
2. számú táblázat: 1000 főnél több halálos áldozattal járó árvizek 1987-2018
3. számú táblázat: A katasztrófák elleni védekezés tervezése, szervezése és végrehajtása szintjeinek illetékesség szerinti összehasonlítása
4. számú táblázat: A katasztrófák elleni védekezés tervezése, szervezése és végrehajtása területi és helyi szintjeinek illetékesség szerinti szabályozásának javaslata
5. számú táblázat: Az EU Polgári Védelmi Mechanizmus 2018. évi aktiválásának esetei
6. számú táblázat: Az OVF által kezelt adatbázisok
7. számú táblázat: Önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek hozzáférése az előrejelző és detektáló döntéstámogató rendszerekhez

8. számú táblázat: A logisztikai biztosítás területei, és kapcsolódó feladatai
9. számú táblázat: A minősítő mátrix 'B' sor kódjainak meghatározása
10. számú táblázat: A minősítő mátrix 'E' oszlop kódjainak meghatározása
11. számú táblázat: A minősítő mátrix
12. számú táblázat: EU Polgári Védelmi Mechanizmus 2018. évi támogatott projektek tartalma
13. számú táblázat: a HUNOR Mentőszervezetben tervezettben beosztáshoz rendelt képzések listája
14. számú táblázat: Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek minősítésének összefoglalása
15. számú táblázat: A pályázati koordinátor továbbképzés helye az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek képzési rendszerében
16. számú táblázat: Pályázati koordinátor képzés tematika: projektcélok meghatározása
17. számú táblázat: Pályázati koordinátor képzés tematika: pályázati források meghatározása
18. számú táblázat: Pályázati koordinátor képzés tematika: vázlattevével kezelése és projektötletek konkretizálása.
19. számú táblázat: Pályázati koordinátor képzés tematika: projektpartnerség tervezése
20. számú táblázat: Pályázati koordinátor képzés tematika: projekt részvétel partneri szintű megvalósítása
21. számú táblázat: A pályázati koordinátor továbbképzés időbeosztása

Képek

1. számú kép: A Kárpát medence és térsége földrengései (456-2015)
2. számú kép: Magyarország árvízi veszélyeztetettség
3. számú kép: A RIADÓ! 1940. július 16-i számának fedőlapja (IV. évf. 13. szám)
4. számú kép: Meteorológiai riasztás heves zivatarra (2019.05.28)
5. számú kép: HUNOR mentőcsapat INSARAG minősítése
6. számú kép: HUSZÁR mentőcsapat INSARAG minősítése
7. számú kép: Árvízi védmű építése a Hortobágy Mentőcsoporthoz 2017.10.20-i gyakorlata során
8. számú kép: Megfelelt minősítést kapott bűvár szakfelszerelés a Hortobágy Mentőcsoporthoz 2017.10.20-i gyakorlatán
9. számú kép: Mentőkutyás beavatkozás: szagminta követéssel modellezett halott személy felkutatása a Hortobágy Mentőcsoporthoz 2017.10.20-i újraminősítő gyakorlata során

10. számú kép: Kötéltechnikai beavatkozás: sérült mentése a Hortobágy Mentőcsoport
2017.10.20-i újraminősítő gyakorlata során
11. számú kép: Romosodott épületben behatolási út megnyitás a Hortobágy Mentőcsoport
2017.10.20-i újraminősítő gyakorlata során

Jelentős árvízi események Magyarországon 1970-2013

- 1) 1970. május-július – Az addigi legnagyobb Tisza-völgyi árvíz pusztított a Szamosháttól a Maros völgyig. A Szamoson három töltés átszakadt, emiatt a Felső-Tisza vidékén több ezer hektárt öntött el a víz, elpusztult tízezernél több lakóépület. Biztonsági okokból több tízezer embert kitelepítettek.
- 2) 1974. június – A Körös-völgyi árvíz következtében a vésztározót ki kellett nyitni a Fehér-Fekete-Körös közén, a víz 7100 hektárt és 407 házat öntött el, 380 embert kellett kitelepíteni, veszélybe került Gyula, Gyulavári, Dénesmajor.
- 3) 1980. július – A Körös-völgyi árvíz két töltést átszakított, 20 000 hektárt öntött el a víz, 4100 főt kellett kitelepíteni.
- 4) 1989. május eleje – Észak-Magyarországon a lehullott nagy mennyiségű eső jelentősen megduzzasztotta a folyók vízszintjét, patakok, csatornák, folyók öntötték el a mélyebb fekvésű, mezőgazdasági területeket. A Hernád-völgyében összesen 139 lakóházat öntött el a víz, 44 házból 253 embert kellett kiköltöztetni.
- 5) 1998. október-november – Az őszi esőzések miatt több magyarországi folyón is árhullám vonult le. Október végén Tiszabecs és Vásárosnamény között rendkívüli helyzet alakult ki. November 6-án Tiszacsécse, Tizsakóród, Milota és Tiszabecs lakosságát kitelepítették. November elején a Tisza és a Bodrog áradása miatt Borsod megyében, Viss, Kenézlő, Zalkod, Györgyarló és Tizsakarád térségében 75 lakost kellett kiköltöztetni. Novemberben a Zala megyei Kerka is megáradt, Csesztreg község 750 lakóját kellett kitelepíteni.
- 6) 1999. február-március – A tartós esőzések és hóolvadás miatt a magyarországi folyókon árhullám és belvíz veszélyeztette a településeket. Március 6. és 23. között rendkívüli belvízvédelmi, március 6. és április 2. között a Tiszán és mellékfolyóin rendkívüli árvízvédelmi készültséget tartottak fenn. Február-márciusban Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar és Békés megyében több mint 200 lakott település volt érintett, 182 épületből 700 főt vittek biztonságosabb helyre, a veszélyeztetett lakosság száma 21 ezer fő volt, és több mint 600 ezer hektár szántóterület került víz alá. A védekezés során összesen 254 szivattyúállomás és 59 szállítható (mobil) szivattyú került bevetésre 750 m³ / sec kapacitással, az átrakodott vízmennyiség kb. 35 millió köbméter volt naponta. A magyar hatóságok által végzett felmérések szerint az árvizek 40 millió forint gazdasági kárt jelentettek az államháztartásnak (164 000 USD).

7) 1999. június-augusztus – 1999. július 13-14-én az ország északkeleti részén áthaladó viharos időjárás nagy mennyiségű, 150-200 mm csapadékot hozott. A hosszan tartó nyári esőzés az ország szinte minden megyéjében katasztrófákat okozott: 14 megye 218 települése volt veszélyhelyzetben, ami 37 112 lakost érintett. 8 ember meghalt, 935 épületből 3133 embert kellett kitelepíteni. A legveszélyeztetettebb térség Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén és Pest megye volt. Az árvizek mellett súlyos belvíz problémák is jelentkeztek. Ennek eredményeként az utak és a vasúti sínek több helyen víz alá kerültek, ami részleges vagy teljes forgalmi korlátozásokat bevezetését eredményezte. A helyzetet súlyosbította, hogy az esős időszak miatt a vízzel telített talajrétegek földcsuszamlást okoztak. A villamos energia, az ivóvíz és a telefonszolgáltatás teljes egészében vagy részben megszakadt. A segítségnyújtási és védelmi tevékenységekhez hozzávetőlegesen 19 000 fő járult hozzá a polgári védelem a tűzoltóság, a rendőrség, a magyar katonaság és a karitatív szervezetek részéről. Az elárasztott mezőgazdasági területek területe 80 000 hektár volt. Magyarország Kormánya által, az ENSZ számára adott jelentés alapján a teljes kár 30 502 millió forint volt (128,4 millió USD), a következő megoszlásban:

- az önkormányzati épületek károsodása: 1300 épület - 9,193 millió forint (38,7 millió USD).
- magánházak kárértéke: 17 000 ház - 6 061 millió forint (25,5 millió USD).
- mezőgazdasági kár: 237 000 hektár - 10,296 millió forint (43,3 millió USD).
- állami létesítményekben keletkezett károk: 1.102 millió forint (4,7 millió USD).
- közlekedési infrastruktúrában bekövetkezett kár: 3.850 millió forint (16,2 millió USD).

A segélyezési tevékenységgel kapcsolatban felmerült költségek 2 688 millió forint (11,3 millió USD), míg a védekezés költségei 33 189 millió forint (139,7 millió USD) volt.

8) 2000. április-május – Újabb nagy árhullám vonult le a Tiszán és mellékfolyóin. Április 8. és május 9. között a kormány árvízi veszélyhelyzetet rendelt el. Rendkívüli készültség volt a Tisza, a Lónyai-főcsatorna, a Szamos, a Kraszna, a Bodrog, a Sajó, a Körösök, a Hortobágy-Berettyó egyes szakaszain. A katasztrófának egy halálos áldozata volt: a megáradt Takta folyóba fulladt csónakkal egy ember. A folyók 5429 épületet veszélyeztettek, s csaknem 30 ezren kaptak kitelepítési értesítőt, ám csupán 3 ezren hagyták el otthonukat. A Tisza folyó legmagasabb vízszintje a Szolnoki térségben elérte a 10,42 métert, amely 67 centiméterrel volt magasabb, mint az 1999-es rekordszint. 20 000 segítő, köztük 8 600 katona, rendőr és tűzoltó dolgozott a gátak építésén, melyhez a magyar kormány 2 000 000 db homokzsákot kért a nemzetközi segítségnyújtás keretében.

- 9) 2001. március 6. – A Felső-Tiszán levonuló árhullám Tarpánál átszakította a gátat. A kormány rendkívüli állapotot rendelt el a Felső-Tisza vidékén. Március 7-re a teljes beregi öblözetet elárasztotta a víz, de sikerült a lakosságot kimenekíteni. A kitelepítés 20 településen és 30 ezer embert érintett, akik közül több mint 11 ezer fő hagyta el lakóhelyét. Az árvízvédelmi tevékenységekben 18 094 személy vett részt, a vízügyi igazgatóság, a fegyveres erők tagjai és az önkénteseket részéről. A kormány április 3-i döntésével 22,8 milliárd forintot (76 millió dollárt) különített el tartalékalapjából a Tisza folyó mentén bekövetkezett árvizek okozta károk helyreállítására, ebből 11 milliárd forintot a Belügyminisztérium kezelésében a házak újjáépítésére, 2 milliárdot a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium kezelésében a mezőgazdasági károk helyreállítására, 9 milliárdot a Közlekedési és Vízügyi Minisztérium kezelésében a közlekedési infrastruktúra, a közutak és hidak újjáépítésére.
- 10) 2002. március – Jelentős áradás vonult le a Dunán, melynek következtében a Hanságban és a Szigetközben 660 hektárt árasztott el a belvíz. Kisoroszi és Tahitótfalu között utakat, Leányfalun házakat öntött el az árhullám. Víz alá került a Gemenci erdő ártéri részének mintegy 80 százaléka.
- 11) 2002. augusztus 13-27. – Ismét árhullám vonult le a Dunán. A 4088 elöntött házból 2021 embert kellett kitelepíteni. Augusztus 21-én a kormány megszüntette a Győr-Moson-Sopron megye, Komárom-Esztergom megye, Pest megye és Budapest főváros területére kihirdetett veszélyhelyzet érvényét, valamint a rendkívüli árvízvédelmi készültséget.
- 12) 2005. augusztus 15-23. – Hatalmas esőzések és felhőszakadások okoztak árvízveszélyt az egész ország területén. A belvizek miatt a katasztrófavédelemnek összesen 1600 esetben kellett beavatkoznia.
- 13) 2006. április 2-10. – A Dunán levonuló árhullám miatt 3-án a kormány veszélyhelyzetet hirdetett a Duna Komárom-Tass szakaszára, valamint az Ipoly Ipolytölgyes és a torkolat közötti szakaszára és a folyószakaszok mellett lévő települések közigazgatási területére. A Duna szintje április 5-i korai órákban 861 centiméterre emelkedett, ami magasabb volt, mint a 2002. évi legmagasabb vízszint (848 cm). A dunai szigetek lezárásra kerültek, és hajózási tilalmat rendeltek el Duna magyarországi szakaszán. A kormány 2006. április 7-én segítséget kért az EU polgári védelem mechanizmusán keresztül, melynek keretében 600 000 homokzsákot, valamint több ezer gumicsizmát és ásót kért. Április 14-én a kormány árvízvédelmi veszélyhelyzetet hirdetett ki a Tisza Kisköre és az országhatár közötti területére, a Maros teljes szakaszára, a Hármaskörösökre és a Zagyva torkolatára. A Tisza, április 18-án 980 centiméterrel elérte legmagasabb vízszintjét, ami mintegy 160 000 embert és több mint 50 000 lakást fenyegetett. Mintegy 138 ezer hektárnyi terület került víz alá, melyből 64 ezer hektár

mezőgazdasági terület volt. Az áradás miatt 2645 embert telepítettek ki. A hivatásosok és az önkénteseket részéről közel 23 000 embert vett részt a védekezési műveletekben. Az árvízvédelmi erőfeszítések meghaladták a 19 milliárd forintot. Az EU a Szolidaritási Alapjából (EUSF) összesen 15,06 millió euró támogatást nyújtott, hogy segítsen kezelni 2006. évben Magyarországot sújtó árvízi katasztrófák következményeit.

14) 2010. januártól a Sajó áradása többször is vészhelyzetet okozott. Március elején Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a belvíz által elöntött terület 46 ezer hektár volt. Áprilisban ismét nagy árhullám vonult le a Sajón és a Bódván. Május közepétől újabb hatalmas esőzés kezdődött, amelynek következtében Észak-Magyarországon soha nem tapasztalt áradás kezdődött. Minden idők legnagyobb árvizét mérték a Bódván, a Hernádon, a Zagyván, a Tarnán, az Ipolyon és a Sajón. 16-án Miskolcon egy családi házra omlott löszfal miatt egy férfi belehalt a sérüléseibe. Május 17-én Borsod-Abaúj-Zemplén megye veszélyeztetett területeire a kormány vészhelyzetet rendelt el. Az országos esőzés következtében Baranyában, Fejérben, Komárom-Esztergom, Hevesben, Veszprémben és Pest megyében is nagy területek állnak víz alatt. A kitelepítettek száma meghaladta a kétezret.

15) A 2013-as közép-európai áradások május végén - június elején következtek be Svájc, Németország, Ausztria, Csehország, Szlovákia és Magyarország területén, melyek főleg a Duna és az Elba folyók és vízgyűjtő területeikre terjedtek ki. A Németországban, Ausztriában és Cseh Köztársaságban bekövetkezett természeti pusztítást követően a közép-európai folyami rendszerek szélsőséges árvizei 2013. június 3-án, hétfőn érkeztek Magyarországra. Június 4-én délután a folyó mentén három észak-nyugati megyében (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest), valamint Budapesten kihirdették a vészhelyzetet. A Duna 891 centiméteres vízállással érte el Budapestet 2013. június 10-én, ami új „legnagyobb víz” (LNV) érték volt az árvízi szakaszon. A védekezés során 10 179 046 homokzsákot használtak fel, és 242 500 m³ homokot a töltésre. A gátakon 36 780 regisztrált civil önkéntes dolgozott, ám a ténylegesen dolgozó önkéntesek száma ennél jóval nagyobb volt. Összesen 44 utat zártak le, és 22 ezer hektár mezőgazdasági terület és erdő került víz alá. A gazdasági kár meghaladta a 100 millió forintot. A Magyar Vöröskereszt a hatóságokkal kötött helyi megállapodások alapján segítette az kitelepítetteket élelmiszerekkel és menedékekkel. Az árvíz által közvetlenül veszélyeztetett személyek száma 206 000 főt tett ki, a kitelepítettek száma 1570 fő volt, a káresetnek nem volt halálos áldozata.

Az integrált katasztrófavédelem koordinációjában az árvízi védekezés valamennyi szereplője, a homokzsákok töltését végzők, az ételek, italok kiosztását, a menedékhelyek és a pszichoszociális támogatás nyújtók a működési időszak során a hatékonyan együttműködött.

Az értekezés kohéziós táblázata

| | tudományos probléma | hipotézis | kutatási célkitűzések | eredmények |
|----|--|---|---|---|
| 1. | <p>Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazása csak jogilag részletesen szabályozott alapokon történhet, ezért szükségesnek tartom a kárhelyszíni beavatkozásokkal kapcsolatos követelményeket, illetve a hatás és jogkörüket meghatározó jogszabályok átfogó vizsgálatát</p> | <p>Feltételezem, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállásának és beavatkozásának szabályozási háttere nem teljes körű.</p> | <p>Annak érdekében, hogy bizonyítsam feltételezésemet, miszerint az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazásával kapcsolatos jogi szabályozás nem teljes körű, valamint erre javaslatot fogalmazzak meg, kutatom a katasztrófák elleni védekezés magyarországi rendszerét, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteket érintő jogszabályokat.</p> | <p>Bizonyítottam, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek alkalmazására és fejlesztésére vonatkozó szabályok, követelmények meghatározása nem teljes körű. Javasolom a járási és települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek jogállását, rendeltetését hatályos jogi szabályozóban rögzíteni, és a nemzeti beavatkozáshoz szükséges minősítési rendszer hatályát a települési önkéntes polgári védelmi mentőszervezetekre kiterjeszteni.</p> <p>1. fejezet</p> |

| | tudományos probléma | hipotézis | kutatási célkitűzések | eredmények |
|----|---|---|--|---|
| 2. | <p>Az ENSZ, az EU és a NATO meghatározó szerepet játszanak a nemzetközi katasztrófa csökkentési programok kidolgozásában, megvalósításában.</p> <p>Fontosnak tartom megvizsgálni nemzetközi polgári védelmi eljárásrendeket és szakpolitikákat, hogy megállapítsam, az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek milyen módon tudnak részt venni a nemzetközi szakpolitikai célok megvalósításában.</p> | <p>Feltételezem, az ENSZ, és az EU biztosította szakpolitikai programok végrehajtásában az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek rendeltetési szinttől függetlenül részt tudnak venni, és lehetőségük van kárelhárítási képességeik fejlesztésére.</p> | <p>Az önkéntes mentőszervezetek által, a katasztrófavédelmi műveleti hatékonyság fejlesztése területén felhasználható, nemzetközi polgári védelmi szakmai lehetőségek meghatározása céljából, vizsgálom a nemzetközi szervezetek szakmapolitikai iránymutatásait, és elemzem, hogyan segítik a hazai mentőszervezetek munkáját a katasztrófák elleni védekezésben.</p> | <p>Bizonyítottam, hogy az ENSZ INSARAG, és az EU Polgári Védelmi Mechanizmus biztosította szakpolitikai programok - képzések, együttműködési gyakorlatok, - feldolgozását az önkéntes polgári védelmi szervezetek központi, megyei, járási és települési szintje egyaránt elérheti, és felhasználásával fejlesztheti kárelhárítási képességeit.</p> <p>2., 4 fejezet</p> |

| | tudományos probléma | hipotézis | kutatási célkitűzések | eredmények |
|----|---|--|--|---|
| 3. | <p>Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képességének fenntartásában fontos szerepet játszanak a felhasznált technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok, ugyanakkor nincs kidolgozott eljárásrend a katasztrófavédelmi műveletek végrehajtásának képességét biztosító eszközök és szakanyagok kiválasztására és minősítésére, így szükségesnek tartom ennek vizsgálatát.</p> | <p>Feltételezem, hogy az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek által felhasznált technikai eszközök, és katasztrófavédelmi szakanyagok minősítésével kiválasztható a katasztrófavédelmi műveletek végrehajtásának képességét befolyásoló szakanyagok köre, és meghatározható az eljárásrend a működésképtelen, vagy sérült eszközök és szakanyagok okozta kockázatot csökkentésére.</p> | <p>Annak érdekében, hogy meghatározzam azon technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok körét, melyek fontosak az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófavédelmi művelet végrehajtási képességének fenntartása szempontjából, vizsgálom a mentőszervezetek szakfeladat szerinti beavatkozási követelményeit, és elemzem a technikai eszközök és katasztrófavédelmi szakanyagok sérüléséből, vagy működésképtelenségéből eredő következményeket.</p> | <p>Meghatároztam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek műveleti képessége fogalmát, amely magába foglalja a rendelkezésre állás és a beavatkozás képességének elemét, így komplex fogalmi meghatározást ad az önkéntes mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveletek végrehajtása képességére. Kidolgoztam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek katasztrófavédelmi műveleti képességét befolyásoló technikai eszközök és szakanyagok minősítési eljárását, és a katasztrófavédelmi technikai eszközök és szakanyagok rendszerbe foglalása céljából megalkottam a szakanyagok fontosságát minősítő mátrixot, és kidolgoztam a művelet kockázatot csökkentő ajánlást.</p> <p>3. fejezet</p> |

| | tudományos probléma | hipotézis | kutatási célkitűzések | eredmények |
|----|---|--|---|---|
| 4. | <p>Az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek fenntartható működésének biztosításában meghatározóak azok az ismeretek, melyet a képzési rendszeren belül a hivatásos katasztrófavédelem szervezetétől kapnak. Meg kell vizsgálni, hogy ezen mentőszervezetek képzési anyaga mennyiben támogatja a projekt alapú gazdálkodás, és fejlesztés képességének kialakítását.</p> | <p>Feltételezem, hogy az önkéntes polgár védelmi mentőszervezetek speciális képességeinek szakmai, és pénzügyi fenntarthatóságát a projektszemléletű innovációs tudásanyag biztosíthatja.</p> | <p>Annak érdekében, hogy meghatározzam az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek logisztikai képessége fenntartásának a pénzügyi források megszerzésével és felhasználásával kapcsolatos képzési követelményeket, vizsgálom, hogy az önkéntes mentőszervezetek beavatkozási képességének kialakítása és fenntartása milyen nemzeti és nemzetközi források felhasználásával valósulhat meg. A kutatás eredményei alapján javaslatot fogalmazok meg, az európai szakpolitikák támogatásában történő szakmai fejlesztéshez szükséges képességek kialakítására.</p> | <p>Kidolgoztam az önkéntes polgár védelmi mentőszervezetek speciális képességeit figyelembe vevő projektszemléletű innovációs képzési anyagot, és meghatároztam helyét az önkéntes mentőszervezetek képzési rendszerében. Javasolom az önkéntes polgári védelmi mentőszervezetek humánerőforrás képzését bővíteni a pályázatírási képességet kialakító tananyaggal, amely biztosítja az önkéntes polgári védelmi mentőszervezeteknek a nemzeti és nemzetközi pályázatokon való eredményes részvételét, ezáltal szakmai és pénzügyi fejlődését, és a fejlesztett eredmények fenntarthatóságát</p> <p>4. fejezet</p> |

